Η Ηλεκτρονική Πολεοδομία του Τάκη Χ. Ζενέτου:
1962-1974. Τα δημοσιεύματα στην εβδομαδιαία
οικονομική εφημερίδα "Οικονομικός Ταχυδρόμος"

Παράλληλες δομές

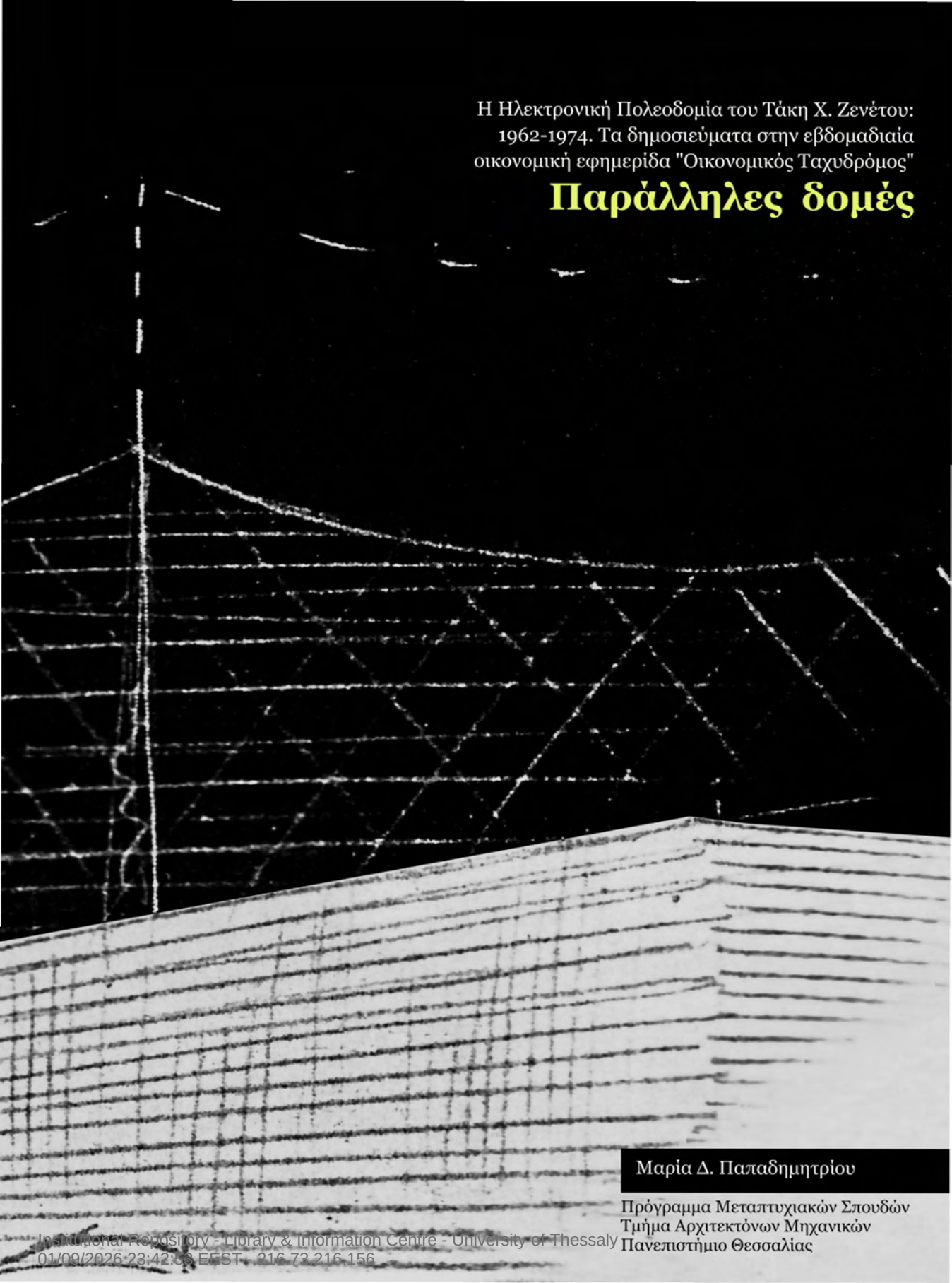

Μαρία Δ. Παπαδημητρίου

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:38 EEST - 216.73.216.156

Περίληψη

Η ανάδυση της μεταφορντικής εργασίας και της βιοπολιτικής παραγωγής επηρέασε την κοινωνία και κατ' επέκταση την αρχιτεκτονική και την πόλη. Η κουλτούρα της επικοινωνίας μετέβαλε τον τρόπο αντίληψης και τη χωρική εμπειρία. Το υλικό δίνει το προβάδισμα στο άυλο της πληροφορίας. Η μονιμότητα και ακαμψία της ύλης, στην ευελιξία και τη μεταβλητότητα των μεσικών δικτύων. Η σχέση με το χώρο και το χρόνο αναδιατάσσεται. Ο αυτοματισμός της παραγωγής δημιουργεί νέες χωρικότητες. Εμφανίζονται νέες μορφές κατοίκησης και κοινωνικότητας.

Ο Τάκης Χ. Ζενέτος, διαπιστώνοντας αυτή τη μετάβαση, ήδη από τη δεκαετία του 1960, προτείνει την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, μια τρισδιάστατη χωρική δομή πάνω από τις υπάρχουσες πόλεις και το φυσικό τοπίο, η οποία καθίσταται δυνατή χάρη στην αυτοματοποίηση των εφαρμογών «τηλε-διεκπεραίωσης» και στην εξέλιξη της τεχνολογίας.

Η *πόλη του μέλλοντος* επεκτείνεται στο διηνεκές με μια μορφή ριζωματική. Στην ριζωματική αυτή πόλη δεν υπάρχει «κέντρο», το κέντρο «υλοποιείται την στιγμή και στον τόπο της ενεργείας». Η *πόλη του μέλλοντος* διατηρεί την *optimum* πυκνότητα της πόλης και την κλίμακα του πεζού, που απέσπασαν οι πόλεις του μοντερνισμού και η κυριαρχία του αυτοκινήτου. Η κίνηση στην *ανηρτημένη πολεοδομία* συμπίπτει με την πτήση. Κατακόρυφοι δρόμοι σταθερής τροχιάς και εναέριοι «δρόμοι-καλώδια» συνδέουν τους τόπους κοινωνικότητας.

Προστίθεται μια νέα διάσταση στην πολεοδομία του μέλλοντος που θα είναι και η κυριότερη διέξοδος μαζί με τη μείωση των μετακινήσεων λόγω των «τηλε-ενεργειών», ο χρόνος. Όλα τα στοιχεία της *ηλεκτρονικής πόλης*, τόσο του γενικού ιστού όσο και των χώρων διαβίωσης είναι από προκατασκευασμένα στοιχεία, τα οποία μπορούν να αποσυναρμολογηθούν και να χρησιμοποιηθούν υπό άλλες συνθήκες και για άλλες χρήσεις ή να πολυμεριστούν σε πρώτες ύλες. Η ελαφριά, ευέλικτη και μεταβαλλόμενη στο χρόνο πολεοδομία που προτείνει ο Ζενέτος, «προλαβαίνει» τις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας.

Στην μικρο-κλίμακα, «κυψέλες» κατοίκησης προσαρτώνται πάνω στον αστικό ιστό και μεταλλάσσονται παραμετρικά ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των κατοίκων. Η φύση στο επίπεδο του εδάφους αφήνεται ανέπαφη για να «μεταφερθεί» στα αναρτημένα επίπεδα και να ενταχθεί και να καλλιεργηθεί στην «γειτονιά». Νομάς και γεωργός είναι οι δύο ανθρώπινοι χαρακτήρες που συναντώνται στην *ανηρτημένη πολεοδομία*.

Στο σχεδιασμό των χώρων ιδιωτικού βίου, παρατηρούμε από την πρώτη μελέτη της *πόλης του μέλλοντος* (1962) μέχρι την τελική πρόταση της *άυλης αρχιτεκτονικής* (1973-1974), μια μετάβαση από τις οργανωμένες μορφές του μοντερνισμού σε πιο «εναέριες» και «ελαφριές» κατασκευές, από το περίπτερο, θα λέγαμε, του Mies van der Rohe, στις διαστημικές κάψουλες.

Στην πρόταση της *μεταβλητής πολεοδομίας*, παρατηρούμε συνεχείς μετατοπίσεις από το γιγάντιο στην μικρο-κλίμακα, μια παραλληλία της μεγαδομής και της κάψουλας, του νομά και του γεωργού, της «στιγμιαίας» επικοινωνίας και της φυσικής εγγύτητας, του ιδιωτικού και του κοινού, της αναπαράστασης και του πραγματικού.

Ο Ζενέτος θέτει το πλαίσιο των προβλημάτων δομής της νεοτερικότητας, το σύστημα των πιθανών λύσεων, αναπροσδιορισμών και προσαρμογών της αρχιτεκτονικής και της πόλης και οδηγείται στην πρόταση της «εν ενεργεία ύπαρξης» της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* καθιστώντας το ουτοπικό όραμά του για την *πόλη του μέλλοντος* δυνητικό.

Στην εργασία αυτή μελετώνται μέσα από την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία,* οι έννοιες που εισάγει ο μεταφορντισμός και η βιοπολιτική εργασία, ο τρόπος που ο Τάκης Χ. Ζενέτος εντάσσει την νέα συνθήκη της μετανεοτερικότητας στην πόλη του μέλλοντος και η επίδραση των τεχνολογικών εξελίξεων και της άυλης κουλτούρας της επικοινωνίας στην πόλη και την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

αρχιτεκτονική. Επίσης διερευνάται ο ρόλος που διαδραμάτισε ένα μαζικό περιοδικό σαν την Εβδομαδιαία Οικονομική Εφημερίδα "Οικονομικός Ταχυδρόμος" στην προώθηση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και των ιδεών για την πόλη στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1970. Το περιοδικό προσφέρει μια λεπτομερή καταγραφή της *Πόλης του μέλλοντος* και της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* στα πλαίσια του διαλόγου των σύγχρονων οικονομικών θεωριών της εποχής με τους τεχνολογικούς νεωτερισμούς, τους περιβαλλοντικούς μετασχηματισμούς και τους νέους τρόπους ζωής (life styles) αλλά και με ό,τι αυτές οι τεχνολογίες και οι τρόποι ζωής μπορούν να καταστήσουν δυνατό. Πρόκειται για μια περίοδο μετασχηματισμών. Νέες τεχνολογίες και νέα υλικά εισάγονται στην Ελλάδα, που λόγω αδιαφορίας του κράτους και διστακτικότητας από πλευράς των εμπλεκόμενων στην παραγωγική-κατασκευαστική διαδικασία δεν εξελίσσονται με τους αναμενόμενους ρυθμούς. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της προκατασκευής. Ενώ η τεχνική έχει ήδη εισαχθεί από το 1960, το 1970 έχει γίνει μια αξιοποίηση της τάξης του 2%. Η προσοχή στρέφεται σε λύσεις οικονομικές και φιλικές προς το περιβάλλον, ευέλικτες και άμεσες, με επίκεντρο τον άνθρωπο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Subtract

The emergence of postfordist labor and biopolitical production influenced the society and in extent the architecture and the city. The immaterial culture has changed the perception and the spatial experience. The immaterial of the information takes precedence over the material. The flexibility and the changeability of media's networks take precedence over the permanence of matter and the stiffness of the matter. The relationship with time and space is redefined. The automation of the production creates new spatiality. New forms of habitation and sociality arise.

Takis Ch. Zenetos, diagnosing that transition, since the decade of 1960, proposes the project *City Planning and Electronics*, a three-dimensional spatial structure over the existing cities and the natural landscape, which is made possible thanks to the automation of the "Processing Services" and the technological evolution.

The city of the future extends indefinitely like a rhizome. There is no "center" in the rhizomatic city. "The center is materialized at the moment and at the place of action". The city of the future preserves the optimum density of a city and the pedestrian scale, which the modern cities and the dominance of the car demolished. Movement in flexible city planning coincides with flight. Vertical steady course roads and aerial "streets-cables" connect sites of sociability.

A new dimension is added in the city planning of the future, the time, which, together with the diminished movements resulted from the "tele-operations", consist the most important solution. All the elements of the electronic city, both of the general grid and the living spaces are made of prefabricated components that can be disassembled and used under different circumstances and for other uses or they may be polymerized into main materials. The lightweight, flexible and changeable city planning proposed by Zenetos, "anticipates" the developments of the network society.

In the micro-scale, "hives" of residence plug in the urban grid and are altered parametrically depending on the needs and desires of the residents. The nature on the ground level is left intact to be "transferred" to the suspended levels and be fit in and cultivated in the "neighborhood". Nomad and farmer are the two human characters encountered in *suspended city planning*.

In the spaces of private living, we observe between the first study of the *city of the future* (1962) and the final proposal of the *immaterial architecture* (1973-1974), a transition from the organized forms of modernism to more "aerial" and "lightweight" constructions, we may say from the pavilion of Mies van der Rohe to the space capsules.

We observe in the *flexible city planning* continuous transitions from the giant to the micro-scale, a parallel between the mega-structure and the capsule, between the nomad and the farmer, the "instant" communication and the physical proximity, the private and the public, the representation and the real.

Takis Ch. Zenetos sets the problems' framework of the structure of modernity, the system of possible solutions, redefinitions and adjustments of the architecture and the city and is lead to the proposal of the "active presence" of the *City Planning and Electronics* by making the utopian vision for the city of the future virtual.

This study explores, via the project of *City Planning and Electronics*, the concepts introduced by postfordism and biopolitical labour, the way Takis Ch. Zenetos integrates the new postmodern era in the city of the future and the influences of the technological developments

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η Ηλεκτρονική Πολεοδομία του Τάκη Χ. Ζενέτου:1962-1974.
Τα δημοσιεύματα στην εβδομαδιαία οικονομική εφημερίδα
"Οικονομικός Ταχυδρόμος"

Παράλληλες δομές

Φοιτήτρια: Μαρία Δ. Παπαδημητρίου, αρχιτέκτων μηχανικός
Επίβλεψη: Γιώργος Τζιρτζιλάκης, επίκουρος καθηγητής Π.Θ.

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
2012

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

and the immaterial culture of communication on the city and the architecture. Furthermore, the study investigates the role played by a mass magazine like the Weekly Economic Newspaper " Oikonomikos Tahidromos" in the promotion of the modern architecture and the ideas for the city in the first half of 1970. The magazine provides a detailed record of the *City of the Future* and the *City Planning and Electronics* as an integral part of the dialogue of the contemporary economic theories of the time with technological innovations, environmental transformations and new ways of life (life styles), and anything these technologies and lifestyles can make possible. It is a period of transformations. New technologies and new materials are introduced in Greece, which due to the indifference of the state and the reluctance on behalf of those involved in the productive-manufacturing process are not evolving as expected. Prefabrication is a typical example. While the technique has been introduced since 1960, it has only utilized to the extent of 2% by 1970. The attention is directed to economic and environmentally friendly solutions, to flexible, instant and man-oriented ones.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Στην οικογένειά μου
και στον σύντροφό μου

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

«Ο ίδιος όμως αισθανόταν παραγκωνισμένος, απομονωμένος και απογοητευμένος από την εξέλιξη που έπαιρνε η διαμόρφωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής στη χώρα μας. Με τη μελέτη του για την πόλη του μέλλοντος προσπάθησε να αγνοήσει την πραγματικότητα και να σχεδιάσει για τις επόμενες γενιές. Στην στυγνά πραγματιστική όμως εποχή μας δεν υπάρχει χώρος για ουτοπιστικά οράματα» Ο. Β. Δουμάνης, *Τάκης Χ. Ζενέτος-Takis Ch. Zenetos 1926-1977,* 1978

«... η πόλη του μέλλοντος αποτελεί τον κατεξοχήν τόπο της *αφηρημένης* τριτογενούς εργασίας που προδιαγράφει την *μεταβιομηχανική* εποχή. Η αναδιοργάνωση της εργασίας («τηλε-εργασία») συνιστά ιδρυτικό αξίωμα της ορθολογικής διάταξης της πόλης και πρόλογο κάθε μετασχηματιστικής υπόθεσης. Ενάντια στην προαστιακή αποσπασματικότητα των «κηπουπόλεων» και την (επίσης) ουτοπία της ατέρμονης οικοδόμησης, ο Ζενέτος διαγνώσκει το τέλος όλων των προηγούμενων πόλεων εργασίας και παραγωγής και θέτει το πρόβλημα μιας «πόλης-μηχανής», η οποία σαν μηχανή μπορεί να αναπαραχθείς το διηνεκές.» Γ. Τζιρτζιλάκης, *Μεταμορφώσεις του Μοντέρνου. Η ελληνική εμπειρία*, 1992

«Η πιο ριζοσπαστική παράμετρος στην ιδέα του Ζενέτου είναι η αποκαλυπτική έμφαση στο στοιχείο της ηλεκτρονικής, η προφητική αναφορά σε μια φιλική τεχνολογία που επρόκειτο να αλλάξει ριζικά την πορεία του πλανήτη. Ο Τάκης Χ. Ζενέτος λοιπόν, πρωτεϊκός εκπρόσωπος μιας παγκόσμιας digital generation, προφήτης μιας on-line αρχιτεκτονικής που όπως και άλλες δημιουργικές εκφράσεις της εποχής (πχ. η ηλεκτρονική μουσική των Berio, Kagel, Stockhausen, Pousseur) εμπεριέχει μια δυναμική ιδεών που δεν μπόρεσαν να εκφραστούν με πληρότητα ούτε στον μισό σχεδόν αιώνα που μεσολάβησε από τότε, και περιμένουν ακόμη το μέλλον.» Α. Γιακουμακάτος, *Τάκης Χ. Ζενέτος. Ψηφιακά οράματα και αρχιτεκτονική*, 2006

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

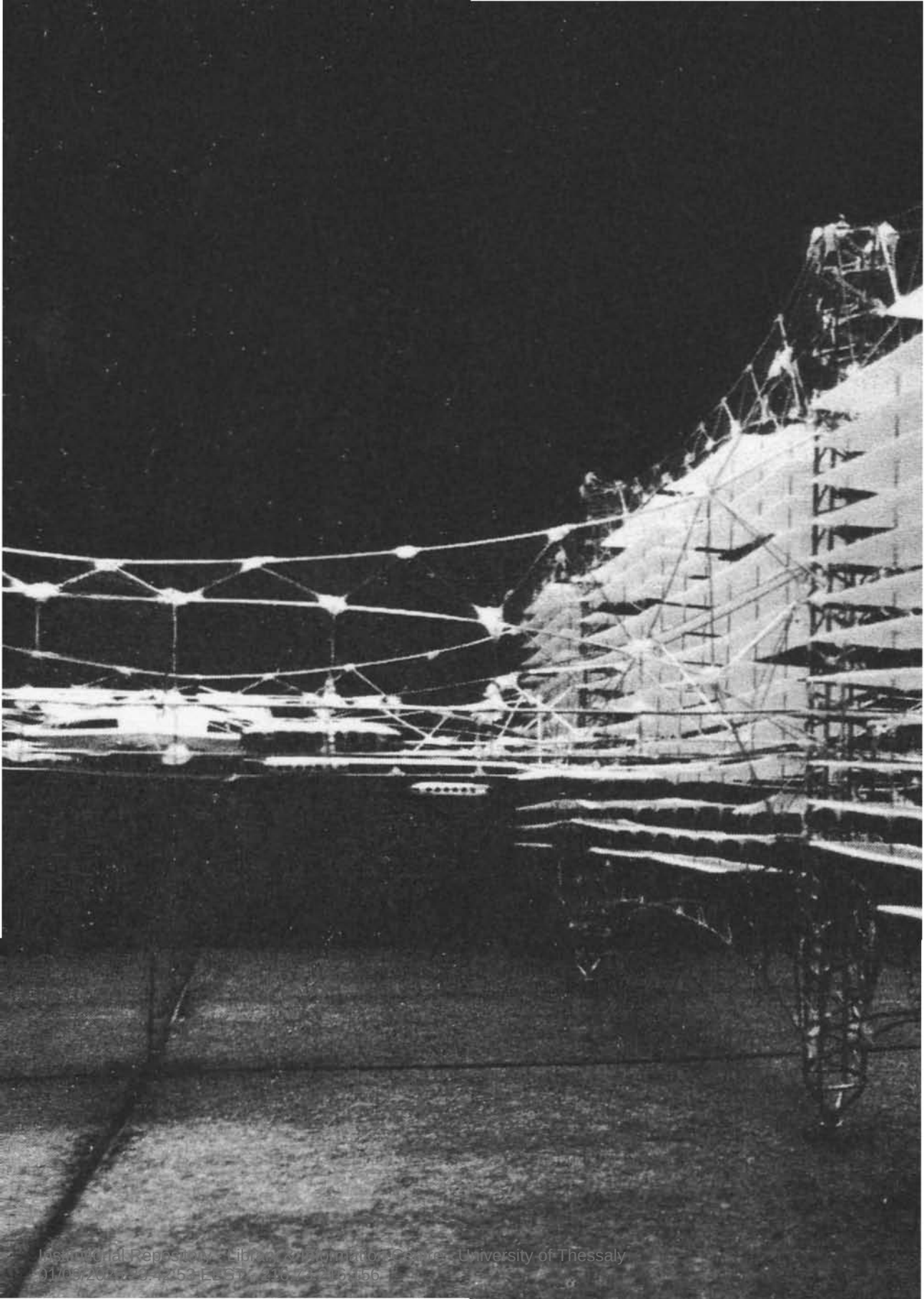

Institutional Repository Library of the University of Thessaly

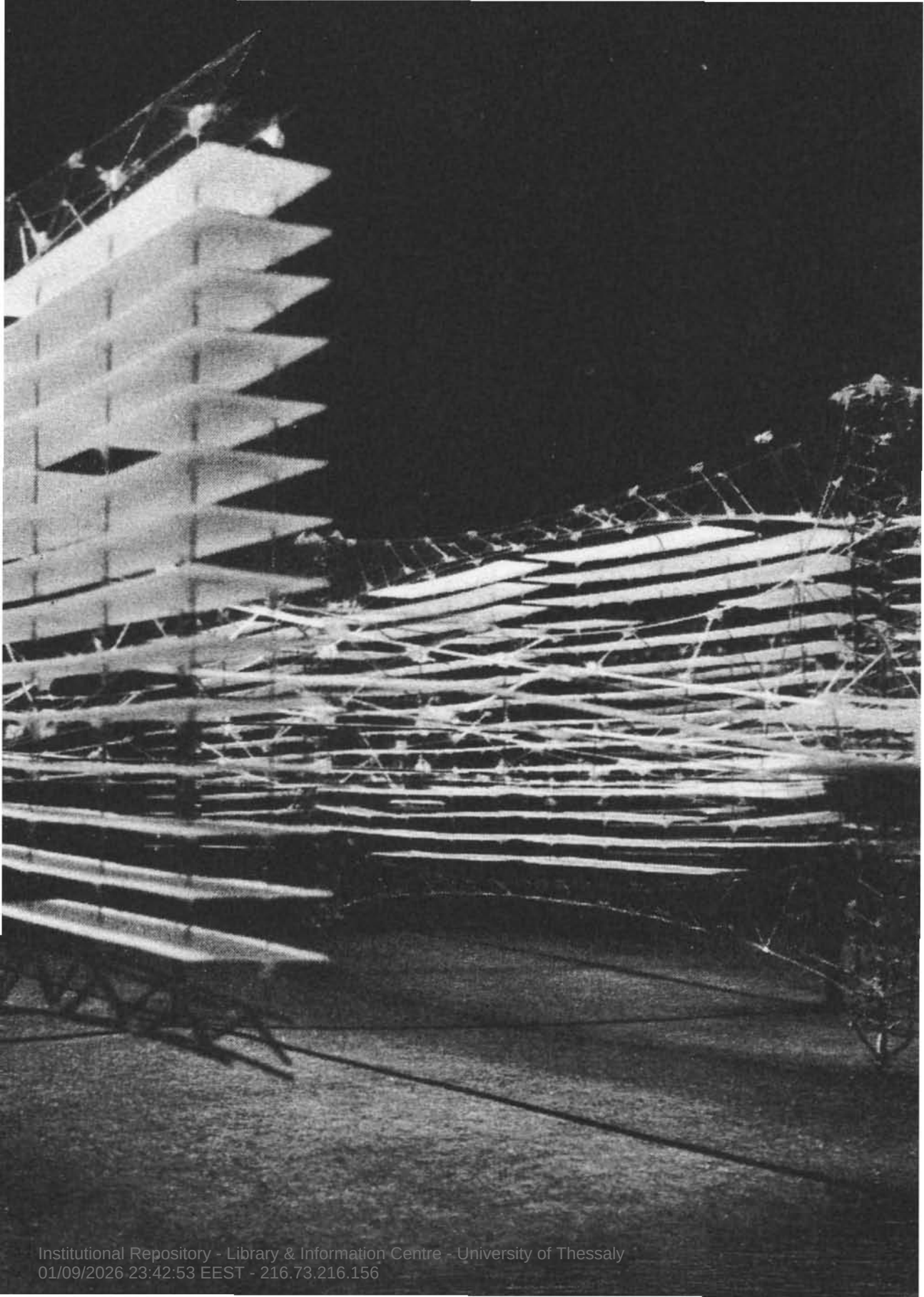

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

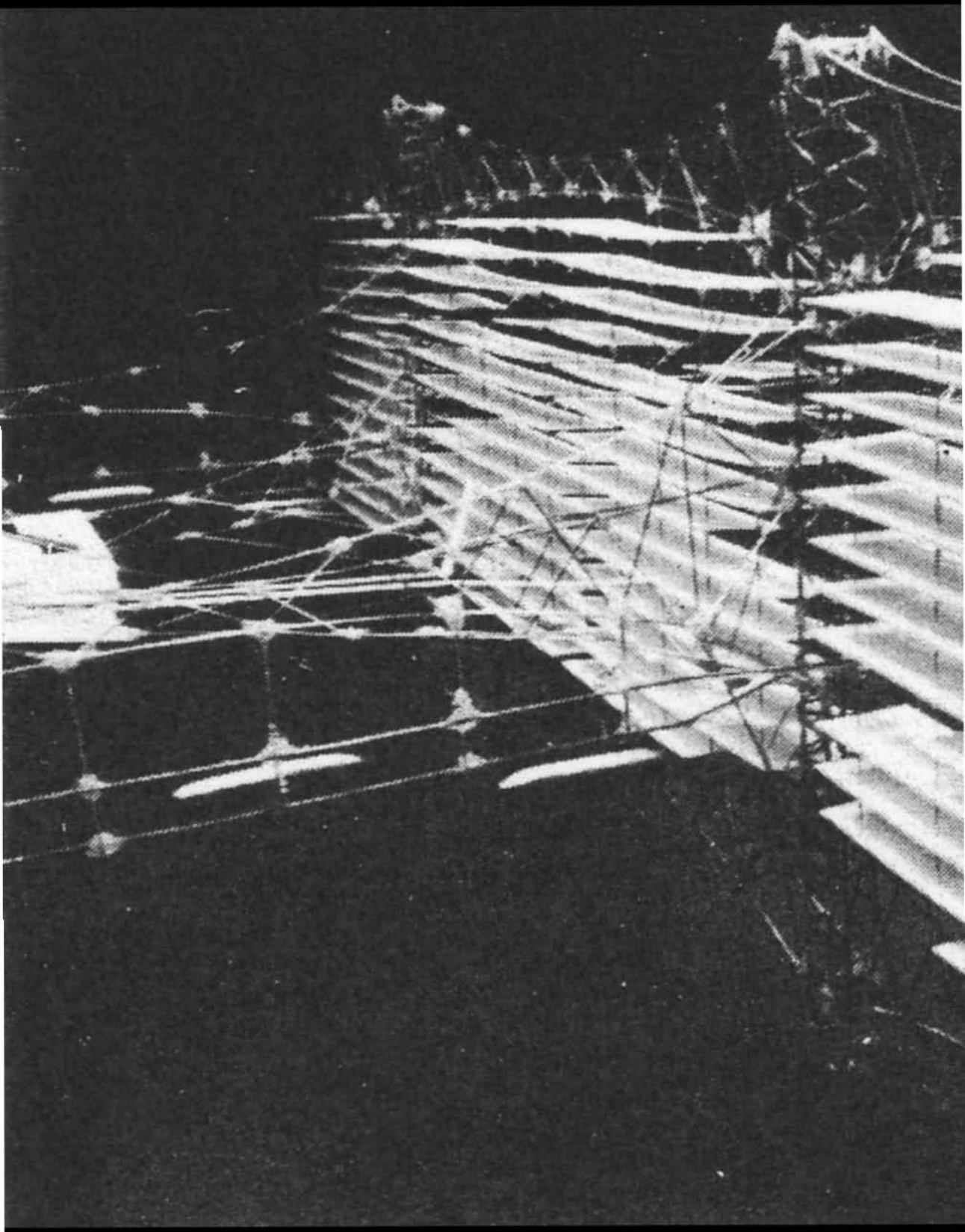

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

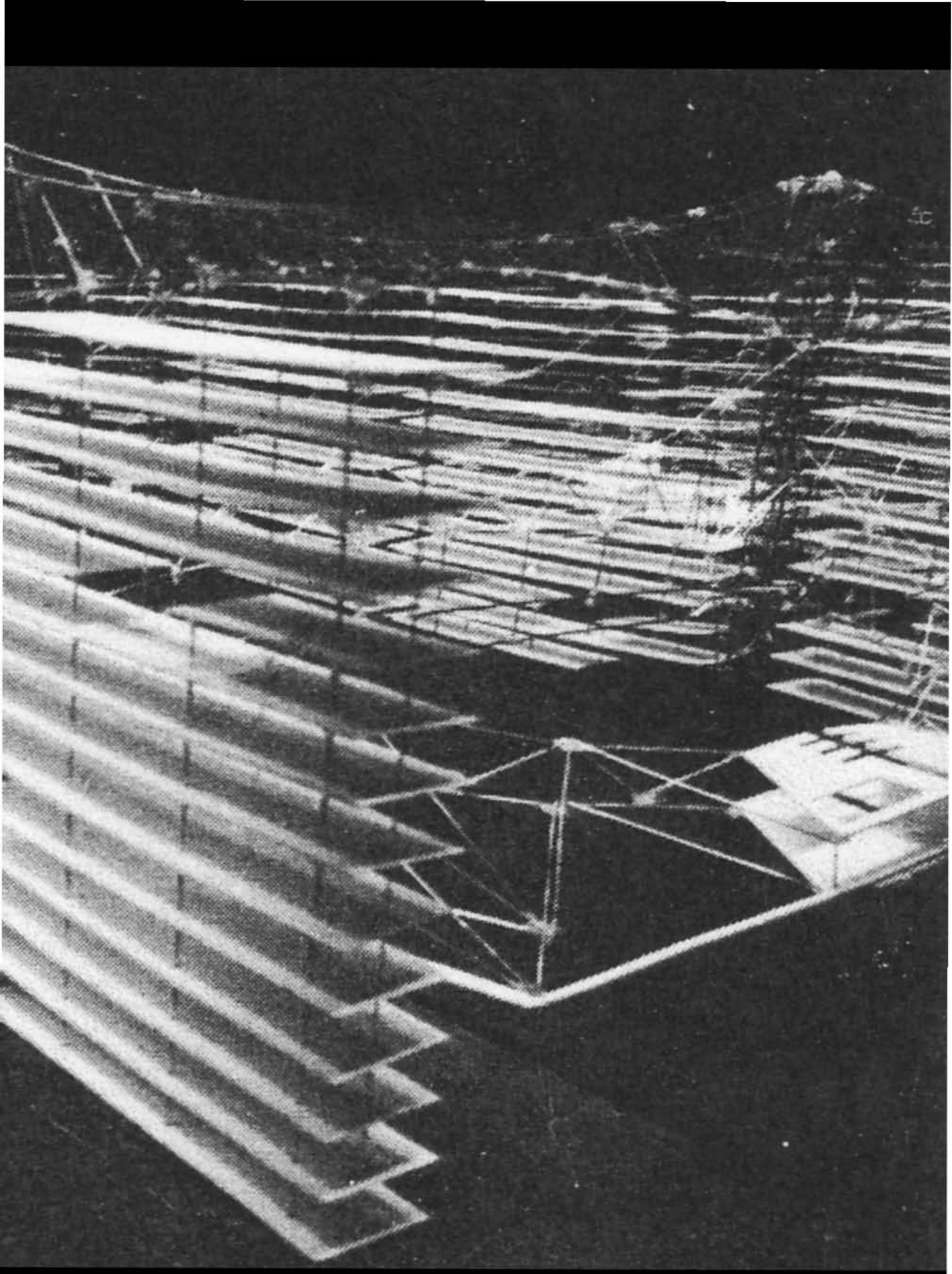

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

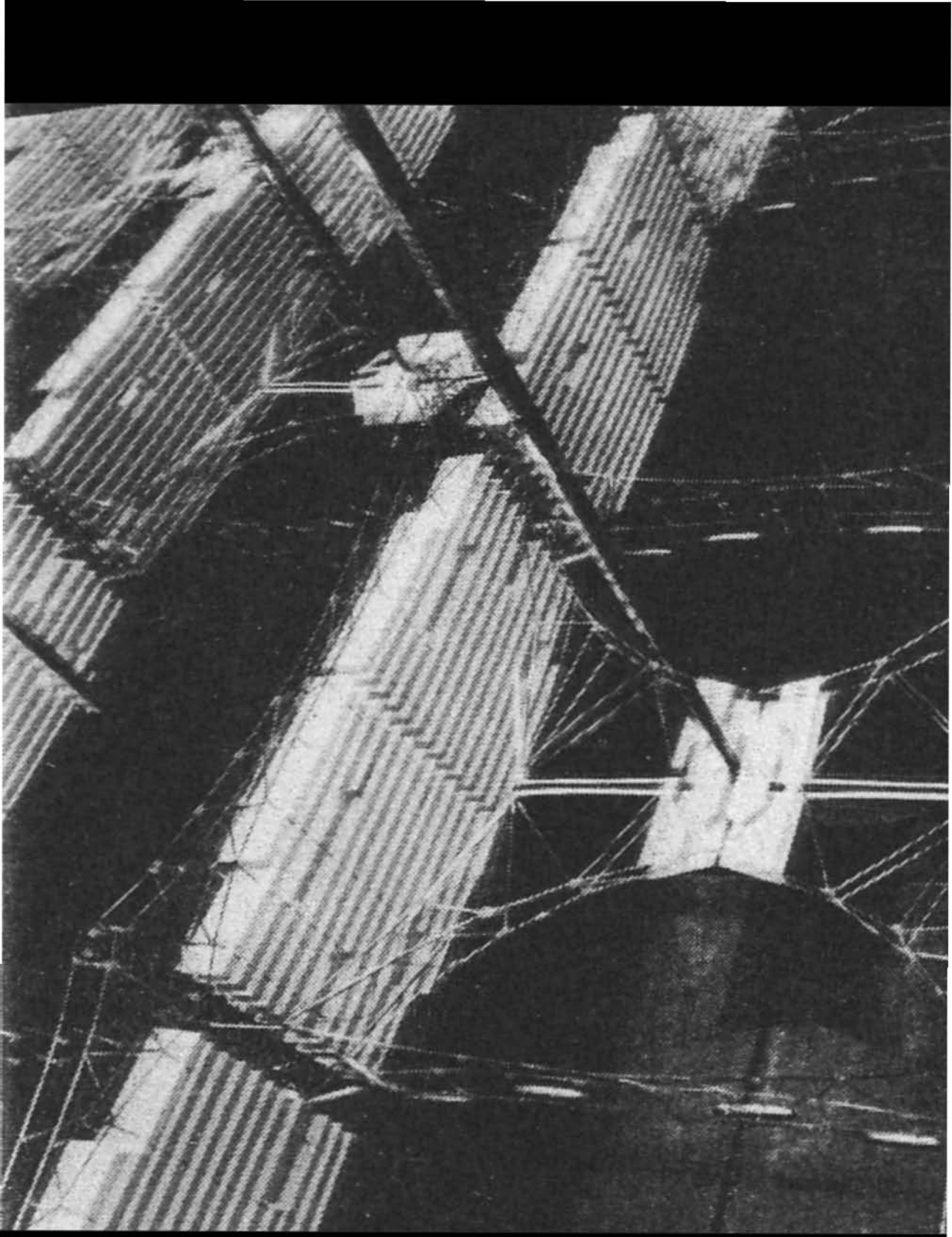

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

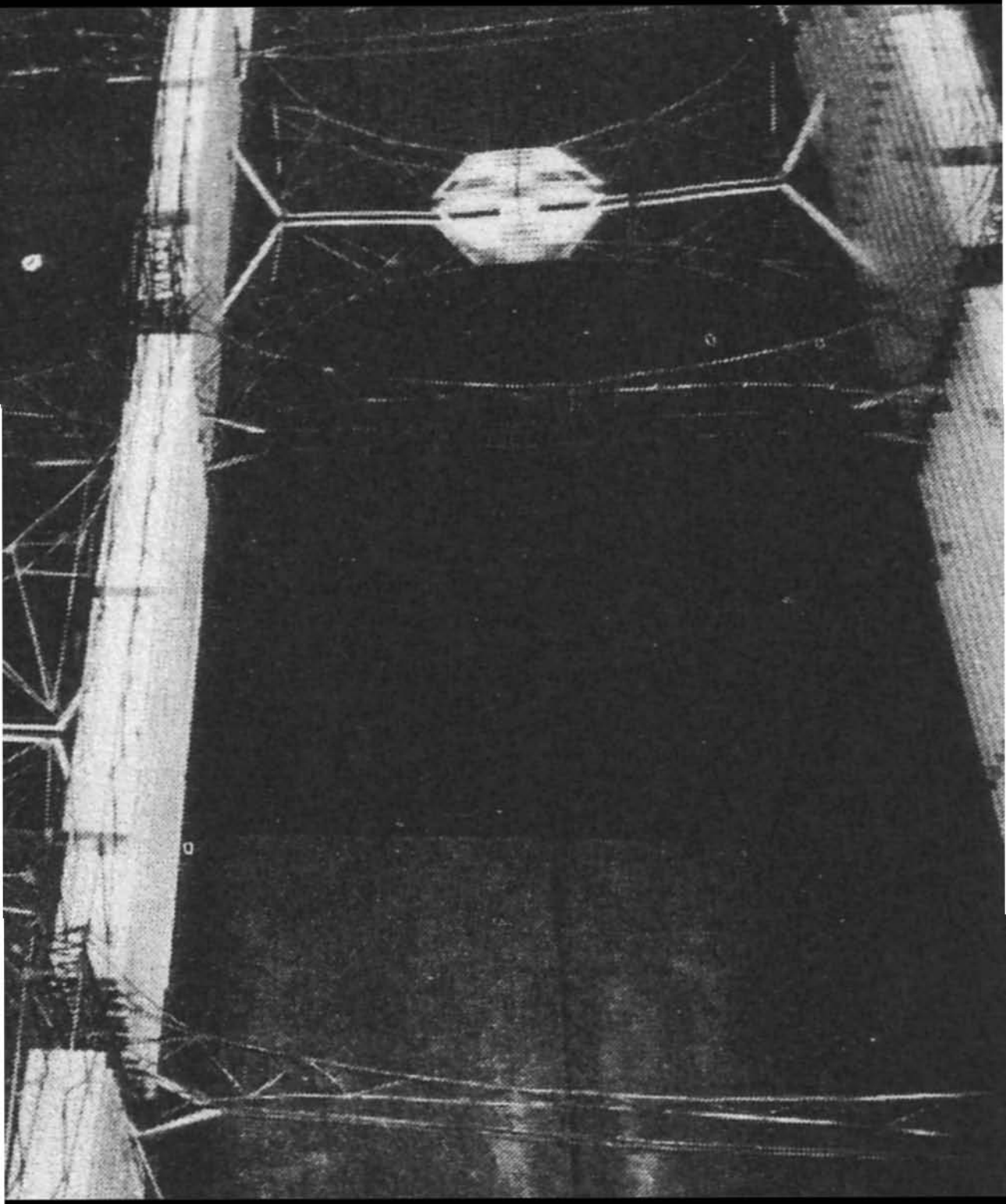

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

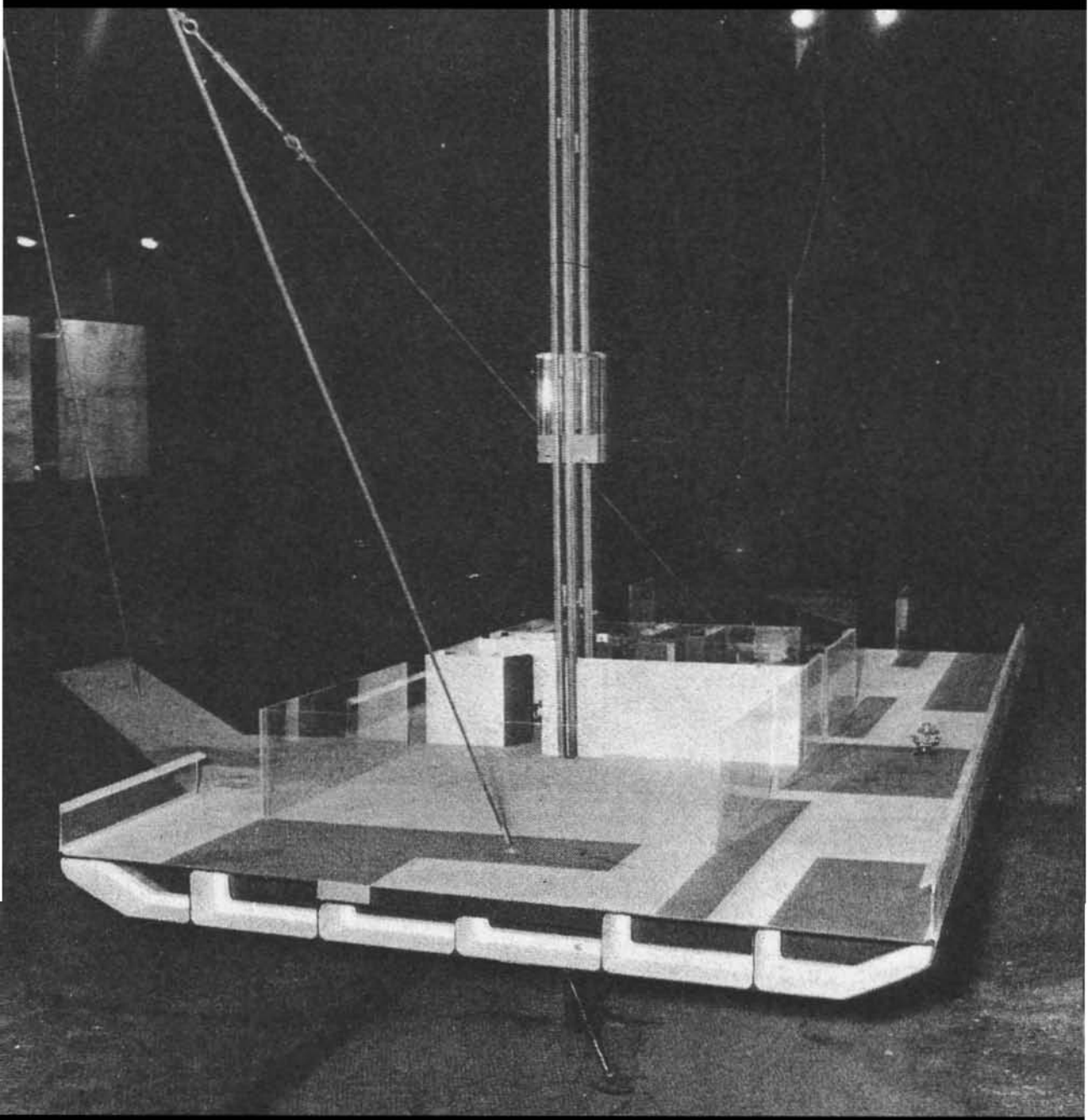

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

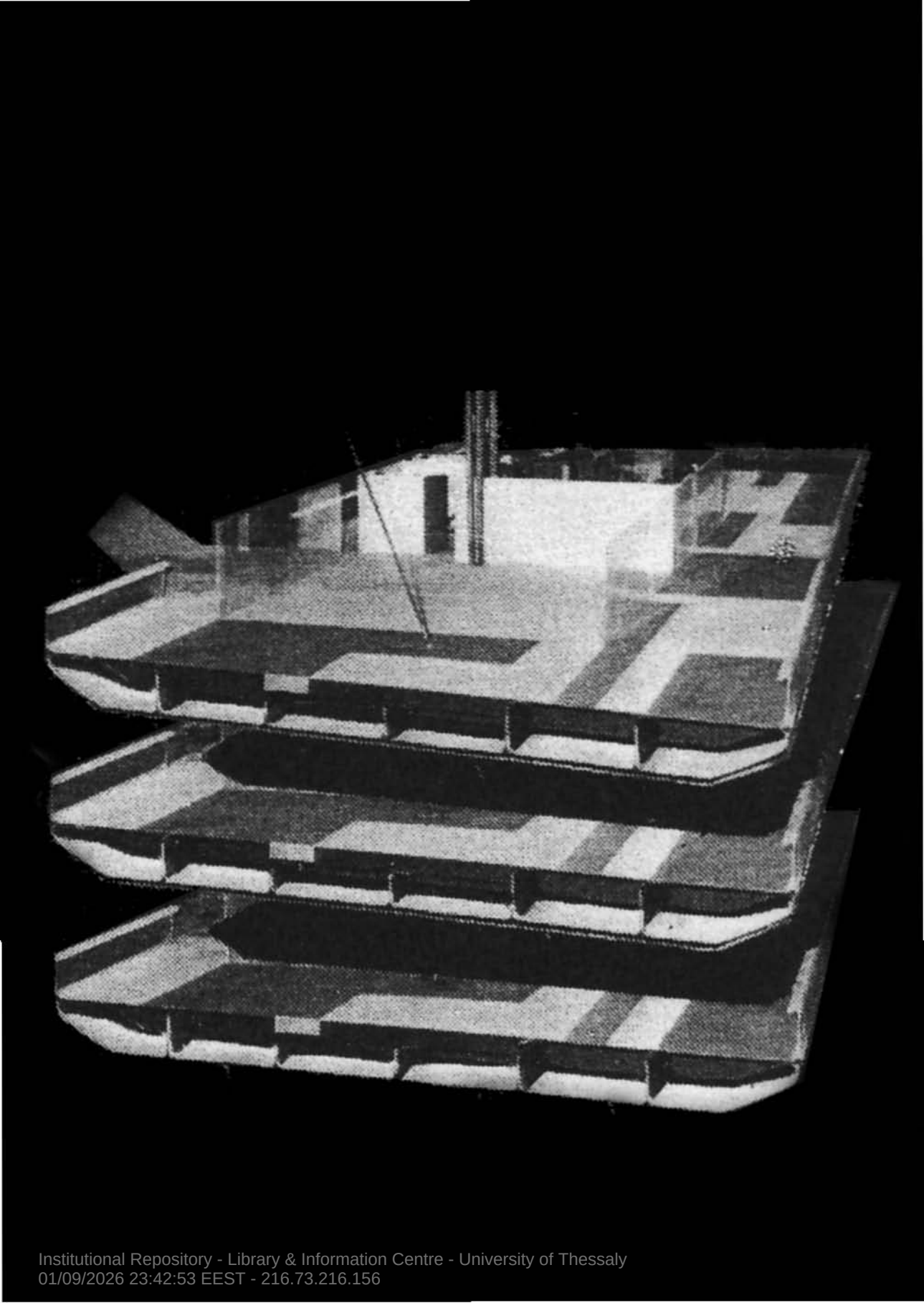

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

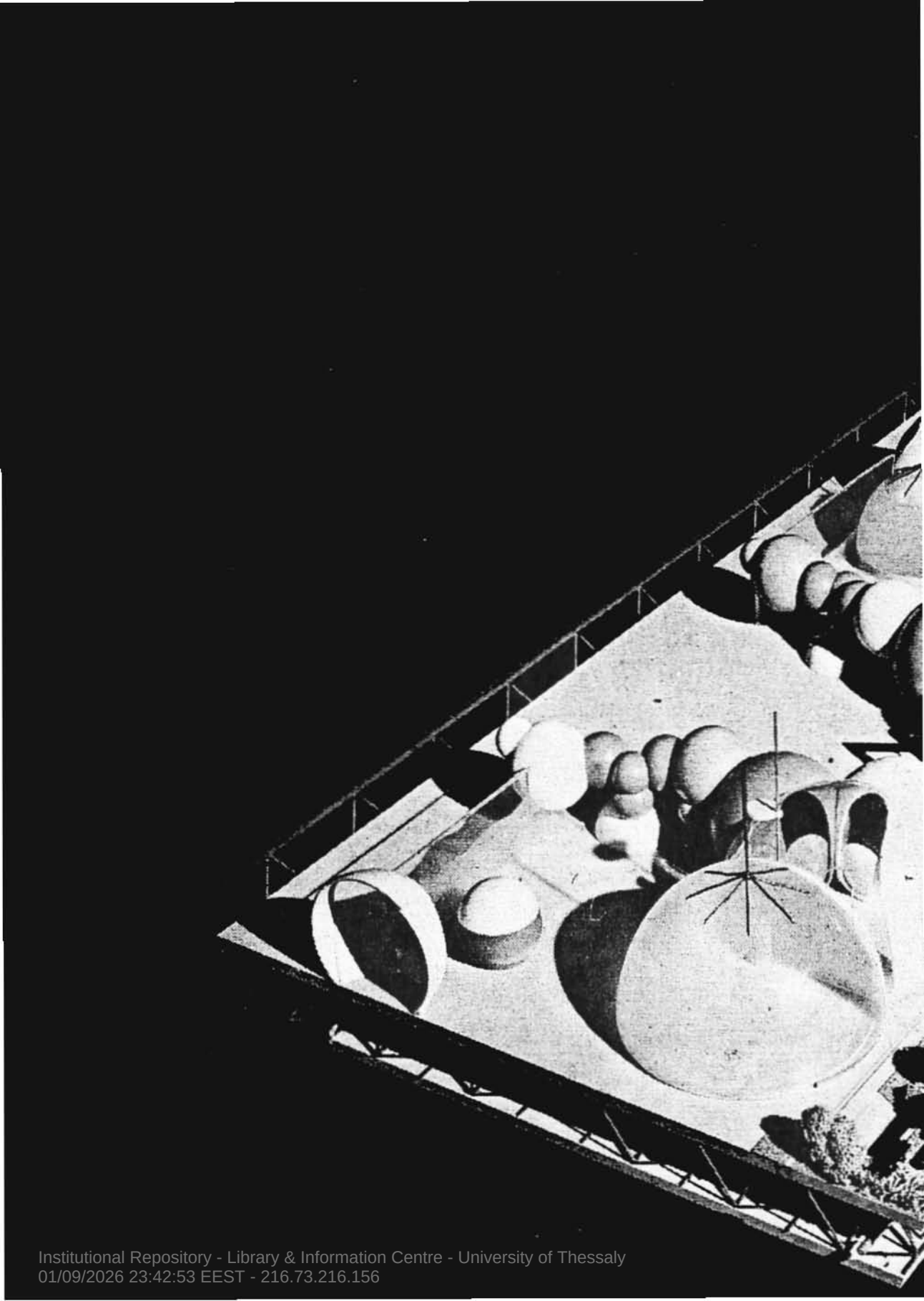

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

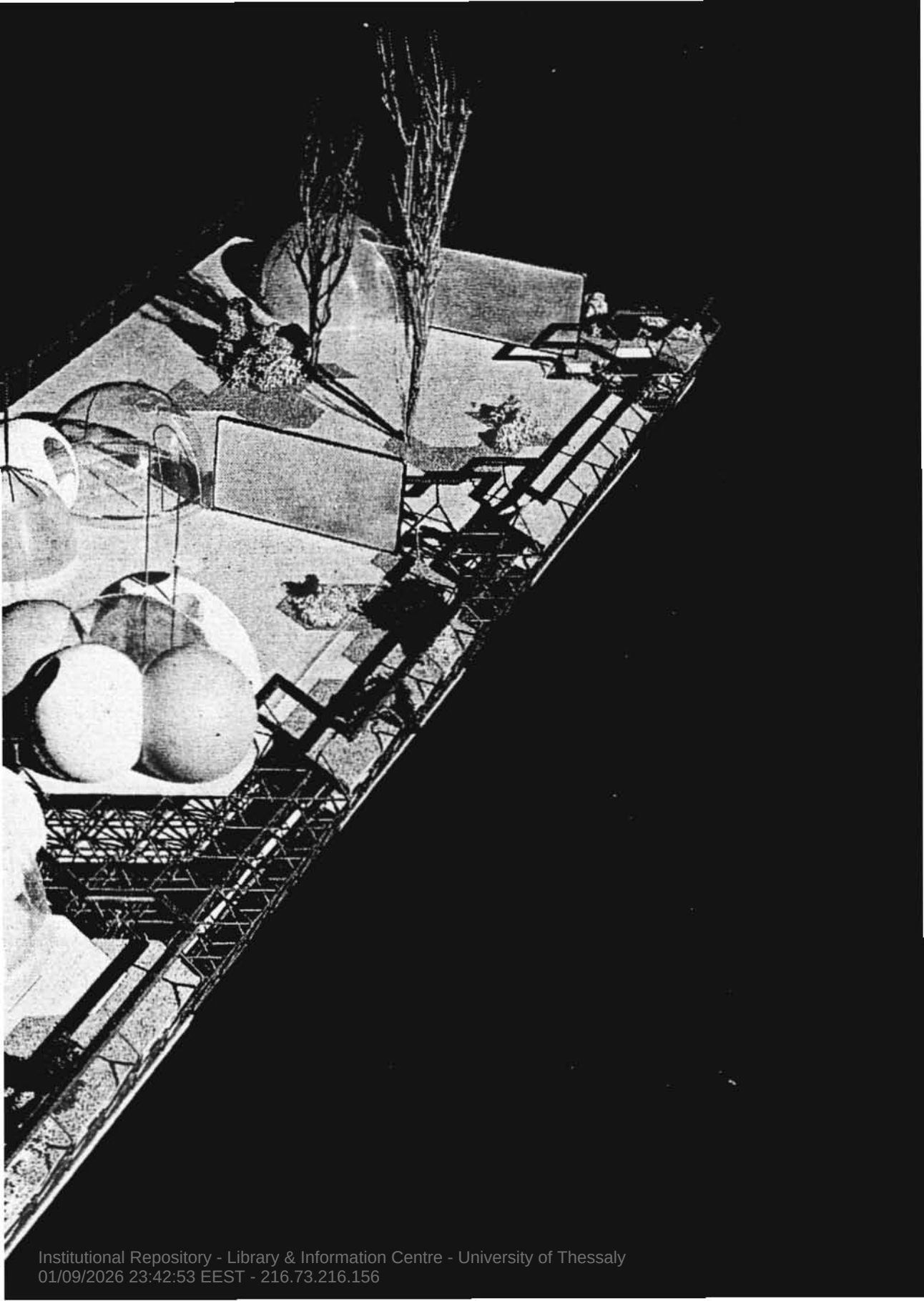

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

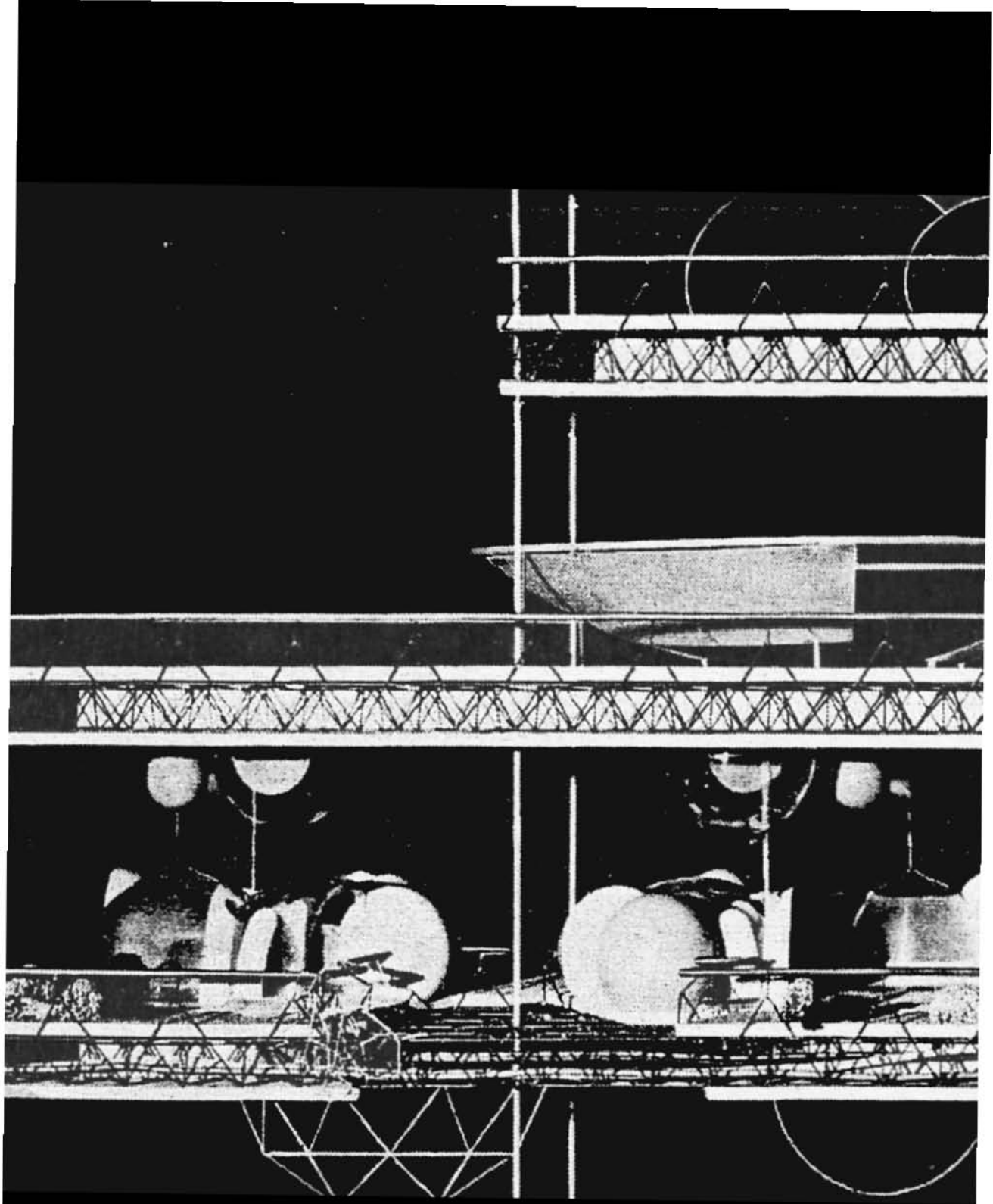

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

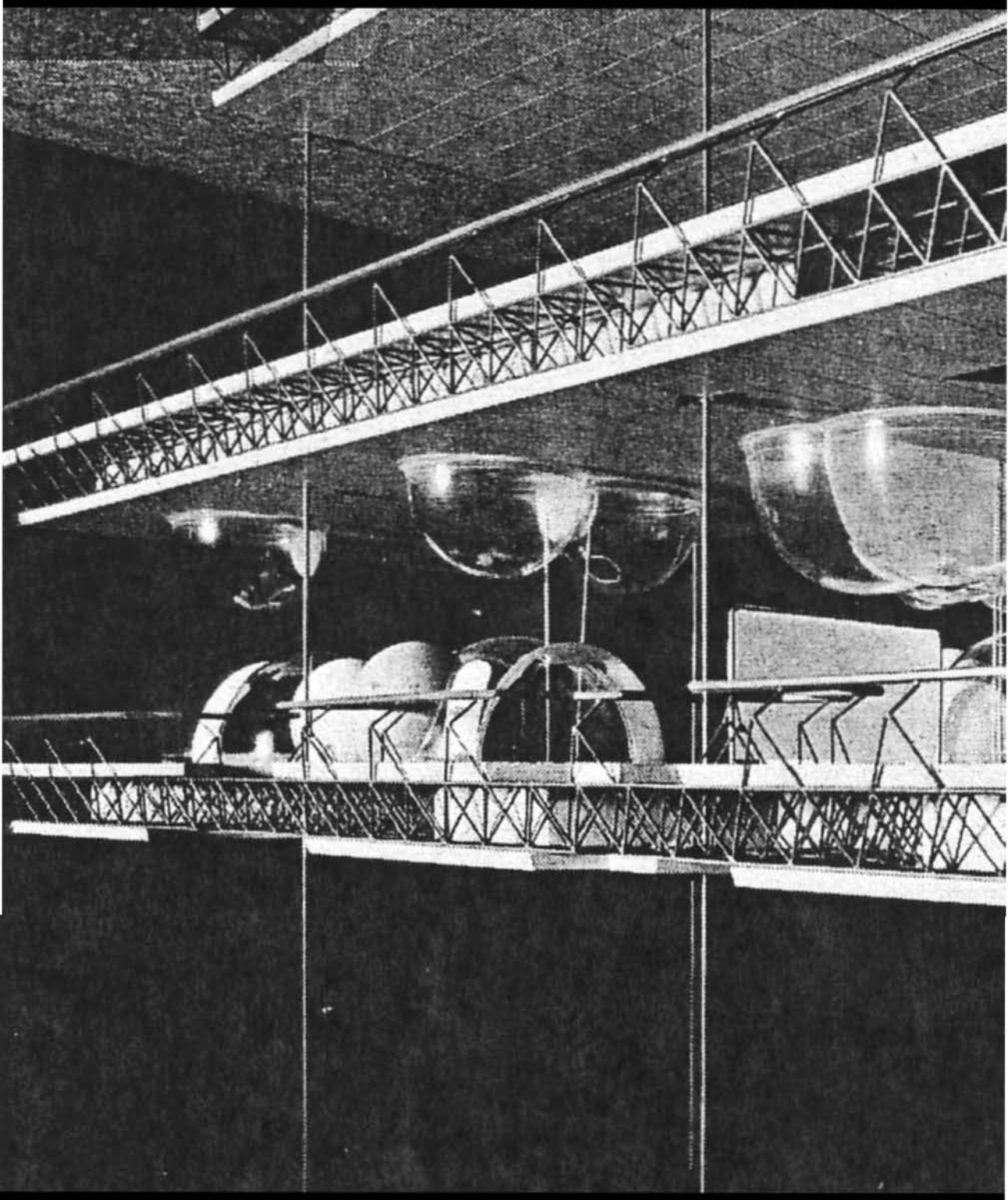

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

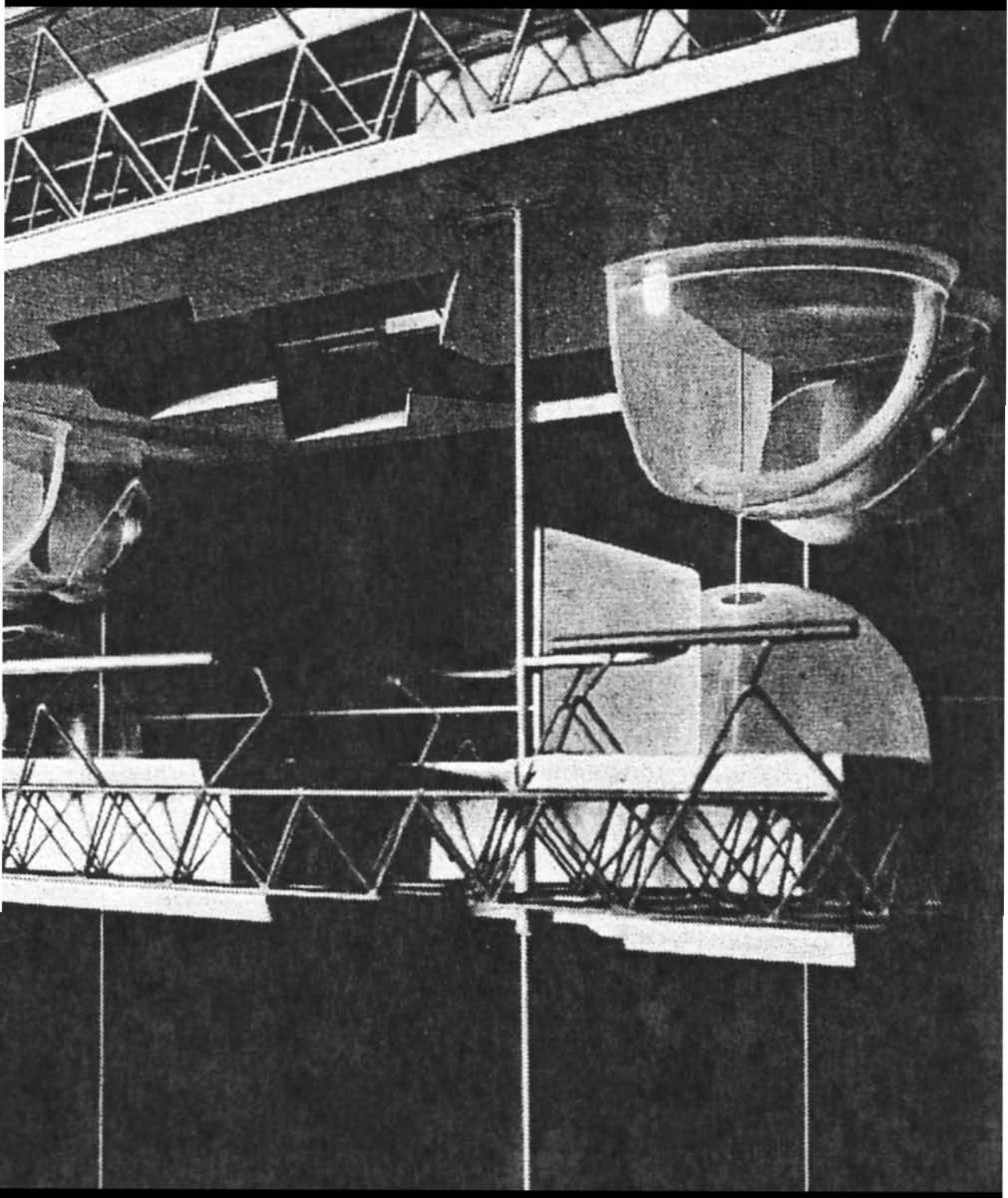

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

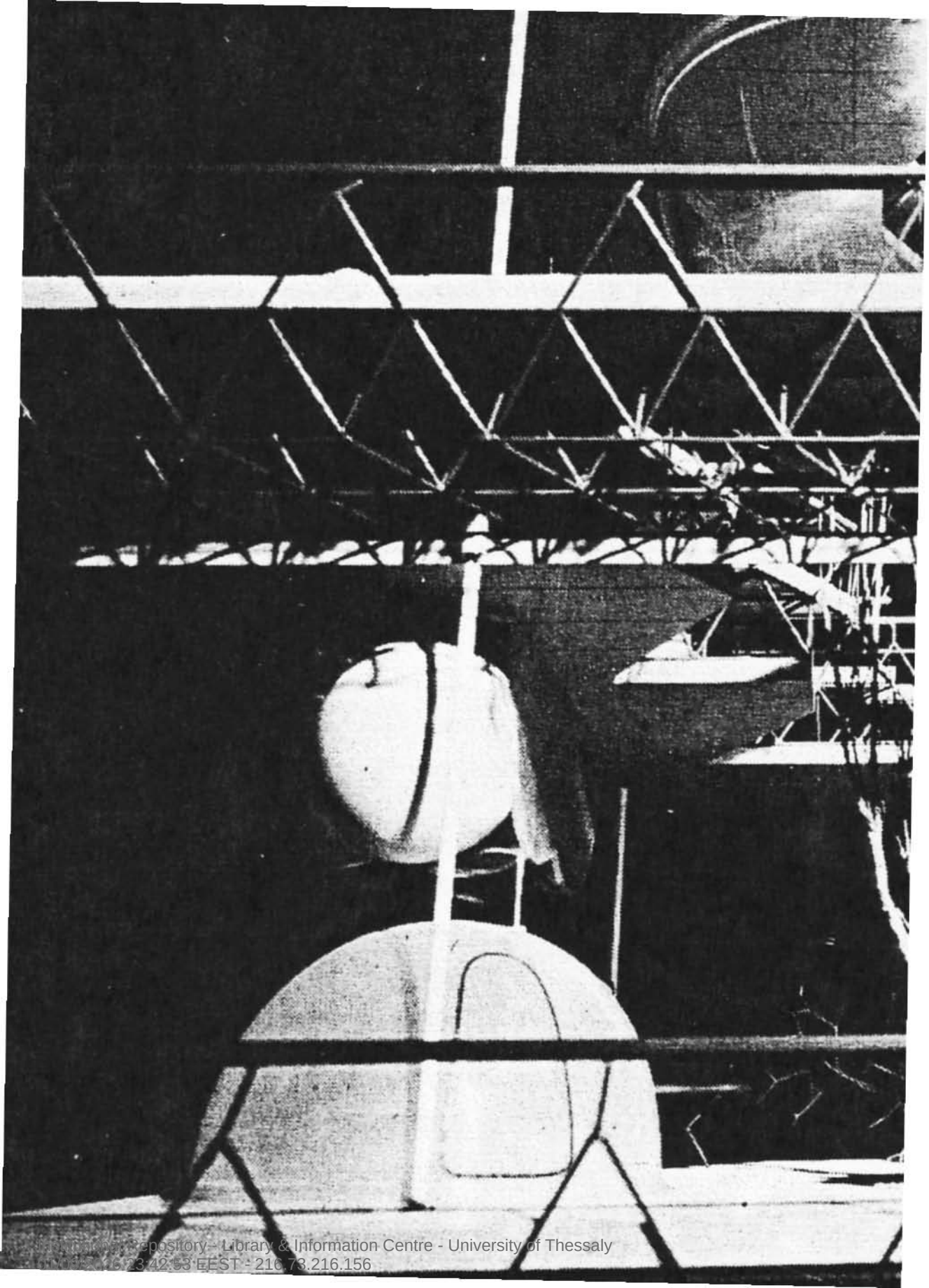

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
10/05/2024 16:23:42 EEST - 216.73.216.156

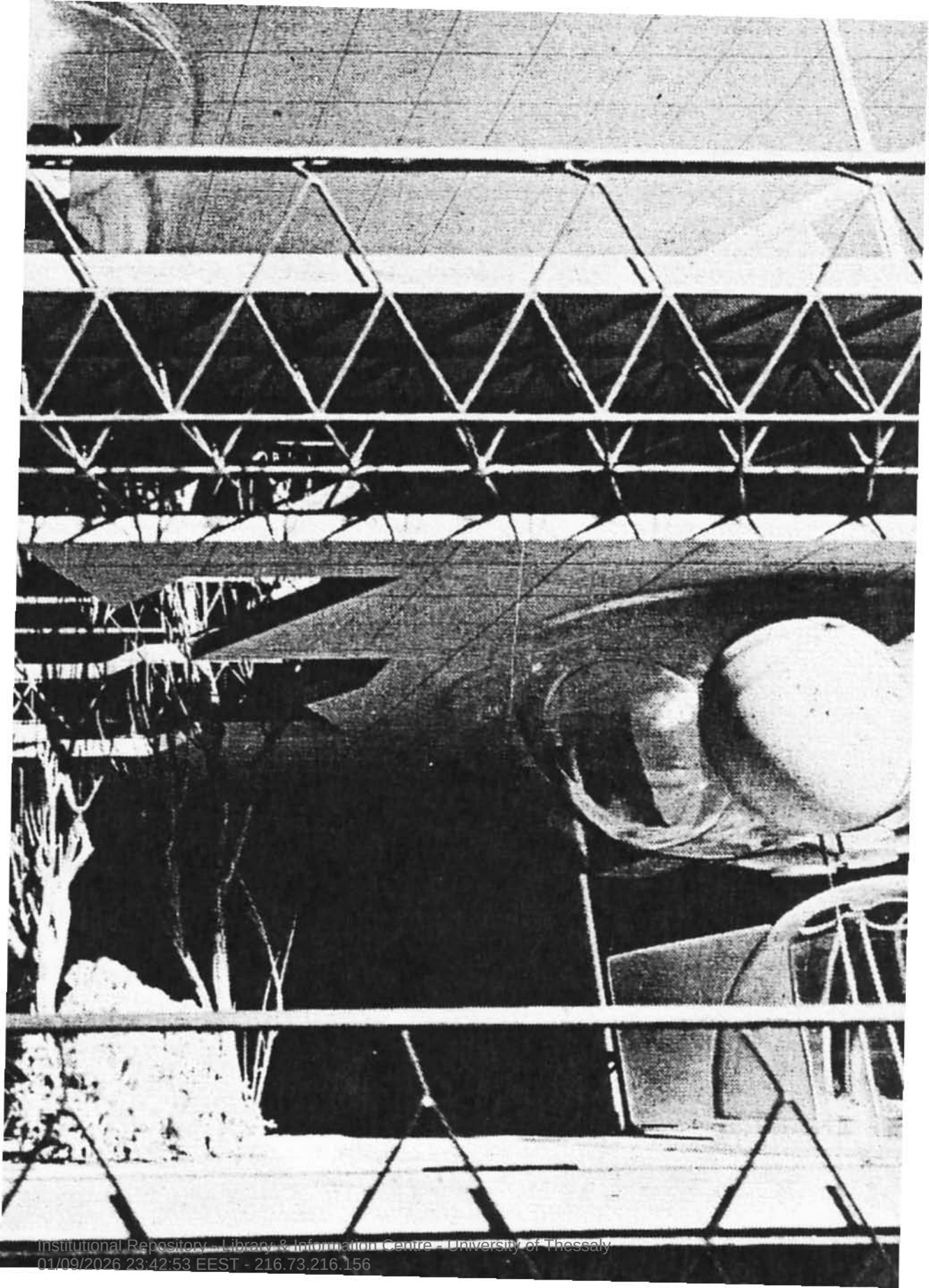

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

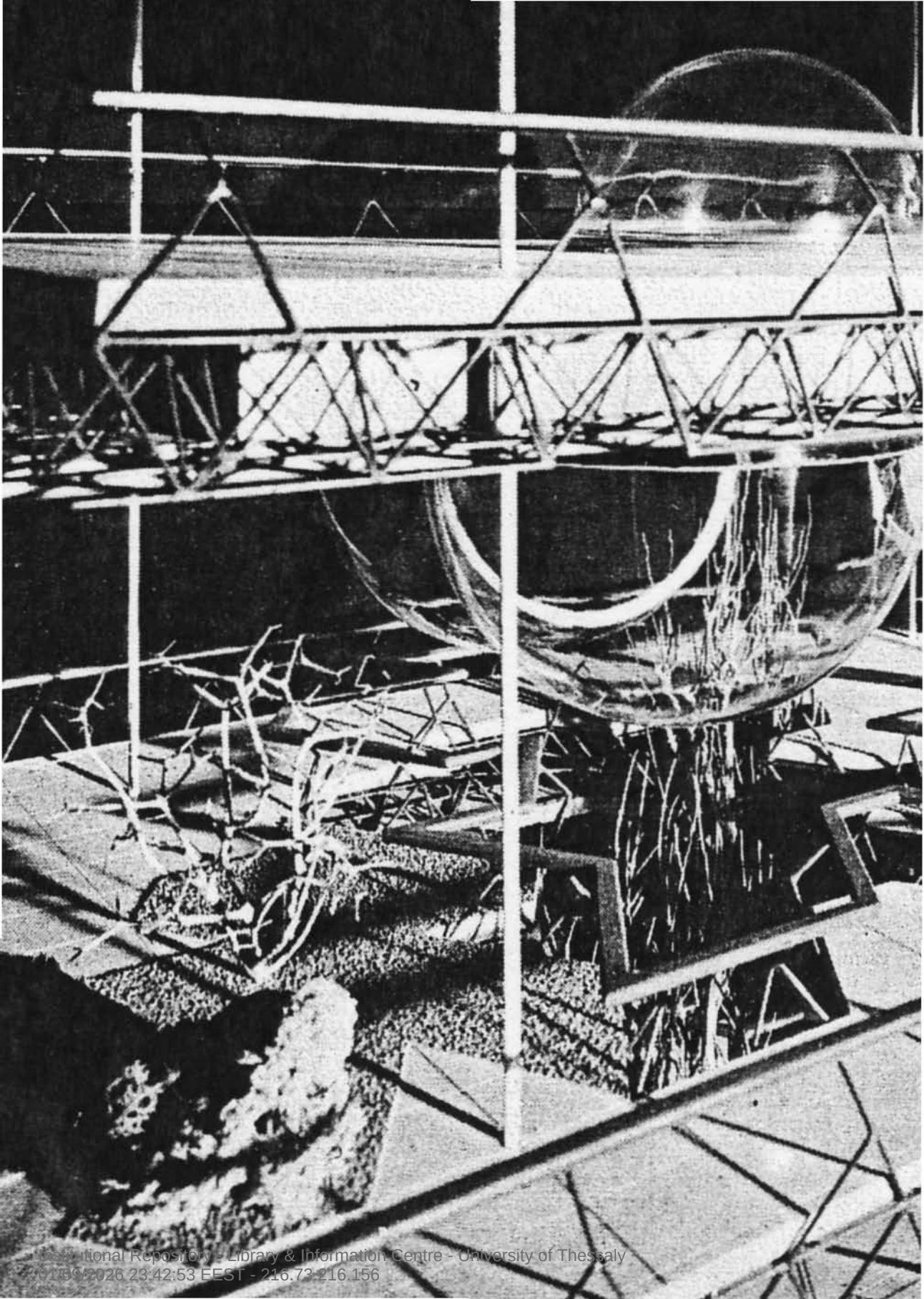

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

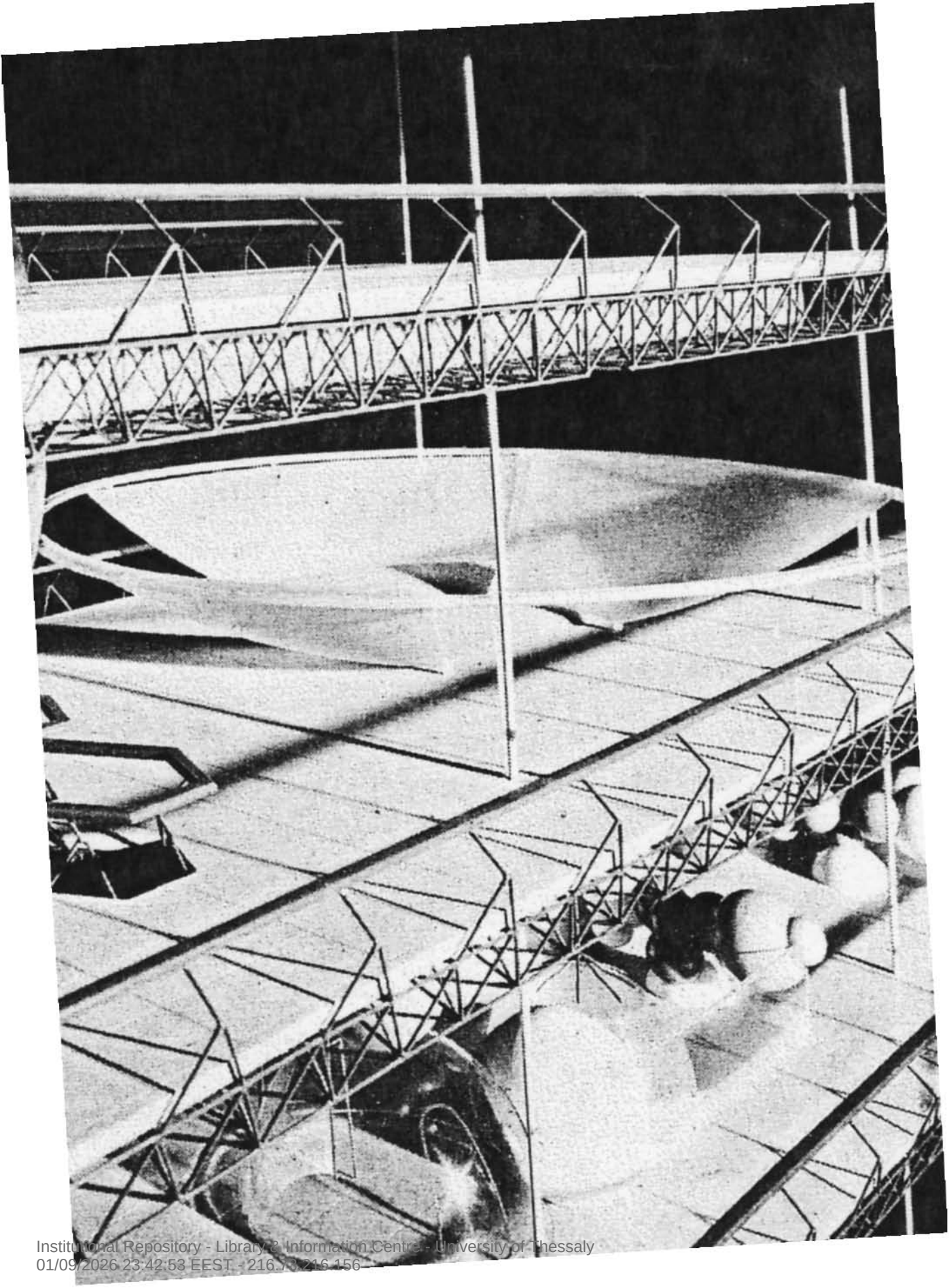

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

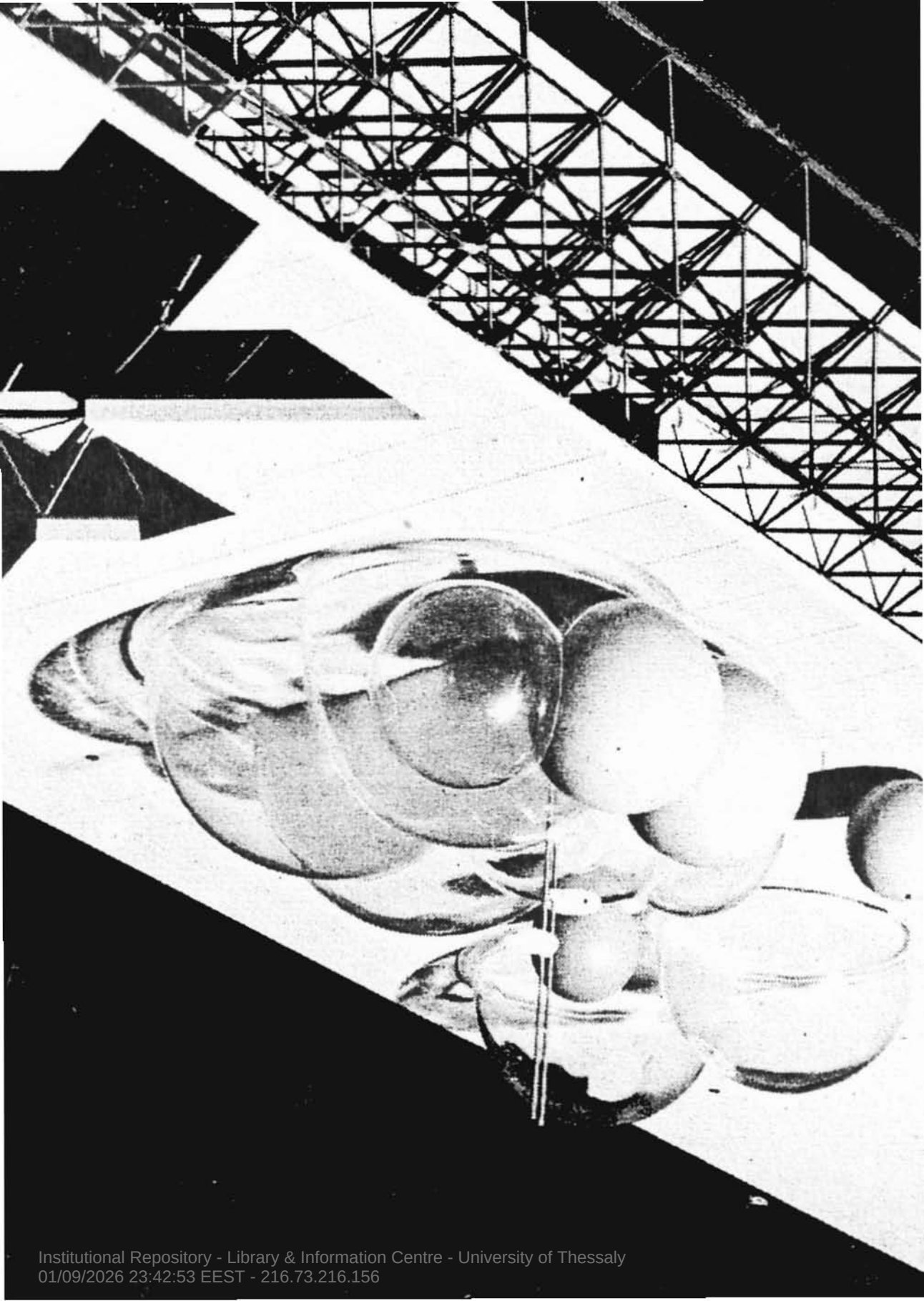

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Περιεχόμενα

Πρόλογος xxii

1. Το Διαδικτυακό μοντέλο 2

2. Το Παγκόσμιο χωριό 8

3. Η Συνεχής πόλη-έδαφος 12

4. Οι Μη-τόποι 20

5. Η Νέα διάσταση του χρόνου 24

6. Το Στιγμιαίο 30

7. Ο Νομάς και ο Γεωργός 38

8. Η Νέα φυσική συνθήκη 48

9.Το Παιχνίδι 56

10. Οι Νέες μορφές κοινωνικότητας 62

11. Οι Αναφορές στην επιστημονική φαντασία 66

12. Το Άυλο 72

13. Το Κοινό (Επίλογος) 78

Σημειώσεις 84

Βιβλιογραφία 98

Πηγές εικόνων 102

Παράρτημα 104

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Πρόλογος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η ανάδυση της μεταφορντικής εργασίας και της βιοπολιτικής παραγωγής επηρέασε την κοινωνία και κατ' επέκταση την αρχιτεκτονική και την πόλη. Η κουλτούρα της επικοινωνίας μετέβαλε τον τρόπο αντίληψης και τη χωρική εμπειρία. Το υλικό δίνει το προβάδισμα στο άυλο της πληροφορίας. Η μονιμότητα και ακαμψία της ύλης, στην ευελιξία και τη μεταβλητότητα των μεσικών δικτύων. Η σχέση με το χώρο και το χρόνο αναδιατάσσεται. Ο αυτοματισμός της παραγωγής δημιουργεί νέες χωρικότητες. Εμφανίζονται νέες μορφές κατοίκησης και κοινωνικότητας.

Ο Τάκης Χ. Ζενέτος, διαπιστώνοντας αυτή τη μετάβαση, ήδη από τη δεκαετία του 1960, προτείνει την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, μια τρισδιάστατη χωρική δομή πάνω από τις υπάρχουσες πόλεις και το φυσικό τοπίο, η οποία καθίσταται δυνατή χάρη στην αυτοματοποίηση των εφαρμογών «τηλε-διεκπεραίωσης» και στην εξέλιξη της τεχνολογίας.

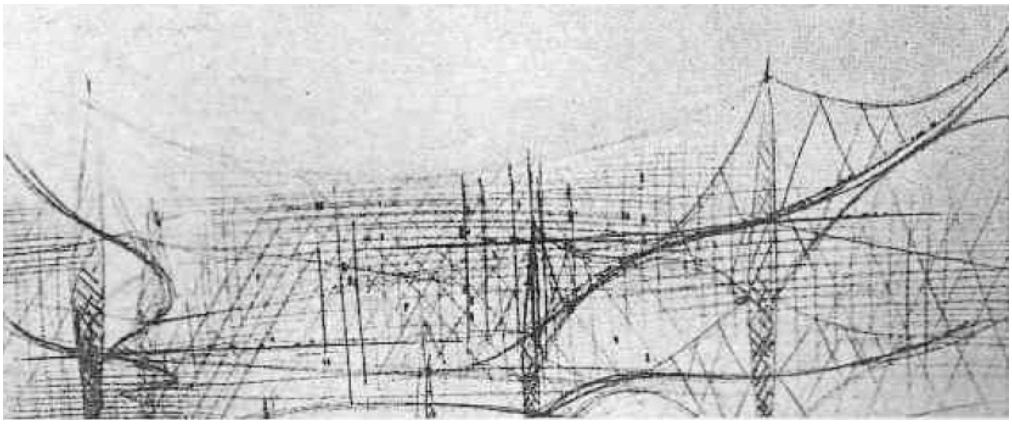

Π.1 Ο κάνναβος της κυκλοφορίας και της διανομής του χώρου περνάει από το οριζόντιο στο κατακόρυφο επίπεδο.

Η *πόλη του μέλλοντος* επεκτείνεται στο διηνεκές με μια μορφή ριζωματική. Στην ριζωματική αυτή πόλη δεν υπάρχει «κέντρο», το κέντρο «υλοποιείται την στιγμή και στον τόπο της ενεργείας». Η *πόλη του μέλλοντος* διατηρεί την *optimum* πυκνότητα της πόλης και την κλίμακα του πεζού, που απέσπασαν οι πόλεις του μοντερνισμού και η κυριαρχία του αυτοκινήτου. Η κίνηση στην *ανηρτημένη πολεοδομία* συμπίπτει με την πτήση. Κατακόρυφοι δρόμοι σταθερής τροχιάς και εναέριοι «δρόμοι-καλώδια» συνδέουν τους τόπους κοινωνικότητας.

Προστίθεται μια νέα διάσταση στην πολεοδομία του μέλλοντος που θα είναι και η κυριότερη διέξοδος μαζί με τη μείωση των μετακινήσεων λόγω των «τηλε-ενεργειών», ο χρόνος. Όλα τα στοιχεία της *ηλεκτρονικής πόλης*, τόσο του γενικού ιστού όσο και των χώρων διαβίωσης είναι από προκατασκευασμένα στοιχεία, τα οποία μπορούν να αποσυναρμολογηθούν και να χρησιμοποιηθούν υπό άλλες συνθήκες και για άλλες χρήσεις ή να πολυμεριστούν σε πρώτες ύλες. Η ελαφριά, ευέλικτη και μεταβαλλόμενη στο χρόνο πολεοδομία που προτείνει ο Ζενέτος, «προλαβαίνει» τις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας.

Στην μικρο-κλίμακα, «κυψέλες» κατοίκησης προσαρτώνται πάνω στον αστικό ιστό και μεταλλάσσονται παραμετρικά ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των κατοίκων. Η φύση στο επίπεδο του εδάφους αφήνεται ανέπαφη για να «μεταφερθεί» στα αναρτημένα επίπεδα και να ενταχθεί και να καλλιεργηθεί στην «γειτονιά». Νομάς και γεωργός είναι οι δύο ανθρώπινοι χαρακτήρες που συναντώνται στην *ανηρτημένη πολεοδομία*.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Στο σχεδιασμό των χώρων ιδιωτικού βίου, παρατηρούμε από την πρώτη μελέτη της *πόλης του μέλλοντος* (1962) μέχρι την τελική πρόταση της *άυλης αρχιτεκτονικής* (1973-1974), μια μετάβαση από τις οργανωμένες μορφές του μοντερνισμού σε πιο «εναέριες» και «ελαφριές» κατασκευές, από το περίπτερο, θα λέγαμε, του Mies van der Rohe, στις διαστημικές κάψουλες.

Στην πρόταση της *μεταβλητής πολεοδομίας*, παρατηρούμε συνεχείς μετατοπίσεις από το γιγάντιο στην μικρο-κλίμακα, μια παραλληλία της μεγαδομής και της κάψουλας, του νομά και του γεωργού, της «στιγμιαίας» επικοινωνίας και της φυσικής εγγύτητας, του ιδιωτικού και του κοινού, της αναπαράστασης και του πραγματικού.

Ο Ζενέτος θέτει το πλαίσιο των προβλημάτων δομής της νεοτερικότητας, το σύστημα των πιθανών λύσεων, αναπροσδιορισμών και προσαρμογών της αρχιτεκτονικής και της πόλης και οδηγείται στην πρόταση της «εν ενεργεία ύπαρξης» της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* καθιστώντας το ουτοπικό όραμά του για την *πόλη του μέλλοντος* δυνητικό.

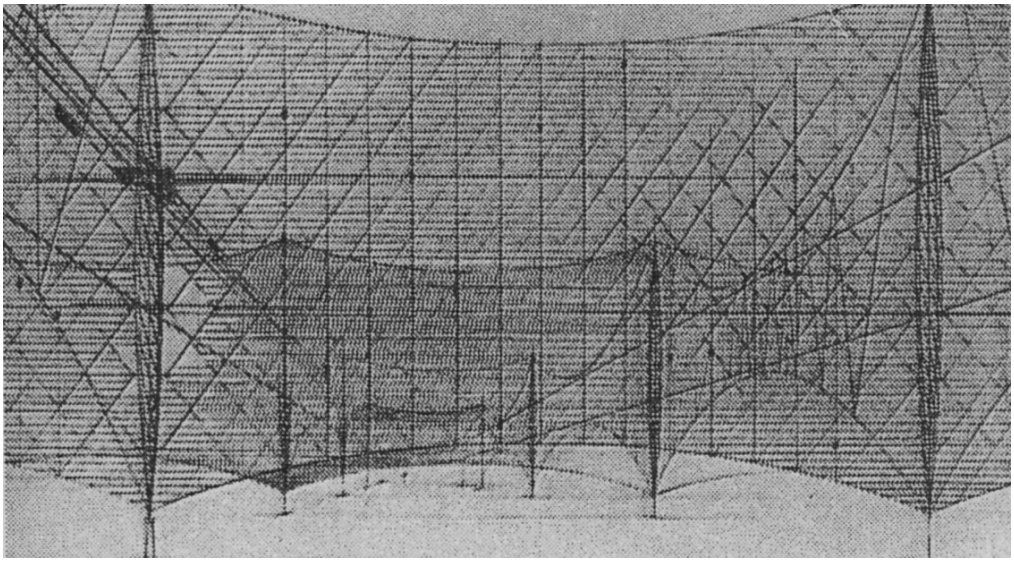

Π.2. "Παραλλαγή με ακραίους οριζόντιους φορείς σταθερούς (προένταση) και κατακόρυφο δικτύωμα «υποδοχής», πράγμα που απλοποιεί τη μορφή των στοιχείων-μονάδων και επιτρέπει πλήρη ελευθερία στην επικοινωνία των «χώρων»"

Στην εργασία αυτή μελετώνται μέσα από την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, οι έννοιες που εισάγει ο μεταφορντισμός και η βιοπολιτική εργασία, ο τρόπος που ο Τάκης Χ. Ζενέτος εντάσσει την νέα συνθήκη της μετανεοτερικότητας στην πόλη του μέλλοντος και η επίδραση των τεχνολογικών εξελίξεων και της άυλης κουλτούρας της επικοινωνίας στην πόλη και την αρχιτεκτονική. Επίσης διερευνάται ο ρόλος που διαδραμάτισε ένα μαζικό περιοδικό σαν την Εβδομαδιαία Οικονομική Εφημερίδα "Οικονομικός Ταχυδρόμος" στην προώθηση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και των ιδεών για την πόλη στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1970. Το περιοδικό προσφέρει μια λεπτομερή καταγραφή της *Πόλης του μέλλοντος* και της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* στα πλαίσια του διαλόγου των σύγχρονων οικονομικών θεωριών της εποχής με τους τεχνολογικούς νεωτερισμούς, τους περιβαλλοντικούς μετασχηματισμούς και τους νέους τρόπους ζωής (life styles) αλλά και με ό,τι αυτές οι τεχνολογίες και οι τρόποι ζωής μπορούν να καταστήσουν δυνατό. Πρόκειται για μια περίοδο μετασχηματισμών. Νέες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

τεχνολογίες και νέα υλικά εισάγονται στην Ελλάδα, που λόγω αδιαφορίας του κράτους και διστακτικότητας από πλευράς των εμπλεκόμενων στην παραγωγική-κατασκευαστική διαδικασία δεν εξελίσσονται με τους αναμενόμενους ρυθμούς. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της προκατασκευής. Ενώ η τεχνική έχει ήδη εισαχθεί από το 1960, το 1970 έχει γίνει μια αξιοποίηση της τάξης του 2%. Η προσοχή στρέφεται σε λύσεις οικονομικές και φιλικές προς το περιβάλλον, ευέλικτες και άμεσες, με επίκεντρο τον άνθρωπο.

The emergence of postfordist labor and biopolitical production influenced the society and in extent the architecture and the city. The immaterial culture has changed the perception and the spatial experience. The immaterial of the information takes precedence over the material. The flexibility and the changeability of media's networks take precedence over the permanence of matter and the stiffness of the matter. The relationship with time and space is redefined. The automation of the production creates new spatiality. New forms of habitation and sociality arise.

Takis Ch. Zenetos, diagnosing that transition, since the decade of 1960, proposes the project *City Planning and Electronics*, a three-dimensional spatial structure over the existing cities and the natural landscape, which is made possible thanks to the automation of the "Processing Services" and the technological evolution.

The city of the future extends indefinitely like a rhizome. There is no "center" in the rhizomatic city. "The center is materialized at the moment and at the place of action". The city of the future preserves the optimum density of a city and the pedestrian scale, which the modern cities and the dominance of the car demolished. Movement in flexible city planning coincides with flight. Vertical steady course roads and aerial "streets-cables" connect sites of sociability.

A new dimension is added in the city planning of the future, the time, which, together with the diminished movements resulted from the "tele-operations", consist the most important solution. All the elements of the electronic city, both of the general grid and the living spaces are made of prefabricated components that can be disassembled and used under different circumstances and for other uses or they may be polymerized into main materials. The lightweight, flexible and changeable city planning proposed by Zenetos, "anticipates" the developments of the network society.

In the micro-scale, "hives" of residence plug in the urban grid and are altered parametrically depending on the needs and desires of the residents. The nature on the ground level is left intact to be "transferred" to the suspended levels and be fit in and cultivated in the "neighborhood". Nomad and farmer are the two human characters encountered in *suspended city planning*.

In the spaces of private living, we observe between the first study of the *city of the future* (1962) and the final proposal of the *immaterial architecture* (1973-1974), a transition from the organized forms of modernism to more "aerial" and "lightweight" constructions, we may say from the pavilion of Mies van der Rohe to the space capsules.

We observe in the *flexible city planning* continuous transitions from the giant to the micro-scale, a parallel between the mega-structure and the capsule, between the nomad and the farmer, the "instant" communication and the physical proximity, the private and the public, the representation and the real.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Takis Ch. Zenetos sets the problems' framework of the structure of modernity, the system of possible solutions, redefinitions and adjustments of the architecture and the city and is lead to the proposal of the "active presence" of the *City Planning and Electronics* by making the utopian vision for the city of the future virtual.

This study explores, via the project of *City Planning and Electronics*, the concepts introduced by postfordism and biopolitical labour, the way Takis Ch. Zenetos integrates the new postmodern era in the city of the future and the influences of the technological developments and the immaterial culture of communication on the city and the architecture. Furthermore, the study investigates the role played by a mass magazine like the Weekly Economic Newspaper "Oikonomikos Tahidromos" in the promotion of the modern architecture and the ideas for the city in the first half of 1970. The magazine provides a detailed record of the *City of the Future* and the *City Planning and Electronics* as an integral part of the dialogue of the contemporary economic theories of the time with technological innovations, environmental transformations and new ways of life (life styles), and anything these technologies and lifestyles can make possible. It is a period of transformations. New technologies and new materials are introduced in Greece, which due to the indifference of the state and the reluctance on behalf of those involved in the productive-manufacturing process are not evolving as expected. Prefabrication is a typical example. While the technique has been introduced since 1960, it has only utilized to the extent of 2% by 1970. The attention is directed to economic and environmentally friendly solutions, to flexible, instant and man-oriented ones.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Διαδικτυακό μοντέλο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο Τάκης Ζενέτος το 1962 προτείνει την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*. Έχουν προηγηθεί το CIAM X στο Dubrovnik το 1956, το οποίο βασίστηκε στην ομάδα Team X και το Συνέδριο στο Otterlo το 1959. Ο ορθολογισμός της *λειτουργική πόλης* και ο συναισθηματισμός των Singfried Giedion και Camillo Sitte, όπως αυτά εκφράστηκαν στα προηγούμενα CIAM δεν ήταν ικανά να εκτιμήσουν την πολυπλοκότητα των προβλημάτων της μεταπολεμικής πόλης. Η ομάδα Team X προτείνει ένα περισσότερο πολύπλοκο πρότυπο πόλης, αναζητώντας μια ακριβέστερη θέση ανάμεσα στη φυσική μορφή και τις κοινωνικο-ψυχολογικές ανάγκες του ανθρώπου. Η αναφερόμενη ως ριζοσπαστική δεκαετία του 1960, είναι μια περίοδος πειραματισμών και αναθεώρησης. Η άκαμπτη και ουδέτερη πολεοδομία του μοντερνισμού αμφισβητείται και αναζητάται μια πιο ευέλικτη πολεοδομία που επηρεάζεται από το τοπίο.[1]

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 εμφανίζονται ομάδες που εξασκούν την αρχιτεκτονική ως μια μορφή τέχνης. Αντιλαμβανόμενες τη δυναμική της αναδυόμενης τεχνολογίας, εκτονώνουν τη δημιουργικότητά τους σε ουτοπικές προτάσεις και μη πραγματοποιήσιμες πρακτικές, για παράδειγμα οι Archigram και οι Superstudio. Ο Manfredo Taffuri σχολιάζοντας την αρχιτεκτονική πρωτοπορία της εποχής αναφέρει «στόχος της ....είναι είτε να ισχυροποιήσει τη θέση της είτε να απαλλαγεί από τις ενοχές της μέσα από τον τελετουργικό δημιουργικό εξορκισμό»[2]

Ο Yona Friedman, στο μανιφέστο *L' Architecture mobile,* το 1958*,* προτείνει ευέλικτες μακροδομές με χρήση υψηλής τεχνολογίας και ελαφριών κατασκευών ικανών να προσαρμόζονται βαθμιαία στις συνεχείς μεταβολές της σύγχρονης ζωής. Στο δεύτερο μανιφέστο του *La Ville Spatiale,* προτείνει ένα νέο είδος χωρικής πόλης με μορφή τρισδιάστατης μεγαδομής, μια ουτοπική μεγαδομή που προσαρμόζεται στις χωρικές κοινωνικές ανάγκες του χρήστη.

Στην Ιαπωνία, οι μεταβολιστές ανταποκρινόμενοι στην πίεση του υπερπληθυσμού προτείνουν αστικές μεγαδομές υπό συνεχώς μεταβαλλόμενη χωρολειτουργική δομή. Η *Marine City* του Kikutake συγκαταλέγεται στα πιο ποιητικά οράματα των μεταβολιστών.

Η ιδέα της αστικής πύκνωσης, ο παροξυσμός της προωθημένης τεχνολογίας, η αποσύνθεση του κτηριακού οργανισμού, η αναθεώρηση του τυπολογικού και εννοιολογικού σημαίνοντος της πόλης και της αρχιτεκτονικής αποτελούν τη νέα τεχνοκρατική ουτοπία. Το πλανητικό όραμα της δεκαετίας του 1960 αφορά κινούμενες και μεταφερόμενες πόλεις, βασιζόμενες σε μια υποδομή τηλεματικών δικτύων πλανητικής διάδοσης.

Την περίοδο που συμβαίνουν τα παραπάνω στην παγκόσμια αρχιτεκτονική σκηνή, ο Τάκης Ζενέτος παρουσιάζει τη δική πρόταση για την πόλη του μέλλοντος. Αναγνωρίζοντας τα προβλήματα δομής της σύγχρονης πόλης, προτείνει ευέλικτα συστήματα υπό τάση, πάνω από τις υπάρχουσες *ιστορικές* πόλεις και το φυσικό περιβάλλον, που φτάνουν ως τα όρια της βιώσιμης ατμόσφαιρας.

Σε μια σειρά από διαγράμματα περιγράφει τη διάλυση της σύγχρονης πόλης. Η αυτοματοποίηση του δευτερογενούς τομέα προκάλεσε τη διόγκωση του τριτογενούς με αποτέλεσμα την αυξανόμενη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα και τη συμφόρηση των πόλεων. Οι πόλεις μετατράπηκαν έτσι σε απρόσωπους χώρους παραγωγής, εκτοπίζοντας την κατοικία σε μακρινά προάστια. Η απόσταση του τόπου εργασίας και κατοικίας συνεχώς αυξάνεται. Η ανθρώπινη κλίμακα και το *optimum* μέγεθος της πόλης ξεπεράστηκαν, με αποτέλεσμα να αποκοπεί το σύστημα παραγωγής και κοινωνικών λειτουργιών και ο αστικός ιστός να καταστραφεί από τα μέσα μεταφοράς.[3]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

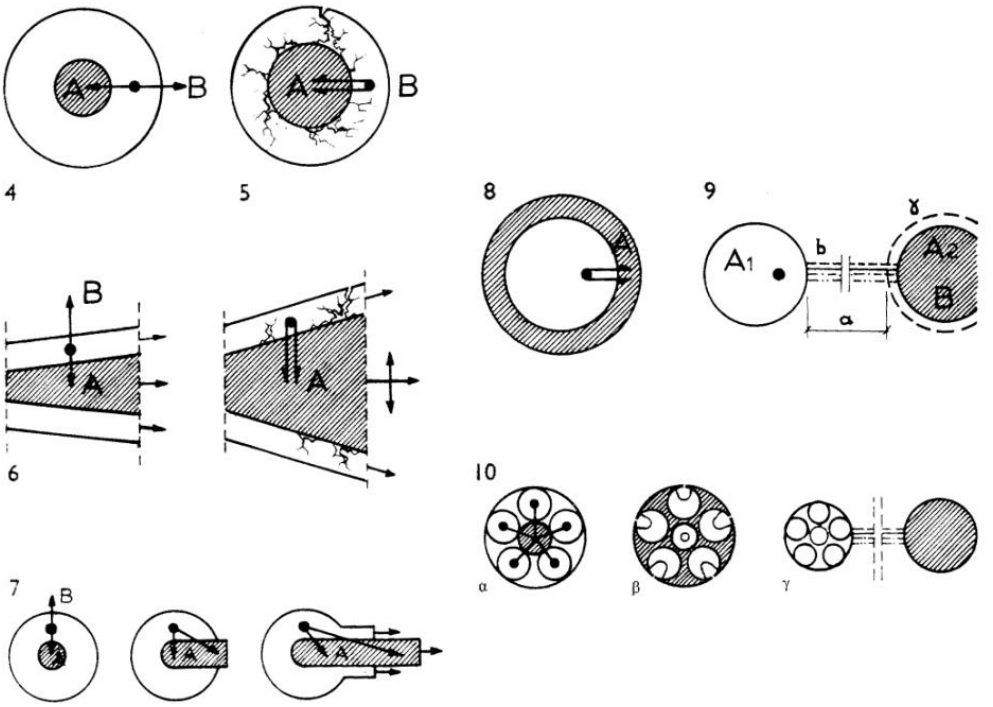

1.1.Διάγραμματα μελλοντικής ανάπτυξης της πόλης

"4. Η πόλη σήμερα. Α:τριτογενής απασχόληση, Β:δευτερογενής απασχόληση.

5. Η πόλη αύριο. Η αυτοματοποίηση της δευτερογενούς παραγωγής προκαλεί γενίκευση της τριτογενούς απασχολήσεως, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα τη συμφόρηση της πόλεως.

6. Στη γραμμική πόλη παρουσιάζονται τα ίδια φαινόμενα. Η πόλη διχοτομείται.

7. Η γραμμική επέκταση κατά μία διεύθυνση λόγω φυσικών εμποδίων οδηγεί στην επέκταση του κέντρου έξω από την πόλη.

8. Προσωρινό στάδιο.

9. Μελλοντικό στάδιο.A_1:Κατοικία και «τηλε-εργασία».
A_2+Β: Αυτοματοποιημένη τηλεδιευθυνόμενη δευτερογενής και τριτογενής παραγωγή.
α:απεριόριστη απόσταση, β:τηλεσύνδεση, γ:ελεύθερη επέκταση

10. Αναλυτικό διάγραμμα. α:η πόλη σήμερα, β:μεταβατικό στάδιο, γ:μελλοντικό στάδιο.
Γενικές αρχές: α: μεγάλη πυκνότητα που περιορίζει έκταση πόλης και επιτρέπει κοινωνικές επαφές και επαφές με φύση, β:κινητές και εύκαμπτες κατασκευές και εγκαταστάσεις υποδομής, γ: αναθεώρηση αρχών σχεδιασμού με βάση την εξέλιξη των μέσων επικοινωνίας."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Προτείνει, λοιπόν, μια αναρτημένη πόλη, μια κηπούπολη σε όψη και όχι σε κάτοψη, μια ευέλικτη και εύκαμπτη πολεοδομία απαντώντας στα προβλήματα της έλλειψης χώρου στο επίπεδο του εδάφους, της καταστροφής του εδάφους από και των ανθυγιεινών συνθηκών κατοικίας.[4]

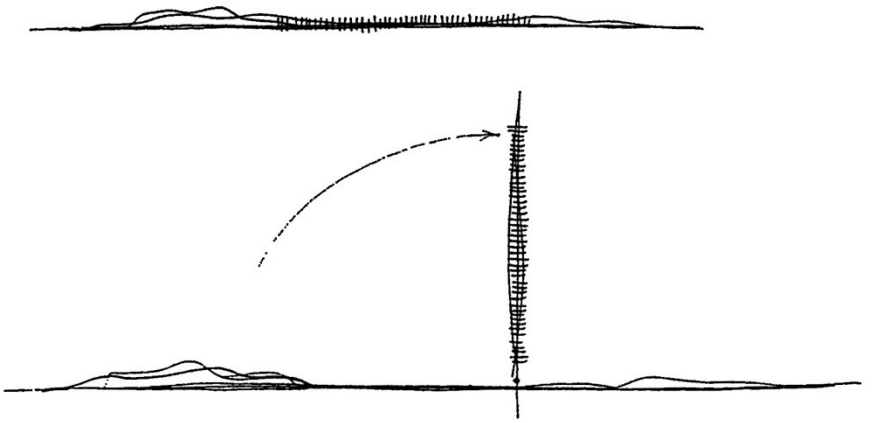

1.2. "Η πόλη σήμερα. Η πόλη στο μέλλον. Η Γη μένει τελείως ελεύθερη."

Στις νέες χωροπόλεις δεν υπάρχει κέντρο. «Το κέντρο υλοποιείται τη στιγμή και στον τόπο της ενεργείας», όπως ο ίδιος τονίζει.[5] Ο Τάκης Ζενέτος υιοθετεί την *anti-center architecture* που περιγράφει ο Reyner Banham. Στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* τα όρια είναι κινητά και μεταβαλλόμενα ακολουθώντας την ταχύτητα των εξελίξεων. Ο αστικός ιστός είναι μεταβαλλόμενο πεδίο δυνάμεων, ένας ζωντανός οργανισμός. Ο Ζενέτος αναφέρει τις *New Towns*, δευτερεύοντα πρόσκαιρα κέντρα με αυτόνομη οικονομική και πνευματική δραστηριότητα και *optimum* μέγεθος πόλης. Το κέντρο υλοποιείται εκεί που κάθε φορά πυκνώνει η δραστηριότητα, δεν έχει καθορισμένα όρια αλλά στιγμές έντασης και ενέργειας.

Η πρόσκαιρη υλοποίηση του κέντρου πραγματοποιείται χάρη στη δυναμική των τεχνολογιών της επικοινωνίας. Τα εξελιγμένα δίκτυα τηλε-επικοινωνίας και τηλε-ενεργειών συντελούν στην δημιουργία ενός παγκόσμιου χάρτη ως πεδίου δράσης της αρχιτεκτονικής. Η ηλεκτρονική τεχνολογία εξασφαλίζει την επικοινωνία μέσω δικτύων πολλαπλών διασυνδέσεων και διεκπεραίωσης ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Ο χώρος στο διαδικτυακό μοντέλο της κοινωνίας της πληροφορίας είναι άπειρος. Η εξέλιξη των τεχνολογιών θα μπορούσε στο απώτερο μέλλον να οδηγήσει σε μεγαπόλεις «ηπείρους-δορυφόρους»[6], όπως τις χαρακτηρίζει ο Ζενέτος, οι οποίες θα εκμεταλλεύονται πλήρως την ατμόσφαιρα (μείωση των φορτιών-έλξη της γης). [7]

Ο αποικισμός της βιώσιμης ατμόσφαιρας θα μπορούσε να προσφέρει ιδανικές συνθήκες διαβίωσης.[8] Οικοδομώντας στο χώρο και όχι σε επιφάνεια, με την τεχνητή επανάληψη φυσικών συνθηκών μέχρι το όριο εξάντλησης της βιώσιμης ατμοσφαιρικής πίεσης και περιεκτικότητας του οξυγόνου, αυξάνεται η επιφάνεια του φλοιού της γης καθ' ύψος και προσφέρεται απόλυτη ελευθερία οργάνωσης, απαλλαγμένη από θέματα ιδιοκτησίας.

Οι αρχιτέκτονες της δεκαετίας του 1960 συνειδητοποιώντας το ρόλο που θα διαδραματίσει, και ήδη είχε αρχίσει να διαδραματίζει, η τεχνολογία στην καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου και συνεπώς στη δομή της πόλης και της κατοικίας, πρότειναν ποικίλα ουτοπικά σενάρια. Παρόμοιες μη πραγματοποιήσιμες πρακτικές είχαν υιοθετήσει και παλαιότερα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

αρχιτέκτονες, με πιο προσιτούς όμως όρους, όπως για παράδειγμα οι *Φυλακές* του Piranesi και η *Γυάλινη Αλυσίδα* του Bruno Taut.

Στο *Architecture and Utopia*, ο Manfredo Taffuri θεωρεί ότι οι *Φυλακές* του Piranesi αποτελούν μια «διαυγή προφητεία» για το πώς θα πρέπει να είναι η κοινωνία, απαλλαγμένη από τις αρχαϊκές αξίες και τους περιορισμούς που αυτές επιβάλλουν. Ο χώρος της φυλακής είναι ένας «άπειρος χώρος» και «εκείνο που καταστρέφεται είναι το κέντρο του». Ο Taffuri μιλάει για την οριστική «απώλεια της τάξης, της μορφής» [9]. Ο χώρος της φυλακής αντιπροσωπεύει το χώρο της ανθρώπινης ύπαρξης. Αυτό που συναντάμε στις *Φυλακές* του Piranesi είναι η «νέα υπαρξιακή συνθήκη της ανθρώπινης συλλογικότητας, η οποία απελευθερώνεται και καταδικάζεται την ίδια στιγμή για τον δικό της λόγο.»[10]

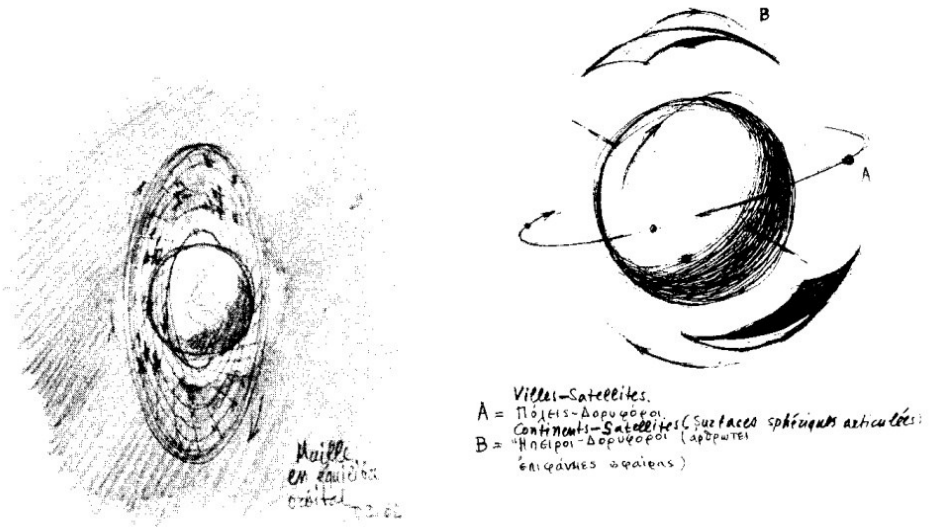

1.3. "Πλέγμα ισορροπίας σε τροχιά. Α= Πόλεις-Δορυφόροι, Β= Ήπειροι-Δορυφόροι (αρθρωτές επιφάνειες σφαίρας)"

Η διάλυση του κέντρου, οριστική στην περίπτωση των *Φυλακών*, προσωρινή και πρόσκαιρη στην περίπτωση της *ανηρτημένης πολεοδομίας* του Ζενέτου, είναι ζωτική για την εξέλιξη της πόλης και τη νέα μορφή συλλογικότητας που αυτή συνεπάγεται. Η ακαμψία του μοναδικού κέντρου είναι αυτή που δημιουργεί τη συμφόρηση του αστικού ιστού, τη στατικότητα και τη ακινησία. Η απουσία του κέντρου που προτείνει ο Piranesi και που υιοθετείται και από τον Ζενέτο, δημιουργεί νέες ευέλικτες συνθήκες εξέλιξης και διαβίωσης. Οι τεχνολογίες των επικοινωνιών δημιουργούν νέα κέντρα δραστηριοτήτων και ενεργείας, υποστηρίζοντας το «παντού» και όχι την τοπικότητα. Στο διαδικτυακό μοντέλο, η περιφέρεια, προϊόν του αστικού κέντρου, διαλύεται και το κέντρο αποκτά παγκόσμια κλίμακα.

Οι αρχιτεκτονικές ομάδες του 1960, «προφητεύουν» έναν επίσης «άπειρο χώρο» ,όχι των *Φυλακών*, αλλά των τεχνολογιών της επικοινωνίας. Η σκέψη του Piranesi για την οριστική απώλεια της μορφής και των χωρικών ορίων θα λέγαμε ότι παραμένει επίκαιρη ακόμη και σήμερα, μόνο που ο λόγος της υπαρξιακής συνθήκης της ανθρώπινης συλλογικότητας του 1960 δεν είναι το «παράλογο» αλλά τα μέσα επικοινωνίας. Το παραλήρημα της τεχνολογίας προκάλεσε νέες αναζητήσεις και αναθεωρήσεις για τη σημασία της αρχιτεκτονικής και της πόλης, νέες χωρικότητες και νέους τρόπους προσέγγισης. Η άπειρη χωρικότητα που τα δίκτυα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

επικοινωνίας συνεπάγονται, οδήγησε τους αρχιτέκτονες της ριζοσπαστικής δεκαετίας σε ουτοπικά σενάρια «διαλυμένης μορφής».

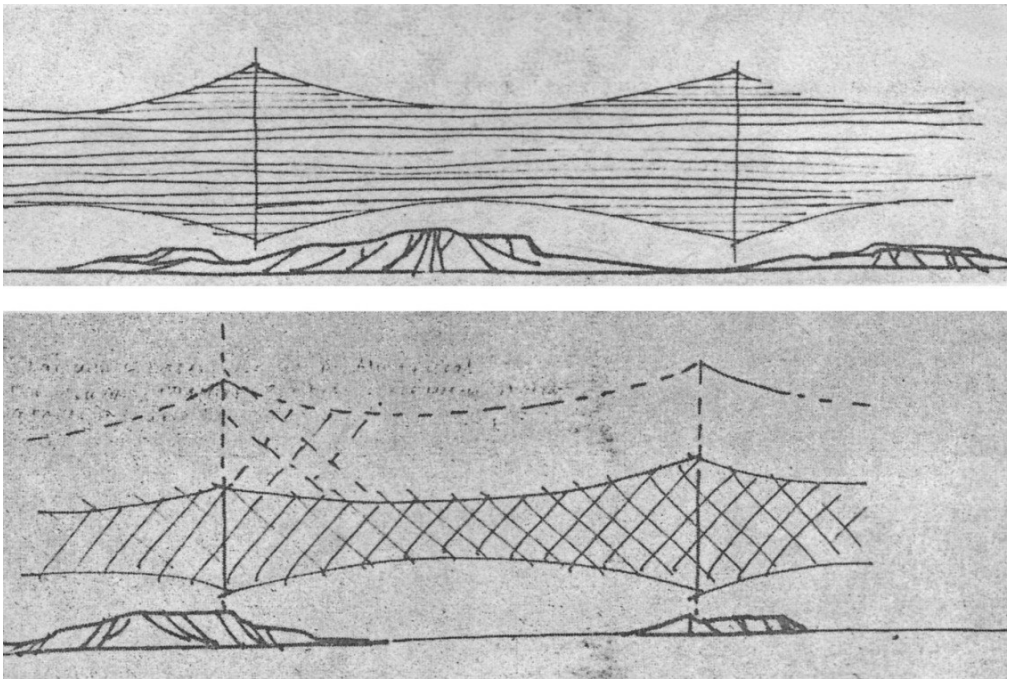

1.4. "Το τοπίο-ή κορυφογραμμή, δεν επηρεάζεται από τους οικισμούς. Η σχεδόν διαφανής κατασκευή καταλαμβάνει μέρος μιας απέραντης επιφάνειας του ουρανού."
(κάτω) "Σταδιακή επέκταση στο ύψος της ατμόσφαιρας (για ορισμένες λειτουργίες άλλη διέξοδος επεκτάσεως θα είναι το βάθος του ωκεανού.)"

Σε αντίθεση με άλλες αρχιτεκτονικές ομάδες της εποχής, που κατέφυγαν σε ειρωνικές εκδοχές επιστημονικής φαντασίας και όχι σε σχεδιαστικές λύσεις [όπως για παράδειγμα το όραμα των Supestudio για τις *Δώδεκα ιδανικές πόλεις*[11]], ο Ζενέτος, σε συνεργασία με μια ομάδα πολιτικών μηχανικών και συμβούλων[12], και μελετώντας και παραθέτοντας τις μέχρι τότε ανακαλύψεις και προοπτικές εξέλιξης των τεχνολογιών, οδηγείται στην πρόταση της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*, η οποία όσο και να αναφέρεται σε ουτοπικό σενάριο, φαντάζει εν δυνάμει πραγματική, «δυνητική», χρησιμοποιώντας τον όρο του Pierre Levy. Ο Ζενέτος θέτει το πλαίσιο των προβλημάτων, το σύστημα των πιθανών απαντήσεων, αναπροσδιορισμών και πιθανών μετατροπών και προσαρμογών και οδηγείται «προς μια διαδικασία επίλυσης: την ενεργοποίηση, τη μετάβαση στην εν ενεργεία ύπαρξη» [13], καθιστώντας το όραμα του για την πόλη του μέλλοντος δυνητικό.

Ο Ζενέτος, οραματίστηκε πολύ νωρίς τον άνθρωπο της κοινωνίας της πληροφορίας και τον εισήγαγε στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, όπου οι δυνατότητες της επικοινωνίας και της τρισδιάστατης εικόνας θα μπορούσαν να οδηγήσουν, όχι μόνο στην οπτική μετάδοση της πληροφορίας, αλλά και στην μετάδοση της αφής και γιατί όχι και της οσμής.[14] «Πρωτεϊκός εκπρόσωπος μιας παγκόσμιας *digital generation*, προφήτης μιας ψηφιακής *on line* αρχιτεκτονικής....» σχολιάζει ο Γιακουμακάτος, «εμπεριέχει μια δυναμική ιδεών που δεν μπόρεσαν να εκφραστούν με πληρότητα ούτε στον μισό σχεδόν αιώνα που μεσολάβησε από τότε, και περιμένουν ακόμη το μέλλον». [15]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Παγκόσμιο χωριό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

...το προτεινόμενο σύστημα χωροδικτυώματος από τεταμένα καλώδια –ένας ιστός αράχνης- ...θα περιέχει κατακόρυφες κηπουπόλεις σε συνδυασμό με πυκνά δίκτυα εξελιγμένων μέσων επικοινωνίας και τηλε-ενεργειών (που αφορούν βασικά διαδικασίες της τριτογενούς παραγωγής), ελευθερώνοντας τον άνθρωπο από την ανάγκη καθημερινής μεταφοράς του σώματός του σαν φορέα πληροφοριών στον τόπο της εργασίας του.[1]

Η εξοικείωση με τη γνώση και τα δίκτυα επικοινωνίας είναι το βασικό χαρακτηριστικό του μεταφορντικού τρόπου παραγωγής. Η εργασία δεν αντικειμενικοποιείται, αποτελεί μια δεξιοτεχνική ερμηνεία που στηρίζεται στο *General Intellect* (όρος που χρησιμοποιεί ο Marx στο *Απόσπασμα για τις μηχανές* των Grundrisse)[2], δηλαδή τη γενική διάνοια, την αφηρημένη γνώση, τους «κοινούς τόπους» που περιγράφει ο Αριστοτέλης στη Ρητορική[3]. Η μαζική διανόηση σχετίζεται με την απλή ικανότητα να σκεφτόμαστε και να μιλάμε. «Δεν είναι ο επιστήμονας το καλύτερο παράδειγμα για τη μαζική διανόηση, αλλά ο απλός ομιλών.»[4] Η παραγωγή και η επικοινωνία ταυτίζονται στον μεταφορντισμό, η *ποίησις* κατά τον Αριστοτέλη (δηλαδή η εργασία) ταυτίζεται με το λόγο και εμφανίζεται το *matter of fact*.

Οι Michael Hardt και Antonio Negri στο βιβλίο τους *Empire*, περιγράφουν πώς η άνθηση της άυλης εργασίας προήγαγε μια νέας μορφής αυτοκρατορία, μια δικτυακή δύναμη, τόσο πλήρη και ολική, που αποκλείει καθετί εξωτερικό. Αναγνωρίζουν μια αντί-δύναμη που αναδύεται στην Αυτοκρατορία, ένα δικτυωμένο πλήθος που επικοινωνεί και αυτό-οργανώνεται χωρίς να χάνει τη διαφορετικότητά του και χωρίς να αναπτύσσεται με ιεραρχικές μορφές κανόνων. Το πλήθος αυτό, *Multitude* όπως το αναφέρουν, δεν έχει κέντρο ή «άμεσα αναγνωρίσιμη οργάνωση», αλλά δεν είναι ούτε «άναρχο», καθώς διακατέχεται από μια γενική διάνοια, όπως και τα «σμήνη εντόμων ή πουλιών».[5]

Το πλήθος, *multitudo*, (όρος που χρησιμοποίησε πρώτος ο Spinoza για να περιγράψει «την πολλαπλότητα που *εμμένει ως τέτοια* στη δημόσια σκηνή.... μια μορφή της κοινωνικής και πολιτικής ύπαρξης των πολλών ως πολλών»[6]), είναι το προϊόν της μετάβασης από τις αυστηρές δομές και ιεραρχίες του Φορντισμού στις ευέλικτες δομές και στα δίκτυα διανομής του ύστερου καπιταλισμού της βιομηχανικής παραγωγής. Είναι ταυτόχρονα υποκείμενο και απόρροια της συλλογικής πράξης.

Αντίθετα με τη Φορντική μάζα, που ορίζεται από ομοιότητα , το πλήθος δεν αναζητά να χάσει την έμφυτη διαφορετικότητά του. Κάθε πράκτορας, όπως αναφέρονται τα μέλη του πλήθους, δεν είναι μέρος της μάζας αλλά «άτομο» που συνεργάζεται με τους άλλους μέσω α-κέντρων δικτύων.

Στη μεταφορντική κοινωνία, η διαφορετικότητα ενθαρρύνεται ενώ παράλληλα τα άτομα αντιδρούν και αλληλεπιδρούν ταυτόχρονα σε κάθε ερέθισμα. «Η ψυχική κοινοτική ολοκλήρωση, που κατέστη επιτέλους δυνατή λόγω των μέσων επικοινωνίας, θα μπορούσε να δημιουργήσει την καθολικότητα της συνείδησης που οραματίστηκε ο Δάντης, όταν προέβλεψε ότι οι άνθρωποι θα συνέχιζαν ως θραύσματα μέχρι να ενοποιηθούν σε μια συνολική συνείδηση».[7] Οι σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας δημιούργησαν δεσμούς που ξεπέρασαν φυσικά και εδαφικά όρια, μετατρέποντας τον πλανήτη σε ένα παγκόσμιο χωριό και τις πόλεις σε «επικοινωνιακά συστήματα».[8]

Τα εικονικά συστήματα των δικτύων αντικατέστησαν τα φυσικά αντικείμενα, η επικοινωνία τη συσσώρευση. Ο Τάκης Ζενέτος προβλέποντας αυτή τη μετάβαση ,προτείνει μια πόλη που βασίζεται στην τηλε-μετάδοση και την τηλε-δραστηριότητα. [9] Πρόκειται για μια *telepolis*, μια διασυνδεδεμένη αρχιτεκτονική, μια αρχιτεκτονική απεδαφοποιημένη. Σύμφωνα με τον John Rajchman[10], η απεδαφικοποίηση συνδέεται με την απελευθέρωση από τα δεσμά του τόπου, την αποδέσμευση από την υποχρέωση μιας αρχιτεκτονικής υπερπροσδιορισμένης από τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου χώρου που καταλαμβάνει. Επίσης συνδέεται με την απελευθέρωση από την κωδικοποιημένη αντίληψη για την ιστορία και το βάρος της παράδοσης, δίνοντας μια ελευθερία εφαρμογής και κίνησης, σε ένα χώρο δίχως όρια και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

δίχως κέντρο προσδιορισμένο από πριν. Η απεδαφικοποίηση αφορά το σχεδιασμό πάνω στο έδαφος, χωρίς όρια, μέσω της διάλυσης των περιορισμών που τίθενται επί του εδάφους.

Οι τεχνολογίες της επικοινωνίας επιτρέπουν μια παγκόσμια λειτουργική σύνδεση. Η ευρεία χρήση των τηλε-μέσων έχει σαν αποτέλεσμα την σταδιακή χωρική αποδέσμευση από το κέντρο της πόλης και τους χώρους κατοικίας. Σε αντίθεση με το *zoning* των κηπουπόλεων και τη σύνθεση χρήσεων γης σε οριζοντιογραφία, ο Τάκης Ζενέτος προτείνει μια *ανηρτημένη πολεοδομία*, αποδεσμευμένη από τον τόπο και απεδαφικοποιημένη.

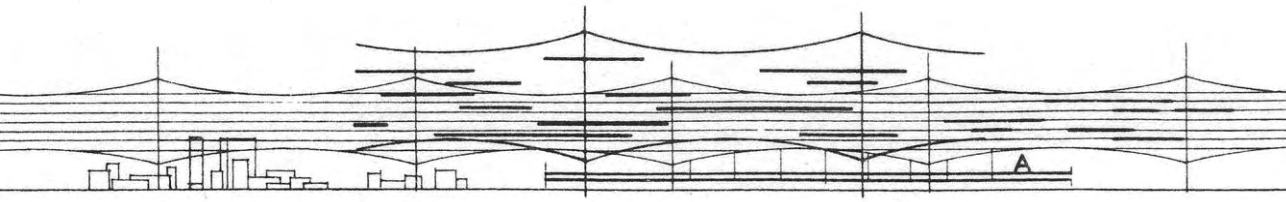

2.1. "Συνύπαρξη διαφόρων περιόδων του αστικού ιστού.
Α: Προσωρινό αναρτημένο οδικό δίκτυο για την περίοδο του αυτοκινήτου."

Η τηλε-διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα που προτείνει συνεπάγεται την κατάργηση της ανάγκης μετακινήσεων, βασικής αιτίας συμφόρησης των οικονομικών κέντρων και συνεχούς επέκτασης των δικτύων κίνησης και συνεπώς καταστροφής του αστικού ιστού και κατ' επέκταση του περιβάλλοντος. Η σταδιακή αυτοματοποίηση[11] των λειτουργιών ανεξαρτητοποιεί τον κάτοικο της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* από τον τόπο διεκπεραίωσης των λειτουργιών ,με αποτέλεσμα τη μείωση κατανάλωσης καυσίμων και συντηρήσεως δικτύων και οχημάτων, ενώ η μηχανική μετακίνηση θα γίνεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όσο τελειοποιούνται οι τηλε-εξυπηρετήσεις και τηλε-επαφές ,τόσο θα μειώνεται η συχνότητά της.

Με αυτόν τον τρόπο οι εγκαταστάσεις του τριτογενούς θα μπορούν να μεταφερθούν έξω από την πόλη, η οποία θα είναι πλέον δυνατόν να «διατηρήσει το είδος, τη σύνθεση και τη κλίμακα των λειτουργιών για τις οποίες δημιουργήθηκε.... περιβάλλον θαλπωρής, καταφύγιο... κέντρο δημιουργικής δραστηριότητας κοινωνικών επαφών και εκδηλώσεων...»[12]. Η πόλη έτσι επανακτά την πρωταρχική της ταυτότητα ως σύστημα κοινωνικών λειτουργιών και «ξαναγίνεται μια αστική (κοινωνική) ενότητα ...»[13].

Η φυσική αποδέσμευση από το χώρο των υπηρεσιών εξυπηρετήσεως και τον τόπο εργασίας, σε συνδυασμό με την ευρεία χρήση των τηλε-επαφών, δίνει τη δυνατότητα στον κάτοικο της *μεταβλητής πολεοδομίας* να αξιοποιεί το χρόνο του σε πνευματικές δραστηριότητες και ουσιαστική κοινωνική επαφή.

Η τηλε-επικοινωνία και τηλε-μεταφορά φαίνεται να είναι εξίσου σημαντική με την άμεση επαφή των κατοίκων της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*. Ο Τάκης Ζενέτος πιστεύει στη δύναμη του μέσου και προτείνει ένα διαφορετικό μοντέλο κοινωνικής επαφής, ένα μοντέλο διαμεσολαβημένης κοινωνικότητας. Η προσομοίωση των σχέσεων, των αισθήσεων, των εμπειριών, που η τεχνολογία μπορεί να επιτύχει μέσω της μετάδοσης των πληροφοριών ακόμη και της «οσμής και της αφής» στο απώτερο μέλλον, είναι η νέα πραγματικότητα της κοινωνίας της πληροφορίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η εφαρμογή συστημάτων κυβερνητικής δίνουν τη δυνατότητα στον άνθρωπο να αναπτύξει την προσωπικότητά του ανταλλάσσοντας σκέψεις και εμπειρίες, ξεπερνώντας την μικροκλίμακα και την «ακτίνα του πεζού».

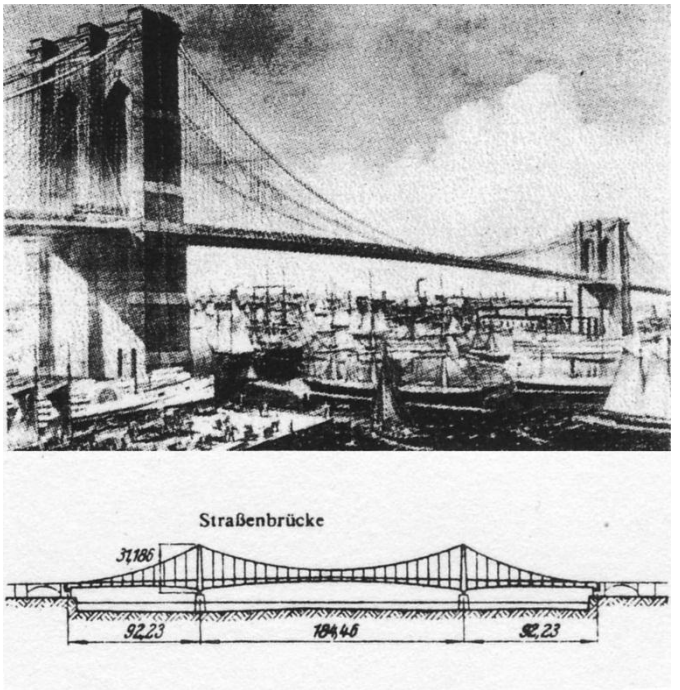

2.2. "Βασική αφετηρία για την εφαρμογή του συστήματος στα αρχικά στάδια, ήταν οι κρεμαστές γέφυρες, που προσφέρουν εμπειρία πολλών δεκαετηρίδων και αντιμετωπίζουν συγγενή προβλήματα.", Τάκης Ζενέτος, *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ.8

Η ανταλλαγή πληροφοριών, αυτή η κουλτούρα της επιμέλειας και της συνένωσης, όπως χαρακτηρίστηκε αργότερα, η *bit generation*, που προμηνύει και ο Ζενέτος, είναι ρυθμιστικός παράγοντας του βιοτεχνολογικού αστικού μοντέλου της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*. Όπως σχολιάζει και ο Lev Manovich «η ανάδειξη των πολλαπλών και αλληλένδετων τμημάτων ενθαρρύνουν τα μηντιακά αντικείμενα να ταξιδεύουν ...και τους ανθρώπους να κάνουν τροποποιήσεις. Η ικανότητα ανάμειξης γίνεται ουσιαστικά εγγενές χαρακτηριστικό του ψηφιακού διαδικτυακού μηντιακού σύμπαντος.»[14]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η Συνεχής πόλη-έδαφος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Τη δεκαετία του 1950, στην Αμερική παρατηρείται έντονη αστική εξάπλωση, με αποτέλεσμα την επέκταση της μητρόπολης σε ευρύτερες γεωγραφικές εκτάσεις ή την συγχώνευσή της με άλλες μητροπόλεις. Ο γεωγράφος Jean Gottman στο βιβλίο του *Megalopolis: The Urbanized Northeaster Seaboard of the United States (1961)* περιγράφει την ανάδυση της μεγαλούπολης, μια συνεχούς αστικής περιοχής που προκύπτει από τη σταδιακή ενοποίηση μητροπόλεων και πόλεων σε ένα ενιαίο αστικό σύμπλεγμα. Η μεγαλούπολη χαρακτηρίζεται από έντονη αστική πυκνότητα και συνδεσιμότητα, από «ένα δίκτυο σχέσεων ανάμεσα σε διακριτά αστικά κέντρα.... που εκφράζεται μερικώς στη φυσική υποδομή, που αποτελείται από δρόμους, σιδηρόδρομους, δίκτυα νερού.... και διαπερνούν όλη την περιοχή, και μερικώς στα ρευστά δίκτυα, όπως ροές κίνησης, κίνηση ανθρώπων και αγαθών, ροές μέσω τηλεφώνου και email....».[1]

Παράλληλα με την ανάπτυξη των μεγαλουπόλεων, εμφανίζεται και το φαινόμενο της άναρχης αστικής εξάπλωσης, το λεγόμενο *sprawl*. Πρόκειται για διάσπαρτη, χαμηλής πυκνότητας ανάπτυξη στα όρια μιας πόλης ή ενός οικισμού και για εκτενή εξάπλωση στην ύπαιθρο. Χαρακτηριστικό της είναι η απουσία ενιαίου σχεδιασμού, η ειδική χρήση γης, (κατοικία, *malls*...) και η κυριαρχία του ιδιωτικού αυτοκίνητου. Συχνά, συγχέεται με την προαστικοποίηση, η οποία αποτελεί μια εκδοχή της.

Την περίοδο που ο Ζενέτος προτείνει την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, οι πόλεις έχουν ήδη αρχίσει να απλώνονται άναρχα, ξεπερνώντας τα όρια τους και εισβάλοντας στην ύπαιθρο. Καθώς τα όρια μεταξύ πόλης και υπαίθρου συγχέονται, η έννοια της πόλης ακυρώνεται. Η διάλυση της πόλης συμπίπτει με την ανάπτυξη των τεχνολογιών της επικοινωνίας και τον αυτοματισμό. Η εξάλειψη της απόστασης που συνεπάγονται, επέτρεψε το *sprawling* και την δημιουργία χαμηλής πυκνότητας περιοχών κατοικίας. Η συνθήκη αυτή, όπως σχολιάζει ο Ζενέτος στο περιοδικό *Architectural Design* το 1973[2] «είναι τεχνικά εφικτή, όμως μπορεί να μην είναι σωστή (όσο ελκυστική και εάν φαίνεται) όσον αφορά την οικονομία, την μόλυνση και τις ανθρώπινες ανάγκες...»

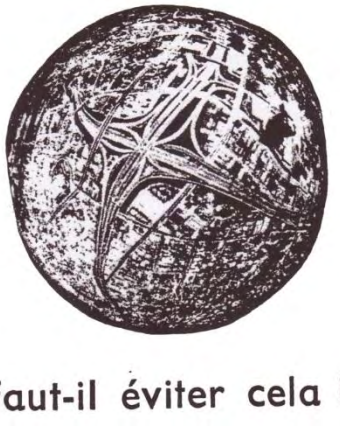

3.1. "Το πιθανό μέλλον της Γης. Η επέκταση των συμβατικών συστημάτων μπορεί να καταστρέψει τον πλανήτη μας."

Η διαλυτική συνθήκη που εμφανίζεται το '60 είναι αποτέλεσμα του μεταφορντισμού. Η διάλυση των κεντρικών ιεραρχικών δομών και του κεντρικού συστήματος έλεγχου που ο τελευταίος επέφερε, ανέδυσε την ιδέα της ατέρμονης πόλης. Η *No-Stop City* των Archizoom Associati, η *Οικουμενούπολη* του Κωνσταντίνου Δοξιάδη και η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* του Τάκη Ζενέτου αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της ατέρμονης πόλης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Οι Archizoom Associati με την *No-Stop City* (1968-1971), παρουσίαζαν τη δική τους εκδοχή για τη νέα μετα-μητροπολιτική αστική συνθήκη. Η ολοκληρωτική κατάληψη του εδάφους από τη μητρόπολη και η ανάπτυξη της τηλεματικής, οδήγησε την πόλη στο τέλος της. Η πόλη δεν μπορεί πλέον να βιωθεί ως τόπος, αλλά ως κατάσταση, που υφίσταται, όχι ως φυσική οντότητα, αλλά ως προγραμματισμός. Για τους Archizoom Associati, η *No-Stop City* ήταν «μια επιστημονική ανάλυση της σύγχρονης αστικής κατάστασης, ταυτόχρονα μια ουτοπία και δυστοπία,.... που χρησιμοποιούσε "αφηρημένα, θεωρητικά και υποθετικά" εργαλεία για την αρχιτεκτονική αναπαράσταση»[3]. Ταυτόχρονα αποτελεί το μανιφέστο της *non figurative*[4] αρχιτεκτονικής. Οι Archizoom χρησιμοποιούν έξω-αρχιτεκτονικούς και μη σχεδιαστικούς όρους, διαγράμματα και άλλα μη εικονικά εργαλεία για να ασκήσουν τη δική τους κριτική στην κοινωνία του καταναλωτισμού και της παγκοσμιοποίησης.

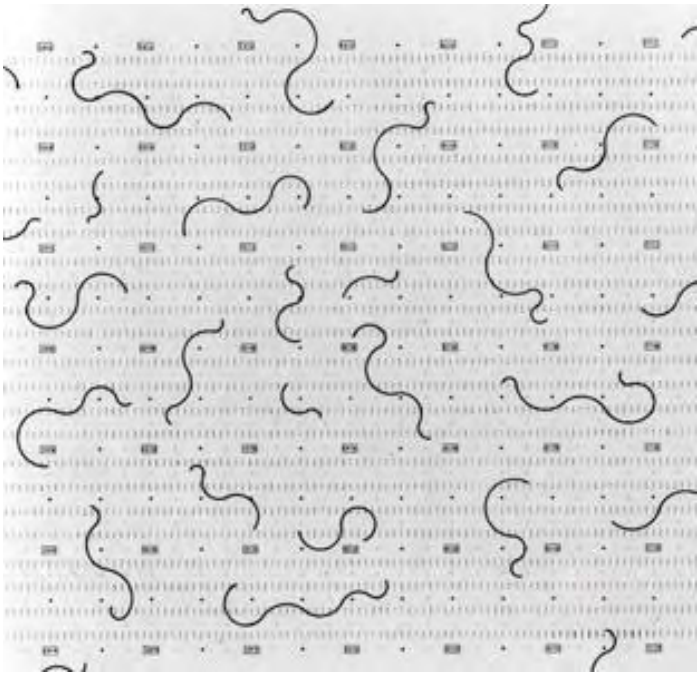

3.2. Archizoom, *No Stop City*, 1968, Μη αναπαραστατική αρχιτεκτονική

Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης, μέσω μιας σειράς διαγραμμάτων, στατιστικών δεδομένων και άλλων μη –αναπαραστατικών αναλύσεων, οδηγείται στην πρόταση της *Οικουμενούπολης*, μια θεωρητική πολεοδομική πρόταση για την πόλη του μέλλοντος. Ο Δοξιάδης προτείνει ένα ενιαίο σχεδιασμό για να ελέγξει την άναρχη αστική εξάπλωση που είχε ήδη αρχίσει. Η *Οικουμενούπολη* επεκτείνεται διαρκώς κατά μήκος των οδικών και κυκλοφοριακών δικτύων διατηρώντας την αστική της πυκνότητα. Η πόλη που προτείνει ο Δοξιάδης δεν έχει όρια, επεκτείνεται δυναμικά, δημιουργώντας *Νέες Πόλεις* και καταλαμβάνοντας το έδαφος.

Τόσο η *Οικουμενούπολη* του Δοξιάδη και πολύ περισσότερο η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* του Ζενέτου παρουσιάζουν μια ριζωματική εξάπλωση της πόλης. Πρόκειται για μορφές πόλεων που συμπίπτουν με το έδαφος, ή μάλλον με τις «εναέριες ρίζες του» στην περίπτωση της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*. Οι δύο αρχιτέκτονες για να αντιμετωπίσουν το αποκρουστικό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

sprawl που ήδη είχε αρχίσει, προτείνουν ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του ’60 αυτό που σήμερα αποκαλούμε *πόλη-έδαφος*.

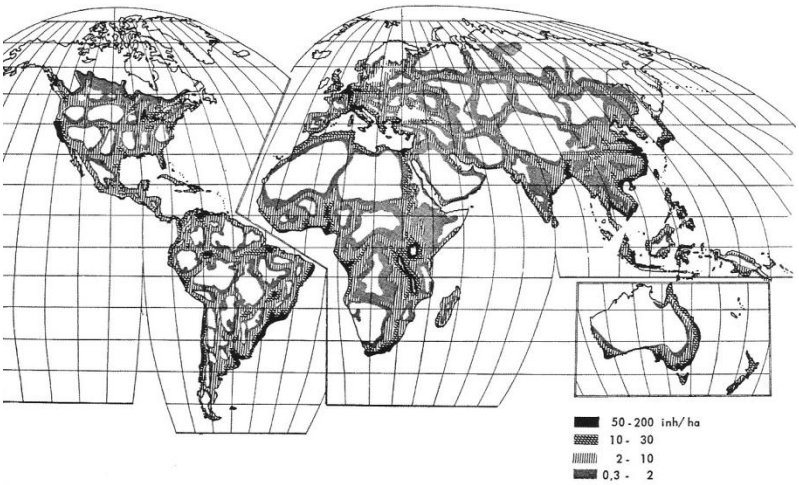

3.3. Δοξιάδης, *Οικουμενούπολη*, 1960
“Η Οικουμενούπολη πάνω στη Γη το 2120. Εκτιμάται ότι ο πληθυσμός της γης θα έχει φτάσει τουλάχιστον τους 20.000.000.000 κατοίκους και ο πληθυσμός των καθαρά αστικών περιοχών, τους 18.000.000.000 κατοίκους.”,

Τον όρο *πόλη-έδαφος* (ο ιταλικός όρος είναι *città territorio*), εισήγαγε ο Massimo Cattiari στο βιβλίο του *La Città* μόλις το 2004. Σύμφωνα με τον Cattiari η *πόλη-έδαφος* «αποτρέπει οποιασδήποτε μορφής προγραμματισμό.» [5] Πρόκειται για ένα χώρο «απροσδιόριστο, αρμονικό, χωρίς όρια, όπου τα γεγονότα συμβαίνουν, χωρίς να υπόκεινται σε ένα ενιαίο σχεδιασμό και μάλιστα μεταβάλλονται με απίστευτη ταχύτητα.»

Η πόλη μετατοπίζεται στο έδαφος και χάνει το κέντρο της. Χαρακτηριστικό της είναι η μη φυγόκεντρη εξάπλωσή της από το κέντρο αλλά και η ριζωματική εξάπλωσή της από ασυνεχείς και ακανόνιστες γραμμές φυγής. Η *πόλη-έδαφος* εξαπλώνεται σαν *ρίζωμα*, σαν ιστός αράχνης, όπως ακριβώς και η *ανηρτημένη πολεοδομία* του Ζενέτου. Το *ρίζωμα* σύμφωνα με τους Gilles Deleuze και Felix Guattari (*Thousand Plateaus)* «δεν έχει αρχή ή τέλος, αλλά πάντα ενδιάμεσο *(milieu)*, από το οποίο μεγαλώνει και το οποίο επεκτείνει.» Το ρίζωμα είναι πάντα στο μέσο, και αποτελείται από *plateaus*, «συνεχείς, αυτόνομες περιοχές εντάσεων, η ανάπτυξη των οποίων αποφεύγει οποιοδήποτε προσανατολισμό, προς κάποιο σημείο κορύφωσης ή τέλος»[6] Πρόκειται για πολλαπλότητες, που συνδέονται με άλλες πολλαπλότητες μέσω δικτύων, που εν συνεχεία συνθέτουν ή επεκτείνουν το ρίζωμα. Οι πολλαπλότητες αυτές είναι γραμμικές και μεταμορφώνονται καθώς το ρίζωμα μεγαλώνει και αυτές αλλάζουν διαστάσεις. Αντίθετα με τις άλλες δομές που αποτελούνται από σημεία και θέσεις με δυαδικές και μονοσήμαντες σχέσεις μεταξύ τους, το ρίζωμα αποτελείται από γραμμές, οι οποίες πολυμερίζονται και σχηματίζουν στρώματα και από γραμμές πτήσης ή απεδαφικοποίησης *(deterritorialization* όρος που χρησιμοποιούν οι G. Deleuze &F. Guattari), οι οποίες όταν φτάσουν στη μέγιστη διάσταση υποβάλλονται σε μεταμόρφωση και αλλάζουν σε φύση.

Το ρίζωμα είναι ένας χάρτης και αυτός ο χάρτης είναι «ανοιχτός και μπορεί να συνδεθεί σε όλες τις διαστάσεις είναι αποσπώμενος, αναστρέψιμος και επιδέχεται συνεχείς τροποποιήσεις... έχει πάντα πολλαπλές εισόδους... Το ρίζωμα είναι μια αντί-γενεαλογία, είναι μια αντι-μνήμη, λειτουργεί σε μεταβολή, έκταση, κατάκτηση, σύλληψη, παραφυάδες....»[7], σχολιάζουν οι G. Deleuze &F. Guattari.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

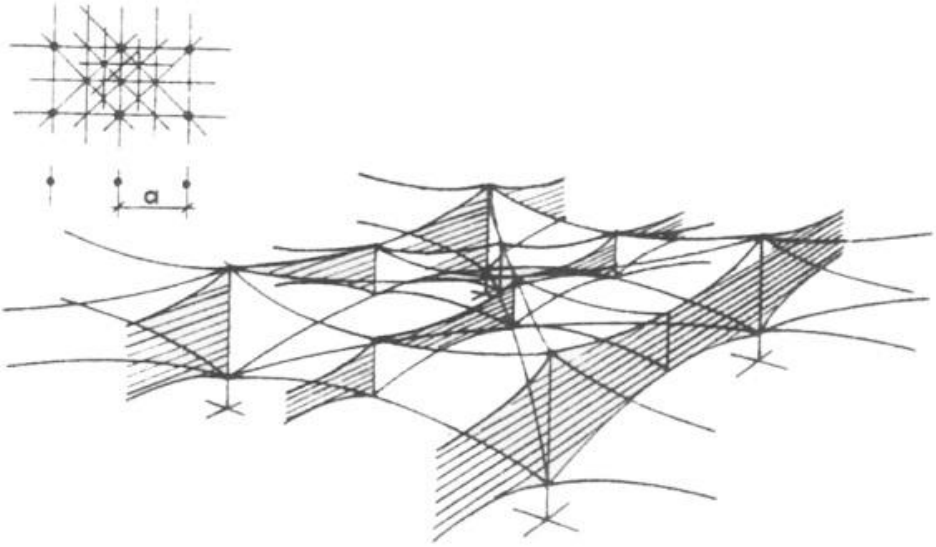

3.4. "Αυξομείωση πυκνότητος. (α) άνοιγμα βασικού κανάβου, αυξανόμενο ανάλογα με τις τεχνικές δυνατότητες."

Στην *ευέλικτη πολεοδομία* του Ζενέτου βλέπουμε ακριβώς αυτή τη ριζωματική εξάπλωση της πόλης του μέλλοντος και αυτή την ιδιότητα της μεταμόρφωσης, την έννοια του *deterritorialization, της* απεδαφικοποίησης ή καλύτερα της απεγκατάστασης, όπως μεταφράζει τον όρο ο Παπαγιώργης στο βιβλίο του Deleuze, *Κάφκα. Για μια ελάσσονα λογοτεχνία*.

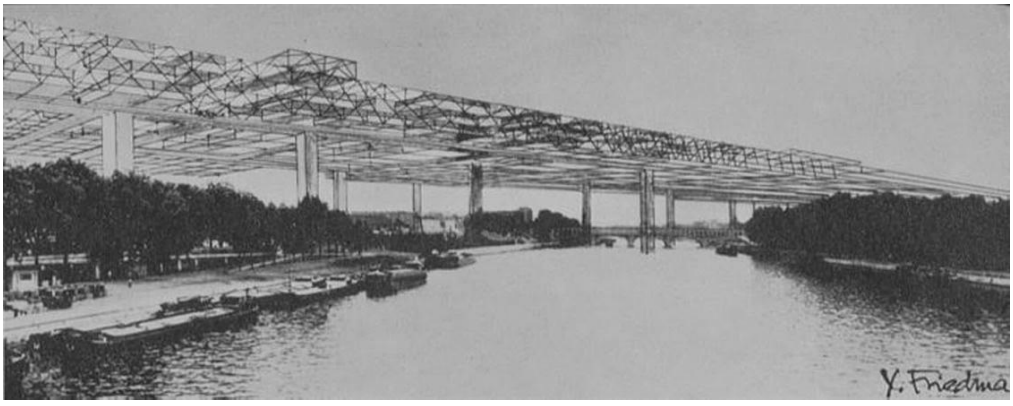

3.5. Yona Friedman, Ville Spatiale, 1960 (collage)

Ο Ζενέτος αναρτά την πόλη του μέλλοντος πάνω από τις ιστορικές πόλεις και το φυσικό τοπίο. Απελευθερώνει το έδαφος και δημιουργεί μια κατακόρυφη πολύ-επίπεδη αστική χωροδομή. Την περίοδο του 1950-1960, οι αρχιτέκτονες απαντώντας στο πρόβλημα του κορεσμού των αστικών κέντρων και της αλλαγής των κοινωνικών δομών, προτείνουν νέες πόλεις πάνω από

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

τον υπάρχοντα αστικό ιστό. Η *City of Air* του Isozaki, το *Tokyo Bay* του Kenzo Tange και η *Ville Spatiale* του Yona Friedman απεδαφικοποιούνται σε μια προσπάθεια αποδέσμευσης, από το παραδοσιακό άκαμπτο αστικό μοντέλο, και επαναπροσδιορισμού, υπό τις νέες ευέλικτες συνθήκες που επιβάλλει η αυτοματοποίηση της παραγωγής.

Ο ιστός αράχνης που προτείνει ο Ζενέτος αναπτύσσεται ανάλογα με το ρυθμό ανάπτυξης του πληθυσμού και ανάλογα με τις ανάγκες του ανθρώπου. Ο ιστός αυτός απλώνεται πάνω από τη Γη σαν *ρίζωμα* και στο απώτερο μέλλον καλύπτει όλη την επιφάνειά της, το *έδαφος*. «Τεχνητά στοιχεία εδάφους επαναλαμβάνουν την επιφάνεια της Γης» [8], αναφέρει ο Ζενέτος, περιγράφοντας την πόλη του μέλλοντος. Πρόκειται για μια συνεχή *πόλη-έδαφος* η οποία εξαπλώνεται στα επάλληλα τεχνητά επίπεδα (επαναλήψεις εδάφους) με τη μορφή μιας σειράς αδιαχώριστων χωρικών εμπειριών.

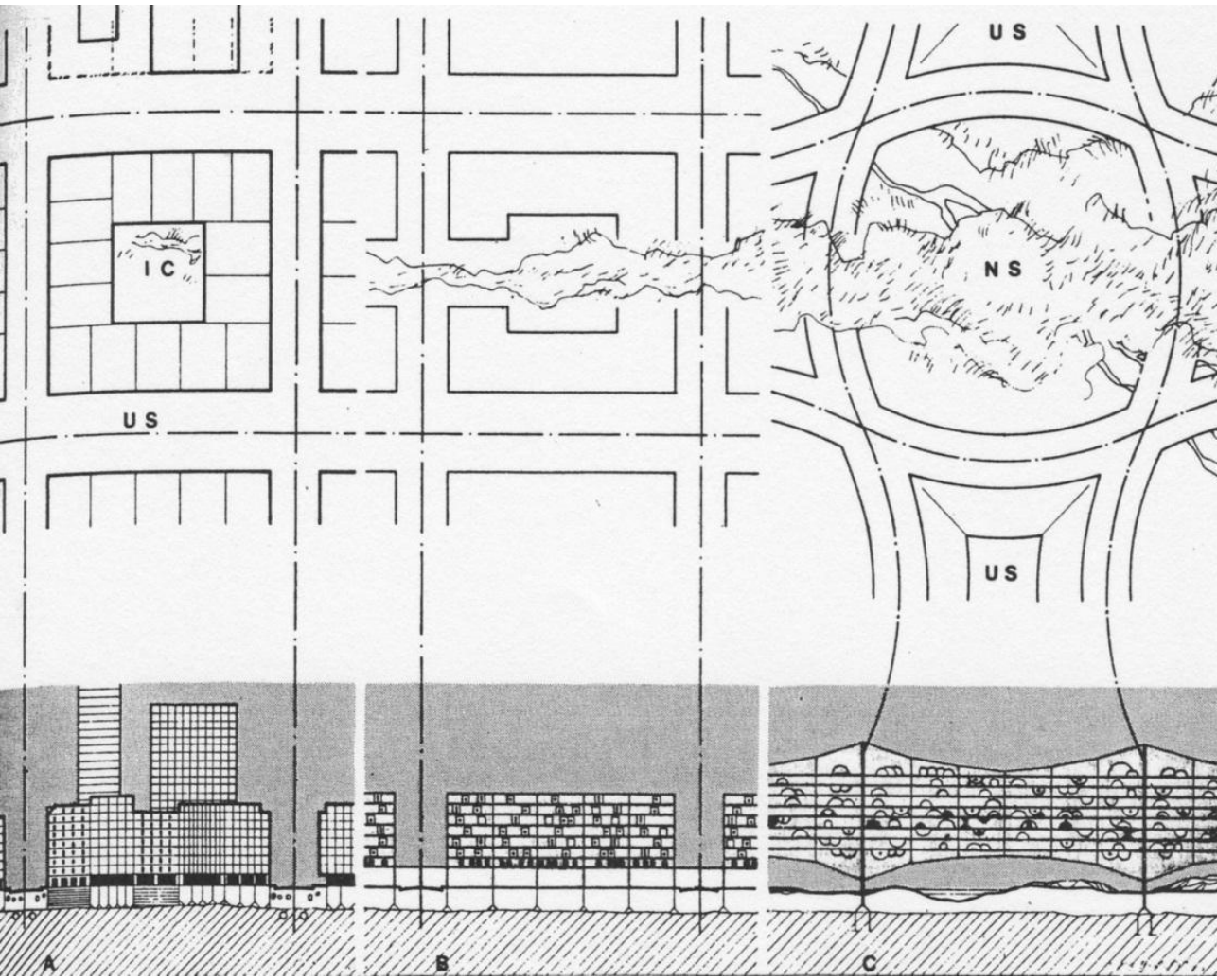

3.6. Ριζωματική εξάπλωση πόλης-εδάφους. "Συγκριτικό διάγραμμα (ενδεχόμενης) εξελίξεως της δομής της αστκής μονάδας (100x100μ.), με διατήρηση της κλασσικής διάταξεως και κλίμακας."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* δεν έχει κέντρο, ιεραρχία, είναι ένα «μη-σημαινόμενο σύστημα χωρίς αρχή, οργανωτική μνήμη ή κεντρικό αυτόματο...»[9]. Δεν υπάρχει τίποτα έξω από την πόλη. «Προϋπόθεση και όριό της είναι τα αδιαλείπτως διευρυνόμενα όρια του δικτύου επικοινωνιών.»[10] Προκύπτει από τις γραμμικές συνδέσεις ανάμεσα σε διαφορετικές πολλαπλότητες. Συνδέει τόπους, μη-τόπους, χώρους δραστηριότητας, μονάδες κατοίκησης, δάση και κενά. Σύνδεση, ετερογένεια, πολλαπλότητα και μη-σημαινόμενη ρήξη είναι οι αρχές του *ριζώματος* που εντοπίζουν οι G. Deleuze &F. Guattari και οι οποίες συναντώνται στην *εύκαμπτη πολεοδομία* του Ζενέτου.

Η *πόλη του μέλλοντος* , ανταποκρινόμενη στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της κοινωνίας της πληροφορίας, χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και ευελιξία. Έχει τη δυνατότητα αποσυναρμογής και συναρμογής συστημάτων, δομών και σχέσεων. Τόσο ο γενικός ιστός ,όσο και τα επιμέρους στοιχεία μπορούν να αποσυναρμολογηθούν, ή και να πολυμεριστούν, να μετατοπιστούν και να χρησιμοποιηθούν σε άλλο τόπο, με άλλη μορφή, με άλλη λειτουργία, μπορούν να υποβληθούν σε *μεταμόρφωση*, όταν πάψουν να ανταποκρίνονται στις τρέχουσες συνθήκες. Οι σχέσεις του ανθρώπου με το χώρο, το χρόνο και τους συνανθρώπους του βρίσκονται επίσης υπό συνεχή προσαρμογή ακολουθώντας τις εξελίξεις των τεχνολογιών.

Η ριζωματική *πόλη-έδαφος,* που προτείνει ο Ζενέτος, είναι ένα πεδίο δυνατοτήτων και συνεχούς ανανέωσης. Εγκαθίσταται, απεγκαθίσταται και επανεγκαθίσταται. Καθώς το ρίζωμα αναζητά γραμμές φυγής για να αναδυθεί, προκύπτουν πολλαπλές *είσοδοι-διέξοδοι*, πολλαπλές πηγές δημιουργίας, σύμφωνα με τον Κάφκα. Το ρίζωμα- *μηχανή-φωλιά* του Κάφκα «συγκροτείται από περιεχόμενα και άμορφα υλικά που μπαίνουν, βγαίνουν και περνούν από όλες τις καταστάσεις.... Η γραμμή διαφυγής αποτελεί μέρος της μηχανής.... Το πρόβλημα; Δεν είναι διόλου το να είναι κανείς ελεύθερος, αλλά το να βρει μια διέξοδο, ή μια είσοδο, ή μια πλευρά, ένα διάδρομο, κατιτί πλησιόχωρο.» [11] Η ατέρμονη πόλη που οραματίζεται ο Ζενέτος θυμίζει πολύ αυτή τη μηχανή-φωλιά. Είναι ένας δημιουργικός, αναπτυσσόμενος, ανανεούμενος, εν κίνηση χάρτης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Οι Μη-τόποι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ρευστότητα στην τοποθεσία και στην σημασία των άυλων πόλων. Το «κέντρο» υλοποιείται τη στιγμή και στον τόπο της ενεργείας.[1]

Στη φυσική, ο χώρος δεν μπορεί να οριστεί ανεξάρτητα από τη δυναμική της ύλης, ενώ στην κοινωνιολογία είναι συνδεδεμένος με την κοινωνική πρακτική. Ο Manuel Castells στο βιβλίο του *The Informational City: Economic Restructuring and Urban Development* περιγράφει το χώρο ως «υλικό προϊόν» σε σχέση με άλλα υλικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένου του ανθρώπου, που ορίζουν συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις, παρέχοντας στο χώρο μορφή, λειτουργία ή κοινωνική σημασία. Ο χρόνος και ο χώρος δεν μπορούν να κατανοηθούν ανεξάρτητα από την κοινωνική δράση. Πρόκειται για «κοινωνικές πρακτικές σε ίδιο χρόνο» και ο χώρος είναι αυτός που συγχρονίζει αυτές τις πρακτικές.

Η εγγύτητα της ύλης δεν έχει καμιά σημασία στη νέα κοινωνία της πληροφορίας. Η δικτυακή διάχυση έχει μεταβάλει το χωρικό μοντέλο της νεοτερικότητας. Ο χώρος των ροών *(the space of flows*[2]*),* είναι η νέα χωρική μορφή, χαρακτηριστικό των κοινωνικών σχέσεων που επικρατούν και συνθέτουν την κοινωνία της πληροφορίας, είναι μια «υλική οργάνωση των κοινωνικών πρακτικών που συμβαίνουν σε ίδιο χρόνο μέσω των ροών.» Οι ροές, σύμφωνα με τον Castells, είναι σκόπιμες, επαναλαμβανόμενες, προγραμματισμένες συνέχειες ανταλλαγής και διάδρασης μεταξύ φυσικά ασύνδετων σημείων.

Η επιρροή των τεχνολογιών της πληροφορίας στην κοινωνία, η κινητικότητα και η ροϊκότητα των κοινωνικών πρακτικών επηρεάζουν τη πόλη. Η ρευστότητα και η ευελιξία των ροών που περιγράφει ο Castells, δεν μπορούν παρά να χαρακτηρίζουν και τη δομή της πόλης. Ο Ζενέτος εμμένει σε αυτές τις αρχές και η μελέτη της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* έγκειται ακριβώς σε αυτές. Έχει ήδη προβλέψει ότι η πόλη της νεοτερικότητας έχει τελειώσει. Καθώς η πληροφορία συγκεντρώνεται και διανέμεται, η πόλη αδειάζει και διαλύεται, δίνει τη θέση της στη διάθλαση και την κινητικότητα. Το λεγόμενο «κέντρο» και η περιφέρεια χάνουν την υπόσταση και την σταθερότητά τους.

«Το «κέντρο» υλοποιείται τη στιγμή και στον τόπο της ενεργείας.[3]» είναι η φράση που επαναλαμβάνεται ως προμετωπίδα στην αυτόνομη έκδοση της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* το 1969. Η πόλη είναι ένα μεταβαλλόμενο δυνητικό πεδίο, δεν έχει πλέον λειτουργικά προσδιορισμένους χώρους και διακεκριμένα πεδία δράσης, είναι ένα δια-δικτυωμένο, άυλο πεδίο.

Η πόλη χάνει τον τόπο της, τείνει να «*βρίσκεται πουθενά ή παντού*», είναι ένας άυλος χώρος, ένα κοινό, μη-σημαινόμενο σώμα που δεν συγκροτεί πλέον έναν οργανισμό. Είναι ένας υπέρ-τοπικός διεσταλμένος χώρος.

«Ρευστότητα στην τοποθεσία και στην σημασία των άυλων πόλων», σημειώνει ο Ζενέτος κάτω από το διάγραμμα για τη νέα συνθήκη της *μεταβλητής πολεοδομίας*. Ο κυβερνοχώρος μεταβάλλει την έννοια του τόπου. Ο τόπος μετατρέπεται σε *non-places (μη-τόπους),* όρος που χρησιμοποιεί ο Marc Augé στο βιβλίο *Non-Places: An Introduction to the Anthropology of Supermodernity*. Βασιζόμενος στη ιδέα του Marcel Mauss για τον τόπο ως «κουλτούρα που εντοπίζεται σε χώρο και σε χρόνο», [4] ο Augé διαφοροποιεί τους *τόπους-τοποθεσίες,* όπου άτομα με διαφορετικές ταυτότητες συνάπτουν κοινωνικές σχέσεις που στη συνέχεια προσαυξάνονται δημιουργώντας τα ιζήματα της ιστορίας, από τους *μη-τόπους,* χώρους μετάβασης, χωρίς ταυτότητα, ανθρώπινες σχέσεις ή ίχνη ιστορίας. Πρόκειται για ενδιάμεσους χώρους, τόπους μετάβασης ανθρώπων, πληροφοριών, αγαθών και κεφαλαίου. Η εποχή της πληροφορίας κυριαρχείται από μη-τόπους. Στον νέο αυτό κόσμο των μη-τόπων κυριαρχεί το φευγαλέο, το εφήμερο, το ρευστό.

Η επιταχυνόμενη μεταβολή της κοινωνίας και των αναγκών επιβάλλουν αντίστοιχη ρευστότητα και μεταβλητότητα και στον σχεδιασμό. Η *μεταβλητή πολεοδομία* προσφέρει την ευελιξία που απαιτούν οι συνθήκες του μέλλοντος. Ο Ζενέτος, σε συνέντευξή του 1970 στον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Οικονομικό Ταχυδρόμο, σχολιάζει: «μια χώρα υπό ανάπτυξη, πρέπει να εκμεταλλεύεται την πείρα των προηγμένων χωρών παρακάμπτοντας τις φάσεις απ᾽τις οποίες εκείνες οι χώρες πέρασαν. ...τα τεχνολογικά επιτεύγματα διαδίδονται ακαριαία σ᾽ όλη τη Γη, χάρη στα δυναμικά και κάθε λογής μέσα επικοινωνίας.»[5]

Η κυβερνητική δημιουργεί μια λεία, ρευστή σφαίρα που μεταλλάσσεται αδιάκοπα. Είναι ένα «παιχνίδι συν-πιθανοτήτων, πάντα υπό-διαμόρφωση και ικανών να δικτυωθούν, σκιαγραφώντας το παράδοξο της αρχής της διαρκούς, συνεχούς μεταβολής. Οτιδήποτε και εάν περιέχει η σφαίρα αυτή, ταυτίζεται με την ανοιχτότητα και την εξωτερικότητα.»[6] Δεν μεταδίδεται απλώς πληροφορία, συνίσταται μια καθολική παρουσία, απαλείφοντας τις αποστάσεις. Δημιουργούνται τόποι, χωρίς να υφίστανται, απλώς αφήνοντας τα γεγονότα να συμβαίνουν.

Η απευθείας προβολή στο χώρο, η δυνατότητα επέκτασης, η αναπαραγωγή των γεγονότων, - «η «ρεαλιστική» εγγραφή μιας ευχάριστης συνάντησης θα μπορεί να επαναλαμβάνεται τόσο πραγματικά όσο και στην πρώτη της εκδήλωση»[7], περιγράφει ο Ζενέτος, δημιουργούν μια αποσύνδεση με το τοπικό. Τα άτομα που τηλε-επικοινωνούν, δεν μοιράζονται τη φυσική εγγύτητα, δεν βρίσκονται στον ίδιο τόπο-τοποθεσία. Η πληροφορία στον κόσμο των μη-τόπων μεταφέρεται μέσω ασώματων κείμενων, εικόνων και ήχων. Η ύπαρξη μας είναι καταδικασμένη στη μοναξιά, σχολιάζει ο Augé στο βιβλίο του. Η απουσία φυσικής εγγύτητας δεν συνεπάγεται όμως ότι είμαστε μόνοι μας. Η αλληλεπίδραση και διάδραση μέσω των τηλε-ενεργειών, δημιουργεί μια νέα μορφή κοινωνικότητας, η οποία είναι φυσικό επακόλουθο της νέας κοινωνίας. Είναι γεγονός.

Ενώ, λοιπόν, αίρεται η τοπικότητα λόγω της γενικευμένης δικτύωσης και είναι κάτι που δέχεται ο Ζενέτος ως εγγενές στοιχείο της τηλεματικής πόλης και το προωθεί, από την άλλη προσπαθεί να ενισχύσει τη φυσική εγγύτητα μέσω της ανάπτυξης κέντρων δραστηριοτήτων και συγκρότησης φυσικών χώρων συνάθροισης-χώρων πρασίνου, και μάλιστα σε ακτίνα πεζού. Από τη μία προτείνει την περιοχή *μικρο-ευκαμψίας*, η οποία παρέχει στο άτομο τη δυνατότητα φυσικής απομόνωσης αλλά και τηλεματικής αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας με *άυλους πόλους,* και από την άλλη αντιπροτείνει την διάδραση και την κοινωνική επαφή σε φυσική εγγύτητα, σε τόπο, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα *δίχτυ ισορροπίας* για τον τεχνολογικό άνθρωπο. Όσο επεκτείνεται η εφαρμογή των τηλε-επαφών, αποσυνδέοντας τον άνθρωπο από το τοπικό, τόσο περισσότερο ο Ζενέτος αναπτύσσει προϋποθέσεις επανασύνδεσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

4.1.Διαγράμματα ρευστότητας

“Οι λειτουργίες σε πλήρη ελευθερία.”

“Τα τμήματα σε κίνηση (ρευστότητα και καθολικότητα των μερών).”

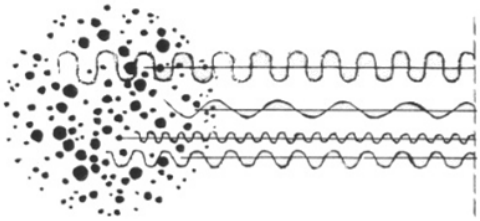

“Απεριόριστες επιχειρησιακές δυνατότητες”

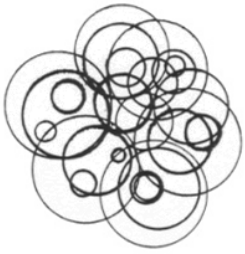

“Ρευστότητα στην «τοποθεσία» και στην σημασία των άυλων πόλων. Το «κέντρο» υλοποιείται τη στιγμή και στον τόπο της ενεργείας.”

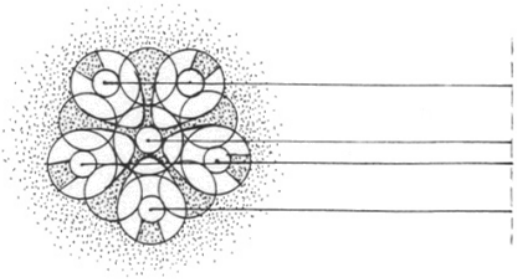

“Διάγραμμα βασικής διατάξεως-αρχής: Σχέσεις και επικαλύψεις λειτουργιών. (σχετική εφαρμογή στο ρυθμιστικό σχέδιο Αθηνών-μεταβατικό στάδιο). Η πόλη διατηρείται ή ξαναγίνεται μία αστική (κοινωνική) ενότητα.”

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

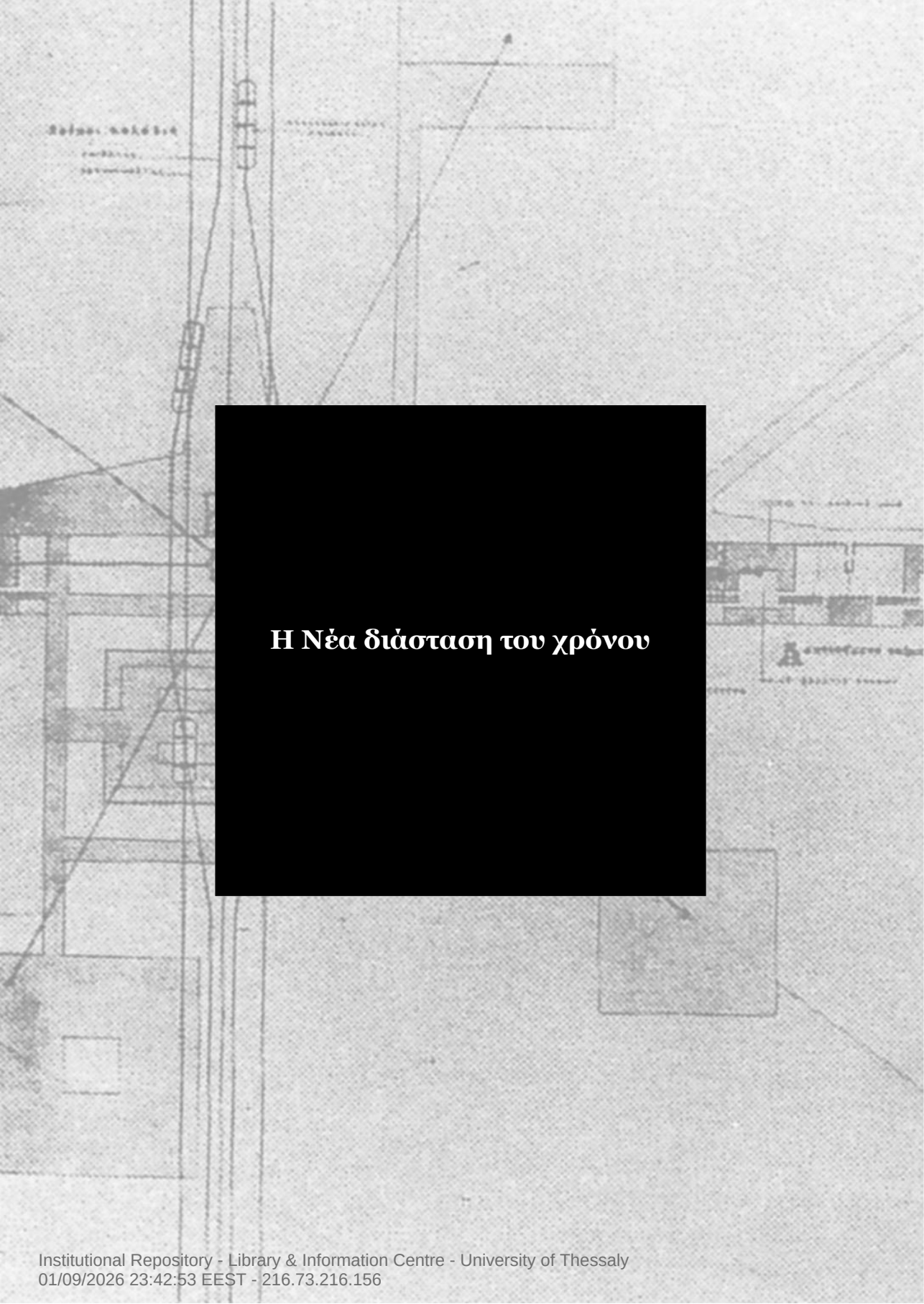

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Στην πολεοδομία του μέλλοντος θα προστεθεί μια νέα διάσταση, που θα είναι και η κυριότερη διέξοδος, μαζί με τη μείωση των μετακινήσεων χάρη στην εξέλιξη της τεχνολογίας επαφών. Φαίνεται λοιπόν ότι η κυκλοφοριακή συμφόρηση είναι σημερινό πρόβλημα, που θα εκλείψει (και στα ανωτέρω θα πρέπει να προσθέσουμε τις μελλοντικές δυνατότητες ατομικής κινήσεως-πτήσεως, με την ωθούμενη μηχανή κοστούμι).[1]

Ο Ζενέτος εισάγει μια νέα έννοια στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία,* το χρόνο. Η ταχύτητα της ροής της πληροφορίας και τα συστήματα τηλε-διεκπεραίωσης και τηλε-ενεργειών εισάγουν τον χρόνο στο σχεδιασμό της μελλοντικής πόλης. «Ο χρόνος είναι ένα νέο υλικό σχεδιασμού, απαραίτητο μέσα στα πλαίσια των οικονομικών που επιβάλλουν οι νέες συνθήκες ...»[2] Η δυνατότητα μεταβολής στο χρόνο, η δυνατότητα πολλαπλών χρήσεων και αναπροσαρμογής ή μεταφοράς των κατασκευών είναι απαραίτητη παράμετρος για την εξέλιξη των πόλεων. Ο Ζενέτος δίνει μεγάλη σημασία στο χρόνο, στοιχείο που το επισημαίνει και στο Έ Πανελλήνιο Συνέδριο Αρχιτεκτόνων το 1966. Συγκεκριμένα, αναφέρει: «Η ομοιόμορφη κατανομή των δραστηριοτήτων σ' ολόκληρο το 24ωρο, η καταργήση της συμπτώσεως των ωραρίων, η κατανομή της χρήσεως των εγκαταστάσεων σε όλο τον κύκλο ημέρα-νύχτα για την αποφυγή αιχμών και νεκρών περιόδων, η εφαρμογή συστημάτων πολλαπλής χρήσεως αντί του αποκλειστικού χαρακτηρισμού ενός τομέως, είναι μερικές από τις δυνατότητες που η εφαρμογή τους είναι επιβεβλημένη. ...Η συνεχής «χρησιμοποίηση» των εγκαταστάσεων και των περιφερειακών κέντρων, θα δώση σ' αυτά την απαραίτητη ζωντάνια και τον χαρακτήρα «πόλεως», χωρίς τα οποία μοιραία θα είναι μόνο γειτονιές για τον ύπνο ενός πληθυσμού που θα τις εγκαταλείπη, ελκυόμενος από τον συμφορημένο πυρήνα της παλιάς ζωντανῆς πόλεως.»[3]

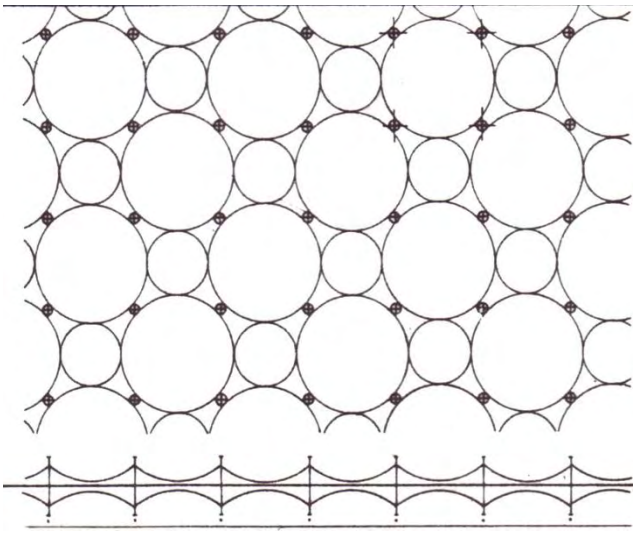

5.1. "Διάγραμμα του συστήματος εντάσεως για τη σταθεροποίηση του πολεοδομικού ιστού. Κάτοψη και όψη. Στα μεταβαλλόμενα όρια της δομής του αστικού ιστού, το σύστημα αγκυρώνεται ή στα γύρω βουνά ή στο έδαφος."

Μια μεταβλητή και εύκαμπτη πολεοδομία, *une urbanisme flexible,* προσφέρει την ελευθερία σταδιακής πληρώσης των «τετραγώνων» της πόλης ανάλογα με τις εξελισσόμενες ανάγκες και προσφέρει δυνατότητες παραλλαγών και τροποποιήσεων, σε αντίθεση με την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

παραδοσιακή πολεοδομική οργάνωση, όπου το «διάγραμμα χρήσεων εδάφους εφαρμόζεται από την αρχή» και είναι δεσμευτικό για την επέκταση της πόλης. Στο εύκαμπτο σύστημα της *μεταβλητής πολεοδομίας* «οι μελλοντικές ανάγκες δεν θα είναι δεσμευτικές για τη σημερινή σύνθεση, γιατί η χρήση κάθε τομέως δεν θα είναι καθοριστική». Η σύνθεση του ιστού της πόλης από προκατασκευασμένα κινητά στοιχεία (κτήρια και δρόμοι), από ελαφρές ύλες και η μη μονιμότητα των κατασκευών, εξασφαλίζει την απαραίτητη ευελιξία για αναπροσαρμογή στο χρόνο, απαραίτητο στοιχείο για μια ζωντανή και λειτουργική πόλη. «Ο ιστός αναπλάσσεται σύμφωνα με τις ανάγκες του ατόμου και της πόλεως, που αλλάζουν με επιταχυνόμενο ρυθμό». [4]

Σε μια τέτοια χωρική ανάπτυξη της πόλης, όπου ο χώρος είναι ο αέρας, η κίνηση συμβαδίζει με την πτήση. Εναέριοι δρόμοι θα ενώνουν τις μονάδες κατοικίας με τους κοινόχρηστους χώρους, ενώ οχήματα ταχείας κατακόρυφης κυκλοφορίας θα λειτουργούν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Σε ένα πρώτο στάδιο εφαρμογής, προτείνονται κοινόχρηστα οχήματα σε *κατακόρυφους δρόμους* και «οριζόντιοι *δρόμοι-καλώδια* μεγάλης κινητικότητας για γενική κυκλοφορία και ανταλλαγή αγαθών».

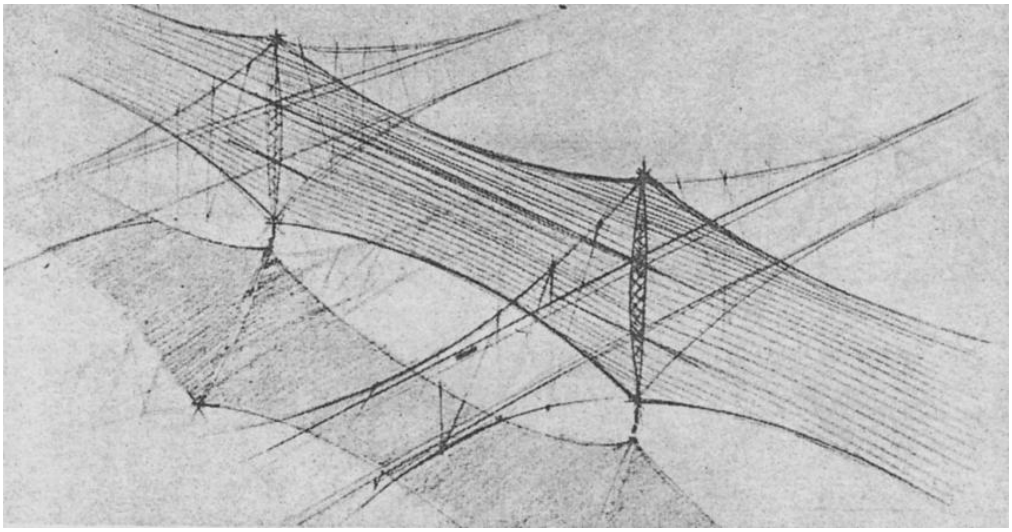

5.2. Προοπτικό. "Ο M.J. Thomson απέδειξε (Ε΄Συνέδριο I.B.M. Ουτέχτη 1965) ότι το κόστος του Monorail είναι μικρότερο από το κόστος των αυτοκινητοδρόμων. Είναι ευνόητο ότι μια εξελιγμένη τεχνική στα αναρτημένα οχήματα θα δώση πολύ οικονομικότερες λύσεις (και βεβαίως άλλης κλίμακος από το metro) εκτός από το πλεονέκτημα της ευέλικτης, αναπροσαρμοσμένης κατασκευής."

Οι δρόμοι της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* υιοθετούν τη άυλη υπόσταση της πληροφορίας. Οι *δρόμοι-καλώδια* αναρτώνται από τον ιστό και μπορούν να μεταφερθούν σε περίπτωση αναπροσαρμογής. Το δίκτυο μεταφοράς αναπροσαρμόζεται χωρίς να «αφήσει τα ίχνη της ύπαρξης του», καθώς η επέμβαση στο έδαφος είναι πολύ μικρή, ενώ τα «στοιχεία του θα ξαναχρησιμοποιούνται σε άλλον τομέα ή σαν υλικό»[5]. Η κινητικότητα των δρόμων και η επανάκτηση της ελαφριάς ύλης επιτρέπουν την ελεύθερη εξέλιξη της πόλης.

Η σύνδεση των διαφορετικών τεχνητών επιπέδων, καθώς και με το επίπεδο του εδάφους θα γίνεται με κατακόρυφη μηχανική κίνηση. Η λειτουργία των οχημάτων της κατακόρυφης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

κυκλοφορίας παραπέμπει στην ιδέα του ανελκυστήρα. Η εφεύρεση του ανελκυστήρα από τον Elisha Otis, που παρουσιάστηκε το 1853 στην Παγκόσμια Έκθεση του Μανχάταν, αποτέλεσε το *leitmotiv* της λειτουργίας της μητρόπολης. Ο ανελκυστήρας επέτρεψε την επ' άπειρο επανάληψη των επιπέδων καθ' ύψος και «μια εξάπλωση επιφάνειας... που ονομάστηκε Ουρανοξύστης, κύριο εργαλείο της αρχιτεκτονικής της πυκνότητας.», σχολιάζει ο Rem Koolhaas στο *Delirious New York*. [6]

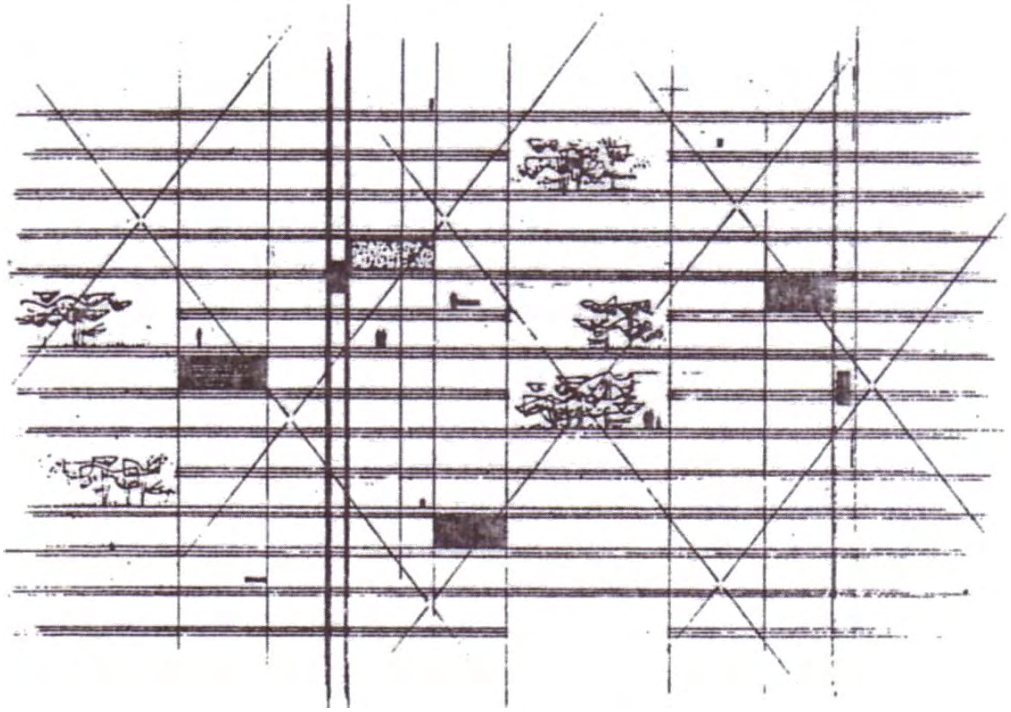

5.3. "Η κάτοψη της σημερινής πόλης με τους δρόμους, κήπους, κατοικίες, μαγαζιά, σχολεία κτλ. σε όψη." Η κυκλοφορία μεταφέρεται στην κατακόρυφο. Η κίνηση συμβαδίζει με την πτήση.

Από τη δεκαετία του 1870, ο ανελκυστήρας έγινε ο «μέγας απελευθερωτής όλων των ορόφων πάνω στο ισόγειο». Επιπλέον, αποκάλυψε το «πρώτο μητροπολιτικό παράδοξο: όσο μεγαλύτερη η απόσταση από γη- τόσο πιο αφύσικη η τοποθεσία- τόσο πιο άμεση η επικοινωνία με τα υπολείμματα της φύσης (δηλαδή το φως, τον αέρα, τις θέες κτλ.)»[7]. Με τη βοήθεια του ανελκυστήρα, οποιαδήποτε επιφάνεια μπορούσε να πολλαπλασιαστεί επ' άπειρο καθ' ύψος. Ο ανελκυστήρας επέτρεψε την αποδέσμευση της κατασκευής από το έδαφος και άλλαξε της κορυφογραμμή της μητρόπολης.

Η καθ' ύψος ανάπτυξη της *ηλεκτρονικής πόλης* που προτείνει ο Ζενέτος, μέχρι εξαντλήσεως της βιώσιμης ατμόσφαιρας, καθίσταται δυνατή χάρη στην κατακόρυφη κίνηση σταθερής τροχιάς, τύπου ανελκυστήρα. Πρόκειται για ένα «κατακόρυφο σιδηρόδρομο» ,που επιτρέπει τη μεταφορά των χρήσεων του εδάφους σε ανώτερα επίπεδα και την αύξηση της πυκνότητας της πόλης, χωρίς να καταστρέφεται το φυσικό έδαφος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Αντίθετα με τις παραδοσιακές πόλεις, η χωρική δομή της *telepolis* δεν βασίζεται σε περίκλειστους χώρους ή οριοθετημένες περιοχές. Χαρακτηριστικό της είναι η πολλαπλότητα, η μη γραμμικότητα και η διασύνδεση. Στην τηλεματική πόλη, οι αποστάσεις ακυρώνονται και η αστικότητα διαφοροποιείται ποιοτικά και ποσοτικά. Η πόλη απομακρύνεται από το έδαφος και ο χώρος ίπταται, και μαζί του και οι κάτοικοι. [8]

Ο Ζενέτος εισάγει την έννοια της πτήσης, στην πρώτη κιόλας μελέτη του για την *πόλη του μέλλοντος,* η οποία παρουσιάστηκε στην *Έκθεση του Οργανισμού Σύγχρονης κατοικίας στο* Ζάππειο το 1962 και δημοσιεύτηκε αναλυτικά στο περιοδικό *Αρχιτεκτονική* το 1963 και αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την ανάπτυξη της τηλεματικής πόλης, όπως θα την περιγράψει αργότερα σε μια σειρά δημοσιεύσεων, καθώς και στο αυτοτελές τεύχος *Urbanisme électronique: structures parallèles- Ηλεκτρονική Πολεοδομία: παράλληλες κατασκευές* σε έκδοση των *Αρχιτεκτονικών Θεμάτων* το 1969.

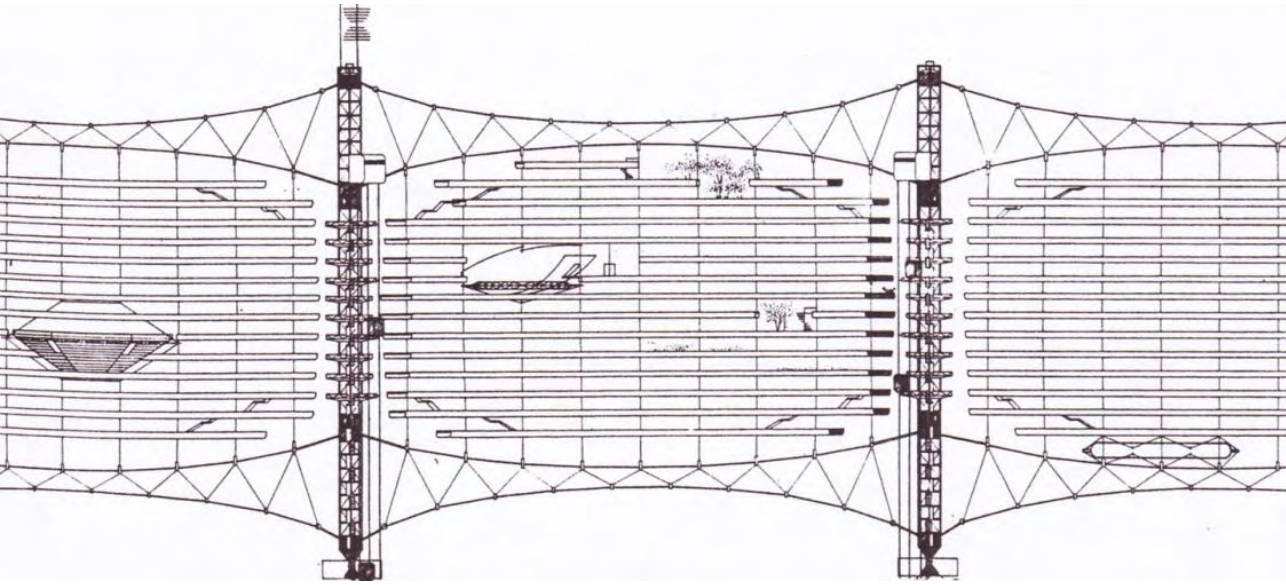

5.4. "Λεπτομέρεια όψης"

Η μετάβαση και η κίνηση στην ηλεκτρονική πόλη υπακούει σε διαφορετικές αρχές, απαλλαγμένες από την βαρύτητα. Η πτήση δεν είναι μια φαντασιακή ακρότητα, είναι πρακτική. Ο κυβερνοχώρος και η ταχύτητα μετάδοσης της πληροφορίας δημιουργούν συνθήκες ανοικτότητας και εξωτερικότητας. Ο Mckenzie Wark, στο βιβλίο *Mutations,* αναφέρει «Οι τεχνολογίες δεν περικλείουν. Δεν υπάρχει περίκλειστο, πέραν εκείνου στην κρυπτό-φασιστική φαντασία. Υπάρχει μόνο η δυνατότητα της σχέσης. Η τεχνολογία είναι γεγονός και κίνηση. Η τεχνολογία δεν σχεδιάζει και κόβει, αλλά χαρτογραφεί και διασύνδεει. Ή τουλάχιστον, αυτό είναι το χαρακτηριστικό των τεχνολογιών που υπερισχύει» [9]

Στο απώτερο μέλλον, οι ανάγκες μετακινήσεων θα μειωθούν σημαντικά, καθώς οι κατοικίες θα έχουν πλήρη αυτοτέλεια και οι εξυπηρετήσεις των κατοίκων θα γίνονται με παροχές ροής πληροφοριών και στοιχείων. Οι *άχρηστες* [10] μετακινήσεις θα καταργηθούν. Η συνθήκη δρόμος-αυτοκίνητο-στάθμευση, που υποβάλλει τον άνθρωπο σε διαδικασίες καθημερινής ρουτίνας, δεν θα υφίσταται. Ενώ με την τακτική επανάληψη καθ' ύψος επιφανειών πρασίνου και χώρων κοινωνικής συνάθροισης και ψυχαγωγίας, οι κάτοικοι δεν θα χρειάζεται να

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

μετακινηθούν σε απόσταση μεγαλύτερη της ακτίνας πεζού. Επιπλέον, μέσω του κινητού σπονδυλωτού φορέα σώματος, της «μηχανής-κουστούμι», όπως τον περιγράφει ο Ζενέτος στην πρώτη του μελέτη ή αλλιώς *έπιπλο πολλαπλών χρήσεων* [11], η χωρική εμπειρία αποδεσμεύεται από τους φυσικούς περιορισμούς της υλικότητας. Οι κάτοικοι είναι δυνατό να τηλε-μεταφέρονται και να τηλε-επικοινωνούν, σε πραγματικό χρόνο, σε οποιαδήποτε απόσταση.

Έτσι, ο χρόνος στην *τηλεματική πόλη* επαναπροσδιορίζεται. Χρόνος δι-επαφής και πραγματικός χρόνος συμπίπτουν. Ο Leibniz χαρακτηρίζει το χρόνο ως «τάξη σχέσεων». Όταν η τάξη μεταβάλλεται, μεταβάλλεται και ο χρόνος. Η διασύνδεση των ατόμων έχει την ίδια συγχρονία που συναντάμε και σε φυσική εγγύτητα. Τα άτομα επικοινωνούν σε ίδιο χρόνο, μεταβάλλοντας την τάξη των σχέσεων. Η χρονική εμπειρία μέσω των τεχνολογιών δι-επικοινωνίας και σε φυσικό τόπο ταυτίζονται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Στιγμιαίο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Τα Στιγμιαία μνημεία

Το αρχείο είναι μια θεωρητική συνθήκη που συνδέεται με τον κόσμο των αναπαραστάσεων, προκύπτουσα κατάσταση της κοινωνίας της πληροφορίας. Το αρχείο προέρχεται από τη λέξη *αρχή*. Ο Derrida, στο βιβλίο *Mal d'Archive: Une Impression Freudienne,* ερμηνεύοντας την έννοια του αρχείου, δίνει τις δύο εκδοχές του όρου: 1. Αρχείο < αρχή= έναρξη (φυσική ή ιστορική ή οντολογική αρχή) και 2. Αρχείο< αρχή= εξουσία (νομολογική αρχή). Ορίζει το αρχείο ως «εξουσία *παρακαταθέσεως*», ως συνένωση των λειτουργιών της «ενοποίησης, της ταύτισης, της ταξινόμησης», ως «συγκέντρωση σημείων». «Η *παρακατάθεση* τείνει να συντάξει ένα και μόνο σώμα, σε ένα σύστημα ή μια συγχρονία μέσα στην οποία όλα τα στοιχεία συναρθρώνουν την ενότητα μιας ιδεώδους διαμόρφωσης.»[1]

Η μετανεοτερικότητα χαρακτηρίζεται από τη συνθήκη της απευθείας κατοίκησης, του «ταυτόχρονα εδώ και εκεί», της λεγόμενης «διαμονής στο αρχείο». «Το αρχείο είναι υπομνηματικό», επισημαίνει ο Derrida. «Δεν υπάρχει αρχείο χωρίς τόπο καταγραφής, χωρίς μια τεχνική επανάληψης, και χωρίς μια ορισμένη εξωτερικότητα. Δεν υπάρχει αρχείο χωρίς έξωθεν.» [2] Η διαμονή στο αρχείο αποτελεί μια αυτονόητη καθημερινότητα για τον τεχνολογικό άνθρωπο. Μόνο που το άυλο αρχείο των πληροφοριών δεν παραπέμπει στο πρωτογενές, αλλά στην αναπαράσταση. Ο τεχνολογικός άνθρωπος δρα και «κατοικεί» σε εικονικούς κόσμους μέσα στο αρχείο. Διαμένει περισσότερο στη συνείδηση, παρά στο περίκλειστο. Το αρχείο των πληροφοριών, το διαδίκτυο, είναι ένα άυλο αρχείο, μια «λογική της υπόμνησης», χρησιμοποιώντας τη φράση του Derrida.

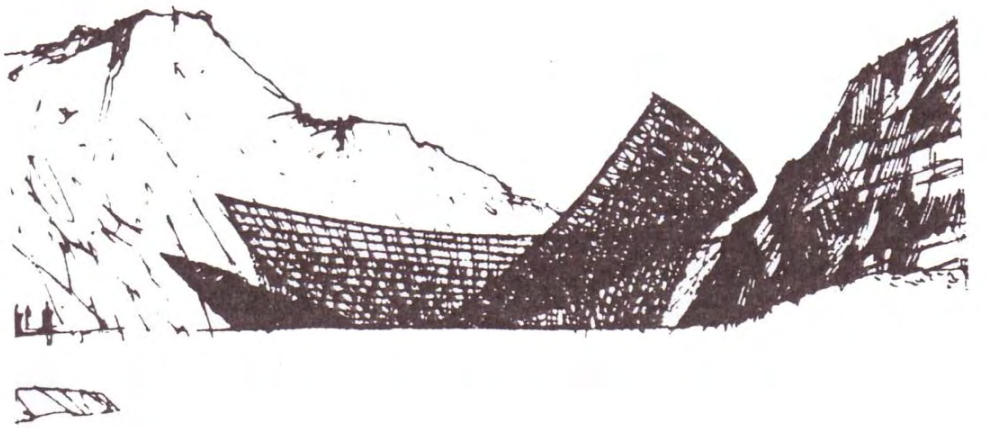

6.1. Το Θέατρο του Λυκαβηττού, που σχεδιάζει ο Ζενέτος το 1964, παραπέμπει σε ραδιοτηλεσκόπιο. Τα έργα του αποτελούν αφορμή για εφαρμογή των ιδεών του για την πόλη του μέλλοντος.

Ο Ζενέτος περιγράφει το διαδίκτυο ως «τράπεζες πληροφοριών-μουσεία», όπου θα αποθηκεύονται τα «στιγμιαία μνημεία» και «περιβάλλοντα» που θα δημιουργεί ο άνθρωπος. «Φυσικά θα υπάρχουν και υλικά μνημεία-σύμβολα κάθε εποχής, μόνο που δεν θα είναι ανάκτορα ή ναοί, αλλά απέραντα ραδιοτηλεσκόπια, εγκαταστάσεις δημιουργίας κώνων κενού στην ατμόσφαιρα κα. Οι μεγαδομές υποδοχής της πόλεως, ... θα είναι μνημεία, αυτές καθεαυτές», συμπληρώνει. Στην εποχή της ταχύτητας και της πληροφορίας, η αρχιτεκτονική δεν μπορεί παρά να είναι εφήμερη, «στιγμιαία». Η *πόλη του μέλλοντος* οφείλει να ανταποκρίνεται σε εφήμερες συνθήκες και οι χώροι κατοίκησης προορίζονται για προσωρινές χρήσεις, καλύπτοντας ταυτόχρονα ποικίλες ανάγκες. Δεν υπάρχουν όρια ανάμεσα σε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

λειτουργίες και χώρους. Στις νέες μορφές κατοίκησης, τις κάψουλες, οι λειτουργίες εμπλέκονται.

Οι κάψουλες λειτουργούν ταυτόχρονα ως χώρος διαβίωσης και εργασίας. Η ίδια η φύση του μεταφορντισμού έχει μεταβάλει τον τρόπο κατοίκησης. Ο χρόνος εργασίας και ο ελεύθερος χρόνος συμπίπτουν. Η παραγωγική διαδικασία έχει βγει από το εργοστάσιο. Οι εφαρμογές της κυβερνητικής συντελούν στην εργασία από το σπίτι. Ο τεχνολογικός άνθρωπος, ο νέο-νομάς της κοινωνίας της πληροφορίας, χρειάζεται μια μονάδα κατοίκησης που θα λαμβάνει ταυτόχρονα διαφορετικές δραστηριότητες, σε περιορισμένο χώρο και η οποία θα μπορεί να μετακινείται και να προσαρτάται σε οποιαδήποτε θέση επιθυμεί.

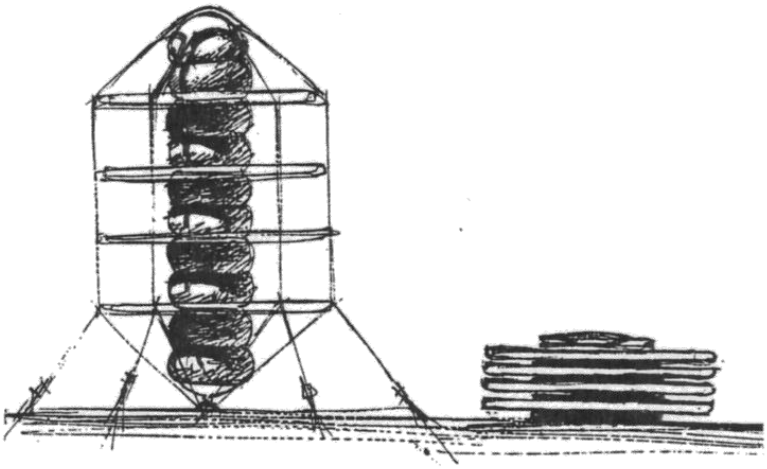

6.2. "Αεροθάλαμος-φορέας πολυώροφων «στιγμιαίων» κατασκευών"

Η πόλη ακολουθεί την κινητικότητα και την ευελιξία του τρόπου ζωής του νέο-νομά. Στην αρχιτεκτονική σκηνή του '60, οι πόλεις μετατρέπονται σε σύνολα από μονάδες κατοίκησης και δραστηριοτήτων που προσαρτώνται σε κάποια γενική υποδομή. Η αρχιτεκτονική των προσαρτημάτων αντικαθιστά το *zoning* και τον σαφή διαχωρισμό των χρήσεων, που χαρακτηρίζει τις πόλεις του μοντερνισμού. Η αρχιτεκτονική αντιμετωπίζεται σαν γεγονός και όχι σαν φόρμα και για την πραγματοποίηση της απαιτείται η ενεργός συμμετοχή των κατοίκων της. [3]

Το ενδιαφέρον των αρχιτεκτονικών ουτοπιών του '60 στρέφεται στο *software*, στο εσωτερικό, στον άνθρωπο. Ο Pierro Frassinelli των Superstudio, σχολιάζοντας τη μνημειακότητα της αρχιτεκτονικής, στο άρθρο του *Journey to the End of Architecure*, περιγράφει: «ΔΕΝ επιθυμώ να βρω μια *μνημειακή* αρχιτεκτονική. ΔΕΝ επιθυμώ να βρω μια αρχιτεκτονική της *μόδας*. ΔΕΝ επιθυμώ να βρω μια *όμορφη* αρχιτεκτονική. Αντιθέτως, πάντα έψαχνα μια «χωρίς δέρμα» αρχιτεκτονική, μια αρχιτεκτονική όπου το εξωτερικό προκύπτει από το εσωτερικό, κατευθείαν από την ζωή των ανθρώπων που ζουν μέσα σε αυτή.»[4] Τα μνημεία με την έννοια των ναών, των ανακτόρων, των κολοσσών δεν είναι το ζητούμενο. Τα μνημεία της μετανεοτερικότητας είναι η μνήμη των ανθρώπων, είναι η μνήμη των μέσων επικοινωνίας, είναι η μνήμη του μεταφορντικού πλήθους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η Προκατασκευή

Η ιδέα του «στιγμιαίου» και της άμεσης ανταπόκρισης της αρχιτεκτονικής στις αναδυόμενες συνθήκες και όχι σε παγιωμένες καταστάσεις, εισήγαγε στο σχεδιασμό την έννοια της προκατασκευής. Αρχιτεκτονικές ομάδες του ’60 χρησιμοποιούν λυόμενες κατασκευές, οι οποίες προσαρτώνται σε μια γενική αστική υποδομή. Παρουσιάζεται η λεγόμενη *αρχιτεκτονική των προσαρτημάτων*. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής, η οποία επηρέασε και επηρεάζει την αρχιτεκτονική σκέψη, είναι η *Plug-in City* των Archigram. Στο σύνολο των φουτουριστικών προτάσεων τους, από την *Walking City* μέχρι την *Instant City*, οι Βρετανοί αρχιτέκτονες υιοθετούν τη λογική του *plug-in and plug-out*. Αντιμετωπίζουν την πόλη σαν ένα λευκό φόντο πάνω στο οποίο προσαρτώνται (plug-in) οι υποδομές. Προτείνουν ευέλικτες πόλεις, που συνθέτονται και ανασυνθέτονται με την ίδια ευκολία που συντάσσεται ένα *lego* παιχνίδι, επιτρέποντας έναν απεριόριστο αριθμό συνδέσεων και αποσυνδέσεων των μονάδων κατοίκησης, ανταποκρινόμενες σε στιγμιαίες συνθήκες και επιθυμίες. Η κατοικία είναι ένα ακόμη καταναλωτικό αγαθό, που μπορεί να μεταφέρεται και να προσαρτάται στον αστικό φορέα κατά βούληση. Το όραμά των Archigram «επαναπροσδιορίζει την αισθητική “less is more” του Mies van der Rohe, χρησιμοποιώντας ως μέσο τον χωρο-χρόνο»[5], επισημαίνει ο ιστορικός Simon Sadler. Για του Archigram οι *πόλεις του μέλλοντος* είναι ένα πεδίο κοινωνικής δικτύωσης και pop κατανάλωσης. Οι πόλεις «θα υπάρχουν μόνο στις μνήμες των ανθρώπων που ήταν εκεί και στην πληροφοριακή μνήμη των robots...Η αρχιτεκτονική υπάρχει μόνο στο χρόνο»[6], σχολιάζει ο David Greene των Archigram.

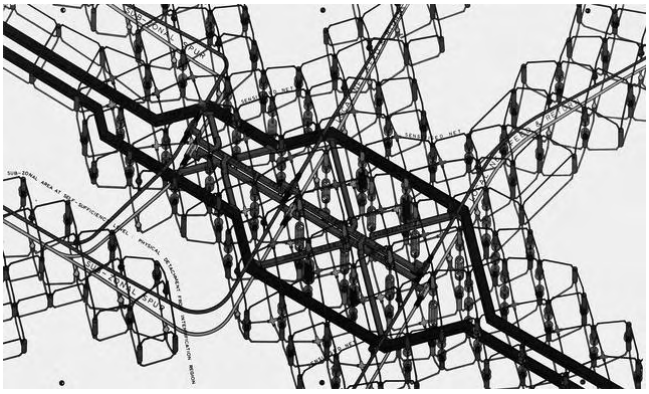

6.3. Archigram, *Computer City*, 1964

Η πόλη είναι ένα δίκτυο ροών πληροφορίας, ανθρώπων και αγαθών. Θυμίζει τις διόδους και τους ηλεκτρικούς σταθμούς. Είναι περισσότερο ένα διάγραμμα λειτουργίας της Plug-in City και όχι εναλλακτική εκδοχή αστικής δομής.

«Σε μια ζωντανή πόλη πρέπει να υπάρχει μεγάλη δυνατότητα επιλογής για να φιλοξενήσει κάθε μέγεθος οικογένειας, και κατά προτίμηση κάθε γούστο, χόμπι, ή ιδιοσυγκρασία. Για το λόγο αυτό έχει γίνει πολλή δουλειά για την παραγωγή ενός στοιχείου ή συστήματος πάνελ, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια πληθώρα από διαφορετικά περιβάλλοντα.»[7]. Η μαζική παραγωγή προκατασκευασμένων στοιχείων επιτρέπει την προσαρμοστικότητα των κατασκευών σε διαφορετικά περιβάλλοντα και την δυνατότητα αποσυναρμολόγησης και μεταφοράς τους. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα μιας ποικιλίας συνθέσεων και εξοικονομείται χώρος, χρόνος, χρήμα και πρώτες ύλες, σημαντικοί παράμετροι του σύγχρονου τρόπου ζωής. Η προκατασκευή είναι το σχήμα του μέλλοντος.

Η προκατασκευή αποτελεί αρχή για το Ζενέτο. «Η αρχιτεκτονική δεν είναι πια βιοτεχνία, έστω και αν επιμένουμε στην Ελλάδα να εφαρμόζουμε τα παλιά συστήματα κατασκευής.», σχολιάζει σε άρθρο στα Αρχιτεκτονικά Θέματα. «Αν δεν βιομηχανοποιηθεί η κατασκευή, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως το στεγαστικό, μάλιστα στα περιορισμένα πλαίσια της οικονομίας μας. Ένα έργο δεν μπορεί να είναι παραγωγικό, αν δεν εφαρμοστούν στην κατασκευή του σύγχρονα μέσα και λύσεις. Μόνο η βιομηχανοποίηση θα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ικανοποιήσει τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες, όπως και την επιταχυνόμενη αύξηση του πληθυσμού.»[8] Ο Ζενέτος μελέτησε όλα του τα κτήρια με μορφολογία προκατασκευής, όπως για παράδειγμα η Πολυκατοικία στην οδό Αμαλίας-Δαιδάλου (1959) και το Εργοστάσιο του Φιξ στη Συγγρού (1962). Στα μεταγενέστερα έργα του εφάρμοσε εκτεταμένα συστήματα προκατασκευής, ακόμη και αν κατασκευάστηκαν με παραδοσιακές μεθόδους. [9]

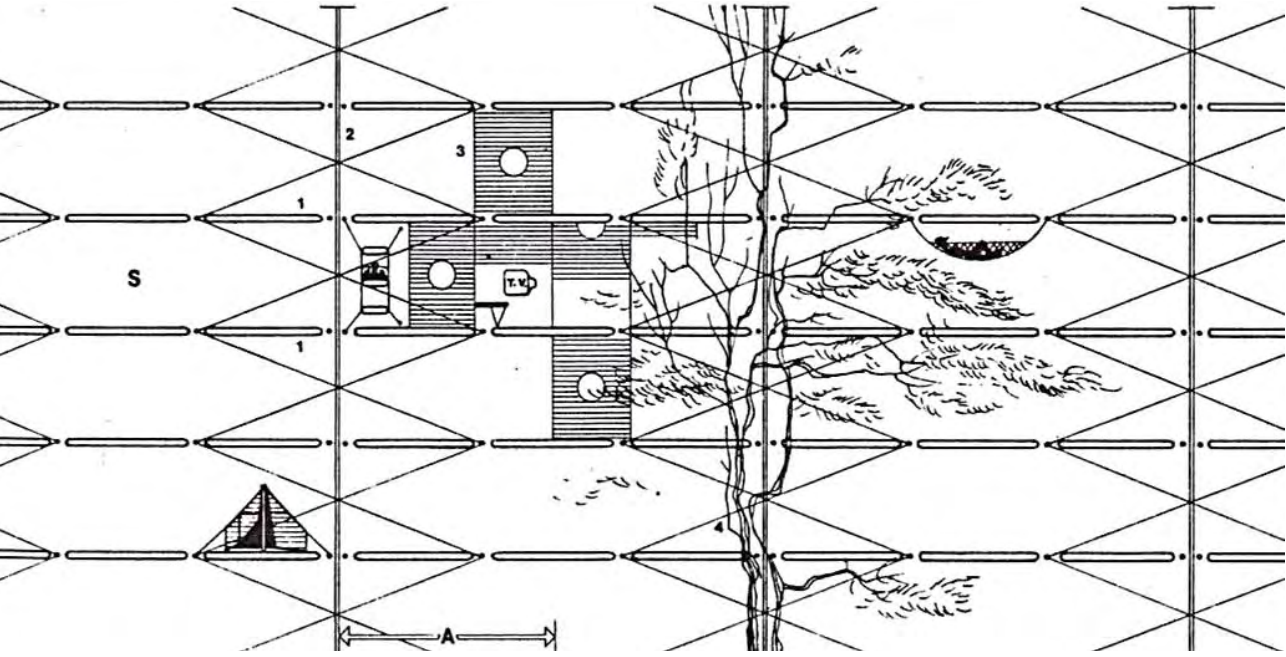

6.4. Λεπτομέρεια. Το μικτό ύψος ορόφων περιορίζεται στα 3.30μ και η πυκνότητα, σε σύγκριση με την προβλεπόμενη στη βασική λύση, έχει τριπλασιαστεί. Μια σταδιακή αριστοποίηση είναι δυνατή χωρίς τη μετατροπή του φορέως.

S: υπόστεγος χώρος διαμονής, 1. Στοιχεία δαπέδου και επικάλυψης, 2.Καλώδια από φυτικές ίνες, 3.Πτυσσόμενες τέντες με παράθυρο, 4.Κλιματαριά ή άλλο αναρριχώμενο από το έδαφος. Η επέμβαση της εξελιγμένης τεχνολογίας αφορά μόνο την επιλογή των κατάλληλων παρεμφερών παραδοσιακών συστημάτων (και τη μέγιστη αξιοποίησή τους με τυχόν βελτιώσεις). Α:Περιοχή μιας υπο-ομάδας.

Το σύνολο ή το μέγιστο ποσοστό των στοιχείων της όλης δομής παράγεται και συναρμολογείται από τους κατοίκους.

Η δυνατότητα μελλοντικής επέκτασης ή μεταφοράς, αλλαγής χρήσης ή επανάχρησης, είναι αρχιτεκτονικός κώδικας για τον Ζενέτο. Η διαχρονικότητα σε σχέση με τις αναμενόμενες εξελίξεις, η αποφυγή σπατάλης υλικών και ενέργειας και η ένταξη στο περιβάλλον συνδέονται άμεσα με την μη μονιμότητα των κατασκευών και την προκατασκευή. Ο Ζενέτος αντιτίθεται στην προκατάληψη που θέτει την προκατασκευή συνώνυμη με την «έλλειψη αισθητικής, μοναδικότητος, ανθρωπισμού.»[10]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

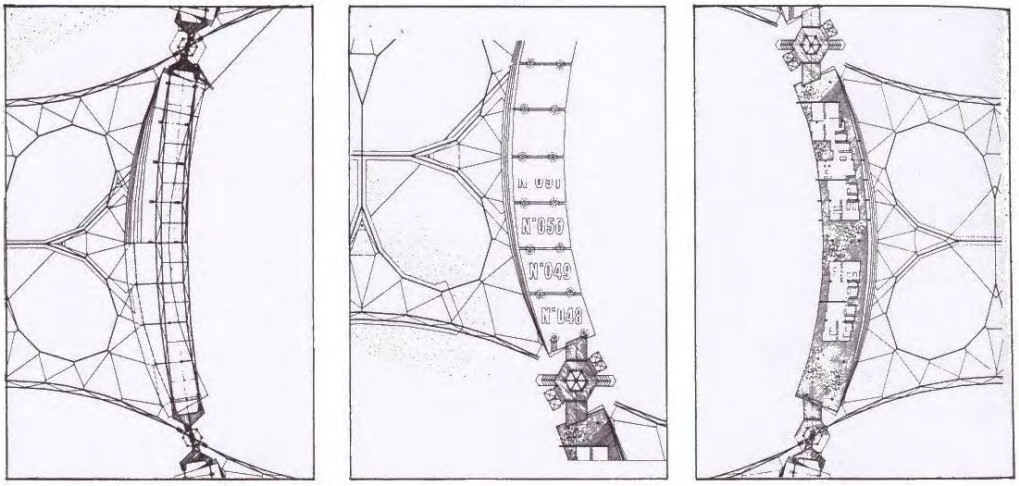

6.5. (από αριστερά)
α. "Λεπτομέρεια αναρτημένης κατασκευής."
β. "Λεπτομέρεια διατάξεως στοιχείων αναρτημένων επιπέδων. Είναι φανερό ότι σ' ένα σύστημα προεντεταμένων καλωδίων, όμοια στοιχεία θα απαιτούσαν ένα πολυπλοκότερο δομικό φορέα. Έτσι θεωρήθηκε σωστό να τυποποιηθεί μόνο το άνοιγμα (10μ.) Ο μεγάλος αριθμός στοιχείων που επαναλαμβάνονται για την πραγματοποίηση ενός φορέα στην κλίμακα της πόλεως, και σε περισσότερες τοποθεσίες, δικαιολογεί αυτή τη λύση. Οι αριθμημένοι τύποι στοιχείων των επιπέδωνθα προσφέρονται στο εμπόριο για αγορά ή ενοικίαση."
γ. "Λυόμενες μονάδες από συμβατικά έτοιμα στοιχεία της αγοράς" (μονάδες ερμαρίων, κουφώματα, κυψέλες λουτρών). "Τυπικό επίπεδο αναρτημένης κηπουπόλεως με διαμπερή «οικόπεδα», που από τη μια πλευρά βλέπουν προς ένα πολύ πυκνό αστικό περιβάλλον και από την άλλη έχουν άμεση επαφή με το ανοιχτό φυσικό περιβάλλον. Επιπλέον προσφέρουν τη δυνατότητα απασχολήσεως με τα φυτά στους ιδιωτικούς ή τους κοινόχρηστους κήπους."

«Το σύνολο ή το μέγιστο ποσοστό των στοιχείων της όλης δομής παράγεται και συναρμολογείται από τους κατοίκους.»[11] Ο Ζενέτος παραθέτει καταλόγους με τα στοιχεία διαβιώσεως που μπορούν να προμηθευτούν οι κάτοικοι της *ευέλικτης πολεοδομίας* για τη συγκρότηση του περιβάλλοντος διαμονής τους. Η οργάνωση των στοιχείων αυτών γίνεται σε πίνακες, τις αποκαλούμενες «καρτέλες τηλε-παραγγελίας» και η ταξινόμησή τους γίνεται βάσει κωδικών. Στις καρτέλες, ορίζεται η προβλεπόμενη χρήση, ο αριθμός και το είδος των χρηστών για τους οποίους προορίζονται (πχ. ζεύγος, τετραμελής οικογένεια ή παιδί), οι διαστάσεις και οι ιδιότητες. Ενδεικτικά, περιλαμβάνουν τους τύπους των «περιβλημάτων», τον αριθμό εισόδων που έχουν ή όχι, εάν προορίζονται για χώρο ύπνου, για χώρο εισόδου ή για ενδιάμεσο χώρο. Στους πίνακες κατατάσσονται με τους κωδικούς τους, μεταξύ άλλων, οι προεκτάσεις σώματος, στοιχεία απολυμάνσεως και ψεκασμού, στοιχεία κήπου, συλλέκτες ηλιακών ακτίνων, κάτοπτρα για ρύθμιση «θέας προς το δάσος, το αστικό κέντρο».

Ο Ζενέτος, μέσω της συναρμολόγησης, εισάγει κατά κάποιο τρόπο τον κάτοικο στην «οικοδομική» διαδικασία, αυξάνοντας τις αφορμές για δημιουργικότητα. Οι «καρτέλες τηλε-παραγγελίας» θυμίζουν τους καταλόγους και τα σχέδια συναρμολόγησης που διατίθενται σήμερα, από αλυσίδες πολυκαταστημάτων, στον καταναλωτή, ο οποίος χωρίς ειδικές γνώσεις μπορεί να συνθέσει μόνος του το αντικείμενο (πχ. έπιπλο) που έχει προμηθευτεί.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

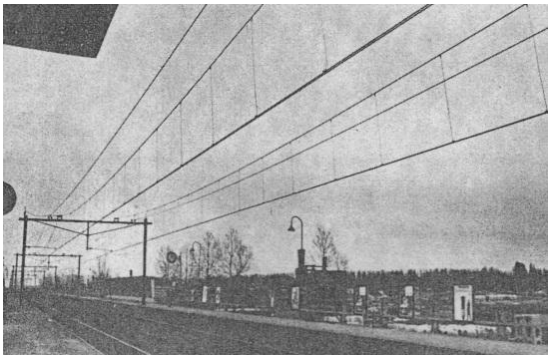

6.6. Οι αναρτημένοι «δρόμοι - καλώδια» παραπέμπουν στη λειτουργία των ηλεκτροκίνητων οχημάτων-τρόλεϊ

Είναι σημαντικός ο τρόπος με τον οποίο αρχειοθετεί ο Ζενέτος τις προτάσεις και τις ιδέες του. Στις δημοσιεύσεις του βλέπουμε σχέδια, σκίτσα, φωτογραφίες, πίνακες, σημειώσεις, έργα τέχνης, που συμπληρώνουν τις ιδέες του, και μας παραπέμπουν συχνά σε σχετικές πρακτικές που θα μπορούσαν να προσαρμοστούν στην πρότασή του. Ο Ζενέτος χρησιμοποιεί τη δύναμη των μέσων για να επικοινωνήσει τις ιδέες του. Η αρχειοθέτηση και η επεξεργασία του υλικού που παραθέτει «μετασχηματίζουν» την πρότασή του σε πληροφορία. Το πραγματικό αντικείμενο και η εικόνα συμπίπτουν. Το αρχείο της αρχιτεκτονικής, η αναπαράσταση, καταλαμβάνει πρωταγωνιστικό ρόλο, επισημαίνει η Beatrice Colomina μέσα από τη μελέτη του προσωπικού αρχείου του Le Corbusier. Ο Le Corbusier χρησιμοποίησε τα media για να προβάλλει την αρχιτεκτονική του. Τα media είναι πραγματικότητα. Η αρχιτεκτονική είναι «υποκείμενο και αντικείμενο»[12]. Η αρχιτεκτονική μετατρέπεται σε μέσο επικοινωνίας.

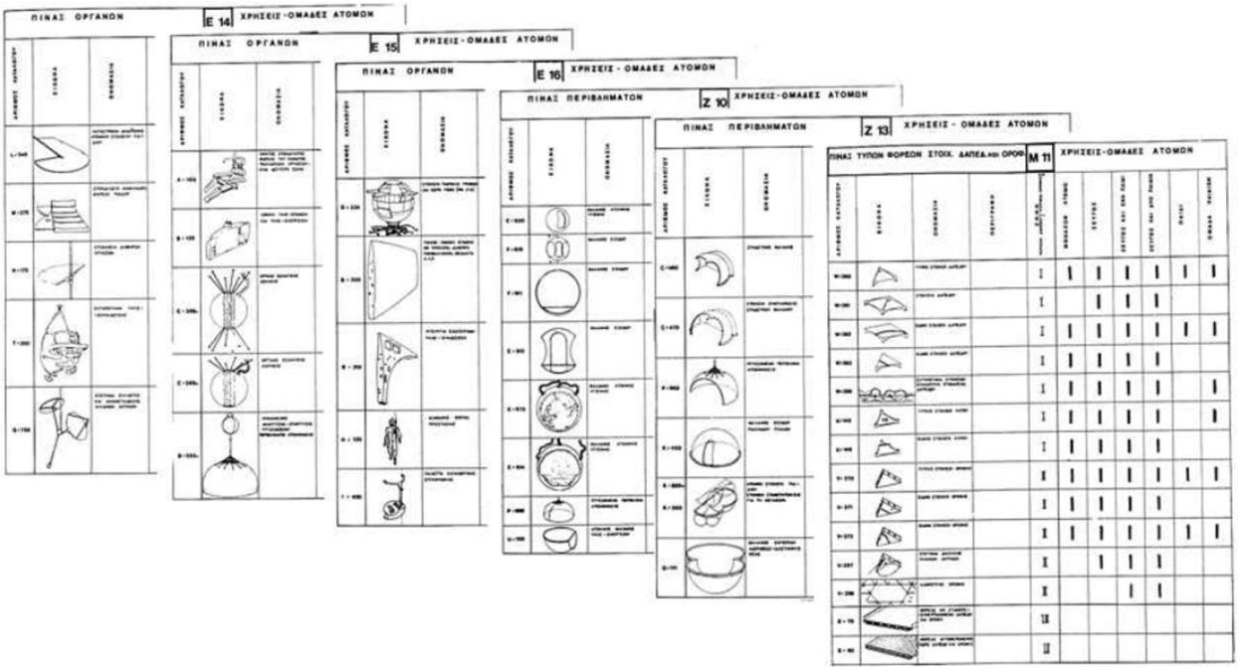

6.7. "Πίνακες (ή καρτέλες τηλε-παραγγελίας) στοιχείων της αγοράς για τη συγκρότηση του περιβάλλοντος διαμονής".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο Νομάς και ο Γεωργός

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ιδιώτης διαλέγει από τα έτοιμα στοιχεία της αγοράς και συνθέτει το περιβάλλον του, στον φορέα υποδοχής. Μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε δυο βασικά συστήματα (που ανταποκρίνονται στις επιθυμίες των δυο ανθρώπινων χαρακτήρων, του «νομάδα» και του «γεωργού»): α) αυτοτελείς κυψέλες κατοικίας, β) στοιχεία τεχνητού εδάφους που υποδέχονται επιμέρους στοιχεία κατοικίας και κήπου.... Τον όρο «κατοικία» αντικαθιστά ο όρος «σύνολα» από συσκευές διαφόρων λειτουργιών σε προστατευόμενα μακρο- και μικρο-περιβάλλοντα.[1]

Ο Νομάς

Η ανεπάρκεια των παραδοσιακών μεθόδων πολεοδομικού σχεδιασμού και η επικείμενη ανάπτυξη των τεχνολογιών οδηγεί το Ζενέτο, και την πρωτοπορία του '60, στην ριζική αναθεώρηση των αρχών σχεδιασμού με βάση την εξέλιξη των μέσων επικοινωνίας. Οι πόλεις μετατρέπονται σε αυτοματοποιημένους κόμβους κινητής κατοίκησης και περιπλάνησης και η αρχιτεκτονική σε επικοινωνιακό σύστημα.

Η αυτοματοποίηση των δραστηριοτήτων και η χρήση των τηλε-εφαρμογών στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, δεν μπορεί παρά να επηρεάσει το «κατοικεῖν». Οι έννοιες του νομά και της φορητής κατοίκησης επανέρχονται και προσδιορίζονται με νέους επικοινωνιακούς όρους. «Ο άνθρωπος από συλλέκτης τροφής επανέρχεται ως συλλέκτης πληροφοριών. Ο ηλεκτρονικός άνθρωπος δεν είναι λιγότερο νομάς από τους παλαιολιθικούς προγόνους του.»[2]

Ο νομάς χαρακτηρίζεται από την περιπλάνηση και την ελευθερία, από την κίνηση και την ανανέωση. Δεν διαθέτει ούτε έδαφος ούτε κεφάλαιο. Ο νομάς είναι *ξένος*, κατά την αριστοτελική έννοια ,δηλαδή *στοχαστής, άνθρωπος χωρίς σπίτι*[3]. Ο νομάς δεν προέρχεται από κάποιο συγκεκριμένο τόπο, δεν έχει δεδομένη θέση κατοικίας. Το σπίτι του είναι ο *νους* του.

Η περιπλάνηση του νομά της *ηλεκτρονικής πόλης* σε αντίθεση με εκείνη του νομά του παρελθόντος είναι μεσική, εικονική. Τα πληροφοριακά δίκτυα δημιουργούν μια διαφορετική αντίληψη του χώρου, ο οποίος βιώνεται νοητικά και όχι εμπειρικά. Η νοητική προσομοίωση του φυσικού χώρου και η τηλε-μετάβαση δημιουργεί ένα νέο μοντέλο κατοικίας, ένα δίκτυο φυσικών και νοητικών χώρων, ένα «σύνολο» από διαμεσολαβημένα περιβάλλοντα.

Ο κάτοικος της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* είναι ταυτόχρονα «εδώ» και «εκεί». Τα όρια του βιώσιμου χώρου είναι ρευστά και μεταβαλλόμενα. Η κατοίκηση στον κυβερνοχώρο, που υπαινίσσεται ο Ζενέτος, είναι απελευθερωμένη από τον τόπο και το χρόνο και ανταποκρίνεται στην αμεσότητα και την ταχύτητα της μεσικής κοινωνίας.

Φορέας της *απευθείας κατοίκησης* που περιγράφει ο Ζενέτος, είναι μια προέκταση σώματος ένας «κινητός σπονδυλωτός φορέας», ο οποίος προσαρμόζεται στο σώμα και λειτουργεί ως ψηφιακό μέσο διαμεσολαβημένης επικοινωνίας, «ένα δεύτερο «σώμα» για όλες τις χρήσεις, με χειριστήριο τηλε-ενεργειών και συγκρότημα οπτικο-ακουστικών συστημάτων και επαφών»[4].

Ο Ζενέτος δημιουργεί ένα *μηντιακό ρούχο* για τον κάτοικο της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*. «Το ρούχο και η κατοικία, ως προεκτάσεις του δέρματος και των μηχανισμών ελέγχου της θερμοκρασίας του σώματος, είναι μέσα επικοινωνίας πρώτα απ' όλα, με την έννοια ότι διαμορφώνουν και αναδιατάσσουν τα πρότυπα της ανθρώπινης σχέσης και κοινωνικότητας.»[5] σχολιάζει ο Marshall McLuhan τη δεκαετία του 1950 στο βιβλίο του *Understanding media: The extensions of man*, του οποίου επιρροές βρίσκουμε στο Ζενέτο.

Οποιοδήποτε «εργαλείο» αποτελεί προέκταση του ανθρώπινου σώματος και των αισθήσεών του, από το φωνητικό αλφάβητο μέχρι τον υπολογιστή συγκαταλέγονται ,σύμφωνα με τον McLuhan, στα μέσα επικοινωνίας. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες επινοήσεις , που οι προεκτάσεις του ανθρώπου ήταν μερικές και αποσπασματικές, η ηλεκτρονική είναι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

περιεκτική και καθολική γιατί επηρεάζει το κεντρικό νευρικό σύστημα, είναι μια επέκταση του νου. «Ο άνθρωπος άρχισε να φορά το μυαλό έξω από το κρανίο του και τους νευρώνες του έξω από το δέρμα του, η νέα τεχνολογία γεννά ένα νέο άνθρωπο»[6]

Ο Ζενέτος δημιουργεί μια «μηχανή –κουστούμι», ένα ρούχο σκέψης και δράσης, ένα *cyborg,* όπως θα αποκαλέσει χρόνια αργότερα η Donna Haraway ένα τέτοιου είδους «υβρίδιο μηχανής και οργανισμού». Ο σπονδυλωτός φορέας σώματος είναι ένα κυβερνητικό εγγενές σύστημα διαχείρισης της πληροφορίας που προσφέρει τη δυνατότητα ταυτόχρονης ηλεκτρονικής επικοινωνίας και πρόσβασης σε κάθε άλλο σημείο σε όλο το σύμπαν, ελεύθερης *απευθείας* διασύνδεσης και ενέργειας, αποδεσμευμένης από επιμέρους μηχανικές διαδικασίες και δράσεις. «Οι επιθυμητές καταστάσεις θα «υλοποιούνται» στιγμιαία, με *τηλεμετάδοση της σκέψεως*...»[7], επισημαίνει ο ίδιος.

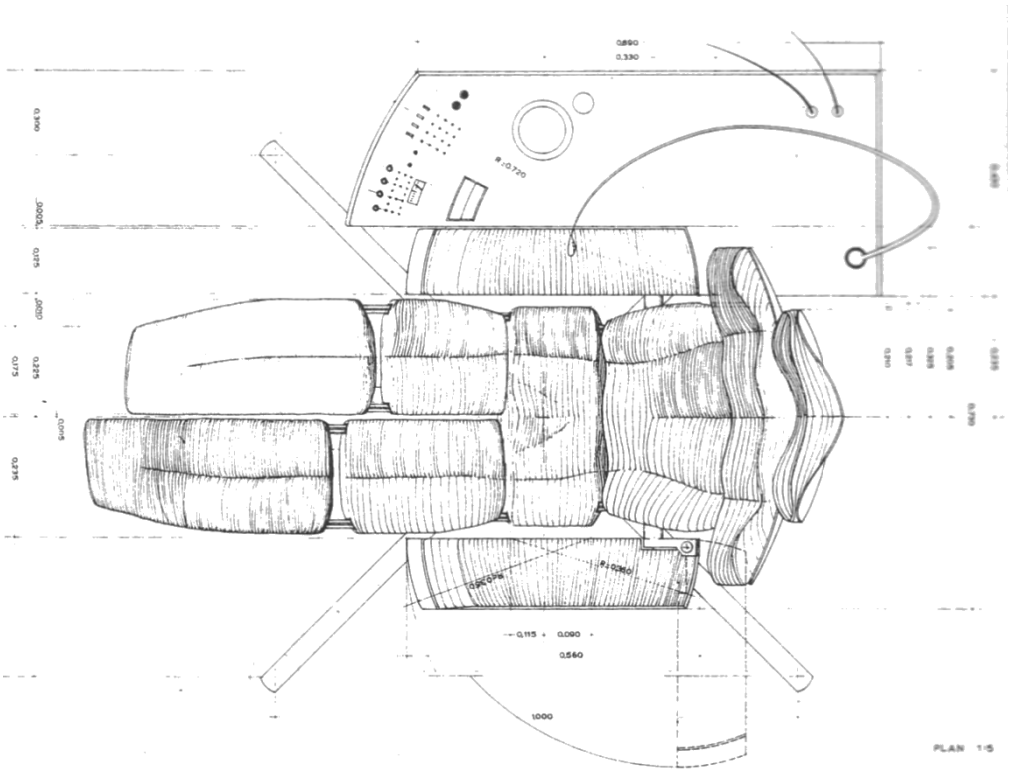

7.1. "Το έπιπλο πολλαπλών χρήσεων "

Για όσους επιθυμούν πλήρη απομόνωση και καταβάλλονται ακόμη από τα επίκτητα συμπλέγματα ντροπής και περιέργειας, τα οποία σταδιακά θα εκλείψουν, καθώς ο άνθρωπος θα επανέλθει στον «τρόπο ζωής των αρχέγονων κοινωνιών.....»[8], προτείνεται ένα ημισφαιρικό περίβλημα, το οποίο θα αναρτάται από την οροφή και θα έχει διπλή μεμβράνη με ρυθμιζόμενη διαφάνεια. «Ένας κάνναβος «στεγανών» θα επιτρέπει την κατά τμήματα αδιαφανοποίηση, αφήνοντας παράθυρα θέας. Ο φωτισμός του εσωτερικού χώρου προέρχεται από το ίδιο τοίχωμα με τη δραστηριοποίηση φωσφορούχων σωματιδίων.» Ο Ζενέτος θέλοντας να δώσει την αίσθηση αυτών των περιβλημάτων, παραθέτει λεπτομέρεια από τον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

πίνακα «Ο κήπος των απολαύσεων» του Hieronymus Bosch, όπου παρουσιάζει ένα ζευγάρι γυμνό μέσα σε μια διαφανή κάψουλα. Η διαδραστική αυτή «κυψέλη», όπως την αποκαλεί ο Ζενέτος, αναιρεί τη γειτνίαση ως στοιχείο ορισμού του χώρου και εισάγει τη δυαδική σκέψη του υπολογιστή και της τεχνολογίας. «Εκεί θα βρίσκεται πουθενά ή παντού».

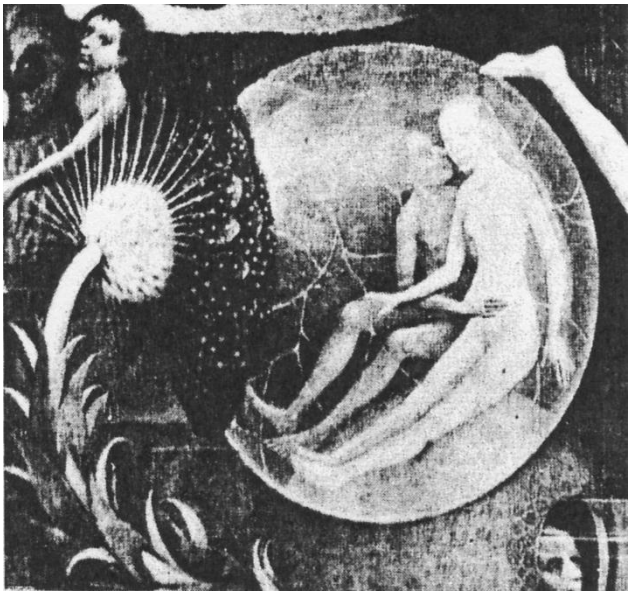

7.2. Jeronimus Bosch, *Ο κήπος των απολαύσεων*, 1450-1516 (Λεπτομέρεια)

Ο εσωτερικός χώρος των κυψελών μπορεί να είναι οποιοσδήποτε χώρος. Η συνθήκη «Εκεί θα βρίσκεται πουθενά ή παντού» εκφράζεται στο εσωτερικό της κατοικίας ως απώλεια των ορίων στις λειτουργίες των χώρων. Οι διαβαθμίσεις ανάμεσα στους χώρους και το βάθος της ιδιωτικότητας ακυρώνονται. Ο χώρος του υπνοδωματίου καταργείται. «Με τη βοήθεια μιας τεχνικής εναλλασσομένου ανάγλυφου "εδάφους"» [9], ο φορέας σώματος θα μπορεί να λαμβάνει εναλλασσόμενες «βολικές» στάσεις, ανάλογες με τη δραστηριότητα που πραγματοποιεί. Το «έδαφος» μπορεί να οριζοντιώνεται, οπότε να λειτουργεί σαν χώρος ύπνου ή να κλίνει έως την επιθυμητή «στάση». «Στην περιοχή μικρο-ευκαμψίας», όπως χαρακτηρίζει ο Ζενέτος το παραμετρικά μεταβαλλόμενο μικρο-περιβάλλον κατοίκησης, «ένα μέρος του χώρου διαβιώσεως θα καταλαμβάνεται περιοδικά για συμβατικές σεξουαλικές δραστηριότητες, ανάπαυση και *"στιγμιαίο"* ύπνο.» [10] Ο κάτοικος απελευθερώνεται από καθημερινές απασχολήσεις και μετακινήσεις ρουτίνας, προς όφελος των κοινωνικών εκδηλώσεων και της πνευματικής αναζήτησης-προόδου.

Οι μονάδες κατοίκησης, που προτείνει ο Ζενέτος, δεν περιέχουν έπιπλα ή συσκευές προετοιμασίας φαγητού και καθαριότητας. Η καθημερινότητα του νέο-νομά της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* απαιτεί ελάχιστα «υλικά» προϊόντα και ελάχιστα απορρίμματα. «Ο καθαρισμός, γενικά, γίνεται αυτόματα.... τα «απορρίμματα» θα τροφοδοτούν τα κλειστά κυκλώματα επαναχρησιμοποιήσεως της ύλης.» Όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος διαβίωσης θα είναι από συνθετικές ύλες μεγάλης διάρκειας ζωής και μηδενικής ανάγκης συντήρησης ή μικρής διάρκειας ζωής, που θα μπορούν να «πολυμεριστούν, ώστε να μην υπάρξει απώλεια πρώτης ύλης ή απορρίμματα».

Στο απώτερο μέλλον, βασικά προϊόντα κατανάλωσης, όπως τρόφιμα και ποτά, «θα διαχωρίζονται σε βασικά στοιχεία , δηλαδή τον «φορέα» ...και τα «ιδιοστατικά στοιχεία» και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

θα διοχετεύονται στις μονάδες κατοικίας μέσω αγωγών, με τη μορφή υγρού ή σκόνης. Μονάδες «κλειστού κυκλώματος» θα περιλαμβάνονται σε κάθε συγκρότημα «κυψελών». «Πρόκειται για ένα σύστημα παραγωγής των στοιχείων παροχών και αναμετατροπής των αποχετεύσεων σε νερό και πρώτες ύλες» [11]. Η τεχνολογική πρόοδος και η ροή της πληροφορίας για τις δομές των προϊόντων θα επιλύσει θέματα προμήθειας και επάρκειας τροφής. Είναι φανερή η επιρροή του Ζενέτου από τον τρόπο λειτουργίας των διαστημόπλοιων και των διαστημικών βολίδων, τόσο στη μορφή των «κυψελών» όσο και στο σύστημα τροφοδοσίας.

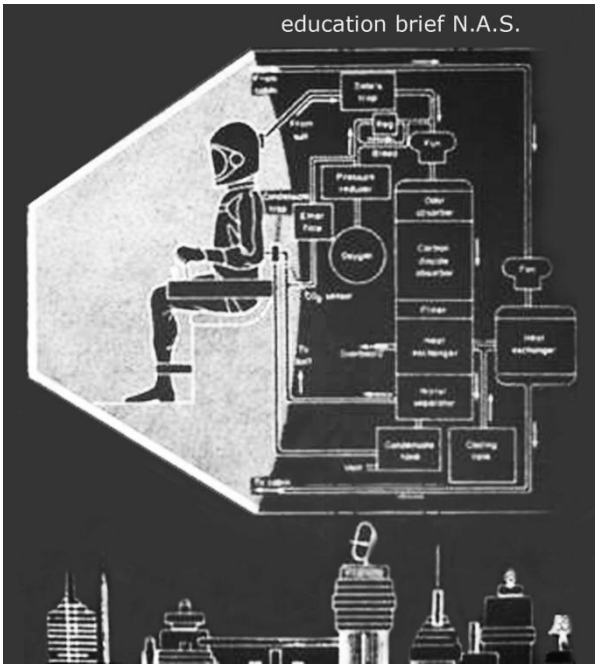

7.3. Διάγραμμα λειτουργίας

Γενικά, τη ριζοσπαστική περίοδο, οι αρχιτεκτονικές ομάδες στέφουν το ενδιαφέρον τους στις αυτοτελείς διαστημικές κάψουλες. Πρόκειται για αναλώσιμες μονάδες, εξοπλισμένες με προμήθειες και πειραματικό υλικό, οι οποίες εγκαταλείπονται μετά το τέλος της αποστολής τους. Το ενδιαφέρον στρέφεται στην αεροδιαστημική, στην ηλεκτρονική βιομηχανία και στις κατασκευές έκτακτης ανάγκης που εφάρμοσε ο στρατός κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Τα αερόστατα, το γεωδαιτικό πλαίσιο των αεροσκαφών, οι σωληνοειδείς κατασκευές γεφυρών, οι ηλεκτροκινητήρες είναι μερικές από τις πηγές έμπνευσης των ριζοσπαστικών ομάδων του ’60. Ο Fuller το 1962 θα προτείνει το *Dome Over Manhattan Island*, ένα γεωδαιτικό θόλο έκτασης 3χμ. που ίπταται πάνω από το κέντρο του Manhattan και είχε τη δυνατότητα να ρυθμίσει τον καιρό και την ατμοσφαιρική ρύπανση. [12] Οι Archigram θα προτείνουν με τη σειρά τους φορητά εριβάλλοντα (Warren Chalk, *Capsule Homes project*,1964) [13]. Ο Banham σχολιάζοντας τη σημασία της αναλωσιμότητας των κατασκευών αναφέρει: «Το ιδανικό κτήριο θα είναι τόσο επιθυμητό όσο ένα καινούριο αυτοκίνητο και τόσο αναλώσιμο όσο ένα παλιό»[14].

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από την ταχύτητα και την ανησυχία για επιπτώσεις μόνιμων επεμβάσεων στο χώρο, οι κάψουλες κατοίκησης πρέπει να αντιμετωπιστούν σαν κάτι εφήμερο και μεταβαλλόμενο. «...πρέπει να εφαρμόσουμε συστήματα εξίσου ρευστά με τις ανάγκες μας». Η κατοικία του νομά της πληροφορίας είναι φορητή και αναλώσιμη και μπορεί να εξυπηρετήσει ταυτόχρονα ποικίλες δράσεις. Οι κάψουλες κατοίκησης που προτείνει ο Ζενέτος, αντανακλούν την κινητικότητα, τη προσαρμοστικότητα και την αναλωσιμότητα που απαιτεί η κοινωνία της πληροφορίας. Ο διαχωρισμός της φέρουσας κατασκευής από τους χώρους κατοίκησης αποτελεί την «ιδανικότερη λύση, ταχύτερης μετατρεψιμότητας» και επιτρέπει «μεγαλύτερη ατομική ελευθερία». Για το μεταβατικό στάδιο στον υπάρχοντα πολεοδομικό ιστό, προτείνει, στο Πανελλήνιο Συνέδριο το 1966, μια «κοραλλιογενή» λειτουργία της «σημερινής πολυκατοικίας», με τη συναρμογή βιομηχανοποιημένων «κυψελών- μονάδων». «Μια απειρία συνδυασμών με δυνατότητα συνεχούς ανακατατάξεως θα είναι δυνατή όπως στο παιχνίδι με τους κύβους». Τα κτήρια «ενώ είναι πλέον, ουσιαστικά είδη καταναλωτικά, εξακολουθούν να κατασκευάζονται σαν στοιχεία αναλλοίωτα» [15], συμπληρώνει.

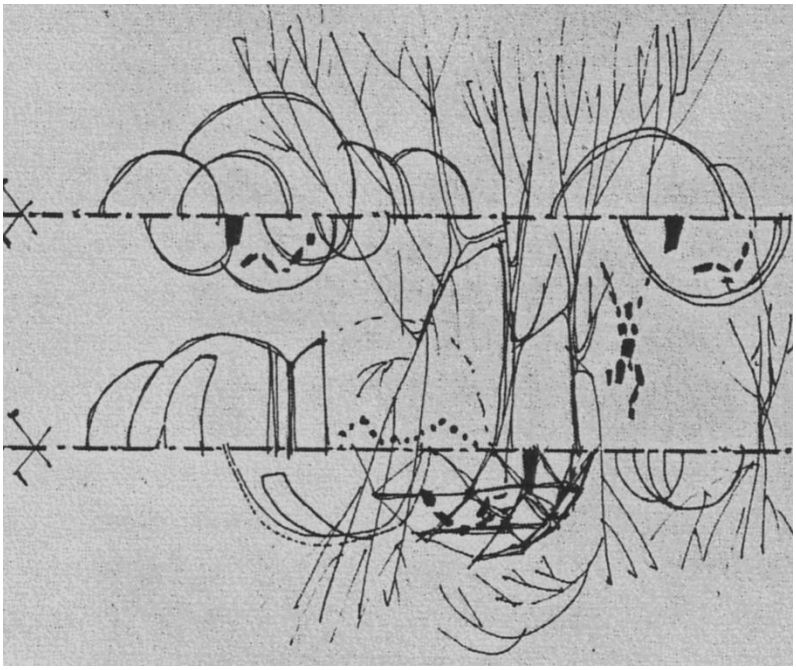

7.4. Βασική αρχή της χωροδομής. Οι άξονες (επίπεδα) δημιουργίας μοριακής δομής και κυκλωμάτων παροχών-αποχετεύσεων μπορεί να είναι συγκεκριμένα επίπεδα ή απλά δίκτυα αναρτημένα στον κατακόρυφο φορέα υποδοχής.

Ο Γεωργός

Ο δεύτερος ανθρώπινος χαρακτήρας που παρουσιάζεται στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* είναι ο γεωργός. Ο γεωργός έχει μια μοναδική σχέση με τη γη και αναπτύσσει μια συμβιωτική σχέση με τη φύση. «Η γεωργία είναι μια μοναδική μορφή παραγωγής και ζωής και οι διαδικασίες εκσυγχρονισμού της έχουν δημιουργήσει κοινές σχέσεις παραγωγής και ανταλλαγής, τις οποίες μοιράζεται η γεωργία με τις άλλες μορφές παραγωγής». [16]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο δυτικός πολιτισμός στηρίχτηκε στην απόλυτη κυριαρχία και στην απεριόριστη εκμετάλλευση της φύσης ,με αποτέλεσμα να απομακρυνθεί ο άνθρωπος από αυτή. Ενώ ο πρωτόγονος είχε μια βαθιά αίσθηση της φύσης, στους νεώτερους χρόνους εμφανίζεται το «τοπίο», ένα «απόσπασμά» της. Σύμφωνα με τον Georg Simmel, ενώ η φύση είναι μια «κυμαινόμενη ενότητα του γίγνεσθαι η οποία εκφράζεται με τη συνέχεια της ύπαρξης μέσα στο χρόνο και στο χώρο», το τοπίο είναι μια «εποπτεία κλεισμένη στον εαυτό της, που γίνεται αντιληπτή ως αυτάρκης ενότητα.... ενώ περικλείεται σε όρια που δεν υφίστανται για την αίσθηση του.... όλου της φύσης». [17] Το τοπίο είναι ένα πνευματικό μόρφωμα και όχι σύνολο υλικών αντικειμένων, καθώς καθορίζεται από τον «ψυχικό τόνο» του αποδέκτη.

Στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία, η αγροτική ζωή παρουσιάζεται με τη μορφή της νοσταλγίας. Ο κόσμος των χωρικών σχετίζεται με την αθωότητα και τη φυσικότητα. Η μετάβαση στον μοντερνισμό σηματοδοτεί το τέλος του κόσμου των χωρικών και τη στροφή στο πρωτόγονο και μυθικό παρελθόν. Αντίθετα, στην ανθρωπολογία παρατηρείται στα μέσα του 20ου μια αντίστροφη κίνηση από τον πρωτόγονο άνθρωπο στο χωρικό.

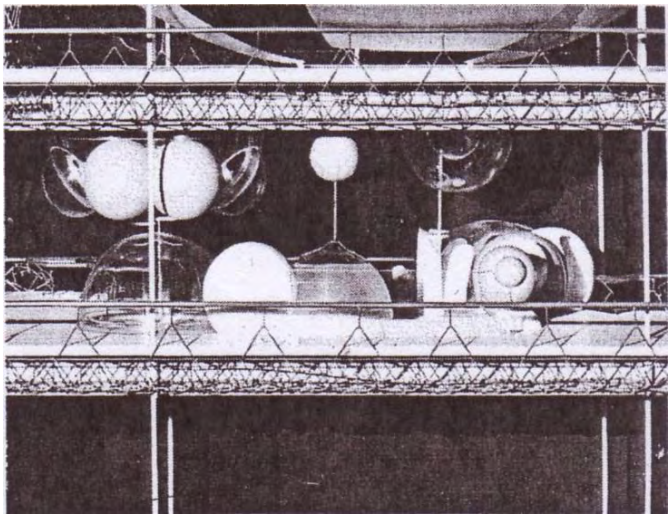

7.5. "Λεπτομέρεια από την πλευρά του πεζόδρομου."

Στην *ηλεκτρονική πόλη* οι δύο χαρακτήρες συγχρονίζονται. Η μετάβαση στον μεταφορντισμό και εν συνέχεια η πληροφοριοποίηση της αγροτικής παραγωγής καθιστούν τη γεωργία βιοπολιτική. Η γεωργία καθίσταται μηχανισμός ιδεών, εμπειριών, συναισθημάτων, τεχνολογιών, «συγκινησιακών τόνων», χρησιμοποιώντας τον όρο του Paolo Virno. Ο χωρικός γίνεται επικοινωνιακός, μετέχει στο πλήθος και ο ρόλος του είναι ενεργητικός στην νέα κοινωνία της πληροφορίας.

Ο Ζενέτος, προβλέποντας τη δυναμική αυτή, εισάγει το γεωργό στην κοινωνία του μέλλοντος και την καλλιέργεια της γης στον αστικό χώρο. «Ο τεχνολογικός άνθρωπος έχει ανάγκη να βρίσκεται σε εγγύτητα με την παρθένα φύση», επισημαίνει στο περιοδικό *Architectural Design* το 1973. «Στόχος της *ανηρτημένης πολεοδομίας* είναι να ικανοποιήσει αντικρουόμενες επιθυμίες, ενσωματώνοντας τις κατοικίες σε ένα πυκνό αστικό περιβάλλον, που αιωρείται πάνω από το φυσικό τοπίο και παράλληλα, παρέχοντας σε κάθε μονάδα ένα ατομικό κήπο, ένα παιδότοπο στην "πίσω αυλή" (η κύρια ένσταση ενάντια στα ψηλά κτήρια είναι η δυσκολία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

να προσέχουν τα παιδιά που παίζουν) και την *παρθένα* φύση σε ακτίνα πεζού (αδύνατο στις οριζόντιες κηπουπόλεις)»[18].

Η ύπαιθρος εισάγεται στην μητροπολιτική ζωή και δημιουργούνται νέοι όροι εποικισμού του εδάφους. Η ενασχόληση με την καλλιέργεια της γης προσφέρει μια υπεραφθονία ερεθισμάτων και πνευματικών διεργασιών. Οι τεχνολογίες επιτρέπουν την ενσωμάτωση της υπαίθρου στην *κρεμαστή πόλη*. «Ένας στεγανός θάλαμος ελεγχόμενου μικροκλίματος περιλαμβάνει, αντί χώματος, τη μικροδομή-φορέα αγκυρώσεως ριζικού συστήματος υψηλής βλαστήσεως και παροχές υγρής τροφής.» Οι κήποι που προτείνει ο Ζενέτος λειτουργούν ως εργαστήρια πειραματισμού και μάθησης.

Η άποψη των Karl Marx και Frederick Engels που συσχετίζουν τη ζωή στην ύπαιθρο με την άγνοια και την οπισθοδρόμηση -«η αστική τάξη ... απέσπασε έτσι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού από την ηλιθιότητα της αγροτικής ζωής...»[19], σχολιάζουν στο *Μανιφέστο του Κουμουνιστικού Κόμματος* το 1848- καταρρίπτεται. Η γεωργική ζωή συνδέεται με τη γνώση, την ευφυΐα και την καινοτομία, χαρακτηριστικά της άυλης εργασίας. Ο γεωργός είναι ταυτόχρονα χημικός, βιολόγος, μετεωρολόγος, χρηματιστής. Η γεωργία είναι επιστήμη. «Αυτό το είδος ανοιχτής επιστήμης, που χαρακτηρίζει τη γεωργία και κινείται σύμφωνα με τις απρόβλεπτες αλλαγές της φύσης, υποδεικνύει τους τύπους γνώσης που είναι κεντρικοί στην άυλη εργασία- αυτό, κι όχι οι μηχανιστικές επιστήμες του εργοστασίου», σχολιάζουν οι Michael Hardt και Antonio Negri.[20]

«Ο πολιτισμός της υπαίθρου παύει να είναι οριοθετημένος τόπος και γίνεται περισσότερο τρόπος», επισημαίνει ο Γιώργος Τζιρτζιλάκης στο άρθρο *Ο Αθηναίος χωρικός*. [21] Μεταφέροντας τους κήπους στην κλίμακα της γειτονιάς, ο Ζενέτος εισάγει στην *ανηρτημένη πολεοδομία* την «γεωργία της εγγύτητας». Η γεωργία μπορεί να διασκορπιστεί οπουδήποτε, να υπάρξει οπουδήποτε. Η γεωργία είναι επικοινωνία, είναι τρόπος δι-επαφής, είναι μέσο κοινωνικοποίησης. Η γεωργία καθίσταται πλέον κυρίαρχη και ηγεμονική, όχι μόνο με ποσοτικούς όρους ,αλλά και ποιοτικούς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

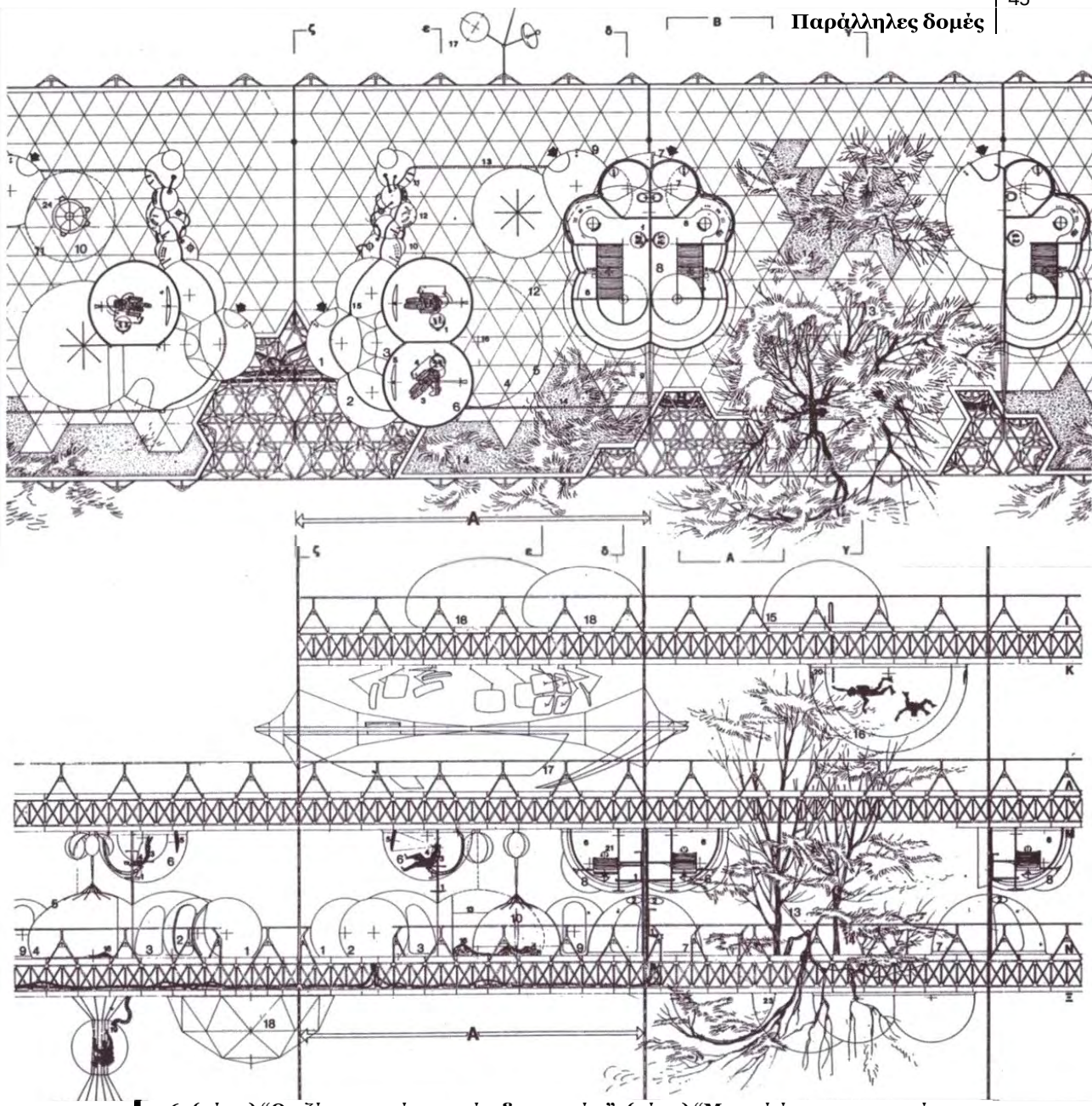

7.6. (πάνω) "Οριζόντια τομή στο επίπεδο οροφής.", (κάτω) "Μερική όψη του αστικού χωροδικτυώματος." Α. Περιοχή διαμονής τεσσάρων ατόμων (Μεγάλοι αριθμοί) Ομάδα στοιχείων ζεύγους: 1.Θάλαμος ιδιωτικής εισόδου. Μεταβατικό στοιχείο από το ύπαιθρο στον ελεγχόμενο χώρο, 2.Θάλαμος ατομικής υγιεινής, 3.Συνδετικός θάλαμος, 4.Χώρος επαφών, αναπαύσεως, «στιγμιαίου» ύπνου ζεύγους, 5.Πτυσσόμενο περίβλημα απομονώσεως, 6.Ατομικός θάλαμος τηλε-ενεργειών (στο άνω επίπεδο –τα 1-5 είναι στο κάτω επίπεδο). Ομάδα στοιχείων παιδιών: 7.Θάλαμος εισόδου, παιχνιδιού παιδιών (κάτω επίπεδο), 8.Ατομικό στοιχείο παιδιού (άνω επίπεδο) Ομάδα λοιπών στοιχείων: 9.Θάλαμος εισόδου ξένων, 10.Χώρος ανταλλαγών, φαγητού, συζητήσεων υπο-ομάδας, 11.Πτυσσόμενο περίβλημα απομονώσεως, 12.Χώρος επαφών ομάδας και υπο-ομάδων, πολλαπλού δυναμικού, επιφανείας και χρησεως, 13.Πλατεία επαφών, 14.Κήπος, 15.Θάλαμος εισόδου από στοιχείο 16, 16.Θάλαμος εμπειριών αιωρήσεως, διαστημικής θέας (διαφανής θάλαμος κολυμβήσεως), 17. Χώρος κοινωνικών εκδηλώσεων, «απομιμήση καταστάσεων» (simulation), «αυθόρμητο θέατρο», 18.Στοιχεία που υπάρχουν στην αγορά."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η Νέα φυσική συνθήκη

...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Εάν κάθε γενεά, ή παραλλαγή κοινωνίας – που θα εναλλάσσονται με όλο και ταχύτερο ρυθμό- άφηνε πίσω της όλα τα σημάδια της επί τη γης, με τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού και τη συνεχή άθροιση, θα άλλαζε η μορφή του πλανήτη μας και η σύσταση της επιφάνειάς τους.[1]

Η αυτοματοποίηση του δευτερογενούς τομέα έχει ως συνέπεια την γενίκευση του τριτογενούς και τη συμφόρηση των αστικών κέντρων. Η συνεχής αύξηση των εγκαταστάσεων στις μητροπόλεις για την εξυπηρέτηση της παραγωγής, οδηγεί στη επέκταση του κέντρου έξω από τις πόλεις και τον εκτοπισμό της κατοικίας στην περιφέρεια. Ο φυσικός χώρος που περιέβαλε τη πόλη καταλαμβάνεται από «οικισμούς-υπνωτήρια»[2], όπως χαρακτηρίζει ο Ζενέτος τους οικισμούς των εργατών του τριτογενούς τομέα.

Τα όρια μεταξύ πόλης-υπαίθρου γίνονται ολοένα και πιο δυσδιάκριτα. Η άναρχη αστική εξάπλωση αλλοιώνει τη φυσική γεωγραφία της Γης. Η συνεχής κατασκευή μόνιμων έργων υποδομής, για την εξυπηρέτηση του αυξανόμενου πληθυσμού των κέντρων, καταστρέφει το φυσικό έδαφος και δαπανά τεράστιες ποσότητες πρώτης ύλης και ενέργειας.

Την δεκαετία του ‘60 εμφανίζονται τα πρώτα κοινωνικά κινήματα που προβάλλουν την προστασία του περιβάλλοντος ως παράγοντα ποιότητας ζωής και ανθρώπινης ευημερίας. Οι πόλεις αποτελούν τη χωρική έκφραση του γραμμικού καπιταλιστικού μοντέλου ανάπτυξης και της καταστροφής της φύσης. Ο Ζενέτος γνωρίζει ότι η προστασία της φύσης απαιτεί, ταυτόχρονα με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, νέες μορφές διακυβέρνησης, κατοίκησης και παραγωγής.

Η άυλη εργασία για τους Hardt και Negri, η «τηλε-εργασία» για το Ζενέτο, είναι το νέο κοινωνικο-παραγωγικό μοντέλο ανάπτυξης που θα προσφέρει στον κάτοικο της πόλης του μέλλοντος, ένα υγιές και ζωντανό αστικό περιβάλλον. «Η νέα τεχνική της εφαρμογής της αυτοματοποιήσεως και στον τριτογενή τομέα, οι εξ’ αποστάσεως ενέργειες, και οι νέες μέθοδοι οργανώσεως θα επιτρέψουν να πραγματοποιηθεί το άλμα επαναφοράς του ανθρώπου στα φυσικά πλαίσια διαβιώσεως».[3] Εύκαμπτα συστήματα στην μακρο και μικρο-κλίμακα, με δυνατότητες αναπροσαρμογής και επανάχρησης, χωρίς απώλειες ύλης και χώρου, είναι το βασικό ζητούμενο για τη «διάσωση της πόλης»,[4] ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί και η οικολογική ισορροπία.

Η χρήση των τηλε-ενεργειών και ό,τι αυτό συνεπάγεται για την οργάνωση της πόλης και της καθημερινότητας του αστού, είναι η απάντηση για την επίτευξη του παραπάνω στόχου. Η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* δίνει απάντηση στη «μόλυνση-ρύπανση του περιβάλλοντος και στη σταδιακή μείωση των πηγών ενέργειας»[5], δύο από τα μεγαλύτερα προβλήματα της εποχής, που δρα ο Ζενέτος και τα οποία υφίστανται σε υπερθετικό βαθμό και σήμερα παρά τις προβλέψεις του. Οι παράμετροι που θα συντελέσουν σε ένα φιλικό προς τον άνθρωπο και το τοπίο περιβάλλον και αναπτύσσονται στην πρόταση του Ζενέτου είναι οι ακόλουθες:

Η συντήρηση και διαφύλαξη φυσικού περιβάλλοντος

Η ελαχιστοποίηση των επεμβάσεων στο έδαφος είναι επιβεβλημένη. Προτείνει τη σταδιακή μεταφορά των ισόγειων χρήσεων στο πρώτο επίπεδο της *ανηρτημένης πολεοδομίας*, καθώς και την ανάρτηση των δικτύων μηχανικής κυκλοφορίας από το σκελετό-φορέα. «Οι εγκαταστάσεις στο έδαφος θα είναι προσωρινού χαρακτήρα και αυτόνομες, με εφαρμογές συστημάτων κλειστού κυκλώματος.»[6]

Η μείωση μετακινήσεων

Η εφαρμογή συστημάτων εξ’ αποστάσεως ενεργειών συνεπάγεται μείωση και σταδιακή εξαφάνιση των αναγκών μετακινήσεων. [7] Η χρήση του αυτοκινήτου θα καταργηθεί και οι κινήσεις θα περιοριστούν σε ακτίνα πεζού. Για το λόγο αυτό, στην εισήγησή του στο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Πανελλήνιο Συνέδριο του 1966, επισημαίνει ότι λύσεις μόνιμων έργων υποδομής, τύπου μετρό[8], που πληγώνουν ανεπανόρθωτα το έδαφος και δεν ανταποκρίνονται στις μελλοντικές προβλέψεις, είναι λαθεμένες. Για το μεταβατικό στάδιο, που οι μετακινήσεις θα είναι ακόμη αναγκαίες, προτείνει τεχνικές κατασκευής δρόμων από μεταλλικές πλάκες ή προκατασκευασμένα στοιχεία, οι οποίες εφαρμόζονταν ήδη σε Γερμανία και Ρωσία και οι οποίες παρείχαν την ευελιξία αποσυναρμολόγησης και μεταφοράς. «..Πρόκειται για ωραία και χαρακτηριστικά παραδείγματα των δύο βασικών σύγχρονων νόμων: της κινητικότητας και της επανακτήσεως της ύλης». Στην «εποχή της ταχύτητος» που οι συνθήκες διαβίωσης και οι ανάγκες των ανθρώπων αλλάζουν με επιταχυνόμενο ρυθμό, δεν «έχουμε δικαίωμα να κάνουμε μόνιμα έργα. ....Πρέπει να εφαρμόσουμε για τις εγκαταστάσεις μας συστήματα εξίσου ρευστά με τις ανάγκες μας που συνεχώς αλλάζουν. Αλλιώς η ζωή μας θα βρίσκεται σε συνεχή σύγκρουση με τα ίδια μας τα έργα και σε ρυθμό συνεχώς επιταχυνόμενο» [9], καταλήγει ο Ζενέτος στην εισήγησή του.

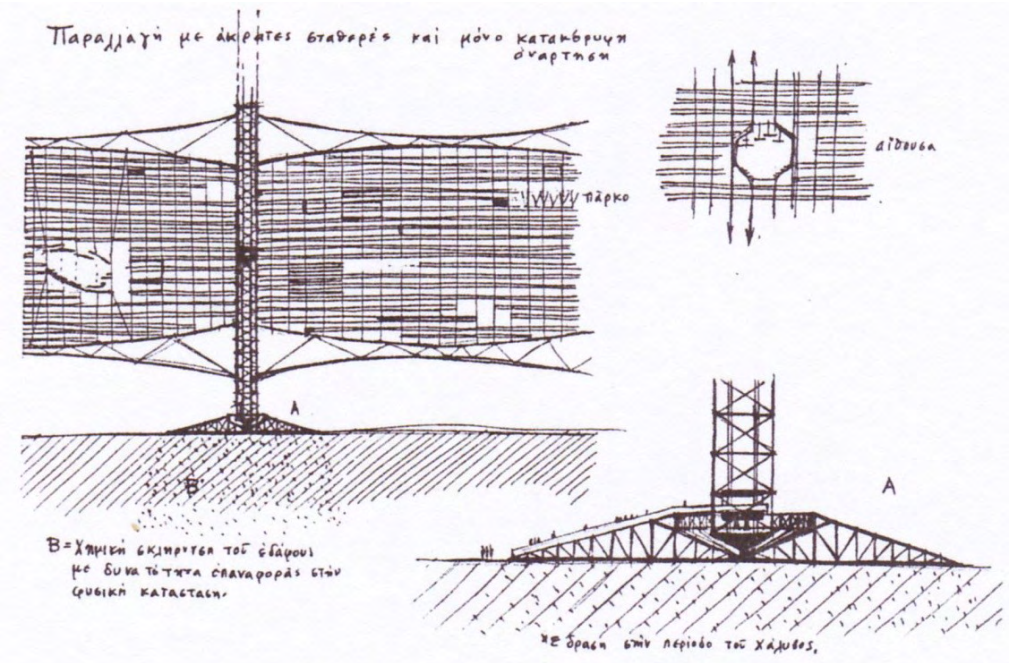

8.1. Σημειακές επεμβάσεις στο έδαφος
"Σύστημα κατασκευής για τα πρώτα στάδια βασισμένο στις υπάρχουσες τεχνικές. Α: κατανομή των δυνάμεων σε επιφάνεια. Β: χημική σκλήρυνση μη βραχώδους εδάφους."

Η μεταβλητότητα και κινητικότητα κατασκευών

Η χρήση προκατασκευασμένων στοιχείων τόσο στην γενική υποδομή όσο και στα στοιχεία πλήρωσης του φορέα, δίνουν τη δυνατότητα αναπροσαρμογής, αναδιάταξης ή μεταφοράς σε άλλα σημεία ή ακόμη και σε άλλες χρήσεις, ανάλογα με τις εκάστοτε απαιτήσεις της κοινωνίας. «Η μόνη πρόβλεψη που πρέπει να κάνουμε, είναι να μην κάνουμε μόνιμα έργα. Πρέπει να σεβαστούμε το έδαφος, το φυσικό περιβάλλον και οι εγκαταστάσεις μας να είναι μεταβλητές.... Είναι απαράδεκτο ο σχεδιασμός να δέχεται σαν μόνιμα δεδομένα, στοιχεία απολύτως ρευστά.»[10]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

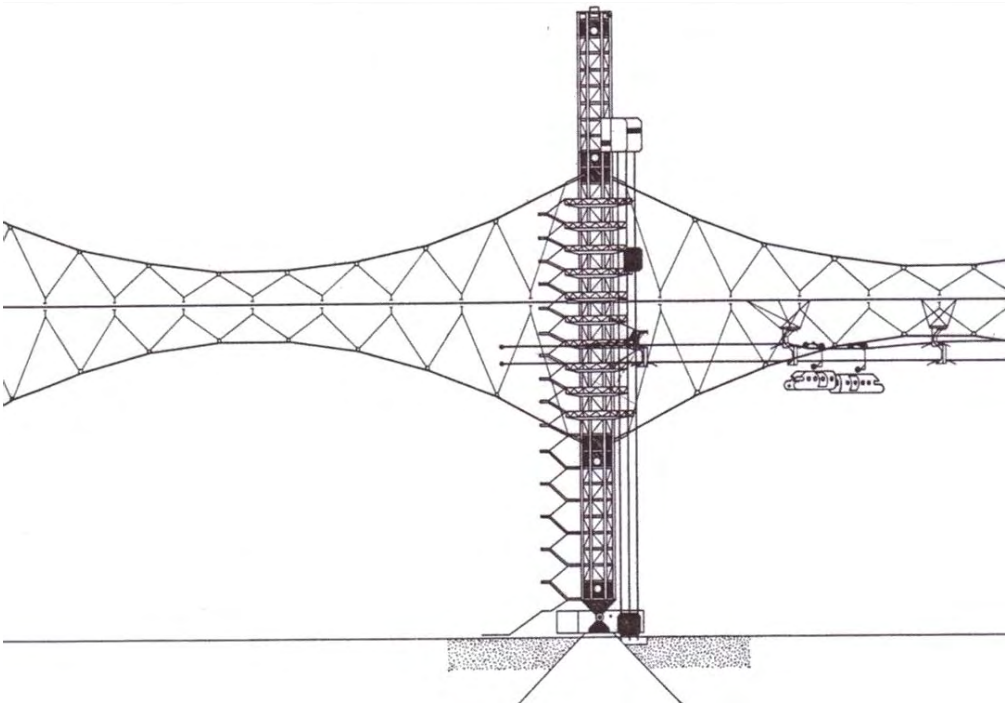

8.2. Στους πυλώνες τοποθετούνται κοινόχρηστοι χώροι που εξυπηρετούνται με κατακόρυφη ενδοεπικοινωνία και αναρτημένο δίκτυο κοινόχρηστης συγκοινωνίας.

Η «Τεχνολογία δευτερογενούς χρήσεως»

«Οι ανάγκες τόσο της οικονομίας πρώτων υλών και ενέργειας, όσο και μείωσης των απορριμμάτων επιβάλλουν σήμερα προοδευτικά την «τεχνολογία δεύτερης χρήσης» ή ανακύκλωση χρήσης.» [11] Η οικονομία πρώτης ύλης και ενέργειας και η μείωση των απορριμμάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση σχεδιασμού. Με τα συμβατικά συστήματα κατασκευών, το φυσικό περιβάλλον αφού μετατραπεί σε υλικά δομήσεως μετατρέπεται διαδοχικά σε περιβάλλον απορριμμάτων. «Έτσι η εντροπία που επιταχύνει ο άνθρωπος στους τομείς της θερμοδυναμικής επεκτείνεται σήμερα και στη μορφολογία του εδάφους.» [12] Ο πολυμερισμός των προϊόντων σε πρώτες ύλες, η αποκατάσταση της πρώτης ύλης και το δίκτυο αποχετεύσεων-επεξεργασίας λυμάτων είναι μερικές από τις προτεινόμενες διαδικασίες ανακύκλωσης. Καθώς με τη συνεχή ανακύκλωση του ίδιου πόρου, αυξάνεται η εντροπία του και απαιτούνται μεγαλύτερα ποσά ενέργειας για την επαναφορά του, προτείνεται η επανάχρηση και η χρήση υλικών μεγάλης διάρκειας ζωής.

Η Επανάχρηση

Ο Ζενέτος στη μελέτη του παραθέτει πρόταση για *Εργαστήριο συνθέσεως-αποσυνθέσεως καταναλωτικών προϊόντων*. Προτείνει το διαχωρισμό των προϊόντων σε βασικά στοιχεία ,τα οποία θα μεταφέρονται μέσω δικτύων παροχής υγρού ή σκόνης (ανάλογα με τα σημερινά δίκτυα νερού, ηλεκτρικού ρεύματος...) και θα συνθέτονται επί τόπου στον τόπο κατανάλωσης. Με αυτόν τον τρόπο μειώνεται η κατανάλωση ενέργειας που δαπανάται κατά τη διάρκεια ζωής ενός προϊόντος από τη συλλογή των πρώτων υλών μέχρι τη διάθεσή τους. Τα προϊόντα που συνθέτουν το περιβάλλον διαμονής και δεν εξυπηρετούν πλέον τον καταναλωτή των

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

υπηρεσιών θα επιστρέφονται στο ΟΔΚΑ (*Οργανισμός Διαθέσεως Καταναλωτικών Προϊόντων*) και θα επανα-διατίθενται ή θα παραδίδονται στο ΟΑΠΥ (*Οργανισμός Αποκαταστάσεως Πρώτων Υλών*) και θα πολυμερίζονται σε πρώτες ύλες.

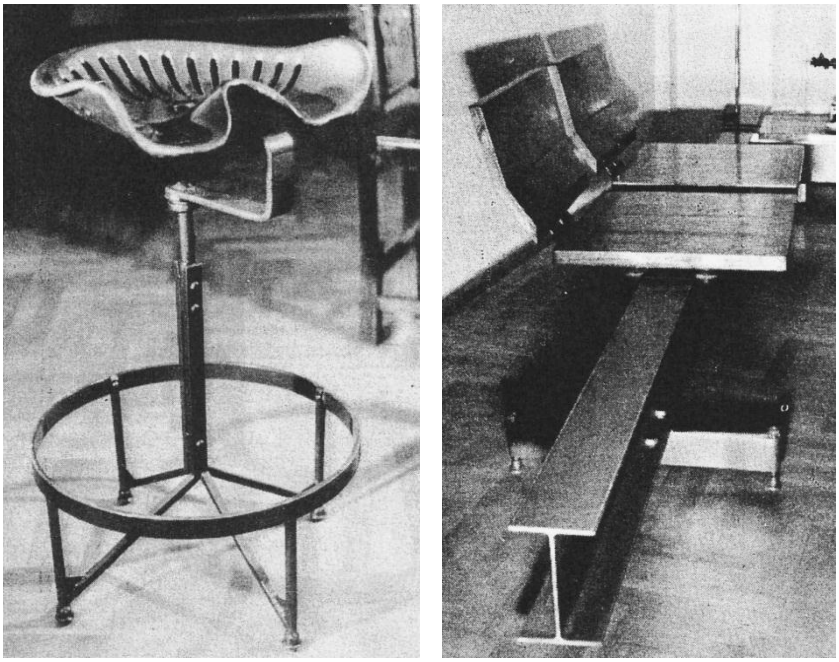

8.3. Ο Ζενέτος εισάγει την κλίμακα του design στον σχεδιασμό της πόλης. Πειραματικά έπιπλα του αρχιτέκτονα. (αριστερά) "Κάθισμα για μπαρ από εγκαταλελειμμένο άροτρο, 1959", (δεξιά) "Καναπές με κινητά καθίσματα και άλλα στοιχεία σε μεταλλικό φορέα"

Μακροβιότητα υλικών

Όλα τα στοιχεία της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*, από τη μεγάλη μέχρι τη μικρή κλίμακα, αποτελούνται από συνθετικές ύλες μακροχρόνιας χρήσης χωρίς ανάγκη συντηρήσεως ή μικρής διάρκειας ζωής με δυνατότητα πολυμερισμού σε πρώτες ύλες. Ειδικότερα, τα καλώδια του χωροδικτυώματος είναι από πλαστικό, υλικό μεγάλης αντοχής, μικρής συντήρησης και μεγάλης διάρκειας ζωής, ενώ για τα στοιχεία πληρώσεως προτείνει τη χρήση ανακυκλώσιμων υλικών ή απορριμμάτων «προηγούμενων χρήσεων.» [13] Στο απώτερο μέλλον, υπολογίζεται ότι τα αναρτημένα, τεχνητά επίπεδα εδάφους θα πληρώνονται με «κενά αέρος», μειώνοντας έτσι την κατανάλωση ύλης και ενέργειας. Συγκεκριμένα, αναφέρει: «επίπεδα πάχους από ελαφρά ύλη, κενά αέρος (σχεδόν αιωρούμενα) θα είναι δεμένα με σύρματα από τη Γη (δικτύωμα ισορροπίας-σταθεροποιήσεως. Αργότερα ανάρτηση από στοιχεία, ελαφρότερα του αέρος, στοιχεία σε τροχιά κ.τ.λ.»[14].

Εναλλακτικές πηγές ενέργειας

«Οι πηγές ενέργειας είναι λιγότερο ζωτικό πρόβλημα σήμερα από την καταστροφή του περιβάλλοντος.»[15] Μέχρι την ανακάλυψη ανεξάντλητων πηγών ενέργειας, ο Ζενέτος δίνει προτεραιότητα στην λύση της οικονομίας της ενέργειας και στην ελαχιστοποίηση των απωλειών της ύλης.[16] Παρόλα αυτά, στην πρώτη του μελέτη για την πόλη του μέλλοντος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

συμπεριλαμβάνει την χρήση της ηλιακής ενέργειας μέσω των δορυφόρων αναρτήσεως του δικτυώματος-φορέα, τα καλώδια του οποίου θα μπορούν να τροφοδοτούν το σύστημα με ηλιακή ενέργεια, η οποία «σήμερα χάνεται στο διάστημα ανεκμετάλλευτη». Η ομοιόμορφη κατανομή των «πόλων ενεργείας» σε όλη την επιφάνεια της γης θα συντελέσει στην άμεση απορρόφηση της ηλιακής ενέργειας, μειώνοντας την ενέργεια που καταναλώνεται για την μεταφορά και τη διάθεσή της στα διογκωμένα κέντρα.

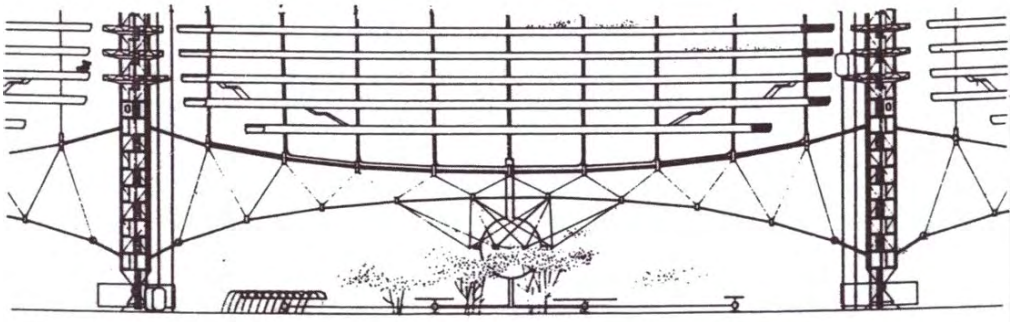

8.4. "Δίκτυο αποχετεύσεως που καταλήγει σε σταθμό επεξεργασίας λυμάτων. Το δίκτυο είναι συνδεδεμένο με το τοπικό υδραυλικό και αρδευτικό σύστημα, που θα είναι σε χρήση μέχρις ότου αρχίσει η διάθεση στην αγορά οικιακών μονάδων κλειστού κυκλώματος, οπότε θα καταργηθεί το γενικό δίκτυο παροχών και αποχετεύσεων."

Η αυθεντική φύση

Η συνύπαρξη με τη φύση αντισταθμίζει τα αποτελέσματα της ευρείας μηχανοποιήσεως. Οι συνθήκες διαβίωσης που θα προκύψουν από την εφαρμογή συστημάτων κυβερνητικής, επιβάλλουν αντίστοιχη αύξηση των δυνατοτήτων άμεσης επαφής με το φυσικό περιβάλλον. Ο εστίες πρασίνου πρέπει να αυξάνονται στον ίδιο ρυθμό που αυξάνεται η κατανάλωση πηγών ενέργειας με οξείδωση. «Ο ρόλος του δάσους, τουλάχιστον από οικονομικής πλευράς, σαν ένα προστατευτικό στοιχείο κατά της μολύνσεως και των ενοχλήσεων που προέρχονται από τον άνθρωπο (της μεταβιομηχανικής κοινωνίας), δεν πρέπει να αγνοείται.... Είναι η μόνη, ανέξοδη και χωρίς απορρίμματα βιομηχανία στο κόσμο και η πιο αποτελεσματική στο να διαφυλάξει την οικολογική ισορροπία που τόσο χρειαζόμαστε». «Η έμφαση πρέπει να δοθεί στη φύση, που είναι το πιο ωραίο, ανακουφιστικό και απαραίτητο στοιχείο για τον άνθρωπο, με το οποίο πρέπει να είναι σε άμεση επαφή.»[17] Ο Ζενέτος πλαισιώνει τις κατοικίες με ανάλογο περιβάλλον πρασίνου, δημιουργεί μεγάλες εστίες πρασίνου-πάρκα ανά πυκνά διαστήματα στα επάλληλα αναρτημένα τεχνητά επίπεδα. Εισάγει την ύπαιθρο στην ηλεκτρονική πόλη και ανταποκρίνεται στην αναζήτηση των αστών για φύση σε άμεση προσβασιμότητα, στη λεγόμενη ζώνη «ημερήσιου ταξιδίου», και σε απόσταση ακόμη μικρότερη των 50 μιλίων. Ο διαχωρισμός πόλης-υπαίθρου καταργείται, προτείνεται αυτό που έθεσε ο Friedrich Engels το 1878: «Η κατάργηση της αντίθεσης μεταξύ της πόλης και της υπαίθρου δεν είναι απλώς εφικτή. Έχει γίνει άμεση ανάγκη της βιομηχανικής παραγωγής, όπως έχει γίνει ανάγκη για την γεωργική παραγωγή και παράλληλα για τη δημόσια υγεία. Η υφιστάμενη δηλητηρίαση του αέρα, του νερού και της γης μπορεί να σταματήσει μόνο με τη σύζευξη της πόλης και της υπαίθρου...»[18]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

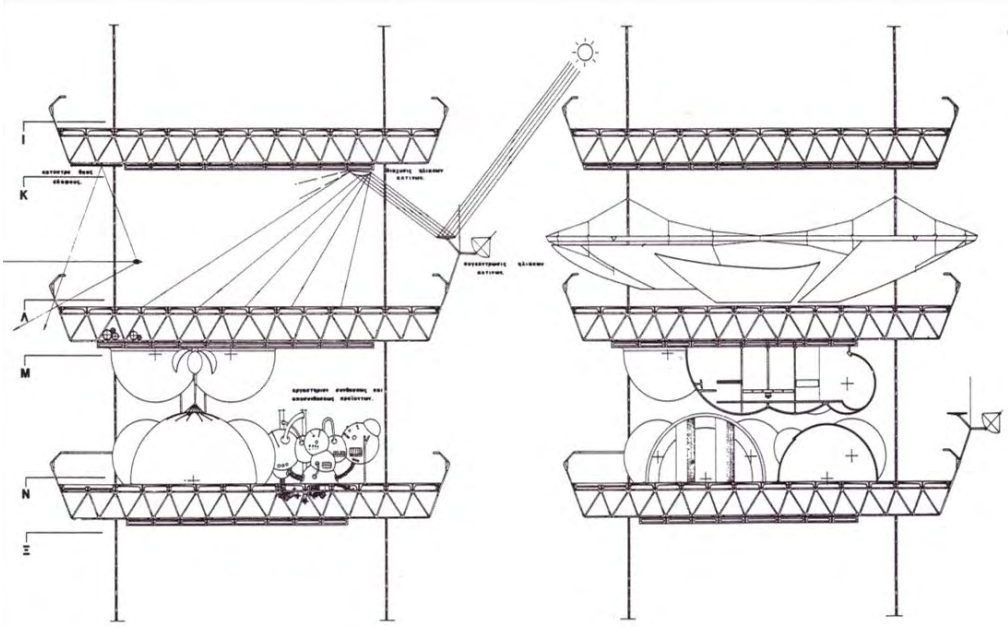

8.5. "Κάθετη τομή. Σύστημα προεκτάσεως ηλιασμού του χώρου . Συγκέντρωση ηλιακών ακτίνων (στην κουπαστή). Διάχυση ηλιακών ακτίνων (στην οροφή). Στην οροφή (επίπεδο Λ, αριστερά), κάτοπτρο θέας εδάφους. Στο επίπεδο Ν δεξιά, εργαστήριο συνθέσεως και αποσυνθέσεως προϊόντων."

Αλλαγή τρόπου ζωής

Τελευταία και ίσως σημαντικότερη παράμετρος για υγιή διαβίωση είναι η αλλαγή της νοοτροπίας του αστού, η οποία συμβαδίζει με την μετάβαση στην νέα κοινωνία της πληροφορίας. Οι κάτοικοι, ως νέοι νομάδες δεν θα έχουν ανάγκη από περιττά, καταναλωτικά υλικά. Θα ζουν γυμνοί, πιο άνετοι και ελεύθεροι και «θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη ενός κόσμου με ελάχιστα υλικά προϊόντα και ελάχιστα απορρίμματα», διατηρώντας έτσι σταθερή, ή μειώνοντας ακόμη, την εντροπία, που αυξάνεται από την σπατάλη πρώτων υλών και ενέργειας που επέφερε ο καταναλωτισμός.

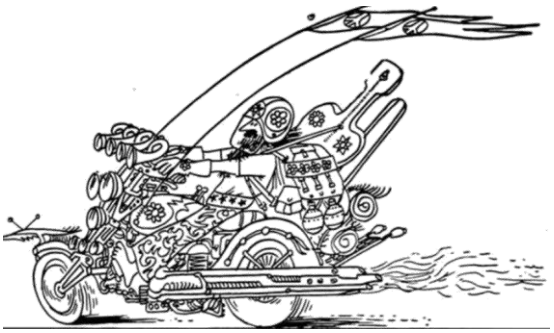

8.6. "Το προτεινόμενο σύστημα –που δεν εκφράζει καμία συγκεκριμένη αρχιτεκτονική- δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να αναπτύξει την προσωπικότητα του συνθέτοντας μονό του το περιβάλλον του. Έχει όμως άραγε αυτή την ανάγκη (και σε ποια κλίμακα) ή μήπως η τάση συμμορφώσεως το κάνει να τυποποιεί ακόμη και τα στολίδια του; (Λεπτομέρεια από τη γελοιογραφία του Κώστα Μητρόπουλου «Το νέο κατεστημένο»"

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Παιχνίδι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

«Η παγκοσμιοποίηση καθορίζει ένα γενικό σχήμα υβριδοποίησης σκέψης και δράσης»[1] Rem Koolhaas, *Mutations*

Το *παγκόσμιο χωριό* επεκτείνεται και δημιουργεί αλληλεπιδράσεις με άλλες πόλεις. Η διάδραση είναι η αρχή της μεταβολής, που τείνει να ακυρώσει τις σχέσεις μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Η *διαδραστική πόλη,* που προτείνει ο Ζενέτος, δεν έχει όρια. Ο κάτοικος της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* μπορεί να μετακινείται σε πεδία ρευστά, μεταβαλλόμενα και άυλα. Μέσω των τεχνολογιών της επικοινωνίας, μπορεί να είναι ταυτόχρονα εδώ και εκεί.

Η *διαδραστική πόλη* δεν είναι στατική, μεταβάλλεται στο χρόνο. Αναπτύσσεται σαν το ρίζωμα, δίχως τέλος. Ο εύκαμπτος φορέας που εμπεριέχει την πόλη «αναπλάσσεται ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου και της πόλεως που αλλάζουν με επιταχυνόμενο ρυθμό»[2]. Κινητά και προκατασκευασμένα στοιχεία συνθέτουν την πόλη. Ελαστικοί φορείς κατοικίας και δραστηριοτήτων τοποθετούνται σαν *collage*, πάνω στον *ιστό αράχνης*. Προτείνονται ελαστικά «ηλεκτρομαγνητικά» μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα και με ειδικούς πομποδέκτες συχνοτήτων επιλέγονται οι επιθυμητές συνθήκες περιβάλλοντος. Η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* συνεχώς μεταλλάσσεται ακολουθώντας τις εξελίξεις. Η πόλη βρίσκεται σε μια συνεχή κίνηση και μαζί και οι κάτοικοί της.

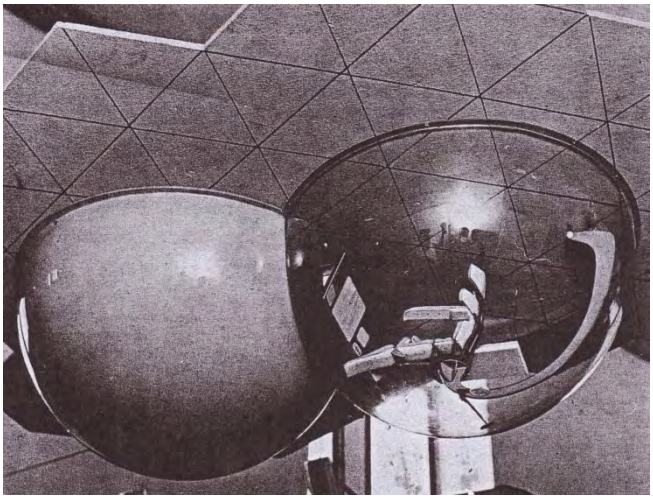

9.1. . "Δίδυμη κυψέλη-περίβλημα μεταβλητής διαφάνειας, δύο συγκροτημάτων τηλε-ενεργειών"

Ο Ζενέτος εισάγει στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* την έννοια του παιχνιδιού. Το παιχνίδι είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον πολιτισμό. Στην αρχαϊκή εποχή, ο πολιτισμός αναδύεται με τη μορφή του παιχνιδιού. Ακόμη και οι δραστηριότητες που στόχευαν στην ικανοποίηση ζωτικών αναγκών, όπως για παράδειγμα το κυνήγι, λάμβαναν τη μορφή παιχνιδιού. Η αυξανόμενη συστηματοποίηση και πειθαρχεία των φορντικών μοντέλων οργάνωσης, οδήγησε στην «πλήρη σχεδόν ατροφία» του παιγνιώδη παράγοντα της κοινωνικής ζωής. Η αυτοματοποίηση του τριτογενούς και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου επαναφέρει το παιχνίδι στην κοινωνική ζωή. Ο Ολλανδός ιστορικός και φιλόσοφος Johan Huizinga στο ομώνυμο βιβλίο *Homo Ludens. A study of the play element in cultur*e, σχολιάζει: «Η κοινωνική ζωή προικίζεται με υπερβιολογικές μορφές υπό την όψη του παιχνιδιού, οι οποίες εξυψώνουν την αξία της. Μέσα από αυτό ακριβώς το παιχνίδι η κοινωνία εκφράζει την ερμηνεία της για τη ζωή και τον κόσμο.»[3] Το παιχνίδι είναι μια κοινωνική λειτουργία, μια εθελοντική πρακτική που συμβαίνει στον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ελεύθερο χρόνο. «Το παιχνίδι διακρίνεται από την «συνήθη» ζωή τόσο ως προς τον τόπο όσο και ως προς τη χρονική διάρκεια. ... Περιέχει τη δική του πορεία και το δικό του νόημα.» [4]

Ο Ζενέτος προτείνει για τον κάτοικο της *κρεμαστής πόλης,* πέρα από τις «αθλοπαιδιές» στο επίπεδο του εδάφους, χώρους παιχνιδιού και «ελκυστικά μέσα παιχνιδιού-γυμναστικής», όπως για παράδειγμα, «φορείς αναρρίχησης φυτών» και διαδραστικούς «θαλάμους εμπειρικής αιωρήσεως, διαστημικής θέας (διαφανής θάλαμος κολυμβήσεως)». Συνθέτει, χρησιμοποιώντας τη φράση του Huizinga, «προσωρινούς κόσμους στον συνήθη κόσμο, αφιερωμένους στην τέλεση μιας πράξης ανεξάρτητης από τον καθημερινό πρακτικό βίο». Μέσω του παιχνιδιού εισάγεται μια «νέα διάσταση» στην ζωή των κατοίκων της τρισδιάστατης πόλης. Χαρακτηριστική είναι η εικόνα που παραθέτει ο Ζενέτος από το *Luna Park,* ένας κατεξοχήν τόπος παιχνιδιού.

9.2 "Μια νέα διάσταση στην καθημερινή ζωή."

Τα σκίτσα του Ζενέτου θυμίζουν αρκετά κάποια από τα σκίτσα του Constant Nieuwenhuys. Την ίδια περίοδο, ο Constant εισάγει στη δική του πρόταση για την πόλη του μέλλοντος στη *New Babylon* (1959-1974) ως βασικό ανθρώπινο χαρακτήρα τον *homo ludens*, τον «παίζοντα άνθρωπο». Ο Constant εισάγει το παιχνίδι μέσω της τέχνης. Η δημιουργική διαδικασία, ενέχει «παιγνιώδεις» ποιότητες. Η τέχνη, ως κατεξοχήν δημιουργική πρακτική χρησιμοποιείται από τον Constant για να εισάγει το παιχνίδι στον άπλετο ελεύθερο χρόνο του κατοίκου της *New Babylon*. Η δημιουργική διαδικασία εντάσσεται στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία,* μέσω του συμμετοχικού χαρακτήρα από μέρους των κατοίκων στην διαμόρφωση των χώρων διαβίωσης, ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και επιθυμίες του. [5] Η προσωπική ενασχόληση με το περιβάλλον διαμονής, ενεργοποιεί τις πνευματικές και τεχνικές ικανότητές του. «Η λειτουργία του παιχνιδιού είναι πιο δραστική, όπου ο νους και το χέρι κινούνται πιο ελεύθερα.»[6]

Το παιχνίδι στην *ανηρτημένη πολεοδομία* υιοθέτει παράλληλα και τη μορφή των επικοινωνιών. Στην κοινωνία της πληροφορίας, το παιχνίδι εισάγεται «κατά κύριο λόγο από εξωτερικούς παράγοντες ανεξάρτητους από τον πολιτισμό καθαυτό- με μια λέξη από τις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

επικοινωνίες, οι οποίες έχουν κάμει την κάθε είδους σχέση εξαιρετικά εύκολη για το σύνολο της ανθρωπότητας», επισημαίνει ο Huizinga. Οι επικοινωνίες μέσω των «τεχνολογιών, της δημοσιότητας και της προπαγάνδας» προωθούν τον παιγνιώδη χαρακτήρα, «σε μια κλίμακα άνευ προηγουμένου». [7]

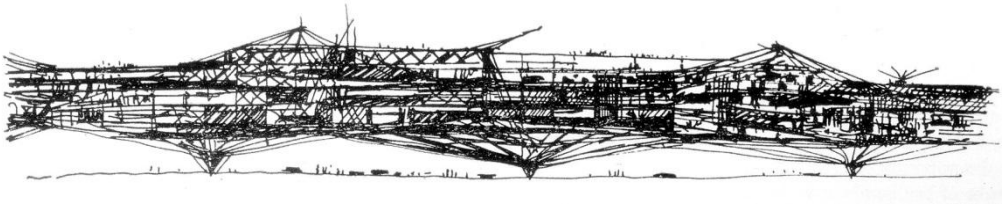

9.3. Εγκάρσια τομή , *New Babylon,* Constant Nieuwenhuys, 1969-1960

Η αρχιτεκτονική του Ζενέτου «απορροφά» τα μέσα επικοινωνίας και εισάγει νέους τρόπους επικοινωνίας. Περιγράφοντας τους χώρους τηλε-επαφών, χαρακτηρίζει τον κάτοικο της *ηλεκτρονικής πόλης* ως θεατή. Ο όρος θεατής, είναι επικοινωνιακή έννοια και παραπέμπει στην *κοινωνία του θεάματος*. Ο Guy Debord, εκπρόσωπός των καταστασιακών του '60, στην *Κοινωνία του Θεάματος,* περιγράφοντας το θέαμα αναφέρει: «Δεν είναι μια συλλογή εικόνων, είναι η κοινωνική σχέση των ανθρώπων, που έχουν σαν μεσολαβητές τις εικόνες. ...Πρόκειται περισσότερο για ένα *weltanschauung*, έναν τρόπο σκέψης που έχει αντικειμενικοποιηθεί και μεταφραστεί στην υλική σφαίρα»[8], έναν τρόπο σκέψης που έχει μετατραπεί σε αντικειμενική δύναμη. Οι εικόνες μετατρέπονται σε πραγματικά αντικείμενα, «απτές επινοήσεις ως αποτελεσματικοί κινητήρες μιας εκστατικής συμπεριφοράς».

Η πιο συχνή μορφή του θεάματος που συναντάμε στην κοινωνία είναι με τη μορφή του *apparatus,* της οθόνης. Αντίθετα με τους καταστασιακούς, που θεωρούν αυτού του είδους τη διαμεσολαβημένη και *στιγμιαία* επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων μονόδρομη, ο Ζενέτος έλκεται από τη δύναμη της εικόνας και τη νέα μορφή σχέσεων που αυτή συνεπάγεται.

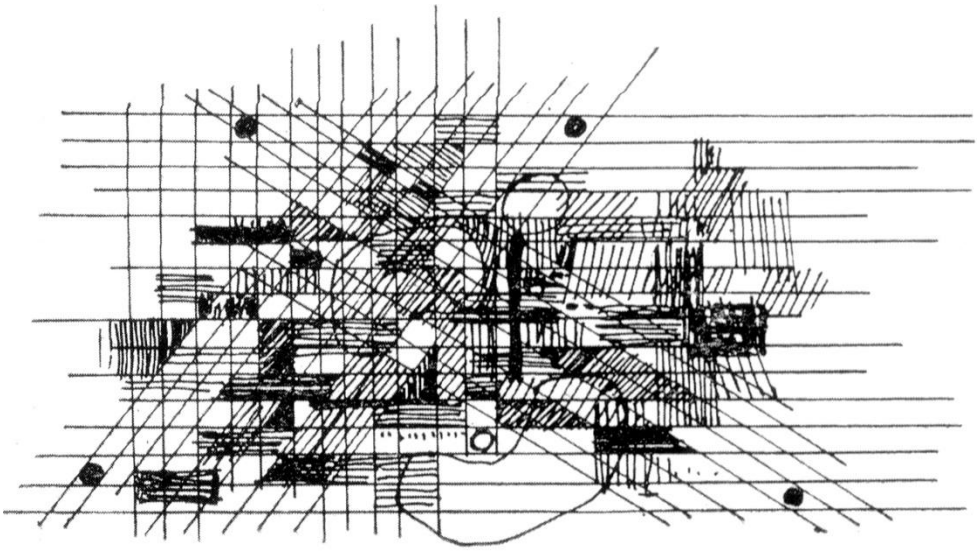

9.4. Κάτοψη, *New Babylon,* Constant Nieuwenhuys, 1969-1960

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Την ίδια περίοδο που οι καταστασιακοί αγωνιούν για την δύναμη των μέσων και μάχονται για την αυτονομία του ανθρώπου στην εμπλοκή του με αυτά, ο Ζενέτος προτείνει τεχνολογικές προεκτάσεις του ανθρώπινου σώματος και των ιδιοτήτων του, *μεσικές* προσθήκες, από τον σπονδυλωτό φορέα σώματος μέχρι τα οπτικά φίλτρα.

Τα μέσα επικοινωνίας «ως προεκτάσεις του φυσικού και νευρικού συστήματος μας, συνθέτουν ένα κόσμο από βιοχημικές αλληλεπιδράσεις, που αναζητούν συνεχώς μια νέα ισορροπία, καθώς εμφανίζονται νέες επεκτάσεις», επισημαίνει ο Marshall McLuhan. Η διάδραση και η δικτυακή συνδεσιμότητα που προωθούν οι τεχνολογίες των επικοινωνιών είναι εγγενές χαρακτηριστικό του νευρικού συστήματος. Τα μέσα επικοινωνίας, όπως και το νευρικό σύστημα, συνθέτουν ένα ενιαίο πεδίο εμπειρίας.

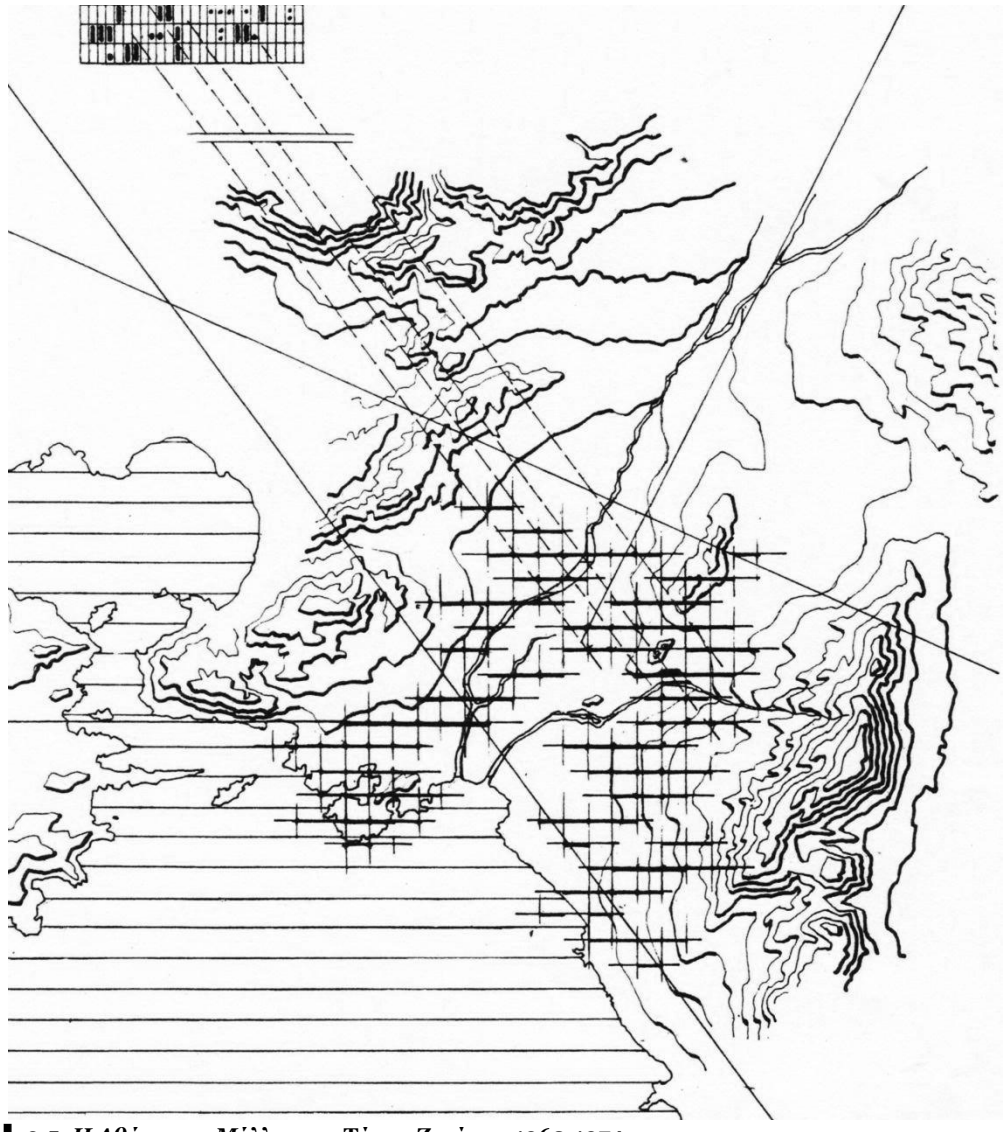

9.5. *Η Αθήνα του Μέλλοντος*, Τάκης Ζενέτος, 1962-1974
"Αποκατάσταση του φυσικού χώρου. Ένας εύκαμπτος φορέας «περιέχει» την πόλη. Η αυτοματοποιημένη τριτογενής παραγωγή, βρίσκεται μακριά από την πόλη. Η τηλε-εργασία πραγματοποιείται στον τόπο της κατοικίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

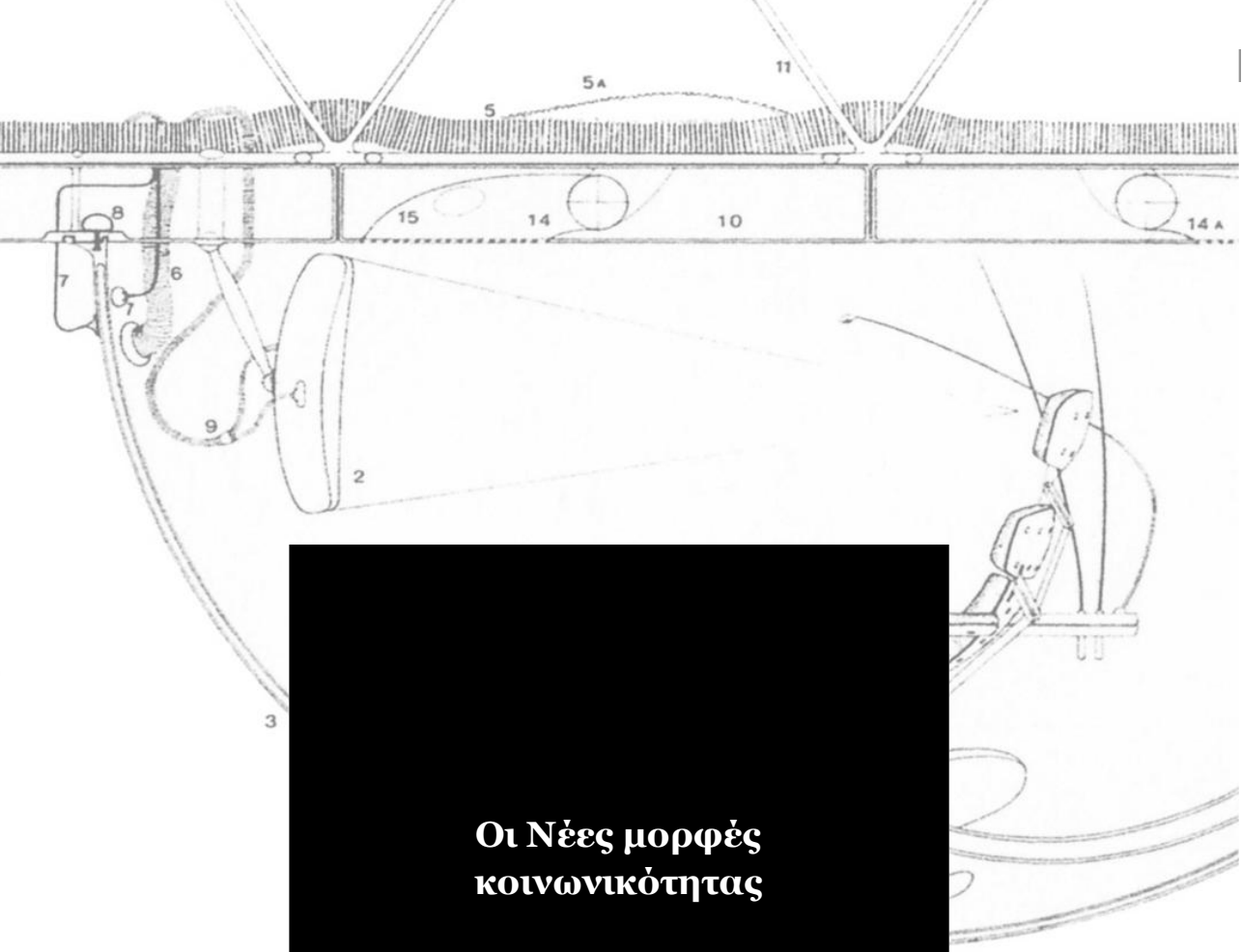

Οι Νέες μορφές κοινωνικότητας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Οι ανθρώπινες επαφές δεν θα μειωθούν αλλά θα γίνονται μεταξύ πεζών και όχι στο χάος των αυτοκινητοδρόμων και των νεκροταφείων διεκπεραιώσεων.[1]

Ένα από τα θέματα που προκύπτουν, όσον αφορά την κοινωνικότητα μέσω των τηλεενεργειών, είναι η αποξένωση του ατόμου. Ο Ζενέτος αντικρούει αυτό το επιχείρημα απαντώντας σε σχετικό ερώτημα σε συνέντευξή του στο περιοδικό Architectural Design το 1973: «Σε ώρα εργασίας, οι επαφές στα αστικά κέντρα, δεν μπορούν να αντικαταστάσουν την ανάγκη για (πραγματική) ανθρώπινη επαφή-μπορούν μόνο να προκαλέσουν άγχος.... Ο τεχνολογικός άνθρωπος νιώθει την ανάγκη να βρίσκεται σε επαφή με την παρθένα φύση... Η *κρεμαστή πόλη* προσφέρει ευελιξία, όχι μόνο στις ατομικές ανάγκες των κατοίκων, αλλά και σε όλες τις πιθανές μεταλλαγές της αστικής δομής»[2]

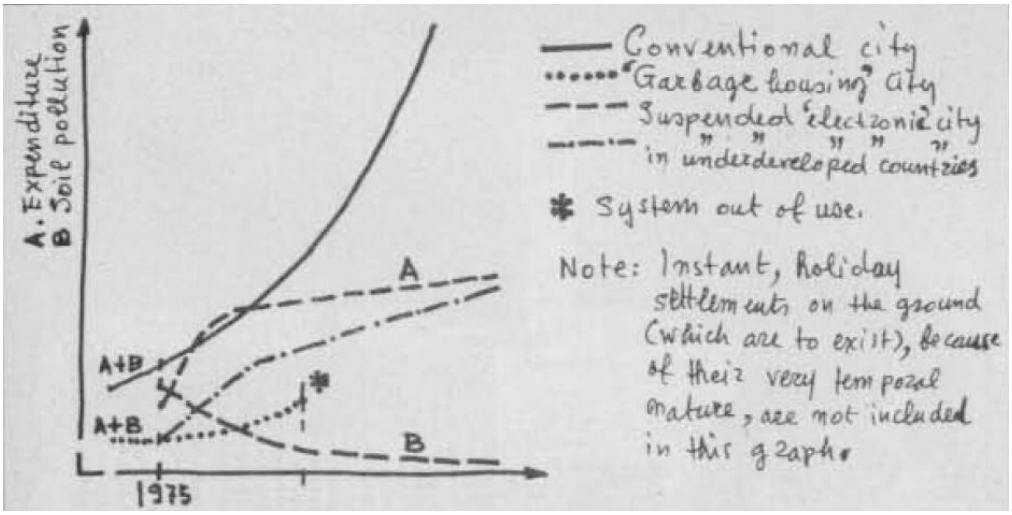

10.1. "Συγκριτικό διάγραμμα πιθανών εξελίξεων"

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να έρθει σε πραγματική επαφή σε συνθήκες χαοτικής καθημερινότητας και σε ένα «περιβάλλον πολυπληθές, άγνωστο και εχθρικό» [3]. Η αυτοματοποίηση των εφαρμογών διεκπεραίωσης του τριτογενούς τομέα θα ελευθερώσει τον άνθρωπο από χρονοβόρες και περίπλοκες εξ' αποστάσεως ενέργειες ρουτίνας και θα αποσυμφορηθεί ταυτόχρονα και το «κέντρο» της πόλης. Ο άνθρωπος έτσι θα μπορέσει να έρθει σε επαφή με τους συνανθρώπους του και η πόλη θα επανακτήσει το ρόλο της ως κέντρο κοινωνικής συνάθροισης.

Οι μεγάλες διαδρομές, που υποχρεούται να διανύσει ο κάτοικος της μητρόπολης από το χώρο κατοικίας στην εργασία του και στις Υπηρεσίες, τον απομονώνουν. Οι επαφές ρουτίνας που έπονται, δεν μπορούν να αντικαταστήσουν «τα συνεχώς ανανεούμενα συμβάντα και την επαφή του πεζού μέσα στον ανθρώπινο και ζωντανό χώρο της γειτονιάς.»[4] Η ψυχοσύνθεση του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από την ανάγκη του για ατομικό χώρο *(territoriality)*. Η συνάθροιση ατόμων κατ' εξακολούθηση σε κλειστούς χώρους χωρίς θέα, ο νευρωτικός τρόπος ζωής που προκαλεί η μητρόπολη στις ώρες αιχμής, δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στην α-κοινωνικότητα. [5]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

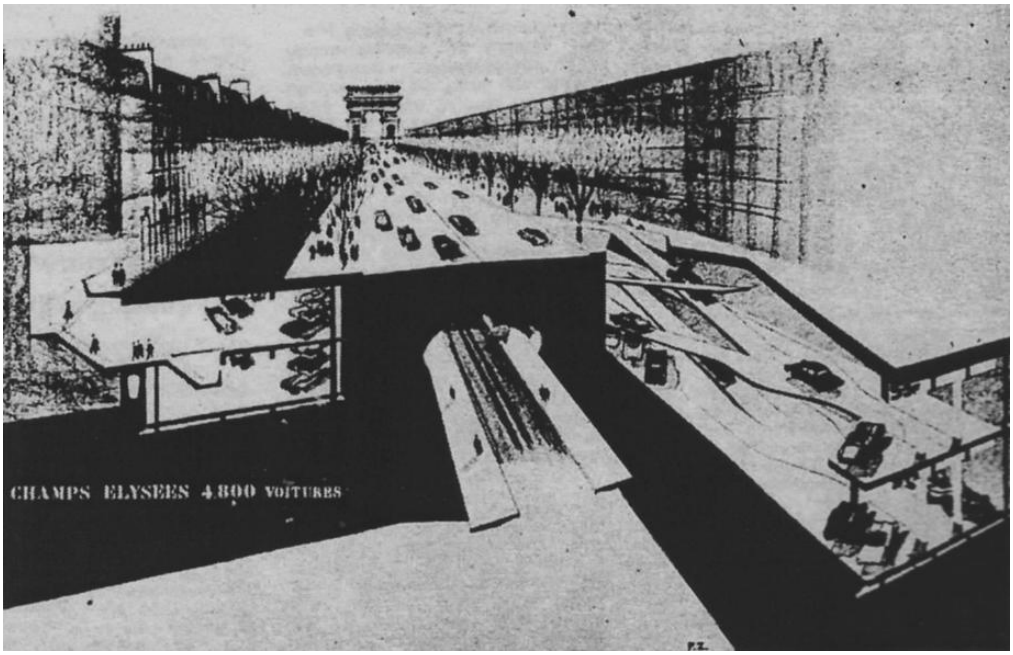

10.2. *"Υπό την πίεση της συμβατικής έννοιας ανάπτυξης, ο άνθρωπος γίνεται εξάρτημα της παραγωγής, «κατοικεί» κάπου... και μεταφέρεται κάπου σε ένα απρόσωπο τόπο εργασίας.* Το Παρισινό Μετρό (κέντρο σχεδίου) και υπόγεια κατά μήκος γκαράζ· μελέτη του Τ.Χ. Ζενέτου, 1953 (γραφείο LOPEZ): Αναδεικνύεται ήδη, ότι το Μετρό «συμβάλλει» στην αύξηση άλλων μεταφορικών μέσων και της αντίστοιχης υποδομής."

Ο Ζενέτος, στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*, δημιουργεί χώρους κοινωνικής συνάθροισης σε ακτίνα πεζού. Ο περίπατος επανακτά τη σημασία του στην *κρεμαστή πόλη*. Οι κάτοικοι, απαλλαγμένοι από τις καθημερινές μετακινήσεις, θα μπορούν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους για να γνωρίσουν τους συνανθρώπους τους και να ανταλλάξουν εμπειρίες. Πλατείες, πεζόδρομοι, εγκαταστάσεις ομαδικών εκδηλώσεων και παιχνιδιών και δάση παρεμβάλλονται ανάμεσα στους τόπους διαμονής. «Η παραμονή σε μια περιοχή (αντί της καθημερινής μετακινήσεως σε μακρινούς τόπους εργασίας) και το περπάτημα στον τρισδιάστατο χώρο θα προσφέρουν άπειρες ευκαιρίες συναντήσεων με άλλους ανθρώπους. Θα ανταλλάσσουν με αργόσχολη διάθεση τις πολλαπλές εμπειρίες που θα τους προσφέρουν η ανεπτυγμένη τεχνολογία "*πληροφορήσεως*", τα κοινωνικά θέματα, το μέλλον, οι νέες ανακαλύψεις.»[6]

Παράλληλα με την επικοινωνία και τις επαφές των ανθρώπων σε πραγματικό χώρο, αναπτύσσεται και μια άλλη μορφή κοινωνικότητας στην *ηλεκτρονική πόλη*, που πραγματοποιείται μέσω των τηλε-επαφών. Διαδραστικές οθόνες μεταφέρουν τους κατοίκους σε εναλλασσόμενα περιβάλλοντα, σε άλλους τόπους. Η ίδια η φύση της μεταφορντικής παραγωγής μετέφερε το ενδιαφέρον στα εικονικά συστήματα των δικτύων. «Το φυσικό είναι δευτερεύον του συστήματος κυβερνητικής και επικοινωνίας.»[7], σχολιάζει ο Paolo Virno, συμπληρωματικό, στην περίπτωση της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομία*ς. Η τεχνολογία των επικοινωνιών αλλάζει τα δεδομένα στις ανθρώπινες επαφές. Δημιουργούνται νέες μορφές σχέσεων, τα λεγόμενα *clusters*. Μοναδικότητες χωρίς τοπική εγγύτητα μοιράζονται τη διαφορετικότητά τους, τις εκκεντρικότητές τους. Η διαφορετικότητα που προστατεύεται και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

προωθείται στο πλήθος του μεταφορντισμού, ενισχύεται από τις τεχνολογίες και την εφαρμογή των τηλε-επαφών.

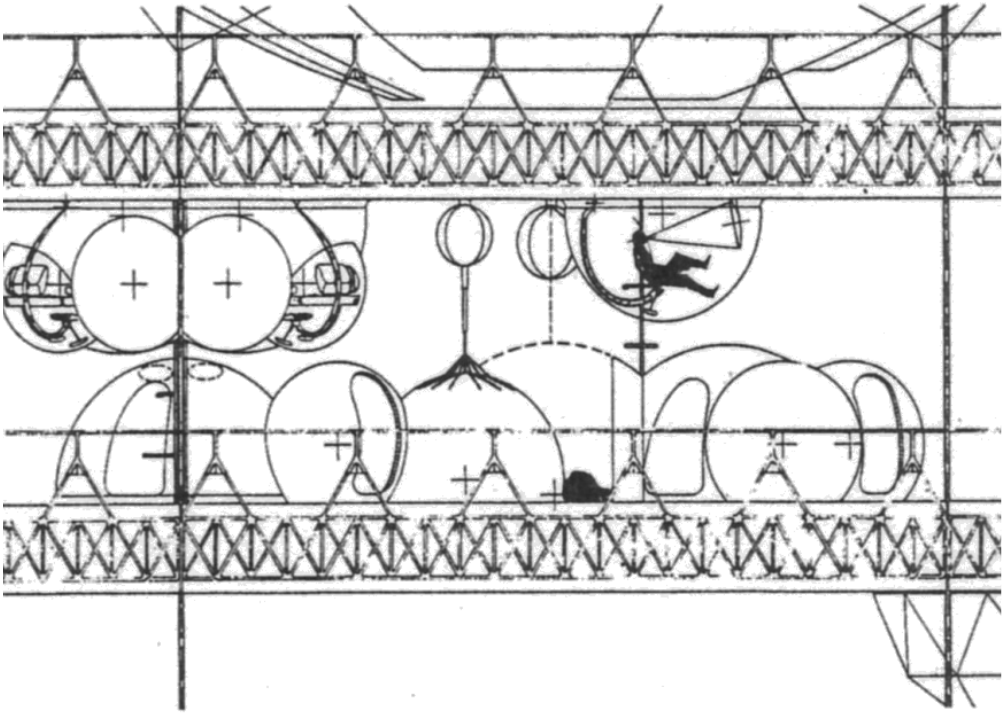

10.3. "Λεπτομέρεια όψεως"
Νέες μορφές κοινωνικότητας αναπτύσσονται μέσω των τηλε-ενεργειών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Οι Αναφορές στην επιστημονική φαντασία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Για την πρόβλεψη του μέλλοντος, χρειαζόμαστε λογική, αλλά επίσης χρειαζόμαστε πίστη και φαντασία, που μπορεί μερικές φορές να αντιτίθενται στην ίδια τη λογική.[1]
Arthur C. Clarke, *Profiles of the Future*

Η επιστημονική φαντασία επηρέασε τη σκέψη των αρχιτεκτονικών ομάδων του 1960. Τα κόμικς και τα φιλμς επιστημονικής φαντασίας ήταν ήδη ευρέως γνωστά από τις αρχές του 20ου αιώνα. Στα τέλη της δεκαετίας του '30, εμφανίζεται στη Νέα Υόρκη μια νέα ομάδα συγγραφέων επιστημονικής φαντασίας, οι *φουτουριστές(futurists)*, ανάμεσα τους οι λεγόμενοι *Big Three* της *science fiction* (sf), Isaac Asimov, Arthur C. Clarke, Robert A. Heinlein. Τη δεκαετία του '50 εμφανίζεται στην Αμερική η *beat generation*, μια ομάδα συγγραφέων, οι οποίοι εμπνέονται από πολιτισμικά φαινόμενα, όπως τα ναρκωτικά, τη σεξουαλικότητα, τη θρησκεία και την άρνηση της υλικότητας, ενώ η περίοδος του '60 και του '70, ήταν περίοδος πειραματισμού και για τους συγγραφείς της επιστημονικής φαντασίας, καθώς αναζητούν νέες ιδέες και τρόπους γραφής. Την περίοδο αυτή εμφανίζεται στην Αγγλία η ομάδα *New Wave*, με έντονο το στοιχείο του πειραματισμού σε μορφή και περιεχόμενο και μια καλλιτεχνική και "λογοτεχνική" ευαισθησία.

Οι ριζοσπαστικές ουτοπίες, οραματιζόμενες τις πόλεις του μέλλοντος, δεν θα μπορούσαν παρά να εμπνευστούν από αυτό το φαντασιακό είδος και το πλήθος των κινημάτων και υποκατηγοριών που περικλείει·άλλο πιο "επιστημονικά τεκμηριωμένο"(*hard sf*), άλλο πιο "κοινωνικό"(*soft sf*), άλλο πιο "καταστροφολογικό"(*apocaluptic*) ενώ άλλο πιο "περιηγητικό'(*time travel*)...

Ο Peter Reyner Banham, στο *Architects' Journal* το 1958, περιγράφει την επιστημονική φαντασία ως «μια από τις μεγαλύτερες πηγές έμπνευσης, ειδικός επιταχυντής της εποχής μας.... είναι μέρος της βασικής εκπαίδευσης της φαντασίας κάθε τεχνολόγου».[2]

Οι Archigram μοιράζονται με τους συγγραφείς της επιστημονικής φαντασίας το ίδιο ενδιαφέρον για το μέλλον. Στηριζόμενοι στις νέες τεχνολογίες, προτείνουν τεχνοκρατικές ουτοπίες που προορίζονται για μαζικές καταναλωτικές κοινωνίες. Από τις προτάσεις τους απουσιάζουν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, πρόκειται περισσότερο για *glamorous, pop* εκδοχές του μέλλοντος.

Σε αντίθεση με τους Archigram, οι Supestudio εκφράζουν μια "αποκαλυπτική" εκδοχή του μέλλοντος στις *Δώδεκα Προειδοποιητικές Ιστορίες για τα Χριστούγεννα,* μια ανησυχία για τα αποτελέσματα των συγχρόνων πρακτικών. Οι *Δώδεκα ιδανικές πόλεις*, αποτελούν «Το Τελικό Καταφύγιο του Ανθρώπου που κατέχει την Αλήθεια, ...που κυριεύεται απόλυτα και ολοκληρωτικά από την ίδια του την ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ...», υπογραμμίζουν οι ίδιοι στον υπότιτλο που συνοδεύει το σχετικό άρθρο.[3] Οι Peter Lang και William Menking σχολιάζοντας τις αντι-ουτοπίες των Supestudio, αναφέρουν: «οι εξαίσιες σχεδιαστικές τομές, τα αξονομετρικά και η εικονογράφηση που συνοδεύουν τις δώδεκα ιδανικές πόλεις, διαβεβαιώνουν τον θεατή ότι πρόκειται για ένα τέλειο μηχανικά σύστημα δομών ,που τυχαίνει μόνο να λειτουργεί, όπως η εκτός ελέγχου τεχνολογία στην *Αποικία Κατάδικων (Penal Colony)* του Κάφκα.»[4]

Η επιστημονική φαντασία και η διαστημική τεχνολογία αποτελούν πηγή έμπνευσης και για το Ζενέτο. Στην μελέτη του για την *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* παρατηρείται μια μελλοντολογική διάθεση με σαφή γνώση για το περιβάλλον και τις τεχνολογίες. Πρόκειται για μια ουτοπία επιστημονικά τεκμηριωμένη, η οποία ενέχει μια πρόφαση ρεαλιστική. Θα λέγαμε ότι η *ηλεκτρονική πόλη* ανήκει στην *hard sf*.

Το βιβλίο *Profiles of the future* του Arthur C. Clarke, συγκαταλέγεται στη βιβλιογραφία που παραθέτει στη μελέτη του ο Ζενέτος. Ο Arthur C. Clarke, σημαντικός συγγραφέας της *hard sf* του 20ου αλλά και των αρχών του 21ου αιώνα, πιστεύει στη δυναμική της τεχνολογίας και των επιστημών για την εξέλιξη της κοινωνίας. Η αποίκηση του ηλιακού συστήματος είναι φυσικό επακόλουθο για τον Clarke. Ο Ζενέτος υιοθετεί την ίδια αισιοδοξία για τις τεχνολογίες. Η

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ηλεκτρονική Πολεοδομία, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της επάρκειας χώρου και την μελλοντική ανάπτυξή της, στηρίζεται στην αποίκηση της ατμόσφαιρας. «Ένα ορόσημο θα είναι όταν στο μακρινό μέλλον –πολύ πριν μετοικήσουμε στους άλλους πλάνητες- θα πρέπει να εκμεταλλευτούμε όλο το ύψος της ατμόσφαιρας», σχολιάζει ο Ζενέτος στη μελέτη του 1962[5].

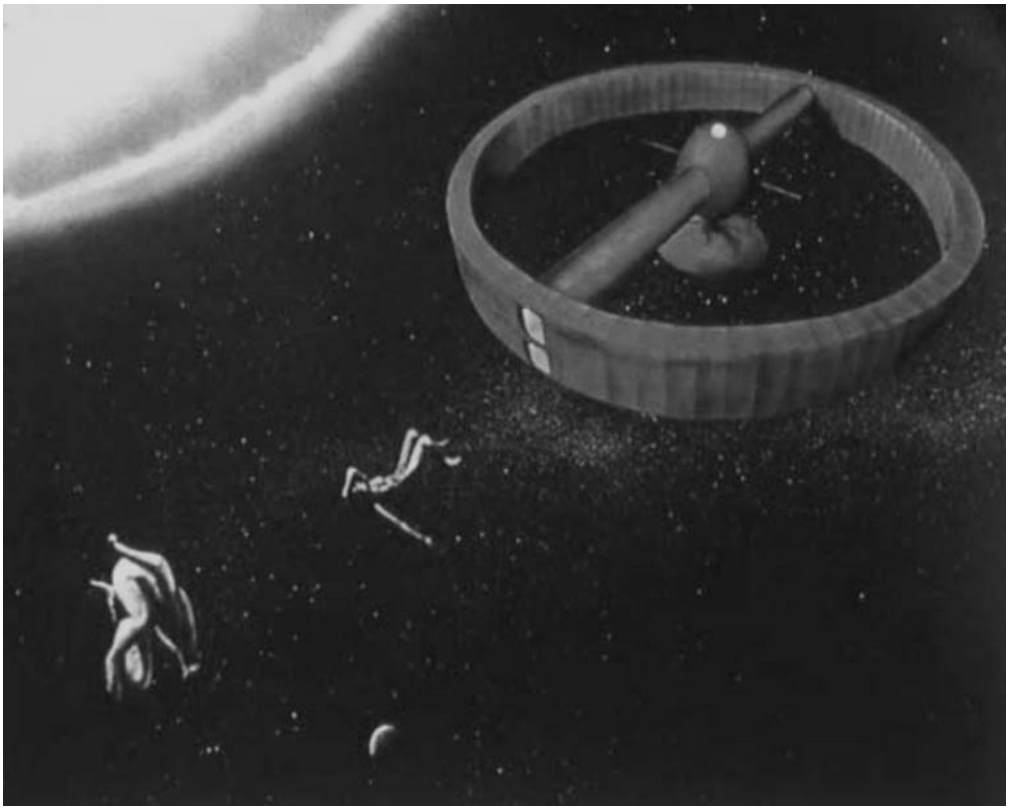

11.1. Supestudio, *Spaceship City*, 1971
Η τέταρτη εκδοχή της πόλης του μέλλοντος, σύμφωνα με τις *Δώδεκα Προειδοποιητικές Ιστορίες για τα Χριστούγεννα,* είναι ένα διαστημόπλοιο. " Τα μέλη του πληρώματος κοιμούνται αδιάκοπα από τη γέννηση ως το θάνατό τους... Όλοι οι επιβάτες ζουν το ίδιο όνειρο σε διαφορετικές στιγμές... Δύο ανοίγματα βλέπουν στο κοσμικό κενό."

Συχνό θέμα στα έργα του Clarke είναι η εξέλιξη «έξυπνων» ειδών, που λαμβάνουν θεϊκές ικανότητες. Ο Ζενέτος, αντιτίθεται σε αυτήν την άποψη, τεκμηριώνοντας την θέση του και στηρίζοντάς τη στην εξέλιξη των άυλων τεχνολογιών. Συγκεκριμένα αναφέρει: «τα "συμβατικά" robots (δεν εννοούμε φυσικά τις ανθρωπόμορφες κούκλες) όσο και τα "έξυπνα" ελεφαντάκια του A.C. Clarke θα είναι τελείως άχρηστα, διότι η τεχνολογική ανάπτυξη στους άυλους τομείς θα είναι ταχύτερη (και πιο αποτελεσματική) απ' ό,τι συνήθως υπολογίζουμε».[6]

Στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* είναι εμφανής η επιρροή από τις διαστημικές πρακτικές και τις μελέτες της NASA, η οποία συγκροτήθηκε το 1958. «Η επόμενη γενιά φορέων... θα πρέπει να είναι οι «ήπειροι-δορυφόροι», που θα σταθεροποιηθούν πάνω από τμήματα των ωκεανών»[7], σχολιάζει ο Ζενέτος, περιγράφοντας την *ανηρτημένη πολεοδομία* στο απώτερο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

μέλλον. «Η διαφάνεια της σχεδόν "άυλης" συστάσεώς τους, συμπληρωμένη όπου χρειάζεται με ειδικά πρίσματα συλλογής και αναμεταδόσεως της ηλιακής ενέργειας, θα διατηρήσει το φυσικό κύκλωμα εξατμίσεως-υγρασίας-βροχής»[8]. Η εκμετάλλευση της έλξης της Γης θα επιτρέψει τη μείωση των φορτίων, καθιστώντας πιθανή την ανάρτηση του φορέα της πόλης σε «ακίνητους» δορυφόρους. Επιπλέον, η εφαρμογή άυλων συστημάτων δημιουργίας περιβάλλοντος και η ρύθμιση των επιθυμητών συνθηκών μέσω μονάδων παραγωγής κυμάτων, θα εφαρμοστεί στο σύνολο των στοιχείων που συνθέτουν τους χώρους διαβίωσης. Η «απομίμηση» επιθυμητών καταστάσεων, ή αλλιώς η προσομοίωση(*simulations*) συνθηκών και φαινομένων είναι προβλεπόμενη μελλοντική εξέλιξη για το Ζενέτο.

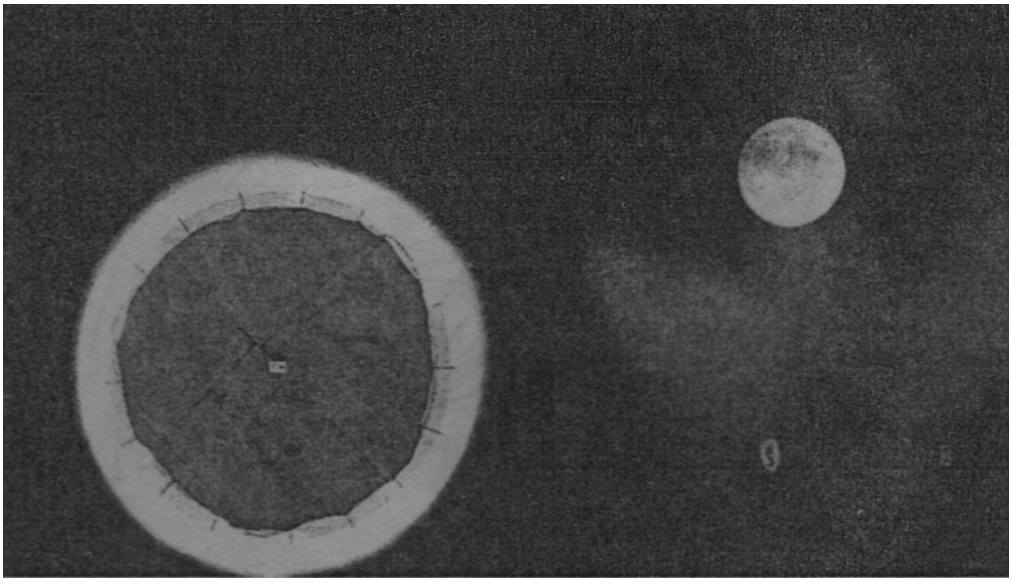

11.2. Επανάληψη του φλοιού της Γης στο απώτερο μέλλον. "Η ατμόσφαιρα της Γης (σπάνιο φαινόμενο) προσφέρει ιδανικές συνθήκες διαβιώσεως."

Οι επιθυμητές συνθήκες περιβάλλοντος θα υλοποιούνται με τον έλεγχο σαφούς διαχωρισμού διαφόρων περιοχών κυμάτων, μαγνητικών πεδίων και των σχετικών δυνατοτήτων συναφών τομέων (η θεωρητική τους βάση δεν έχει ακόμη διατυπωθεί για να γίνει μια συγκεκριμένη περιγραφή. Πάντως τα υπάρχοντα στοιχεία, όσο και οι προβλεπόμενοι αναγκαίοι στόχοι, δικαιολογούν το βάσιμο της υποθέσεως).»

Οι μελλοντολογικές προβλέψεις του Ζενέτου τεκμηριώνονται επιστημονικά ή στηρίζονται σε μελέτες που ήταν ήδη σε εξέλιξη τη δεκαετία του '60 και '70. [9]Η δυνατότητα αποίκισης της ατμόσφαιρας και εναέριας διαμονής ή πτήσης -«κατοικίες... θα υψώνονται με ιπτάμενα οχήματα... μελλοντικές δυνατότητες ατομικής κινήσεως-πτήσεως, με την ωθούμενη μηχανή-κουστούμι»[10]- βασίζεται στη λειτουργία της διαστημικής κάψουλας και στα επιτεύγματα της αστροναυτικής.

Μελέτες στα μέσα της δεκαετίας του '70 στα πλαίσια καλοκαιρινού σεμιναρίου της NASA Ames παρουσιάζουν εναέριες πόλεις στο εσωτερικό δορυφόρων. Προτείνονται κυλινδρικοί, σφαιρικοί ή σπειροειδείς δορυφόροι, στο εσωτερικό των οποίων εντοπίζονται αστικές δομές και φυσικά τοπία. Εύφορα βουνά, ποτάμια, ηλιόλουστες κοιλάδες και χωριά αποκαλύπτονται στο εσωτερικό τους. Τα ειδυλλιακά αυτά τοπία, θυμίζουν τους ιδεατούς τόπους της Αρκαδίας, την ονειρική σχέση του ανθρώπου με τη φύση που συναντάται στον πίνακα του Nicolas

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Poussin *Et in Arcadia ego*. Η αγνή, αγροτική, ειδυλλιακή ζωή των Αρκάδων ανέκαθεν γοήτευε τους αστούς. Η αρμονική σχέση του ανθρώπου με την «αρχέγονη μορφή της φύσης» είναι βασικός παράγοντας για την ευτυχία και την υγεία του.

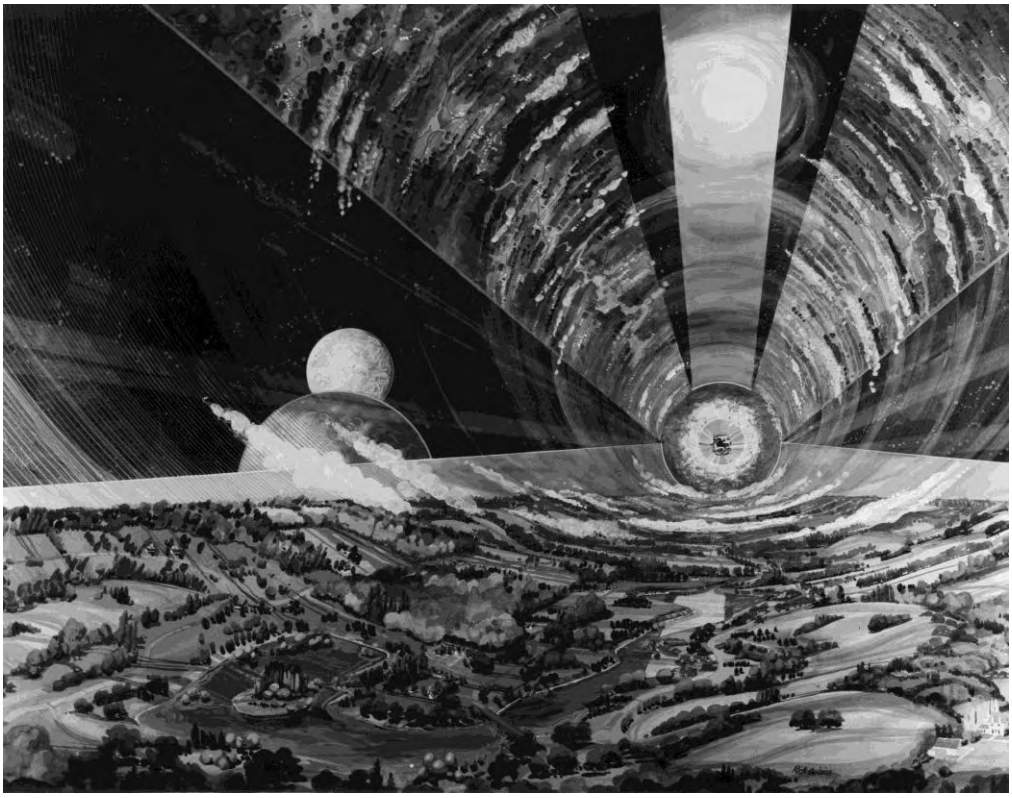

11.3. © NASA Ames Research Center, *Cylindrical Colony*, 1970
"Εναέριες" πόλεις. Μεταφορά της φύσης στις πόλεις-διαστημόπλοια.

Ενώ, λοιπόν, οι τεχνολογικές εξελίξεις οδηγούν σε εναέριες πόλεις, η φύση επαναπροσδιορίζεται και αποκαθίσταται υπό διαφορετικές συνθήκες. Αναζητούνται εναλλακτικές προτάσεις για την εξομάλυνση της κατά φύση αντιθετικής σχέσης, τεχνολογίας και φύσης. Αυτή την παραλληλία τεχνολογίας και φύσης, νομαδικής και αγροτικής ζωής, αναζητά και προβλέπει ο Ζενέτος για την πόλη του μέλλοντος.

«Το να αναφερθούμε από τώρα σε συστήματα δημιουργίας συνθηκών ελλείψεως βαρύτητος θα είναι αρνητική συμβολή σε προβλέψεις του "μέλλοντος", για σήμερα τουλάχιστον. Γιατί το "μέλλον" έχει απειροστή έννοια και υπό την έννοια αυτή, η πρόβλεψη δεν έχει νόημα-και τελικά "μηδενίζεται"»[11], συμπληρώνει σε υποσημείωση στο άρθρο του στον *Οικονομικό ταχυδρόμο* το 1974.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ως παραγωγικό προϊόν

Η έννοια του άυλου εισάγεται τη δεκαετία του 1930 με την έξοδο από το εργοστάσιο και την αλλαγή των σχέσεων εργασίας και παραγωγής. Στη μεταφορντική παραγωγή, η βιομηχανική εργασία παύει να είναι ηγεμονική και τη θέση της καταλαμβάνει η «άυλη εργασία», η εργασία που δημιουργεί άυλα προϊόντα, για παράδειγμα γνώση, επικοινωνία, σχέση, συναισθηματική απόκριση, την «δεξιοτεχνική ερμηνεία», δανειζόμενη τη φράση του Paolo Virno[1]. Οι Michael Hardt και Antonio Negri, θεωρητικοποιώντας σήμερα την άυλη εργασία, αναγνωρίζουν δύο μορφές της, τη διανοητική ή γλωσσική εργασία -η οποία «παράγει ιδέες, σύμβολα, κώδικες, κείμενα, γλωσσικές μορφές, εικόνες,...»- και την εργασία συναισθηματικής επιρροής, της οποίας οι επήρειες «αναφέρονται εξίσου στο σώμα όσο και στο νου»[2].

Τα περισσότερα επαγγέλματα που περιλαμβάνουν την άυλη εργασία, συνδυάζουν και τις δύο μορφές. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, για παράδειγμα, μεταφέρουν πληροφορίες, δημιουργώντας ταυτόχρονα συναισθηματικές επήρειες και μορφές ζωής, παράγουν δηλαδή επικοινωνία μέσω της επικοινωνίας. Η παραγωγή γλώσσας και η παράγωγη συναισθηματικών επηρειών συνδυάζονται. Ο λόγος και οι δεξιοτεχνικές πρακτικές έρχονται στο προσκήνιο και μαζί με αυτά η λεγόμενη επικοινωνιακή βιομηχανία, ή αλλιώς η «κοινωνία του θεάματος», όρο που εισάγουν για πρώτη φορά οι καταστασιακοί τη δεκαετία του 1960.[3]

«Η ηγεμονία της άυλης εργασίας τείνει να μετασχηματίσει την οργάνωση της παραγωγής από τις γραμμικές σχέσεις της αλυσίδας συναρμολόγησης στις αναρίθμητες και απροσδιόριστες σχέσεις διάσπαρτων δικτύων.», σχολιάζουν οι Hardt και Negri. «Η πληροφορία, η επικοινωνία και η συνεργασία γίνονται οι κανόνες της παραγωγής και το δίκτυο, η κυρίαρχη μορφή οργάνωσής της.»[4] Η *άυλη εργασία* δεν αναφέρεται στην εργασιακή πρακτική, αλλά στο παραγόμενο προϊόν. Η εργασία που εμπλέκεται στην άυλη παραγωγή είναι υλική και αναμιγνύεται με υλικές μορφές εργασίας.[5]

Η ανάδυση της μεταφορντικής συνθήκης και ο παγκόσμιος κορεσμός της υλικής παράγωγης εισάγει τον κόσμο της άυλης κουλτούρας. Η παγκοσμιοποίηση και ο καπιταλισμός δημιούργησαν μια πλούσια κοινωνία, με άφθονα και άμεσα διαθέσιμα προϊόντα, τα οποία αποτέλεσαν στοιχεία του συστήματος ανταλλαγής, χωρίς μια καθαρή χρηστική αξία που να μπορεί να καθορίσει το κόστος τους. Η αξία τους συντίθεται από προσωρινές τάσεις και μαζικές ψευδαισθήσεις. Η άυλη κουλτούρα κάνει δυνατό ένα σύστημα κατανάλωσης σύμφωνα με το οποίο ακόμη και τα πιο ανόητα αντικείμενα μπορούν να είναι επιθυμητά.

«Πρόκειται για μια γενική αποδοχή της ψευδαίσθησης. Ο πραγματικός καταναλωτής γίνεται έτσι καταναλωτής της ψευδαίσθησης. Το εμπόρευμα είναι το ίδιο μια ψευδαίσθηση και το θέαμα είναι η πιο γενική μορφή της.», σχολιάζει ο Guy Debord.[6]

Τα καταναλωτικά αγαθά χάνουν τη φυσική τους σημασία, γίνονται αφηρημένες έννοιες, «κενές μορφές, έτοιμες να λάβουν μια ποικιλία εννοιών ανάλογα με το περιεχόμενο.» Τα αντικείμενα μετατρέπονται σε «σύμβολα, ρευστά σημαινόμενα, ανίκανα να αναπαραστήσουν οτιδήποτε συγκεκριμένο, μέρος του μηχανισμού της κυκλοφορίας, που έχει γίνει σκοπός και αυτοσκοπός.»[7], σχολιάζουν οι Robert Sumrell και Kazys Varnelis στο βιβλίο *Blue Monday*. Στην μεταφορντική εποχή, τα φυσικά αντικείμενα πολλαπλασιάζονται με επιταχυνόμενο ρυθμό και διατίθενται για την συμβολική τους αξία. Τα αντικείμενα είναι σαν τους «ευκαιριακούς εραστές», όπως περιγράφουν οι AUDC, «που μόλις αγοραστούν, παύουν να είναι ποθητά.»

Ως αναπαράσταση

Η τεχνολογία των επικοινωνιών αλλάζει τον τρόπο που οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν, δημιουργώντας μια μορφή κουλτούρας απαλλαγμένη από υλικές αναφορές. «Οι τηλεπικοινωνίες υπόσχονται ότι το πνεύμα μπορεί να αποχωριστεί τη σάρκα και να υπάρξει ολοκληρωτικά στον κόσμο των ηλεκτρονικών εικόνων. Αυτές οι εικόνες είναι ελκυστικές γιατί, κυκλοφορώντας αδιάκοπα σε έναν αιθέριο κόσμο, δεν μπορούν να αποκτηθούν. Μπορούμε να

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

φαντασιωθούμε ότι έχουμε στην κατοχή μας αυτές τις εικόνες, δίχως τέλος, χωρίς να αισθανθούμε ποτέ την απογοητευτική υπευθυνότητα της ιδιοκτησίας.»[8]

Το φαντασιακό βρίσκεται στο προσκήνιο. Οι εικόνες μετατρέπονται σε «αφηγηματικούς και χωρικούς σχηματισμούς... Σε αυτό το έδαφος είναι ισχυρός όποιος ενεργοποιεί την υποκειμενικότητα και είναι κοντά στις επιθυμίες, όποιος απελευθερώνει τις διαφορές από τις στερεότυπες αναπαραστάσεις», επισημαίνει ο Τζιρτζιλάκης.[9] Η δυναμική της εικόνας επηρεάζει την αντίληψη και την εμπειρία μας στο χώρο. Η πραγματικότητα αντικαθιστάται από την εικόνα, η πόλη «είναι κατάλληλη μόνο ως σκηνικό για φωτογραφία»[10], περιγράφει ο Sitte, η αρχιτεκτονική μετατρέπεται σε μια πρακτική αναπαράστασης και η κίνηση «είναι το μόνο ίχνος ταυτότητας που έχει απομείνει» [11]. Αρχιτεκτονική και πόλη παύουν να είναι υλικές πραγματικότητες και μετατρέπονται σε χώρους όρασης (*spaces of vision*), σε αναπαραστάσεις πραγματικότητας.

Η αντίληψη του χώρου περιορίζεται στην όραση. Η αντίληψή μέσω της αφής εξαφανίζεται και γίνεται κατανοητή οπτικά μέσω της αναπαραγωγής της, μέσω της εικόνας, της φωτογραφίας. «Η φωτογραφία για την αρχιτεκτονική είναι όπως ο σιδηρόδρομος για τις πόλεις, τη μετατρέπει σε εμπόρευμα και τη διοχετεύει μέσω των περιοδικών προς κατανάλωση από το πλήθος. Αυτό προσθέτει ένα νέο πλαίσιο στην παράγωγη της αρχιτεκτονικής, το οποίο αντιστοιχεί σε ένα ανεξάρτητο κύκλο χρήσης, που υπερ-επιβάλλεται στον κτισμένο χώρο.»[12]

Ο Gilles Deleuze, περιγράφοντας την αφηγηματική δυναμική των εικόνων, θα μιλήσει για «εικόνες-κίνηση»[13], για εικόνες που επηρεάζουν την συνείδηση και τη χωρική εμπειρία και μας προετοιμάζουν για νέους τρόπους κατοίκησης. Επεξεργαζόμενοι τις χωρικότητες και τις αφηγήσεις που μας διοχετεύουν τα μέσα επικοινωνίας μέσω των εικόνων, ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια διαφορετική φύση γεγονότων, χώρων κατοίκησης και αστικοτήτων. Το φυσικό είναι δευτερεύον των τεχνολογιών επικοινωνίας. Το εικονικό προηγείται του πραγματικού. «Δεν υπάρχει τίποτα άυλο στην εικονικότητα. ...γίνεται αντιληπτή ως μια διαφορετική τάξη υλικότητας, φτιαγμένη από καλώδια και συνδέσεις...», σχολιάζει ο Reinhold Martin .[14] Η εικονικότητα είναι ένα σύνολο διασυνδεδεμένων κόμβων και διακλαδώσεων, είναι ένα δίκτυο επικοινωνίας.

Ως τηλε-ενέργειες

Ο Ζενέτος αντιμετωπίζει την *πόλη του μέλλοντος* σαν ένα δίκτυο κόμβων και συνδέσεων. Αναθεωρώντας τις αρχές σχεδιασμού σύμφωνα με τις τεχνολογικές εξελίξεις, εισάγει στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* έννοιες, όπως *τηλε-επαφές, τηλε-εργασία, τηλε-διεκπεραιώσεις*, που δεν είχαμε συναντήσει μέχρι τότε. Περιγράφει διαδραστικά περιβάλλοντα, εικονικές αναπαραστάσεις, προσομοιώσεις χώρων και συνθηκών κλίματος. Η αρχιτεκτονική αναδεικνύεται σε μέσο επικοινωνίας.

«Τοίχος- οθόνη τηλεόρασης με δυνατότητα ενεργού συμμετοχής», ειδικά «ακουστικά» ελέγχου συχνοτήτων κυμάτων, μετάδοσης «θροισμάτων ησυχίας» και ηχητικής απομόνωσης, «ματογυάλια- φίλτρα» για επιλεκτική θέαση και οπτική απομόνωση, είναι μερικά από τα «άυλα συστήματα διαμόρφωσης χώρου» που θέτονται στην *ηλεκτρονική πόλη*. «Η έγχρωμη τρισδιάστατη εικόνα μεγάλης ακριβείας -συμπληρωμένη (αργότερα) και με μετάδοση "*πληροφοριών*" οσμής και αφής- θα επιτρέψει πλήρεις επαφές με πρόσωπα και διάφορα εναλλασσόμενα περιβάλλοντα, τηλε-ταξίδια κ.α. Μέσω της οθόνης, ο άνθρωπος θα μπορεί να παρακολουθήσει ή και να πάρει μέρος σε θεάματα, να "*επισκεφτεί*" ένα φιλικό σπίτι (στην άλλη άκρη της γης), να κάνει τα ψώνια του κ.ο.κ....»[15], περιγράφει ο Ζενέτος. Μέσω των άυλων συστημάτων, ο κάτοικος της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* προβαίνει σε εικονικές αναπαραστάσεις γεγονότων και χώρων, σε προσομοιώσεις συνθηκών περιβάλλοντος, σε *simulations,* χρησιμοποιώντας τον αγγλικό όρο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

«Η αρχιτεκτονική δεν είναι τίποτα άλλο παρά σημείο και μια αυθαίρετη κατασκευή»[16], σχολιάζει ο Tafuri. Η αρχιτεκτονική είναι κόμβος σε ένα σύστημα δικτύων. Οι εικονικές κάψουλες που προτείνει ο Ζενέτος, δίνουν μια διαφορετική διάσταση στην εμπειρία και στην αντίληψη των κάτοικων της *ηλεκτρονικής πόλης*, φυσικό επακόλουθο των τεχνολογιών επικοινωνίας. Η αναπαράσταση προηγείται και πολλές φορές αντικαθιστά το πραγματικό.

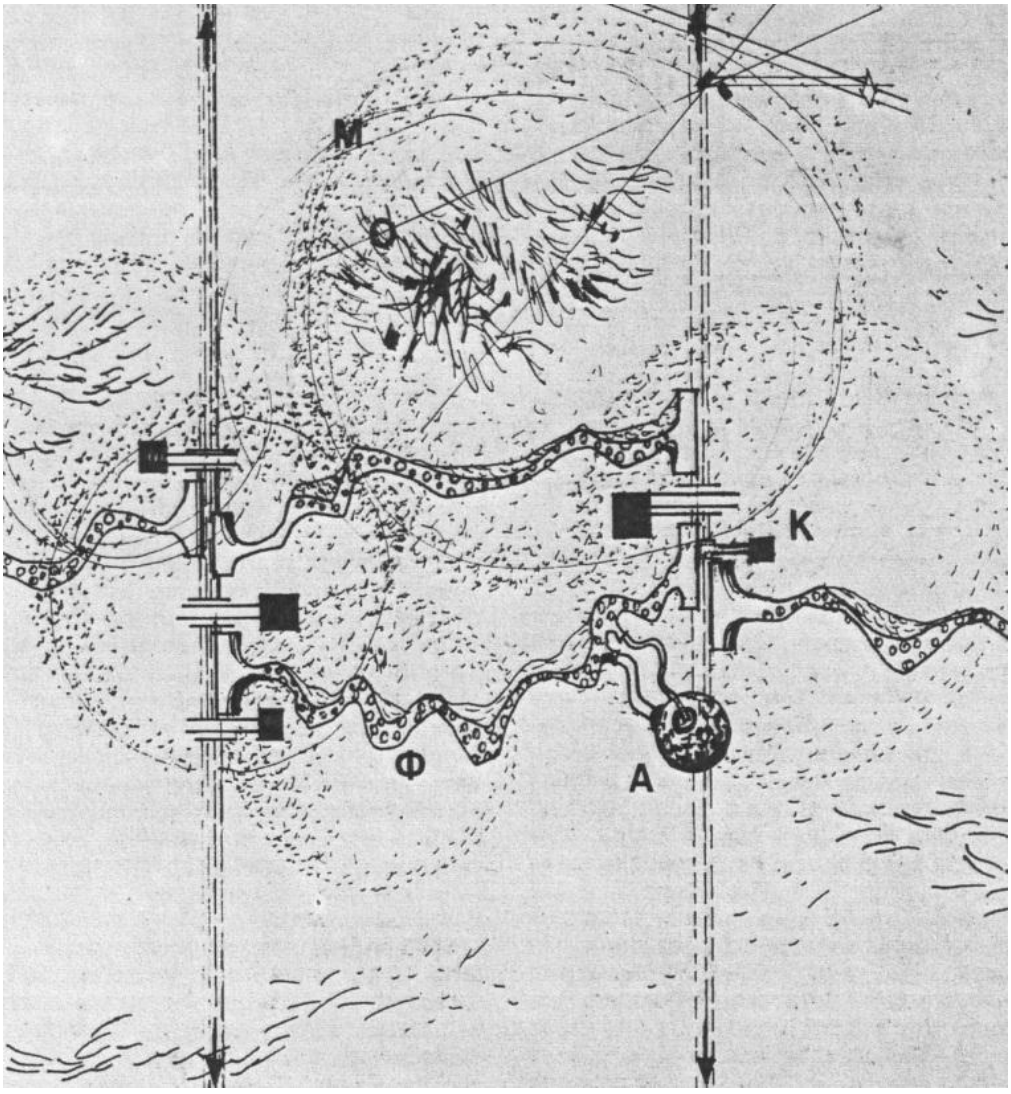

12.1. " Η άυλη αρχιτεκτονική (απώτερο μέλλον)
Φ. Ελαστικοί φορείς, Κ. Πομποδέκτες συχνοτήτων δημιουργίας διαφόρων επιθυμητών συνθηκών περιβάλλοντος, Μ. ελεγχόμενα πεδία, Ο. Ολογραφικό ομοίωμα, Α. Μονάδα ανακυκλώσεως."

Ο Ζενέτος προτείνει μια «άυλη αρχιτεκτονική»[17], όπως την ονομάζει ο ίδιος, μια αρχιτεκτονική απαλλαγμένη από τη μορφή και την τυπολογία[18], μια ανόργανη αρχιτεκτονική. Ο Mario Perniola περιγράφοντας την μετάβαση στην ανοργανικότητα της αρχιτεκτονικής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

αναφέρει: «Η βασική επιβεβαίωση του ανόργανου προσανατολισμού της αρχιτεκτονικής εμπειρίας προέρχεται ακριβώς από τα έργα και την ποιητική των πιο καινοτόμων αρχιτεκτόνων του δεύτερου μισού της δεκαετίας του ‘60. Η απόρριψη της λειτουργικότητας, η κριτική αναθεώρηση των βασικών αρχών της αρχιτεκτονικής ...η προνομιακή τοπολογία ενός δημόσιου κτιρίου που απευθύνεται στη μετάβαση, στο θέαμα, στον πολιτιστικό τουρισμό, στη διάλυση της κατοικήσιμης ενότητας, το ενδιαφέρον για χώρους διέλευσης και όχι κατοίκησης, είναι παρόμοιες πτυχές μιας τάσης προσανατολισμένης στην εγκατάλειψη της οργανικότητας.»[19]

Η αρχιτεκτονική του Ζενέτου στηρίζεται στην δικτυακή διάχυση και την ανοργανικότητα που οι τεχνολογίες των επικοινωνιών συνεπάγονται. Η εικονικότητα και η τηλε-μεταφορά είναι βασικά χαρακτηριστικά της *πόλης του μέλλοντος*. «Η δομή της πόλης και της κατοικίας του αύριο πρέπει να είναι κάτι φευγαλέο και όσο το δυνατόν άυλο», συμπληρώνει ο ίδιος. Η άυλη υπόσταση του βιώσιμου χώρου είναι η προβλεπόμενη συνθήκη του μέλλοντος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Κοινό
(Επίλογος)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Η μετάβαση από το φορντικό μοντέλο παραγωγής στον μεταφορντισμό συνοδεύεται από μια γενικότερη αλλαγή στην κοινωνική και πολιτική σκηνή. Η παγκοσμιοποίηση εισάγει στο λεξιλόγιό μας τις έννοιες του πλήθους και του κοινού. Το πλήθος έρχεται να αντικαταστήσει το λαό και την εργατική τάξη της νεοτερικότητας. Το πλήθος, τον 17ο αιώνα, ήταν μια απολύτως αρνητική έννοια.—Ο Hobbes, θεωρητικός και οξυδερκής αντίπαλος του πλήθους, στο σύγγραμμά του *De Cive*, θεωρεί το πλήθος συμφυές με τη «φυσική κατάσταση», πρότερο της σύστασης του «πολιτικού σώματος» και συνεπώς αντίθετο με το «κρατικό μονοπώλιο της πολιτικής απόφασης». Για τον Hobbes, ο λαός είναι «ένα και έχει μια μοναδική βούληση» ενώ το πλήθος ως «πολλοί» αποτελεί κίνδυνο για την «κρατική κυριαρχία», με την οποία είναι απόλυτα συνυφασμένος ο λαός. Στον αντίποδα, ο Spinoza, υποστηρικτής του πλήθους, χαρακτηρίζει το πλήθος ως μια διαρκή μορφή, με συλλογική δράση και μέριμνα για τα κοινά, «μια μορφή της κοινωνικής και πολιτικής ύπαρξης των πολλών ως πολλών»[1]. Το πλήθος, για τον Spinoza, είναι η αρχή των πολιτικών ελευθεριών.

Το πλήθος, ως σύνολο ενεργών μοναδικοτήτων, χάθηκε από την πολιτική σκηνή υπό τη σκιά του λαού και εμφανίζεται αρχικά στην Ιταλία με τους κοινωνικούς αγώνες του «κινήματος του 1977», το οποίο χαρακτηρίστηκε ως κίνημα περιθωριακών και κοινωνικών παρασίτων.[2] Έκτοτε αποτελεί επίκεντρο διαλόγου. Η ανάδυση της άυλης εργασίας και της βιοπολιτικής παραγωγής, δημιουργεί μια νέα συνθήκη, που δεν στηρίζεται στην ενότητα, την κεντρικότητα και την ιεραρχία αλλά σε μια πολλαπλότητα διαφορετικοτήτων. Η νέα συνθήκη δεν πρέπει να ειδωθεί ως μια αντίδραση στη νεοτερικότητα αλλά ως μια εναλλακτική, μια εναλλακτική νεοτερικότητα (altermodernity), επισημαίνουν οι Antonio Negri και Michael Hardt, ως μια «κοινωνική έκφραση του κοινού».[3]

Το πλήθος και το κοινό είναι έννοιες αλληλένδετες. Το πλήθος προωθεί ένα εναλλακτικό τρόπο κοινωνικής δικτύωσης, ένα εναλλακτικό τρόπο ζωής, που βασίζεται στο κοινό. Τι εννοούμε με τον όρο κοινό; Η βιοπολιτική προσέγγιση του όρου δεν περιλαμβάνει μόνο το «φυσικό κόσμο» αλλά και τα στοιχεία της ανθρώπινης κοινωνίας.[4] Κοινό είναι οι *κοινοί πόροι* (common resources) αλλά και οι κοινότητες και οι σχέσεις που δημιουργεί η κοινωνική επαφή και διάδραση. Στα κοινά συγκαταλέγονται τα «φυσικά κοινά», ο αέρας, το νερό, το έδαφος, οι σοδιές..., τα «δημόσια κοινά» (υποδομές, δίκτυα, πηγές ενέργειας), τα «αστικά κοινά» (ελεύθεροι-κοινόχρηστοι χώροι, πάρκα, χώροι πρασίνου)[5] αλλά και οι «κοινοί τόποι» του Αριστοτέλη, δηλαδή, η γλώσσα, οι κώδικες, η πληροφορία, οι εικόνες, οι γνώσεις, οι «συγκινησιακοί τόνοι» που περιγράφει ο Virno, οι κοινωνικές σχέσεις, οι τρόποι κοινωνικότητας, οι δραστηριότητες της άυλης εργασίας.

Το κοινό και οι μοναδικότητες του πλήθους δεν είναι αντίθετα, αλλά συμβατά και αλληλοεξαρτώμενα. Το πλήθος μέσω της αλληλεπίδρασης των μοναδικοτήτων που το συνθέτουν, συνεχώς «μεταμορφώνεται» και το «κοινό επεκτείνεται». Το κοινό, όπως και κάθε μορφή ζωής, «δεν είναι ένα *mitsein*(being with)...κατασκευάζεται» [6], δημιουργείται συνεχώς. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του κοινού είναι ότι αντικαθιστά το δίπολο δημόσιο-ιδιωτικό της νεοτερικότητας. Αυτό δεν σημαίνει ότι καταργεί την αντίθεση αλλά αποτελεί μια εναλλακτική, μια διαφορετική ανάγνωση της δημόσιας σφαίρας.

Πώς αποτυπώνεται αυτή η μετάβαση από το δίπολο δημόσιο-ιδιωτικό στο κοινό, στην μητρόπολη; Οι πόλεις του μοντερνισμού είναι «απολύτως συνδεδεμένες με την ανάπτυξη του βιομηχανικού κεφαλαίου», με την ιεραρχία και τον διαχωρισμό των λειτουργιών. Η μητρόπολη όμως της βιοπολιτικής παραγωγής, ως μια «τεράστια δεξαμενή του κοινού»[7] απαιτεί πιο ευέλικτες και πιο ρευστές δομές. Ο Charles Baudelaire, περιγράφοντας την μητρόπολη, στο απόσπασμα *La Foule*, γράφει «Δεν μπορεί ο καθένας να κολυμπά μέσα στο πλήθος: το να απολαμβάνεις το πλήθος είναι τέχνη»(*Il n'est pas donné à chacun de prendre un bain de multitude: jouir de la foule est un art;*).[8] Η μητρόπολη του πλήθους, ως χώρος μοναδικοτήτων, ως χώρος πολλαπλότητας, διαφορετικότητας, επικοινωνίας και ενέργειας και όχι ως ομοιογενής και παθητικός χώρος, δεν μπορεί πλέον να στηρίζεται σε παραδοσιακές μορφές ανάπτυξης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

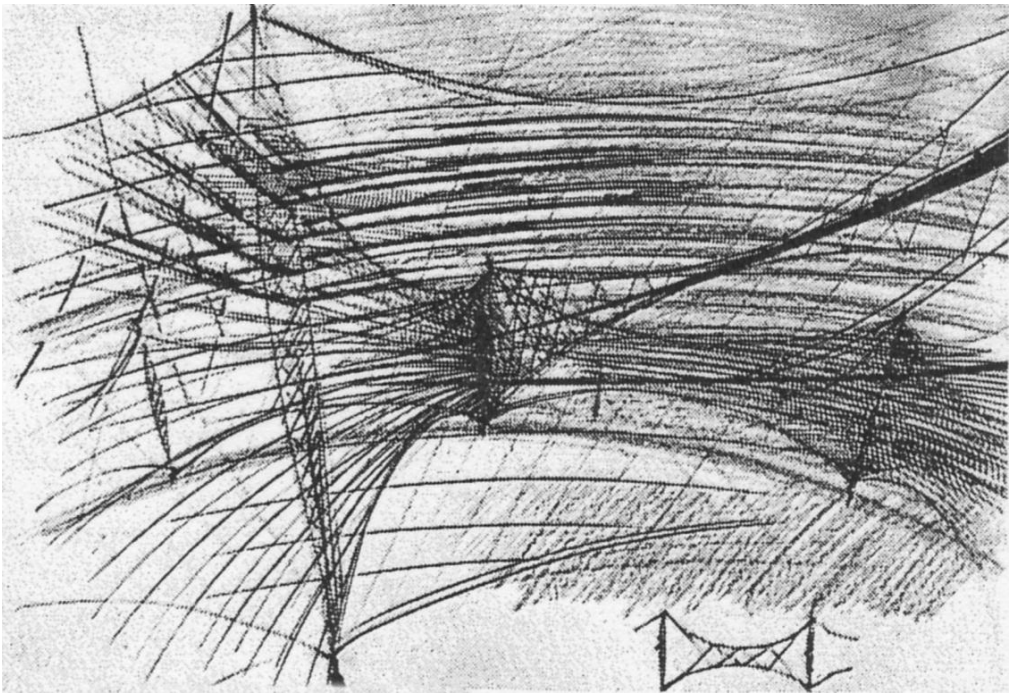

13.1. "Όψη"

Οι ριζοσπαστικές ουτοπίες του 1960, διακρίνοντας την μη λειτουργικότητα των παραδοσιακών μορφών οργάνωσης της πόλης και της κοινωνίας εν γένει, προτείνουν νέα μοντέλα ανάπτυξης που στηρίζονται στην πολλαπλότητα των δομών και των δραστηριοτήτων. Μέσω μιας τεχνολογικής έξαρσης, προτείνουν μεγαδομές (*megastructures*), με έντονη προγραμματική πολλαπλότητα, διατηρώντας την πυκνότητα, που απαιτεί μια πόλη για να χαρακτηρίζεται ως τέτοια, και την κλίμακα του ανθρώπου. Αντιμετωπίζουν την αρχιτεκτονική ως «ανόργανο σώμα του πλήθους», ως «συναρμογή επιρροών και τρόπων ύπαρξης που συνιστούν ένα *habitu*»[9], έναν τρόπο κατοίκησης.

Ο Ζενέτος, στην πρόταση της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας*, θα επιμείνει ότι οι πόλεις που στηρίζονται στα χωρικά μοντέλα της νεοτερικότητας δεν λειτουργούν και θα προτείνει τον συνδυασμό τρισδιάστατων πόλεων και της τηλε-διεκπεραιώσεως της παραγωγής. Αντιλαμβάνεται ότι οι συνθήκες εργασίας και παραγωγής έχουν ήδη αλλάξει και προτείνει ένα χωρικό μοντέλο που «ριζώνει» πάνω από τη Γη. Αντιμετωπίζει την πόλη του μέλλοντος ως τόπο της βιοπολιτικής παραγωγής που βρίσκεται υπό συνεχή «μεταμόρφωση» και ανανέωση. Ο αστικός ιστός αναπροσαρμόζεται και επεκτείνεται σε συνάρτηση με τις αλλαγές στις παραγωγικές διαδικασίες αλλά στις κοινωνικές πρακτικές.

Η δημιουργία μεγαδομών «δεν αποτελούν λύσεις εφ' όσον διατηρούν μέσα στον αστικό ιστό τις διαδικασίες των "Υπηρεσιών Διεκπεραιώσεως"», επισημαίνει. «Η επιταχυνόμενη αστικοποίηση του ανθρώπου πρέπει να αντιμετωπισθή με την αύξηση του αριθμού των μονάδων-κοινωνικών ενοτήτων και όχι με τη συνεχή διόγκωση των υπαρχόντων υπερκέντρων.... Η αστικοποίηση τεράστιων επιφανειών αλλοιώνει το κλίμα και δυσκολεύει το

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

κύκλωμα παραγωγής οξυγόνου, ενώ ο άνθρωπος χάνει την απαραίτητη επαφή με τα βασικά στοιχεία προσανατολισμού του»[10].

Η πόλη πρέπει να επανακτήσει την πυκνότητα της και τον κοινωνικό της ρόλο. Η συνεχής επέκταση του ιστού και κατά συνέπεια τα αυξανόμενα οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού, έχουν σαν αποτέλεσμα την διάλυση της συνοχής και της πυκνότητας της πόλης και κατά συνέπεια την απουσία κλίμακας και προσανατολισμού. Η τρισδιάστατη πόλη που προτείνει ο Ζενέτος λειτουργεί ως «πλαίσιο» δραστηριοτήτων. Το επίκεντρο είναι ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος ορίζει το χώρο, του δίνει μέτρο, ρυθμό και μορφή.

Οι κάψουλες κατοίκησης μεταμορφώνονται ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες του χρήστη. Ο κάτοικος της κάψουλας ορίζει το ποσοστό ιδιωτικότητας που αρμόζει στην ιδιοσυγκρασία του μέσω του παραμετρικού περιβλήματος. Η απώλεια των επίκτητων αισθημάτων ντροπής που χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο από την «εποχή των αρχέγονων»[11], έχει σαν αποτέλεσμα το απόλυτο «άνοιγμα» του ιδιωτικού στο κοινό. Οι χώροι του ιδιωτικού βίου και του κοινού αναμιγνύονται στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*. Το ιδιωτικό εισχωρεί μέσα στο κοινό και το αντίστροφο, όχι μόνο σε φυσικό χώρο αλλά και μέσω των τηλε-ενεργειών.

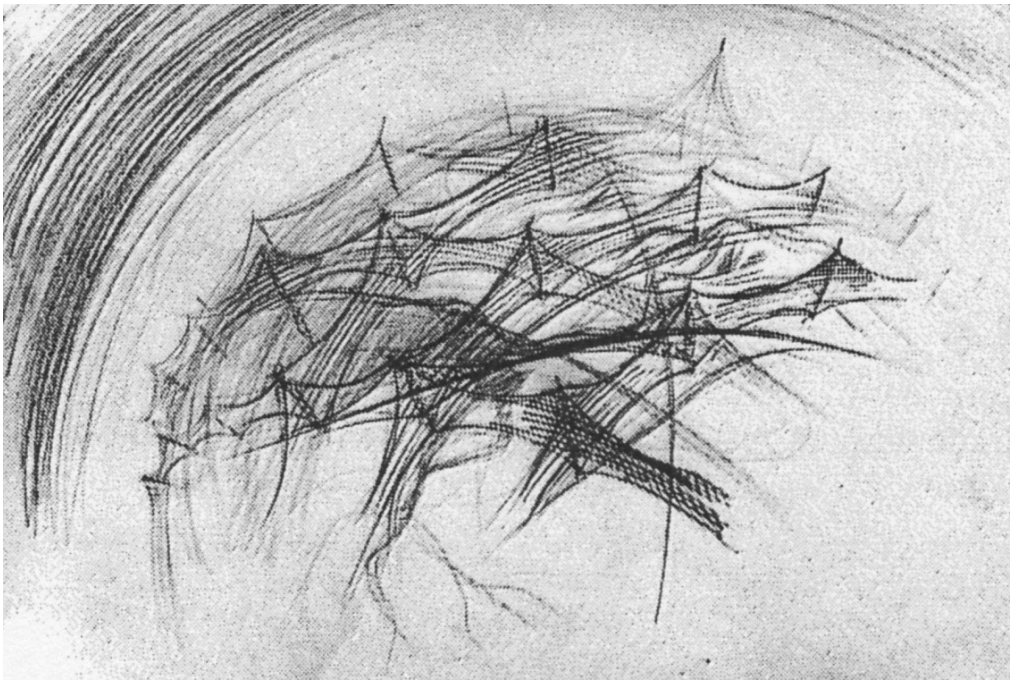

13.2. "Ένας ιστός αράχνης περιβάλλει την Γη μέσα στον οποίο δημιουργούνται οι χώροι κατοικίας και δραστηριότητος του ανθρώπου."

Ο Ζενέτος προτείνει την απελευθέρωση του εδάφους και τον σταδιακό αποικισμό της ατμόσφαιρας. «Θα οικοδομήσουμε δηλαδή τον αέρα (με απόλυτη ελευθερία οργανώσεως εφ' όσον δεν θα υπάρχει θέμα ιδιοκτησίας , που είναι ο βασικός λόγος αδυναμίας ορθολογικής οργάνωσης των σημερινών οικισμών.» [12] Η διάθεση του αέρα (*φυσικού κοινού)* προς κατοίκηση και η αποδέσμευση από την ιδιοκτησία που παρήγαγε το κεφάλαιο και ο καπιταλισμός , απελευθερώνει τον άνθρωπο και δίνει χώρο στην δημιουργικότητα, την μοναδικότητα και την πολλαπλότητα. Το έδαφος (*δεύτερο φυσικό κοινό*) παραμένει ελεύθερο και προσφέρεται για κοινή χρήση. Η συντήρηση και η ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

αποτελεί «αυτή καθευατή... ανάγκη αυτοσεβασμού». Η άμεση επαφή με το φυσικό τοπίο και η καλλιέργεια της γης αποτελεί ενεργό πεδίο της βιοπολιτικής παραγωγής και έχει κυρίαρχο ρόλο στην πόλη του μέλλοντος. Οι πηγές ενέργειας (*δημόσιο κοινό*), κήποι και κοινόχρηστοι χώροι (*αστικά κοινά*) και σαφώς οι δραστηριότητες της μεταφορντικής, πνευματικής ή γνωσιακής (*cognitive*) και συγκινησιακής (*affective*) παραγωγής [13] εισάγονται στην *Ηλεκτρονική Πολεοδομία*. Η πληροφορία και η επικοινωνία των μέσων, όπως αυτά περιγράφονται μέσα από τις εφαρμογές τηλε-διεκπεραίωσης, αποτελούν απαραίτητο παράγοντα εξέλιξης της τρισδιάστατης πόλης και της μελλοντικής κοινωνίας.

Η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* αποτελεί τον τόπο της άυλης τριτογενούς παραγωγής. Ο Ζενέτος θεωρεί δεδομένο ότι το μοντέλο της εργασίας και της παραγωγής έχει αλλάξει, η κοινωνία και η πόλη πρέπει να ακολουθήσουν τις εξελίξεις και να μην επιμείνουν σε παραδοσιακά πρότυπα και μοντέλα οργάνωσης και ανάπτυξης. Ήδη από την πρώτη του μελέτη για την πόλη του μέλλοντος το1960, εισάγει «βιοπολιτικές» μορφές κατοίκησης, υπό συνεχή μεταβολή, βασική αρχή της παραγωγής. Η ουτοπία το Ζενέτου ενέχει μια μεγάλη «δόση» ρεαλισμού. Την προβολή της *Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας* στο μέλλον «συντροφεύει» σαφή θεωρητική και επιστημονική σκέψη που στηρίζεται στις ήδη αναδυόμενες συνθήκες του μεταφορντικού μοντέλου και στα προβλήματα δομής στην Ελλάδα, η οποία αδυνατούσε και από ότι φαίνεται αδυνατεί να παρακολουθήσει τις εξελίξεις και να προχωρήσει σε νέα μοντέλα ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τις άλλες τεχνο-ουτοπίες του '60, ο Ζενέτος αναζητά συνδέσεις με την πεδίο της τεχνολογίας και της κατασκευής, από την μεγαδομή μέχρι την μικροκλίμακα των «κυψελών» και των στοιχείων που συνθέτουν τον χώρο διαμονής, προκειμένου να καταστήσει την πρότασή του *δυνητική*.

Η επαγγελματική του δραστηριότητα κινείται παράλληλα με την συλλογιστική και μελλοντολογική του σκέψη. Τα έργα που αναλαμβάνει αποτελούν αφορμή για την μελέτη και εφαρμογή (συχνά πειραματική) στοιχείων από την πρότασή του για την μελλοντική πόλη. Η πόλη του μέλλοντος, όπως και η σκέψη του, δεν είναι στατική. Είναι μία μηχανή που ανανεώνεται συνεχώς και επεκτείνεται στο άπειρο. Η *Ηλεκτρονική Πολεοδομία* αποτελεί «αρχείο» για την μεταφορντική συνθήκη, για την ανάδυση του πλήθους και του κοινού, για την προώθηση της πολλαπλότητας και της δημιουργικότητας των μοναδικοτήτων, για την κυριαρχία της επικοινωνίας, της πληροφορίας και των δικτύων, για την σημασία της αναπαράστασης και της εικόνας στο πεδίο της εμπειρίας, για τις νέες μορφές κοινωνικότητας και κατοίκησης, για την «αιώρηση» της αρχιτεκτονικής και της πόλης, για την δημιουργία «τόπων», εκεί που κάθε φορά *είναι* και *ενεργεί* ο άνθρωπος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Σημειώσεις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Το Διαδικτυακό μοντέλο

[1] Η ομάδα X ενστερνίζεται τις "οικολογικές" θέσεις του Doorn Manifesto του 1954
"η κατοικία πρέπει να εντάσσεται στο τοπίο"
A. Smithson (επιμ.), *Team 10 Primer*, Boston: MIT Press, 1968

[2] K. Frampton, *Μοντέρνα Αρχιτεκτονική. Ιστορία και κριτική*, μτφρ. Θ.Ανδρουλάκης-Μ. Πάγκαλου, Αθήνα: Θεμέλιο, 1999, σελ.250

[3] Ο Ζενέτος απαντώντας σε ερώτηση στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* σχετικά με τις προβλέψεις του για την εφαρμογή της Ηλεκτρονική Πολεοδομίας, σχολιάζει: «Διατηρώ την εντύπωση ότι τα πρώτα φυτώρια θα εμφανιστούν στην Αγγλία,... έχουν τα τελευταία χρόνια πάρει τεράστια ανάπτυξη τα μέσα επεξεργασίας και μεταδόσεως των πληροφοριών. ... Επίσης, ... η Σουηδία, λόγω γενικότερης νοοτροπίας και η Ιαπωνία λόγω μεθοδικότητας, εφευρετικότητας και δημιουργικής φαντασίας. .... Σαν γενικό κανόνα πρέπει να πούμε ότι οι χώρες όπου παρατηρείται πληθυσμιακή έκρηξη ή απομόνωση των κέντρων δραστηριότητας λόγω των γεωγραφικά μεγάλων αποστάσεων (πχ. Βραζιλία), θα πρέπει αργά ή γρήγορα να αντιμετωπίσουν το αδιέξοδό τους με ηλεκτρονικές μεθόδους.», "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7

[4] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η Κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962", *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.48-55

[5] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Παράλληλες Κατασκευές", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 4, 1970, σελ.59

[6] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.125

[7] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η Κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962", *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.49

[8] Παραθέτεται σχετικό απόσπασμα από συνέντευξη του αρχιτέκτονα στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*
Α.Κ. Αλεξανδρόπουλος (δημοσιογράφος): «Το παραγωγικό σύστημα, μεταβάλλοντας σε φετίχ το χώρο έχει απανθρωποποιήση το χτισμένο περιβάλλον, μ' αυτή την μαζική ανέκφραστη «αρχιτεκτονική» των γκέττο, που αδίστακτα μας έχουν επιβάλλει. Χτίζοντας, λοιπόν, στην ατμόσφαιρα, ... σημαίνει ότι δεχόμαστε την ολοκληρωτική ήττα και υποταγή μας στο παραγωγικό σύστημα, ... Ανεβαίνοντας στην ατμόσφαιρα όπου θα' χουμε σχεδόν το ίδιο τεχνολογημένο περιβάλλον, πιο απάνθρωπο ίσως από το έδαφος. Μετά από κει που θα πάμε;»
Τ.Χ. Ζενέτος: «Ναι, ναι... Αλλά η δαπάνη δομήσεως με παραδοσιακά μέσα είναι πια απαγορευτική. Αν διανοηθής να αντιμετωπίσης το πρόβλημα του αστικού πληθυσμού με πέτρα και ξύλο δεν θα το λύσης ποτέ. Το αντιστάθμισμα αυτής της ελλείψεως στοιχείων άμεσης φυσικής προελεύσεως, στη λύση αυτή θα αντικαθιστάται με την συνύπαρξη του ανθρώπου με την παρθένα φύση.... Το τεχνολογημένο περιβάλλον είναι ανύπαρκτη σχεδόν αράχνη, που θα αναπτύσσεται σε παρθένο χώρο, λύση, αναγκαστική, οπωσδήποτε, αφού είναι αδύνατο να επιστρέψουμε στις παραδοσιακές κατασκευές.», "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ.40-41

[9] M. Taffuri [1973], *Architecture and Utopia, Design and Capitalist Development*, μτφρ. Barbara Luigia La Penta, Massachusetts: MIT Press, 1979, σελ.16-18

[10] στο ίδιο, σελ.18

[11] Superstudio, "Δώδεκα ιδανικές πόλεις. Προμηνύματα για τη δεύτερη παρουσία της πολεοδομίας", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ.84-94

[12] Σύμβουλοι: Σ. Αγγελίδης, Δ. Μπαϊρακτάρης, πολιτικοί μηχανικοί. Συνεργάτης αρχιτέκτων: Α.Ν. Παπαναστασίου
στο ίδιο, σελ.113

[13] Ο αγγλικός όρος που χρησιμοποιεί ο Pierre Levi είναι *virtual*.
P. Levi [1995], *Δυνητική πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου*, μτφρ. Μ. Καραχάλιος, Αθήνα: Κριτική, 1999

[14] Η πρόταση του Ζενέτου αντιμετωπίζεται από την εφημερίδα με θαυμασμό αλλά διστακτικότητα. Συγκεκριμένα, ο δημοσιογράφος Α. Αλεξανδρόπουλος αναφέρει: «Από την εποχή του 1952-1962 κιόλας, όταν μαζική ήταν η προσπάθεια της διεθνούς πολεοδομίας να αναμορφώση των κόσμο με τις κλασικές μεθόδους, ο κ. Ζενέτος είχε διαισθανθή την ματαιοπονία και αναζητώντας νέους δρόμους, έφτασε στην «Ηλεκτρονική Πολεοδομία»...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Πρόταση εντυπωσιακή, επαναστατική, δημιουργεί αμέσως πολλά ερωτηματικά και ανάλογη μελαγχολία. Προσφέρεται η Ελλάδα του 1970, με τη γνωστή κοινωνική και πολιτικοοικονομική δομή της , για τέτοιες πρωτοποριακές εφαρμογές;», "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7

[15] Α. Γιακουμακάτος, "Πρόλογος" στο *Τάκης Χ. Ζενέτος, Ψηφιακά Οράματα και Αρχιτεκτονική*, Ελένη Καλαφάτη & Δημήτρης Παπαλεξόπουλος (επιμ.), Αθήνα: Libro, 2006

Το Παγκόσμιο χωριό

[1] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ.112

[2] K. Marx [1957-1958], *Βάσεις Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας* (*Grundrisse der Kritik der Politischen Okonomie),* μτφρ. Γιάννη Χοντζέα, Αθήνα: Α/συνέχεια

[3] Αριστοτέλης, *Ρητορική*, 1358a36–1359a29

[4] P. Virno, *Η Γραμματική του Πλήθους*, μτφρ. Βασίλης Πασσάς, Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Οδυσσέας, 2007, σελ.150

[5] M. Hardt & A. Negri, *Empire*, Cambridge – Massachusetts: Harvard University Press, 2000

[6] P. Virno, ὀπ.αν., σελ.12

[7] Πρωτότυπο: Psychic communal integration, made possible at last by the electronic media, could create the universality of consciousness foreseen by Dante when he predicted that men would continue as no more than broken fragments until they were unified into an inclusive consciousness.
"The Playboy Interview: Marshall McLuhan", *Playboy Magazine*, March 1969

[8] R. F. Abler, "What Makes Cities Important", *Bell Telephone Magazine 49*, no 2 (March-April), 1970, σελ.15

[9] Στις προηγμένες χώρες ήδη τα media προωθούν τις τηλε-εφαρμογές. Ο Ζενέτος αναφέρεται σε αυτό στην εβδομαδιαία οικονομική εφημερίδα *Οικονομικός Ταχυδρόμος*: «Εκείνο που μόνο τονίζουμε είναι ότι αυξάνεται καθημερινά, ιδίως στις προηγμένες χώρες, εκλαϊκευτική παρουσίαση των διεξόδων αυτών από τα πανίσχυρα μέσα επικοινωνίας (ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες, περιοδικά). Για παράδειγμα θα αναφέρουμε μόνο ένα πρόσφατο άρθρο στο περιοδικό «Κυριακάτικο Τάιμς» με τον τίτλο «αντίο στο γραφείο...» όπου μεταξύ άλλων τονιζόταν ότι «οι πληροφορίες μεταφέρωνται ευκολώτερα απ᾽ ότι ι άνθρωπος», ότι «ένα δίκτυο υπολογιστών εγκαθίστανται περισσότερο εύκολα από ένα δίκτυο δρόμων ή Μετρό» .... «Η ταχύτητα της αυξήσεως των αναγκών σε οδική υποδομή είναι μεγαλύτερη από τη δυνατότητα ικανοποιήσεώς της.»», "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7

[10] J. Rajchman, *Constructions*, Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 1998

[11] Αναφορικά με την δυνατότητα εφαρμογής των «τηλε-ενεργειών» στην οργάνωση των πόλεων, απαντά ο αρχιτέκτονας σε σχετική ερώτηση του αρχιτέκτονα στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*: « Οι πιο πολλές προβλέψεις για τις εξελίξεις της Τεχνολογίας και τις επιπτώσεις της στην καθημερινή ζωή, πάνω στις οποίες βασίστηκε η πρότασή μου.... είτε έχουν κιόλας πραγματοποιηθεί, είτε βρίσκονται στο στάδιο ερεύνης για την ευρεία εφαρμογή τους. Πολλά ινστιτούτα και επιστημονικοί οργανισμού σ᾽ όλο τον κόσμο ασχολούνται συστηματικά με την οργάνωση του Μέλλοντος, τη μορφή του Αύριο. Οι σύμβουλοι της κρατικής μηχανής και των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων έχουν δεχθῆ σαν δεδομένο πια μέσα στη 10ετία 1970-1980 στην καθιέρωση πχ. της «Εργασίας από το Σπίτι», την έναρξη χρησιμοποιήσεως οικιακών υπολογιστών, των ακροδεκτών (Terminals), της «τηλε-εξυπηρετήσεως, της «τηλε-χρεώσεως», της «τηλε-εκπαιδεύσεως» κοκ. Πέρα όμως από αυτό, και το ευρύ κοινό, ασφυκτιώντας μέσα στο σύγχρονο περιβάλλον των υπερφορτισμένων αστικών κέντρων (κυκλοφορία, καυσαέρια, δόμηση) έχει αρχίσει και προετοιμάζεται ψυχολογικά για τις βαθύτατες αυτές μεταβολές, που θεωρεί πλέον σαν μοναδική διέξοδο σωτηρίας», "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7

[12] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 3, 1969, σελ.116

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[13] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Παράλληλες κατασκευές (συνέχεια)", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 4, 1970, σελ.59
[14] Πρωτότυπο: emergence of multiple and interlinked parts which encourage media objects to travel .... and people changes things. Remixability becomes practically a built-in feature of the digital networked media universe
L. Manovich, "*Remix and Remixability*, Νοέμβριος 2005:
http://rhizome.org/discuss/view/19303/#c36762

Η Συνεχής πόλη-έδαφος
[1] J. Gottman, *Megalopolis: The Urbanized Northeaster Seaboard of the United State*s, New York: The Twentieth Century Fund, 1961, σελ.57
[2] T.Ch.Zenetos, "Myths of low-density living", *Architectural Design,* Vol XLIII 4/1973, σελ.247
[3] K. Varnelis, "Programming After Program. Archizoom's No-Stop City", *Praxis: Journal of Writing and Building, Issue 8*, σελ.87
[4] non figurative: όρος που εισάγει ο Andrea Branzi για την μη αναπαραστατική, μη απεικονίσιμη αρχιτεκτονική
Andrea Branzi, "The Fluid Metropolis," *Andrea Branzi. The Complete Works*., New York: Rizzoli, 1992, 1971, σελ.50-51
[5] M. Cattiari, *La Città*, Pazzini Stampatore Editore, σελ.31
http://www.scribd.com/doc/55721719/Cacciari-Massimo-La-citta-2004
[6] G. Deleuze & F. Guattari, *Thousand Plateaus*, μτφρ. Brian Massumi, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987, σελ.22-23
[7] στο ίδιο, σελ.22-23
[8] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ.113
[9] G. Deleuze & F. Guattari, όπ.αν., σελ.22-23
[10]Γ. Τζιρτζιλάκης, "Ο Αθηναίος χωρικός. Η γεωργία ως μετα-μητροπολιτική συνθήκη. Θέσεις για την οικολογική διάχυση και την πόλη-έδαφος", *Κιβωτός. Παλαιοί σπόροι για νέες καλλιέργειες,* Γιαννίση Φοίβη, Ηλιοπούλου Κατερίνα, Κοτιώνης Ζήσης (επιμ.), 12η Διεθνής Έκθεση Αρχιτεκτονικής Biennale της Βενετίας, Ελληνική Συμμετοχή, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2010.
[11]Ζ. Ντελέζ – Φ. Γκουαττάρι, *Κάφκα. Για μια ελάσσονα λογοτεχνία*., μτφρ. Κ.Παπαγιώργης, Αθήνα: Καστανιώτη, 1998, σελ.21

Οι Μη-τόποι
[1] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Παράλληλες κατασκευές", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 4, 1970, σελ.59
[2] *Space of flows*, αγγλικός όρος που εισήγαγε για πρώτη φορά ο Manuel Castells το 1989.
M. Castells, *The Informational City: Economic Restructuring and Urban Development,* Wiley-Blackwell, 1992, σελ.147
[3] Τ.Χ. Ζενέτος, όπ.αν.
[4] M. Augé, *Non-Places: An Introduction to the Anthropology of Supermodernity*, New York: Verso, 1995
[5] "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7
[6] N. Tazi, "Fragments of Net-Theory", *Mutations*, Rem Koolhaas & Hans-Ulrich Obrist (επιμ.), Barcelona : ACTAR, 2000, σελ.42
[7] Τ.Χ. Ζενέτος,(1962)"Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.124

Η Νέα διάσταση του χρόνου
[1] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962" *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[2] Τ.Χ. Ζενέτος, "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967, σελ.80
[3] Π.Ζενέτος(1966), "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.252
[4]Στο ίδιο, σελ.87
[5] Τ.Χ. Ζενέτος, "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967 σελ.80
[6] R. Koolhaas, "Life in the metropolis or the culture of congestion" *Architectural Design 47*, 5/August, 1977
[7] Στο ίδιο, όπ.άν.
[8] Ο Ζήσης Κοτιώνης στο "Εν προβόλω. Γυμνάσιο Δάφνης, του Τάκη Ζενέτου" παραλληλίζει την «ενασχόληση με την ιδεατή επιφάνεια, στην οποία οι τρεις διαστάσεις συμπτύσσονται σε δύο» στο έργο του Ives Klein *Leap into the Void (Saut dans le Vide)* με την τάση του Τάκη Ζενέτου να αντιμετωπίζει τα κτήρια του ως «επιφάνειες δισδιάστατες χωρίς βάθος», «σαν εικόνες χωρίς βάθος». Παραθέτω ένα απόσπασμα: «Η αναμέτρηση με τα βάρη σε διάφορες «πόζες», τις οποίες επιτρέπει μια σύγχρονη κατασκευαστική τυπολογία, να ποιο είναι το δραματικό περιεχόμενο της αρχιτεκτονικής του Ζενέτου. Το ερώτημα του πώς θα στηριχτείς και πώς θα βαραίνεις έδωσε στη μοντέρνα αρχιτεκτονική μια τροπή αφύσικη και δραματική όταν η αρχιτεκτονική κατάφερε να διαγράψει έναν ορίζοντα οντολογικού προσδιορισμού για το δραματικό στατικό γεγονός, αποσπώντας το από την αυτοαναφορική «κατασκευολαγνική» του κατάσταση. Κατάφερε να δώσει την εικόνα του σύγχρονου ανθρώπου ως ενός όντος το οποίο έχει χάσει ή θέλει να χάσει τη βαρυτική του σχέση με τη γη.»
Ζ.Κοτιώνης, *44 Ιστορίες της Αρχιτεκτονικής*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2001
[9] Πρωτότυπο: Technologies do not enframe. There's no enclosure, other than in the cryptofascist imagination. There is only the possibility of relation. Technology is matter and movement. Technology is not framing and cutting, it is mapping and connecting. Or at least, this is the characteristic of the technologies that have prevailed.
M. Wark, "Telegram from Nowhere", *Mutations,* Rem Koolhaas & Hans-Ulrich Obrist (επιμ.), Barcelona: ACTAR, 2000, σελ.32
[10] Όρος που χρησιμοποιεί ο Ζενέτος για μετακινήσεις διεκπεραίωσης, μετακινήσεις που οφείλονται σε έλλειψη οργάνωσης και προγράμματος και σε μετακινήσεις για παροχή εργασίας εφόσον είναι δυνατό να γίνονται από το σπίτι.
Τ.Χ. Ζενέτος, "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967, σελ.79
[11] Ο Ζενέτος έλαβε το 1967 τιμητική διάκριση για το έπιπλο πολλαπλών χρήσεων στο διαγωνισμό *Interdesign 2000*.
Τ.Χ. Ζενέτος, "Έπιπλα για να ζεις και να εργάζεσαι στο έτος 2000", *Αρχιτεκτονική Θέματα*, τχ. 3, 1969, σελ.294

Το Στιγμιαίο
[1] Ζ. Ντεριντά, *Η έννοια του αρχείου*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης, Αθήνα: Εκκρεμές, 1966, σελ.18
[2] Στο ίδιο, σελ.28
[3] Αναφορικά με τον συμμετοχικό χαρακτήρα της *Ηλεκτρονικής Πολεδομίας*, ο δημοσιογράφος Α.Κ. Αλεξανδρόπουλος παρατηρεί: «Ο Τ.Χ. Ζενέτος υποστηρίζει ότι μελλοντικά δεν θα υπάρχη αρχιτεκτονική με την σημερινή έννοια. Θα υπάρχη ένα είδος Design επί μέρους στοιχείων (Components) και ο ίδιος ο άνθρωπος θα σχεδιάζη το περιβάλλον του, βάσει των δυνατοτήτων που θα του προσφέρη ο Designer, ο αρχιτέκτονας του μέλλοντος.», "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ.58
[4] Πρωτότυπο: I did NOT want to find a monumental architecture. I did NOT want to find a fashionable architecture. I did NOT want to find a beautiful architecture. Instead I always

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

sought a "skinless" architecture, an architecture in which the outside arises from the inside, straight out of the inner life of the men who live in it.
P. Frassinelli, "Journey to the End of Architecure", *Superstudio. Life without Objects*, Peter Lang & William Menking, Italy: SKIRA, 2003
[5] Simon Sadler, *Archigram. Architecture without architecture*, Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 2005, σελ.128
[6] Πρωτότυπο: will only exist in the memories of the people that were there and in the information memory of the robot. ... An architecture existing only in time.
D. Greene, "Bottery," *Archigram*, no. 9, 1970 στο Simon Sadler,όπ.αν., σελ.128
[7] Πρωτότυπο: in a living city there must be a wide possibility of choice to accommodate every family size, and preferably every taste, hobby, or idiosyncracy. It is for this reason that much work has been done on the production of an element or panel system, which can be used in a number of different contexts.
Urban renewal : Fulham study : a pilot study of an area in the Metropolitan Borough of Fulham in the County of London, Taylor Woodrow Group(επιμ.), London : Taylor Woodrow Group, 1963, σελ.52-53
[8] Τ. Χ. Ζενέτος, "Αρχιτεκτονικά Θέματα", Ορέστης Δουμάνης (επιμ.), Ζυγός, τχ. 72-75, Νοέμβριος 1961-Φεβρουάριο 1962,σελ.37
[9] Για το θέμα της προκατασκευής στο μεταβατικό στάδιο, ο Ζενέτος σχολιάζει στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*: «Είναι γεγονός ότι τουλάχιστον στην Ελλάδα θα μπορῆ κανείς να βρῆ ένα είδος Mecano, από πρώτες ύλες παραγόμενες εκγχωρίως ακόμα και το σκυρόδεμα. Μπορούν και πρέπει να βρεθούν τελικά λύσεις με μικρότερες επεμβάσεις, με λυόμενες κατασκευές, εύκαμπτες κατασκευές, όπου θα εφαρμόζωνται τα ίδια δομικά συστήματα με τις ίδιες αρχές.» , "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ. 41
[10] Στο ίδιο, σελ.38
[11] Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", Αρχιτεκτονικά Θέματα, τχ. 7, σελ.117
[12] Στο ίδιο, σελ. 14

Ο Νομάς και ο Γεωργός

[1] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ.113
[2] Πρωτότυπο: Man the food-gatherer reappears incongruously as information-gatherer. In this role, electronic man is no less a nomad than his paleolithic ancestors.
M. McLuhan, *Understanding media: The extensions of man*, Taylor & Francis, 2005, σελ.309
(Το βιβλίο αυτό συμπεριλαμβάνεται και στη βιβλιογραφική αναφορά που παραθέτει ο ίδιος το Ζενέτος στα *Αρχιτεκτονικά Θέματα* όπου επισημαίνει συγκεκριμένα χωρία)
[3] Αριστοτέλης, *Προτρεπτικός*, Β43
[4] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.122
[5] Πρωτότυπο: Clothing and housing, as extensions of skin and heat-control mechanisms, are media of communication, first of all, in the sense that they shape and rearrange the patterns of human association and community.
M. McLuhan, όπ.αν., σελ.138
[6] Πρωτότυπο: Now man is beginning to wear his brain outside his skull and his nerves outside his skin; new technology breeds new man.
"The Playboy Interview: Marshall McLuhan", *Playboy Magazine*, March 1969
[7] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.125
[8] στο ίδιο
[9] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.123
[10] στο ίδιο.
[11] Π.Ζενέτος(1966), "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.259

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[12] K. Frampton, *Μοντέρνα Αρχιτεκτονική. Ιστορία και κριτική*, μτφρ. Θ.Ανδρουλάκης-Μ. Πάγκαλου, Αθήνα: Θεμέλιο, 1999, σελ.251
[13] S. Sadler, *Archigram. Architecture without architecture,* Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 2005, σελ.20

[14] Πρωτότυπο: Banham noted.....the ideal building would be as desirable as a new car and as disposable as an old one"
Simon Sadler, *Archigram. Architecture without architecture,* Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 2005, σελ.35
[15] Π.Ζενέτος(1966), "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.259-262
[16] M. Hardt – A. Negri, "Το Λυκόφως του κόσμου των χωρικών", *Το πλήθος. Πόλεμος και δημοκρατία στην εποχή της Αυτοκρατορίας, μτφρ. Γ. Καράμπελας,* Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, 2011, σελ.139
[17] G. Simmel, "Η φιλοσοφία του τοπίου", *Περιπλάνηση στη Νεωτερικότητα* (μτφρ. Γ. Σαγκριώτης-Ο.Σταθάτου), Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, 2004, σελ.179
[18] T.Ch.Zenetos, "Myths of low-density living", *Architectural Design,* Vol XLIII 4/1973, σελ.247
[19] K. Marx & F. Engels, "Bourgeois and Proletarians"*, Manifesto of the Communist Party:* http://www.anu.edu.au/polsci/marx/classics/manifesto.html
[20] Michael Hardt-Antonio Negri, όπ.αν., σελ.128
[21] Γ. Τζιρτζιλάκης, "Ο Αθηναίος χωρικός. Η γεωργία ως μετα-μητροπολιτική συνθήκη. Θέσεις για την οικολογική διάχυση και την πόλη-έδαφος", *Κιβωτός. Παλαιοί σπόροι για νέες καλλιέργειες,* Γιαννίση Φοίβη, Ηλιοπούλου Κατερίνα, Κοτιώνης Ζήσης (επιμ.), 12η Διεθνής Έκθεση Αρχιτεκτονικής Biennale της Βενετίας, Ελληνική Συμμετοχή, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2010.

Η Νέα φυσική συνθήκη
[1] Π. Ζενέτος, "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.262
[2]Ch. Zenetos, *Urbanisme électronique.Structures parallèles*, Athenès: Architecture in Greece, 1969, σελ.55
[3] Π. Ζενέτος, "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", όπ.αν., σελ.250
[4]Ch. Zenetos, *Urbanisme électronique.Structures parallèles*, όπ.αν., σελ.55
[5] "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 1054, 4 Ιουλίου 1974, σελ.40
[6] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1974, σελ.114
[7] Συγκριτικά με την οδική υποδομή, η εφαρμογή των τηλε-ενεργειών είναι περιβαλλοντικά και οικονομικά συμφέρουσα. Συγκεκριμένα, σχολιάζει στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο:* «Η ουσιαστική δυσχέρεια του διατιθέμενου δυναμικού, της ποσότητας πχ. του αναγκαίου μεγάλου αριθμού πομπών και της αντίστοιχης καταναλώσεως ενέργειας των γραμμών επικοινωνιών με μεγάλη χωρητικότητα μεταδόσεως πληροφοριών, θα αντιμετωπισθῆ εύκολα γιατί το αντίστοιχο κόστος των οδικών δικτύων, των τούνελς, των οχημάτων, των καυσίμων κτλ., που όταν μπαίνουν σε λειτουργία επιδεινώνουν το πρόβλημα αυξάνοντας –δευτερογενώς- τη συμφόρηση. ... τα άυλα μέσα επικοινωνίας εγκαθίστανται ταχύτερα από ένα δίκτυο οδών ή ένα Μετρό.», "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[8] Σε εκτενές άρθρο στην εφημερίδα *Οικονομικός Ταχυδρόμος,* ο Ζενέτος αναλύει τις αρνητικές επιπτώσεις το Μετρό στην Αθήνα. Μερικές από τις επιπτώσεις που επισημαίνει είναι: «Στις πόλεις που ήδη υπάρχει το Μετρό, η συμφόρηση έχει ενταθῆ ακόμη περισσότερο. ... Το Μετρό –εκτός από τη σοβαρή και αμετάκλητη επέμβαση στο ορατό και αόρατο περιβάλλον- θα κάνει μάταιη κάθε προσπάθεια ρυθμιστικού σχεδίου για αναστολή της επεκτάσεως της πρωτεύουσας και μια ορθολογική λύση χρήσεως εδάφους. .... Πριν καν λειτουργήσει, η επέκταση της Αθήνας θα είναι ραγδαία.... διότι θα πιστευθῆ ότι ο φραγμός της αποστάσεως της κατοικίας από τον τόπο εργασίας θα πάψη να υπάρχει.... Όλη η προσπάθεια ενός προγράμματος αναπτύξεως της επαρχίας θα εκμηδενισθῆ...», "Το μετρό δε λύνει κανένα πρόβλημα", Οικονομικός Ταχυδρόμος, φύλλο 1107, 24 Ιουλίου 1973, σελ. 22

[9] Π. Ζενέτος(1966),"Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.262

[10] στο ίδιο, σελ.257

[11] Τ.Χ. Ζενέτος, "Ανακύκλωση", *Θέματα Χώρου και Τεχνών*, τχ. 6, 1975, σελ.210

[12] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1974, σελ.114

[13] Σε συνέντευξη του αρχιτέκτονα στην εφημερίδα αναφορικά με την επανάχρηση των δομικών υλικών και συγκεκριμένα για το μπετόν σε αντιδιαστολή με τα «δομικά υλικά που θα παράγονται από απορρίμματα», ο Τάκης Ζενέτος σχολιάζει: «Το κτίριο από μπετόν αρμέ, όμως, δεν έχει καμιά δυνατότητα μεταβολής... αλλά... να τονίσω ότι δεν έχει σημασία η πρώτη ύλη. Αξία έχει πώς θα την αξιοποιήσουμε. Οπωσδήποτε όμως το σκυρόδεμα με το σημερινό τρόπο κατασκευής, που σου στερεί το δικαίωμα να το ξαναχρησιμοποιήσης, θα παύση να υπάρχη.», "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ.40-41

[14] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962" *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.50

[15] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1974, σελ.114

[16] Στο προαναφερθέν άρθρο του *Οικονομικού Ταχυδρόμου*, ο Ζενέτος μιλώντας για την ρύπανση του περιβάλλοντος που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις μόνιμες κατασκευές, επισημαίνει: «Σήμερα οι κατασκευές με σκελετό από μπετόν αρμέ, όταν εξαντλήσουν το όριο της ζωής τους, δημιουργούν δύο προβλήματα: 1.Πρέπει να κατεδαφιστούν, προκαλώντας μπάζα, άρα ρύπανση και 2.Έχουμε σπατάλη έργου που χρειάσθηκε για να παραχθή από το λατομείο μια ποσότητα ενέργειας, που δυστυχώς, πήγε χαμένη..... Τέτοια αντιθέτως προβλήματα, δεν έχεις αντί κατασκευών από μπετόν αρμέ, χρησιμοποιήσης πχ. ένα χωροδικτύωμα από καλώδια, το οποίο εκτός από την απεριόριστη διάρκεια ζωής (το δικτύωμα αλλάζει διάταξη, γιατί έχει ευκαμψία, ευλυγισία) δεν χρειάζεται και να το γκρεμίσεις. Άρα δεν προκαλεί απορρίμματα. Επίσης η ενέργεια που απαιτήθηκε για την τοποθέτηση του χωροδικτυώματος δεν πάει ποτέ χαμένη. Άπαξ και την κατανάλωσες, ενσωματώνεται στην κατασκευή σαν πάγιο απόθεμα», "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ.40

[17] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.124

[18]Πρωτότυπο: The abolition of the antithesis between town and country is not merely possible. It has become a direct necessity of industrial production itself, just as it has become a necessity of agricultural production and, besides, of public health. The present poisoning of the air, water and land can be put an end to only by the fusion of town and country...
Friedrich Engels, "Anti-Duhring – Socialism", Οκτώβριος 2000 http://www.marxists.org/archive/marx/works/1877-ad/p3.htm

Το Παιχνίδι

[1] Πρωτότυπο: Globalization designates a general schema of the hybridization of thought and action.
J. Attali, "The Roman System, or the Generic in All Times and Tenses", *Mutation*s, Rem Koolhaas & Hans-Ulrich Obrist (επιμ.), Barcelona : ACTAR, 2000, σελ. 22

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[2] Τ.Χ. Ζενέτος, "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967 σελ.87
[3]J. Huizinga, "Το Παιχνίδι και ο Αγώνας ως Εκπολιτιστικές Λειτουργίες", *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens), μτφρ. Σ. Ροζάνης-Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα: γνώση, 1989,* σελ.75
[4]J. Huizinga, "Φύση και Σημασία Παιχνιδιού ως Πολιτισμικού Φαινομένου", *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens), μτφρ. Σ. Ροζάνης-Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα: γνώση, 1989,* σελ.23
[5] Αναφορικά με την ρεαλιστικότητα της πρότασής του όσον αφορά την συμμέτοχη των κατοίκων της πόλης του μέλλοντος στη διαμόρφωση των χώρων διαβίωσης, ο Ζενέτος σχολιάζει στην εφημερίδα: «Εάν γυρίσουμε στο παρελθόν, θα δούμε ότι ο Έλληνας ήξερε παληότερα να συνθέτη το χώρο του με ευαισθησία και σοφία. Αυτό μαρτυράει ολόκληρη η παραδοσιακή ελληνική αρχιτεκτονική. Άλλοι παράγοντες του κατέστρεψαν αυτές τις αρετές. Η «πρόοδος» του αφαίρεσε τον αυθορμητισμό. Η δε διαφήμιση του επέβαλε μη ενδογενείς αξίες.», "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", όπ.αν., σελ.58
[6] J. Huizinga, "Το Στοιχείο του Παιχνιδιού στον Σύγχρονο Πολιτισμό", *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens), μτφρ. Σ. Ροζάνης-Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα: γνώση, 1989,* σελ.295
[7] J. Huizinga, στο ίδιο, σελ. 293
[8] G. Debord, *The society of the Spectacle,* (Zone Books, 1994) σελ.5

Οι Νέες μορφές κοινωνικότητας
[1] Τ.Χ. Ζενέτος, "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967 σελ.77
[2]Πρωτότυπο: Family does not replace social life. Work time, contacts in urban centers, cannot replace the need for (real) human relations-this can only develop stress... Low density semi-urban garden housing... technological man needs to be in proximity with virgin nature.....suspended city....flexibility not only to individual needs of the inhabitants but, also, to all the possible mutations of the urban-social structure.
T. Ch. Zenetos, "Myths of low-density living", *Architectural Design*, vol. XLIII, 4/1973, σελ.247
[3] Τ.Χ. Ζενέτος, όπ.αν.
[4] Τ.Χ. Ζενέτος, όπ.αν.
[5] Αναφερόμενος ο Ζενέτος στις ψυχολογικές παρενέργειες του Μετρό στον άνθρωπο, πόσο μάλλον σε ένα «μεσογειακό λαό» επισημαίνει στην μελέτη του *Το «μετρό» δεν λύνει κανένα πρόβλημα* που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα: «Το Μετρό προκαλεί... επεκτάσεις της πόλης. Οι επεκτάσεις της πόλης δημιουργούν πιέσεις για νέες επεκτάσεις του Μετρό.... Έτσι δημιουργείται ένας τεράστιος υπόγειος λαβύρινθος, ένα δεύτερο (αποκρουστικό) περιβάλλον. Όσοι ονειρεύονται το Μετρό... ας φανταστούν να περπατάνε επί ¾ της ώρας σε τυφλούς υπόγειους διαδρόμους για να αλλάζουν γραμμή. ...το Μετρό εκ των πραγμάτων αποξενώνει τον άνθρωπο από το αστικό περιβάλλον και τις σύνθετες διαδικασίες αλληλοσυμπλήρωσης. Επίσης εξαφανίζει την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, βασικό υπόβαθρο πρωτοτριτογενούς πόλης. ... Το Μετρό ...θεωρείται ... μία από τις αιτίες των ψυχικών ασθενειών των κατοίκων των μεγαλουπόλεων.», "Το μετρό δε λύνει κανένα πρόβλημα", Οικονομικός Ταχυδρόμος, φύλλο 1107, 24 Ιουλίου 1973, σελ.24
[6] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.123-124
[7] P. Virno, *Η Γραμματική του Πλήθους*, μτφρ. Βασίλης Πασσάς, Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Οδυσσέας, 2007, σελ.146

Οι Αναφορές στην επιστημονική φαντασία
[1]Πρωτότυπο: To predict the future we need logic, but we also need faith and imagination, which can sometimes defy logic itself.
A. C. Clarke, *Profiles of the Future: An Inquiry Into the Limits of the Possible,* New York: Holt, Rinehart & Wilson, 1984, σελ. 205

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[2] R. P. Banham, "Space, fiction and architecture", *Architects' Journal 127*, 17 April 1958, σελ. 559
[3] P. Frassinelli, SUPERSTUDIO, "Twelve Cautionary Tales for Christmas. Premonitions of the Mystical Rebirth of Urbanism", *Architectural Design*, no. 12/1971 (Δημοσιεύτηκε στα ελληνικά με τίτλο "Ιδανικές Πόλεις. Προμηνύματα για τη δεύτερη παρουσία της πολεοδομίας", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ. 84-94)
[4] Πρωτότυπο: The exquisitely drafted sections, axonometrics and illustrations depicting the twelve cities reassure the viewer of a perfectly engineered set of structures that only happen to work like the out of control technology in Kafka's inscriptive *Penal Colony*.
P. Lang & W. Menking, *Superstudio. Life without Objects*, Italy: SKIRA, 2003, σελ.46
Αγγλική μετάφραση του άρθρου του Κάφκα στο
F. Kafka,, In the Penal Colony (In der Strafkolonie), Φεβρουάριος 2007: http://records.viu.ca/~johnstoi/kafka/inthepenalcolony.htm
[5] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962", *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.47
[6] "Η πόλη και το σπίτι του αύριο. Για την ανώτερη και υγιεινότερη διαβίωση του ανθρώπου." *Οικονομικός ταχυδρόμος*, Φύλλο 924, 6 Ιανουαρίου 1974, σελ.16
[7] Τ.Χ. Ζενέτος,(1962)"Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.122
[8] "Η πόλη και το σπίτι του αύριο. Για την ανώτερη και υγιεινότερη διαβίωση του ανθρώπου.", όπ. αν.
[9] Σε σχετικό άρθρο στην εφημερίδα *Οικονομικός Ταχυδρόμος* για την *Πόλη του μέλλοντος* αναφέρεται: «Η ΜΕΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΑ και η καταστροφή του περιβάλλοντος –σαν ένα από τα αίτια που ωθούν τις προβλέψεις- ολοένα απασχολούν και περισσότερο τους επιστήμονες και τους υπεύθυνους για την οργάνωση της ζωής του ανθρώπου. Σε διεθνές επίπεδο, η μόλυνση του αέρα, της γης, της θάλασσας απειλεί την υγεία και την κοινωνική ανάπτυξη ολόκληρων γεωγραφικών διαμερισμάτων. Αυτό το υποπροϊόν της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας αποτελεί έναν από τους λόγους που εδώ και χρόνια «προκαλεί» τους επιστήμονες της Μελλοντολογίας να κάνουν προβολές στο χρόνο και να οραματίζωνται τον κόσμο του έτους 2000 και μετά. Γεγονός είναι, πάντως, ότι αποκολληθήκαμε πια απ' το χώρο των διηγημάτων επιστημονικής φαντασίας και μπήκαμε στους χώρους των ερευνητικών εργαστηρίων.... Ο κ. Τ.Χ. Ζενέτος ολοκλήρωσε τη μελέτη του απ΄τη δική του σκοπιά, αφήνοντας σ' άλλες επιστημονικές ειδικότητες τη διερεύνηση μια σειράς προβλημάτων-προϊόντων: κοινωνικών, οικονομικών, ψυχολογικών, πολιτικών ακόμα κ. ά.», "Η πόλη και το σπίτι του αύριο. Για την ανώτερη και υγιεινότερη διαβίωση του ανθρώπου.", όπ.αν., σελ.10

[10] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962" Αρχιτεκτονική, τχ. 42, 1963, σελ.50
[11] "Η πόλη και το σπίτι του αύριο. Για την ανώτερη και υγιεινότερη διαβίωση του ανθρώπου." *Οικονομικός ταχυδρόμος*, Φύλλο 924, 6 Ιανουαρίου 1974, σελ.16

Το Άυλο

[1] P. Virno, *Η Γραμματική του Πλήθους*, μτφρ. Βασίλης Πασσάς, Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Οδυσσέας, 2007, σελ.60
[2] M. Hardt-A. Negri, "Το γίγνεσθαι-κοινό της εργασίας", *Το πλήθος. Πόλεμος και δημοκρατία στην εποχή της Αυτοκρατορίας*, μτφρ. Γ. Καράμπελας, Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, 2011, σελ.126
[3] Guy Debord, *The society of the Spectacle,* Zone Books, 1994
[4] M. Hardt- A. Negri, όπ.αν., σελ.131
[5] Οι Hardt και Negri χρησιμοποιούν τον όρο «βιοπολιτική εργασία» για να περιγράψουν «την εργασία που δημιουργεί όχι μόνο υλικά αγαθά αλλά και σχέσεις και εν τέλει την ίδια την κοινωνική ζωή.», στο ίδιο, σελ. 127

[6] G. Debord, όπ.αν.
[7]R. Sumrell – K. Varnelis (AUDC), *Blue Monday. Stories of Absurd Realities and Natural Philosophies*, Actar, 2007, σελ.76-77

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

[8] στο ίδιο, σελ.75-76
[9] Γ. Τζιρτζιλάκης, "Μεσοαρχιτεκτονική. Σχόλια στην υπερμεσική διάλυση της αρχιτεκτονικής", *Αρχιτέκτονες*, τχ. 52, 2005, σελ.60
[10] C. Sitte, *City Planning According to Artistic Principles,* μτφρ. G. R. Collins - C. Crasemann Collins, Phaidon Press, 1889, σελ.311
[11] B. Colomina, *Privacy and Publicity. Modern Architecture as Mass Media*, MIT Press, 1996, σελ.26
[12] Στο ίδιο, σελ.47 *(ελεύθερη μετάφραση)*
[13] G. Deleuze, *Cinema 1: The Movement-image*, μτφρ. H. Tomlinson -B.Habberjam, Minneapolis, MN: University of Minnesota, 1986, σελ.215-220
[14] R. Martin, "Peripheral Vision", *Blue Monday. Stories of Absurd Realities and Natural Philosophies*, Robert Sumrell & Kazys Varnelis (AUDC_επιμ.), Actar, 2007, σελ.10-11
[15] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.123
[16] M. Tafuri, *The Sphere and the Labyrinth: Avant-Gardes and Architecture from Piranesi to the 1970's*, MIT Press, 1990, σελ.46-47
[17] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.124-125
[18] Γ. Τζιρτζιλάκης, ὀπ.αν.
[19]Πρωτότυπο: The fundamental confirmation of the inorganic orientation of architectural experience comes precisely from the works and the poetics of the more innovative architects working since the second half of the sixties. The rejection of functionalism, the critical revision of the fundamentals of architecture...the privileging of a public building topology destined for transit, performances, cultural tourism, the dissolution of housing units, attentions to spaces of transit rather than residences, are similar aspects of a tendency oriented toward the abandonment of any organic character.
M. Perniola, *The Sex Appeal of the Inorganic: Philosophies of Desire in the Modern World,* London: Continuum International Publishing Group, 2004, σελ.86

Το Κοινό (Επίλογος)
[1] P. Virno, *Η Γραμματική του Πλήθους*, μτφρ. Βασίλης Πασσάς, Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Οδυσσέας, 2007, σελ.11-15
[2] Στο ίδιο, σελ.132
[3] M. Hardt – A. Negri, *Commonwealth*, Cambridge-Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2009, σελ. 111-113
[4] Στο ίδιο,
[5] Γ. Τζιρτζιλάκης, "Πρόλογος*", Πληθοδομές. Το πλήθος, τα κοινά και η αρχιτεκτονική*, Κοτιώνης, Ζήσης, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, 2012
[6] M. Hardt – A. Negri, ὀπ.αν., σελ. 122-123
[7] M. Hardt – A.Negri, ὀπ.αν., σελ. 156
[8] C. Baudelaire, " Les foules" (*Le Spleen de Paris*, XII, 1869), *Oeuvres completes,* Marcel Ruff (επιμ.), Paris: Seuil, 1968, σελ. 155
[9] M. Hardt – A. Negri, ὀπ.αν., σελ. 123
[10] Ch. Zenetos, *Urbanisme électronique.Structures parallèles*, Athenès: Architecture in Greece, 1969, σελ. 57
[11] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", Αρχιτεκτονικά Θέματα, τχ. 8, 1974, σελ.124
[12] Τ.Χ. Ζενέτος, "Η πόλη και η Κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962", Αρχιτεκτονική, τχ. 42, 1963, σελ.48
[13] M. Hardt – A. Negri, ὀπ.αν., σελ. 140

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Θα ήθελα σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου Γιώργο Τζιρτζιλάκη για τις πηγές «ερεθισμάτων», την πλούσια «τροφοδοσία» πληροφοριών και την «εναέρια» επικοινωνία μας. Ήταν μια πολύ ανθρώπινη, παραγωγική και ευχάριστη συνεργασία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

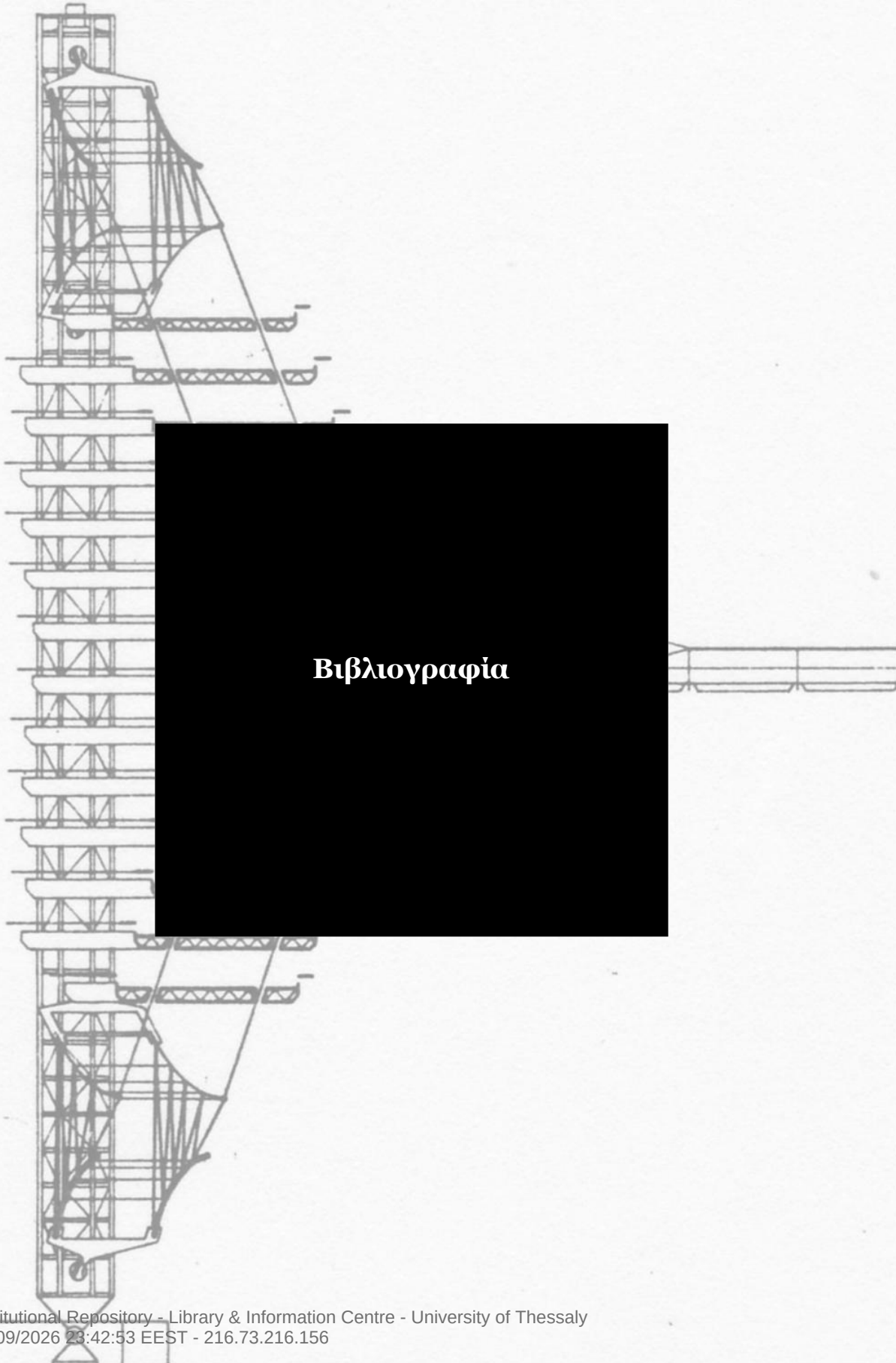

Βιβλιογραφία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

- Adorno, Theodor & Horkheimer, Max , *Towards a New Manifesto?*, Verso, 2011
- Antonioli, Manola, "Virtual Architecture", *The Force of the Virtual. Deleuze, Science, and Philosophy,* Peter Gaffney, Minneapolis-London: University of Minnesota Press, 2010, p. 76
- Augé , Marc, *Non-Places: An Introduction to the Anthropology of Supermodernity*, New York: Verso, 1995
- Baudelaire, Charles " Les foules" (*Le Spleen de Paris*, XII, 1869), *Oeuvres completes,* Marcel Ruff (επιμ.), Paris: Seuil, 1968, σελ. 155
- Benjamin, Walter, "The author as producer", *Walter Benjamin: Selected Writings. 1931-1934*, Jennings Michael William, Bullock Marcus Paul, Howard Eiland, Smith Gary (επιμ.), Harvard University Press, 2005, σελ. 769-782
- Branzi, Andrea, "The Fluid Metropolis", *Andrea Branzi. The Complete Works.*, New York: Rizzoli
- Castells, Manuel, *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture*, Vol. I. Cambridge: Blackwell, 1996
- Clarke, Arthur C., *Profiles of the Future: An Inquiry Into the Limits of the Possible,* New York: Holt, Rinehart & Wilson, 1984
- Colomina, Beatrice, *Privacy and Publicity. Modern Architecture as Mass Media*, MIT Press, 1996
- Debord, Guy, *The society of the Spectacle,* Zone Books, 1994
- Deleuze, Gilles - Guattari, Felix , *Thousand Plateaus*, (μτφρ. Brian Massumi), Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987
- Deleuze, Gilles, *Cinema 1: The Movement-image*, μτφρ. H. Tomlinson - B.Habberjam, Minneapolis, MN: University of Minnesota, 1986
- Frampton, Kenneth, *Μοντέρνα Αρχιτεκτονική. Ιστορία και κριτική*, μτφρ. Θ.Ανδρουλάκης-Μ. Πάγκαλου, Αθήνα: Θεμέλιο, 1999
- Freud, Sigmund, Civilization and Its Discontents, New York: Norton & Company, 1989
- Giedion, Sigfried, *Mechanization Takes Command: A Contribution to Anonymous History*, New York: W. W. Norton & Company, 1975
- Giedion, Sigfried, *Space, Time and Architecture: The Growth of a New Tradition*, Harvard University Press, 2008
- Gillham, Oliver, *The Limitless City: A Primer On The Urban Sprawl Debate, Washington: Island Press, 2002*
- Gottman, Jean, *Megalopolis: The Urbanized Northeaster Seaboard of the United State*s, New York: The Twentieth Century Fund, 1961
- Hardt, Michael - Negri, Antonio, *Commonwealth*, Cambridge-Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2009
- Hardt, Michael - Negri, Antonio, *Empire*, Cambridge – Massachusetts: Harvard University Press, 2000
- Hardt, Michael - Negri, Antonio, *Το πλήθος. Πόλεμος και δημοκρατία στην εποχή της Αυτοκρατορίας, μτφρ. Γ. Καράμπελας,* Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, 2011
- Huizinga, Johan*, Homo Ludens. A study of the play element in culture*, London: Routledge & Kegan Paul, 1949
- Huizinga, Johan*, Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens),* μτφρ. Σ. Ροζάνης-Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα: γνώση, 1989
- Koolhaas, Rem - Obrist, Hans-Ulrich (επιμ.), *Mutation*s, Barcelona: ACTAR, 2000
- Lang, Peter & Menking, William, *Superstudio. Life without Objects*, Italy: SKIRA, 2003
- Le Corbusier, *Précisions. On the Present State of Architecture and City Planning*, MIT Press, 1991
- Levi , Pierre [1995], *Δυνητική πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου,* μτφρ. Μ. Καραχάλιος, Αθήνα: Κριτική, 1999
- Maciocco, Giovanni (επιμ.), Urban and Landscape Perspectives, Italy: Springer, 2008

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

- Manuel Castells, *The Informational City: Economic Restructuring and Urban Development*, Wiley-Blackwell, 1992
- Marx, Karl [1957-1958], *Βάσεις Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας (Grundrisse der Kritik der Politischen Okonomie)*, μτφρ. Γιάννη Χοντζέα, Αθήνα: Α/συνέχεια
- McLuhan, Marshall, *Understanding media: The extensions of man*, Taylor & Francis, 2005
- Perniola, Mario, *The Sex Appeal of the Inorganic: Philosophies of Desire in the Modern World*, London: Continuum International Publishing Group, 2004
- Rajchman, John, *Constructions*, Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 1998
- Sadler, Simon, *Archigram. Architecture without architecture,* Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 2005
- Simmel Georg, "Η φιλοσοφία του τοπίου", *Περιπλάνηση στη Νεωτερικότητα,* μτφρ. Γ. Σαγκριώτης-Ο.Σταθάτου, Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, 2004, σελ.178-191
- Sitte, Camillo, *City Planning According to Artistic Principles,* μτφρ. G. R. Collins - C. Crasemann Collins, Phaidon Press, 1889
- Smithson, Alison (επιμ.), *Team 10 Primer*, Boston: MIT Press, 1968
- Sumrell, Robert - Varnelis, Kazys (AUDC), *Blue Monday. Stories of Absurd Realities and Natural Philosophies*, Actar, 2007
- Taffuri, Manfredo [1973], *Architecture and Utopia, Design and Capitalist Development*, μτφρ. Barbara Luigia La Penta, Massachusetts: MIT Press, 1979
- Tafuri, Manfredo, *The Sphere and the Labyrinth: Avant-Gardes and Architecture from Piranesi to the 1970's*, MIT Press, 1990
- *Urban renewal : Fulham study : a pilot study of an area in the Metropolitan Borough of Fulham in the County of London*, Taylor Woodrow Group(επιμ.), London : Taylor Woodrow Group, 1963, σελ.52-53
- Virno, Paolo, *Η Γραμματική του Πλήθους*, μτφρ. Βασίλης Πασσάς, Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Οδυσσέας, 2007
- Williams, Raymond, *The Country and the City,* New York: Oxford University Press, 1973
- Zenetos, Takis Ch., *Urbanisme électronique.Structures parallèles*, Athenès: Architecture in Greece, 1969
- Αντονάς, Αριστείδης, "Εκτάσεις της αρχιτεκτονικής", *do.co.mo.mo -Μοντερνισμός και αρχιτεκτονική εκπαίδευση*, 2007
- Αριστοτέλης, *Προτρεπτικός*, B43
- Αριστοτέλης, *Ρητορική*, 1358a36–1359a29
- Ζενέτος, Τάκης Χ. (1966), "Οι τηλεπικοινωνίες και οι σύγχρονοι μέθοδοι οργανώσεως. Τα νέα μέσα συγκροτήσεως των πόλεων σε αντικατάσταση των κλασσικών έργων. Η μεταβλητή πολεοδομία.", *Πρακτικά Ε΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων*, εκδόσεις ΤΕΕ, 1974, σελ.244-262
- Καλαφάτη, Ελένη - Παπαλεξόπουλος, Δημήτρης, *Τάκης Χ. Ζενέτος, Ψηφιακά Οράματα και Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: Libro, 2006
- Κοτιώνης, Ζήσης, *44 Ιστορίες της Αρχιτεκτονικής,* Αθήνα: Εκκρεμές, 2001
- Κοτιώνης, Ζήσης, *Πληθοδομές. Το πλήθος, τα κοινά και η αρχιτεκτονική*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, 2012
- Ντελέζ, Ζιλ – Γκουαττάρι, Φελίξ, *Κάφκα. Για μια ελάσσονα λογοτεχνία.*, μτφρ. Κ.Παπαγιώργης, Αθήνα: Καστανιώτη, 1998
- Ντεριντά, Ζακ, *Η έννοια του αρχείου*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης, Αθήνα: Εκκρεμές, 1966
- "Τάκης Χ. Ζενέτος/Takis Ch. Zenetos 1926-1977", Αθήνα, εκδ. *Αρχιτεκτονικών Θεμάτων*, 1978
- Τζιρτζιλάκης, Γιώργος, "Η πόλη του μέλλοντος του Τάκη Χ. Ζενέτου", *Μεταμορφώσεις του μοντέρνου. Η ελληνική εμπειρία*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού-Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, 14 Μάιου - 13 Σεπτεμβρίου 1992

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

- Τζιρτζιλάκης, Γιώργος, "Ο Αθηναίος χωρικός. Η γεωργία ως μετα-μητροπολιτική συνθήκη. Θέσεις για την οικολογική διάχυση και την πόλη-έδαφος", *Κιβωτός. Παλαιοί σπόροι για νέες καλλιέργειες*, Γιαννίση Φοίβη, Ηλιοπούλου Κατερίνα, Κοτιώνης Ζήσης (επιμ.), 12η Διεθνής Έκθεση Αρχιτεκτονικής Biennale της Βενετίας, Ελληνική Συμμετοχή, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2010.

Άρθρα σε περιοδικά

- Abler, Ronald F., "What Makes Cities Important", *Bell Telephone Magazine 49*, no 2 (March-April), 1970, σελ.10-15
- Banham, Reyner P., "Space, fiction and architecture", *Architects' Journal 127*, 17 April 1958, σελ.557-579
- Derrida, Jacques - Prenowitz, Eric, "Archive Fever: A Freudian Impression", *Diacritics*, Vol. 25, No. 2 , The Johns Hopkins University Press, 1995, σελ. 9-63
- Frassinelli, Piero - SUPERSTUDIO, "Twelve Cautionary Tales for Christmas. Premonitions of the Mystical Rebirth of Urbanism", *Architectural Design*, no. 12/1971, σελ.737-742
- Greene, David, "Bottery," *Archigram*, no. 9, 1970
- Kaufmann, Edgar Jr., "Design sans peur et sans resources", *Architectural Forum*, September 1966
- Koolhaas, Rem, "Life in the metropolis or the culture of congestion" *Architectural Design 47*, 5/August 1977, σελ.319-325
- Superstudio, "Δώδεκα ιδανικές πόλεις. Προμηνύματα για τη δεύτερη παρουσία της πολεοδομίας", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, 1973, σελ.84-94
- "The Playboy Interview: Marshall McLuhan", *Playboy Magazine*, March 1969, σελ.26-27, 45, 55-56, 61, 63
- Tzirtzilakis, Yorgos, "Towards a Minor Architecture / Verso un architettura minore", *Less. Alternative Living Strategies,* Gabi Scardi (επιμ.), 5 Continents Editions, PAC, Milan, 2006, σελ.49-57
- Varnelis, Kazys, "Programming After Program. Archizoom's No-Stop City", *Praxis: Journal of Writing and Building*, Issue 8, σελ.82-92
- Zenetos, Ch. Takis, "Myths of low-density living", *Architectural Design,* Vol XLIII 4/1973, σελ. 247-248
- Δουμάνης, Ορέστης, "Αρχιτεκτονικά Θέματα", *Ζυγός*, τχ. 72-75, Νοέμβριος 1961-Φεβρουάριο 1962, σελ. 36-38
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Ανακύκλωση", *Θέματα Χώρου και Τεχνών*, τχ. 6, 1975, σελ.209-210
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Έπιπλα για να ζεις και να εργάζεσαι στο έτος 2000", *Αρχιτεκτονική Θέματα*, τχ. 3, 1969, σελ.294-295
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Η ηλεκτρονική πόλη", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 7, σελ.112-119
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η ηλεκτρονική πολεοδομία. Παράλληλες Κατασκευές(συνέχεια)", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 4, 1970, σελ.59-60
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 3, 1969, σελ.114-125
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η ηλεκτρονική πολεοδομία", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 8, 1974, σελ.122-134
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Η πόλη και η Κατοικία στο μέλλον. Η πολεοδομία στο χώρο. Μελέτη 1962", *Αρχιτεκτονική*, τχ. 42, 1963, σελ.48-55
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Προβλήματα δομής στην Ελλάδα-Η πόλη του μέλλοντος", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ.1, 1967, σελ.88-92
- Ζενέτος, Τάκης Χ., "Τα προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Αθηνών", *Τεχνικά Χρονικά*, τχ. 3-4, 1967, σελ.75-90

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

- "Η πόλη και το σπίτι του αύριο. Για την ανώτερη και υγιεινότερη διαβίωση του ανθρώπου." *Οικονομικός ταχυδρόμος*, Φύλλο 924, 6 Ιανουαρίου 1974, σελ.10-12, 16
- Μαρμαράς, Μανόλης Β., "Τάκης Ζενέτος (1926-1977). Επισημάνσεις στο έργο του.", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ.21, 1987, σελ.20-26
- Παπαλεξόπουλος, Δημήτρης, "Η επικαιρότητα της Ηλεκτρονικής Πολεοδομίας του Τάκη Ζενέτου", *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 40, σελ. 110-113
- Παπαλεξόπουλος, Δημήτρης, "Ψηφιακή πραγματικότητα και αρχιτεκτονική", Κτίριο, τχ. 176, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2006, σελ.45-48
- Τζιρτζιλάκης, Γιώργος, "Η αδιάφορη κατοίκηση. Αρχιτεκτονική και ανόργανα δίκτυα." *Η αρχιτεκτονική ως τέχνη***,** περιοδική έκδοση του ΣΑΘ, τχ. 14, 2005, σελ.15-17
- Τζιρτζιλάκης, Γιώργος, "Μεσοαρχιτεκτονική. Σχόλια στην υπερμεσική διάλυση της αρχιτεκτονικής", Media res της αρχιτεκτονικής, Μιχάλης Λεφαντζής (επιμ.), *Αρχιτέκτονες*, τχ. 52, 2005.
- "Τηλε-ενέργειες: Η σωτήρια λύση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 832, 2 Απριλίου 1970, σελ.7-8
- "Το μετρό δε λύνει κανένα πρόβλημα", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 1107, 24 Ιουλίου 1973, σελ. 22-24, 34
- "Υλικά απορριμμάτων για τα χωροδικτυώματα", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φύλλο 1054, 4 Ιουλίου 1974, σελ.40-41, 58

Πηγές από διαδίκτυο

- Antonopoulou-Bogdanou, Myrto, "City of the Future": http://www.doxiadis.org/page/default.asp?la=1&id=18
- Boeri, Stefano, "The eye of the needle of local space": http://www.boeristudio.it/?p=1428
- Cattiari, Massimo, *La Città*, Pazzini Stampatore Editore, 2004: http://www.scribd.com/doc/55721719/Cacciari-Massimo-La-citta-2004
- Constant, Nieuwenhuys, "New Babylon": http://www.notbored.org/new-babylon.html
- Doxiadis, Konstantinos, "Ecumenopolis: Tomorrow's City": http://www.doxiadis.org/page/default.asp?id=238
- Engels, Friedrich, "Anti-Duhring - "Socialism"", Αύγουστος 2000 http://www.marxists.org/archive/marx/works/1877-ad/p3.htm
- Kafka, Franz, *In the Penal Colony (In der Strafkolonie),* Φεβρουάριος 2007: http://records.viu.ca/~johnstoi/kafka/inthepenalcolony.htm
- Manovich, Lev, "Remix and Remixability", Νοέμβριος 2005: http://rhizome.org/discuss/view/19303/#c36762
- Marx, Karl - Engels, Frederick, "Bourgeois and Proletarians"*, Manifesto of the Communist Party,* Μάιος 2011: http://www.anu.edu.au/polsci/marx/classics/manifesto.html
- NASA Ames Research Center, "Space Colony Art from the 1970s", Σεπτέμβριος 2012: http://settlement.arc.nasa.gov/70sArt/art.html
- Varnelis, Kazys - Friedberg, Anne, "Networked Place. Introduction to Networked Publics": http://networkedpublics.org/book/place
- Varnelis, Kazys , "A brief history of horizontality", Μάιος 2005: http://varnelis.net/a_brief_history_of_horizontality
- Varnelis, Kazys , "Immaterial Culture": http://www.audc.org/blue-monday/abstraction/immaterial-culture

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

- Varnelis, Kazys , “Locative media”, Οκτώβριος 2006: http://varnelis.net/category/locative_media
- Varnelis, Kazys , “The Centripetal City: Telecommunications, the Internet, and the Shaping of the Modern Urban Environment”, Σεπτέμβριος 2005: http://varnelis.net/articles/centripetal_city
- Varnelis, Kazys , “The rise of network culture”, Ιανουάριος 2007: http://varnelis.net/the_rise_of_network_culture
- Δραγώνας, Πάνος, “ “In Greeklish 6/8: Η κρίση του αλιθινού”: http://panosdragonas.net/?p=466

Πηγές εικόνων

Architectural Design, Vol XLIII 4/1973, σελ.247-248, **10.1**
Buckley, Craig - Violeau, Jean-Louis , *Utopie, Texts amd Projects, 1967-1978*, New York: Semiotext(e) Books, 2011, **7.3**
http://settlement.arc.nasa.gov/70sArt/art.html, **11.3**
http://utopies.skynetblogs.be/archive/2009/01/17/yona-friedman-ville-spatiale-pour-paris.html , **3.5**
http://www.doxiadis.org/page/default.asp?id=238, **3.3**
http://www.medienkunstnetz.de/works/no-stop-city/images/2/ , **3,2**
Mark Wigley, *Constant's New Babylon: The Hyper-architecture of Desire*, 010 Publishers, 1998**, 9.3, 9.4**
Sadler, Simon, *Archigram. Architecture without architecture,* Cambridge – Massachusetts: MIT Press, 2005, **6.3**
Zenetos, Ch, *Urbanisme électronique.Structures parallèles*, Athenès: Architecture in Greece, 1969, **Π.1, 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 3.1, 3.4, 4.1, 5.3, 9.4, 13.2**
Αρχιτεκτονικά Θέματα, τχ. 7, σελ.112-119, **3.6, 5.1, 5.4, 6.4, 6.5, 8.2, 8.4, 11.1**
Αρχιτεκτονικά Θέματα, τχ. 8, 1974, σελ.122-134, **6.2, 6.7, 7.2, 7.4, 7.5, 7.6, 8.5, 8.6, 9.1, 9.2, 10.3, 12.1**
Αρχιτεκτονικά Θέματα, τχ.1, 1967, σελ.88-92, **Π.2**, **5.2, 6.1, 13.1**
Αρχιτεκτονική Θέματα, τχ. 3, 1969, σελ.114-125, **7.1, 8.1**
Αρχιτεκτονική, τχ. 42, 1963, σελ.48-55, **6.6, 11.2**
Θέματα Χώρου και Τεχνών, τχ. 6, 1975, σελ.209-210, **8.3**
Οικονομικός Ταχυδρόμος, φύλλο 1107, 24 Ιουλίου 1973, σελ.22-24,34, **10.2**

Με έντονα γράμματα δηλώνονται οι αριθμοί των εικόνων. Οι λεζάντες των εικόνων με εισαγωγικά είναι οι πρωτότυπες λεζάντες, όπως δημοσιεύτηκαν στις αντίστοιχες πηγές. Οι υπόλοιπες είναι της γράφουσας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

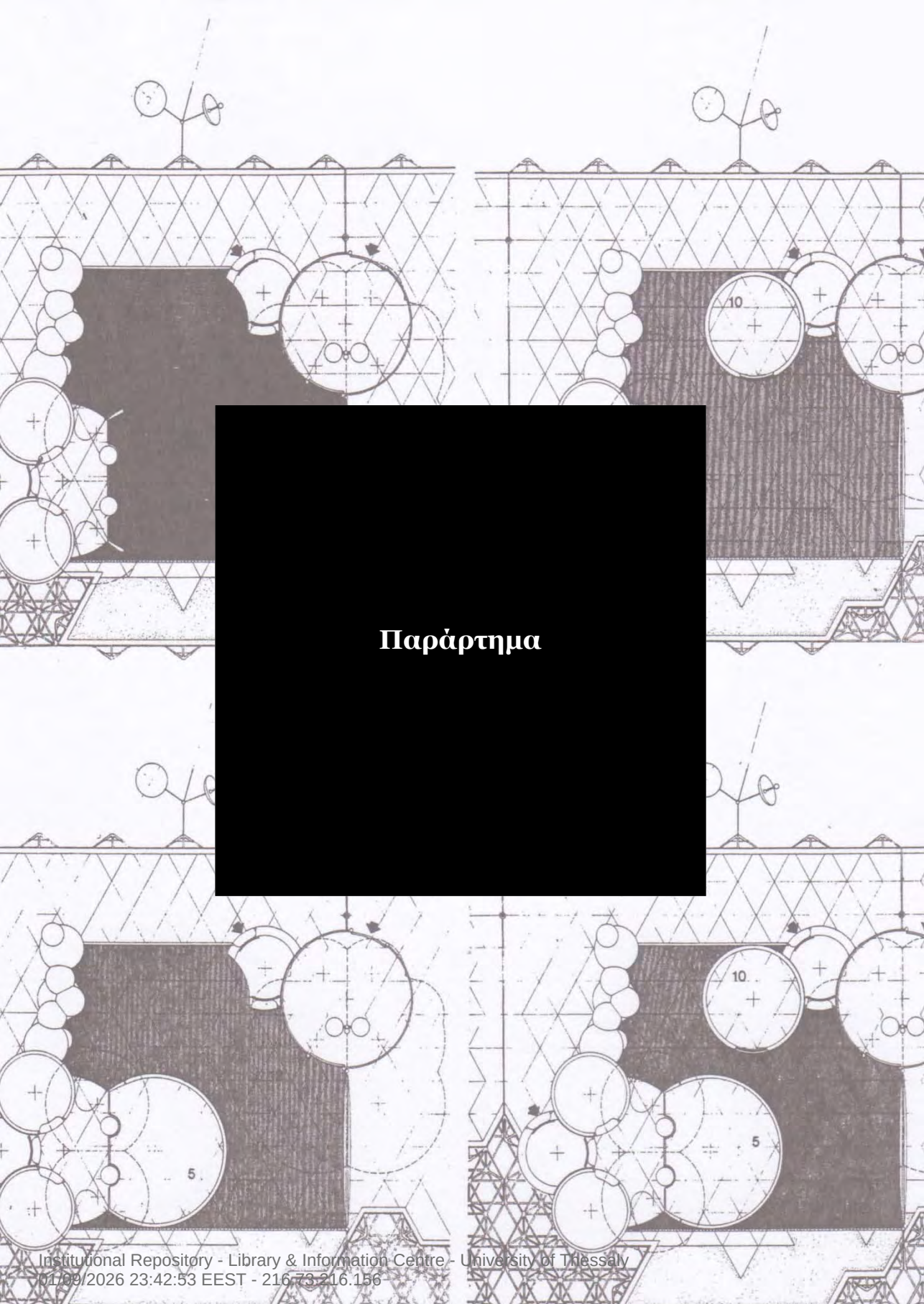

Παράρτημα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΤΟΣ 44ον — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 832 — ΑΘΗΝΑΙ 2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1970 — ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 5

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΠΗΤΕΡ Ή ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΔΟΥΛΙΕΣ ΠΑΝΕ ΠΑΝΤΑ ΣΤΡΑΒΑ

Ο "Οἰκονομικός,, παρουσιάζει τό πολύκροτο βιβλίο τῶν ΛΩΡΕΝΣ ΠΗΤΕΡ καί ΡΕΥΜΟΝΤ ΧΑΛ

ΚΑΤΑ 40% ΜΕΙΩΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΥΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΜΕ ΤΟΝ κ. Α. ΩΝΑΣΗ

ΤΗΛΕ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ Η ΜΟΝΗ ΛΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΑΣΦΥΞΙΑΣ

Τί προτείνει ὁ ἀρχιτέκτων κ. ΤΑΚΗΣ ΖΕΝΕΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Έτος 44ον, Περίοδος Β', 2 Απριλίου 1970
Αριθ. Φ. 832 — Τιμή τεύχους Δρχ. 5.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Χρ. Λαδά 3. Τηλέφ. 230.221 — 237.283

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΣΑΖΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ
ΑΝΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ — ΛΕΝΑ ΣΑΒΒΙΔΗ
ΕΚΔΟΤΗΣ — Δ/ΝΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ
Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΣΑΠΟΓΑΣ

Περιεχόμενα

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

— Αί εἰσαγωγαί καί ἐξαγωγαί κατά τό 1969 5
— Κατά 40% μειώθηκε στήν Ἀθήνα ἡ κίνηση τῶν κινηματογράφων. Τοῦ κ. Β. ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΥ 8
— Παγκόσμιο κενό ἑλληνικό ρεκόρ στίς ναυπηγήσεις. Τοῦ κ. Π. ΛΙΝΑΡΔΟΥ 9
— Στροφή πρός τό τυρί φέτα. Τοῦ κ. Λ. ΑΡΣΕΝΙΟΥ 9
— Τό μαζούτ βασική πηγή μολύνσεως τῆς ἀτμόσφαιρας 10
— Ἱκανοποιητική ἐξέλιξη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς 36

Στό παράρτημα βασικῶν νομοθετημάτων: Τό πλῆρες κείμενο τῆς συμβάσεως μέ τόν κ. Ἀριστ. Ὠνάση. Σελ. 19 — 22.

ΕΡΕΥΝΕΣ — ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

— Ἡ ἠλεκτρονική πολεοδομία, ἀντί τῶν κλασικῶν ἔργων. Τοῦ κ. ΤΑΚΗ ΖΕΝΕΤΟΥ .. 7
— Κορινθία, ἐξελίσσεται σ' ὅλους τούς τομεῖς. Τοῦ κ. Τ. ΤΑΡΟΥΣΗ 11
— Βόλος: Μεγάλα βήματα προόδου. Συνέντευξη τοῦ κ. Κ. ΚΑΠΟΥΡΝΙΩΤΗ 12

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

— Ὁ νόμος Πῆτερ, ἤ γιατί δέν πᾶνε καλά οἱ δουλειές 3
— Ὁ ἐπηρεασμός τῶν εἰσαγωγῶν ὁδηγεῖ καί στόν περιορισμό τους; 13
— Μύηση στή σύγχρονη οἰκονομική σκέψη. Τοῦ κ. Κ. ΒΑΘΙΩΤΗ 15
— Ἡ ἐμπειρική ἀγορά ἐλκύει τούς ὑπερατλαντικούς ἐξαγωγεῖς. Τοῦ κ. JOHN H. SUGGITT 18

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

— Διάλογος μέ τίς παραγωγικές τάξεις .. 23
— Ἡ εὐθύνη τοῦ Δημοσίου διά παραλείψεις ὀργάνων του 25
— Διευθυντής προϊόντος, ἡ «φαιά προσωπικότης» τοῦ μάρκετινγκ 26
— Οἱ ἐπιχειρήσεις ἐνώπιον τῆς δεκαετίας 1970 — 1980 27
— Ὁ ἠλεκτρονικός διερευνητής «IME 86S . 29
— Συστηματική προσπάθεια ἐξαγωγῆς ἐπίπλων 30
— Ἐπιχειρηματική δραστηριότης ... 31, 32, 33
— Οξεία κρίση στήν ἀμερικανική βιομηχανία ἀεροπλάνων 34
— Ὁ γόρδιος δεσμός τῆς βρετανικῆς βιομηχανίας ἀλουμινίου 35

Συνδρομαί

Ἐτησία ἐσωτερικοῦ	Δρχ.	270
Διά Δημοσίους Ὀργανισμούς, Τραπέζας καί Ἀν. Ἑταιρείας	»	600
Ἐτησία ἐξωτερικοῦ (διά κοινοῦ Ταχυδρομείου)	»	350
Ἐξωτερικοῦ Ἀεροπορικῶς ἀναλόγως χώρας		

Ὑπεύθυνοι συμφώνως τῷ Νόμῳ

Ἰδιοκτῆται: ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ, ΣΑΖΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ, ΑΝΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ καί ΛΕΝΑ ΣΑΒΒΙΔΗ
Ἀναγνωστοπούλου 5

Ἐκδότης: ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ
Λεωφ. Βασιλέως Γεωργίου Β' 10 (Καλαμάκι)
Δ/ντης Συντάξεως: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΣΑΠΟΓΑΣ
Ἀγίου Ἀνδρέου 1 (Νέα Σμύρνη)

Ὑπεύθ. Τυπογραφείου: Α. ΜΑΡΚΟΥ
Δαβάκη 6 (Βύρων)

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΠΑΡΚΙΝΣΟΝ

Ο ΝΟΜΟΣ ΠΗΤΕΡ ἤ Γιατί οἱ δουλειές δέν πᾶνε καλά

ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΩΝ **ΛΩΡΕΝΣ ΠΗΤΕΡ** ΚΑΙ **ΡΕ·Υ·ΜΟΝΤ ΧΑΛ**

1

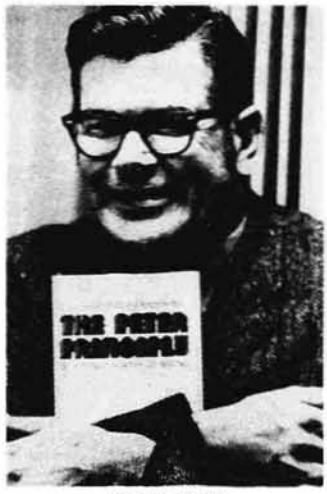

ΛΩΡΕΝΣ ΠΗΤΕΡ

Παρουσίαση
ΞΕΝ. ΧΑΤΖΗΓΡΗΓΟΡΗ

ΟΠΩΣ τό βιβλίο, τό ἴδιο καί ὁ τοκετός του ὑπῆρξε — ἔτσι τουλάχιστο θέλουν νά κάμουν τόν ἀναγνώστη νά πιστέψη οἱ συγγραφεῖς — λίγο παράξενος. «Συγγραφεύς καί δημοσιογράφος, γράφει στήν εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου ὁ Ρέυμοντ Χάλ, εἶχα ἐξαιρετικές εὐκαιρίες νά μελετήσω τήν λειτουργία τῆς πολιτισμένης κοινωνίας... καί παρετήρησα, ὅτι, μέ λίγες ἐξαιρέσεις, οἱ ἄνθρωποι τά κάνουν θάλασσα στίς δουλειές τους. Παντοῦ ἔρπει, παντοῦ θριαμβεύει ἡ ἀνικανότης». Οἱ πολεοδόμοι ἐπεκτείνουν τήν πόλη στήν περιοχή, πού κάθε τόσο πλημμυρίζει ἀπό τόν γειτονικό ποταμό. Διαστημόπλοια δέν ἐκτοξεύονται γιατί κάτι ξεχάσθηκε, κάτι σπάζει, κάτι δέν ἐργάζεται, κάτι ἐκρήγνυται πρόωρα. Οἱ διομηχανίες οἰκιακῶν συσκευῶν ἐγκαθιστοῦν περιφερειακά κέντρα ἐπισκευῶν, προβλέποντας ἀπό τήν πεῖρα τους, ὅτι οἱ συσκευές τους θά χαλάσουν πρίν ἐκπνεύσῃ ἡ ἐγγύησις. Ὁ στρατηγός Οὐέλλιγκτον ἔγραφε γιά τούς ἀξιωματικούς, πού τοῦ εἶχαν δώσει στήν ἐκστρατεία τῆς Πορτογαλίας, τό 1810: «Ἡ μόνη μου ἐλπίδα εἶναι, ὅτι ὁ ἐχθρός θά τρέμῃ, ὅπως καί ἐγώ, ὅταν θά πληροφορηθῇ τά ὀνόματά τους...».

Αὐτά καί ἄλλα πολλά εἶχαν ὁδηγήσει τόν Ρέυμοντ Χάλ στήν πεποίθηση, ὅτι «ἡ ἀνικανότης εἶναι παγκόσμιο φαινόμενον». Καί, ἕνα βράδυ, στό καπνιστήριο ἑνός θεάτρου, ὅπου παιζόταν κάποιο ἀνιαρό ἔργο, ἐνῶ μουρμούριζε γιά τήν ἀνικανότητα ἡθοποιῶν καί παραγωγῶν, ἔκαμε τήν γνωριμία τοῦ φρος Λώρενς Πήτερ, «ἐπιστήμονος πού εἶχε ἀφιερώσει πολλά χρόνια στήν μελέτη τῆς ἀνικανότητος».

Σεμνός καί μετριόφρων, ὁ Λώρενς Πήτερ εἶχε ὡς τότε περιορισθῆ νά συζητῆ τίς ἀνακαλύψεις του μέ φίλους ἤ κάθε τόσο νά δίδῃ μιά διάλεξη γιά τίς ἐρευνές του, ποτέ ὅμως δέν εἶχε δημοσιεύσει τίποτε τό σχετικό. Δέν εἶχε ἄλλωστε τόν καιρό. Ὁ Ρέυμοντ Χάλ τόν ἔπεισε νά τοῦ παραδώσῃ τά χειρόγραφα καί τίς ἐκθέσεις του καί ἔτσι γράφτηκε τό βιβλίο.

Οἱ σελίδες πού ἀκολουθοῦν, δηλαδή ὁλόκληρο τό ὑπόλοιπο βιβλίο, γράφει ὁ Ρέυμοντ Χάλ εἶναι ἡ βαθύτερη κοινωνική καί ψυχολογική ἀνακάλυψη τοῦ αἰώνος». «Τολμᾶτε νά τό διαβάσετε; προκαλεῖ. Τολμᾶτε νά ἀντιμετωπίσετε, σέ μιά ἐκτυφλωτική ἀποκάλυψη, τό γιατί τά σχολεῖα δέν μορφώνουν, γιατί οἱ κυβερνήσεις δέν μποροῦν νά τηρήσουν τήν τάξη, γιατί τά δικαστήρια δέ ἀπονέμουν δικαιοσύνη; Μήν ἀποφασίσετε στά ἐλαφρά. Ἡ ἀπόφαση νά διαβάσετε τό βιβλίο εἶναι ἀμετάκλητη. Ἂν τό διαβάσετε, δέν θά μπορέσετε ποτέ νά ἐπιστρέφετε στήν μακαριότητα τῆς ἀγνοίας σας. Δέν θά μπορέσετε ποτέ νά σέβεστε ἐπιπόλαια τούς ἀνωτέρους σας ἤ νά τυραννᾶτε τούς κατωτέρους σας. Ποτέ!! Μιά φορά νά ἀκουσθῆ, ὁ Νόμος Πῆτερ δέν ξεχνιέται ποτέ».

Ἀλλά ἡ τόλμη ἀνταμείβεται: «Μέ τό νά διαβάσετε τήν ἀνικανότητα τοῦ ἑαυτοῦ σας καί νά καταλάβετε τήν ἀνικανότητα τῶν ἄλλων, θά ἐργάζεσθε καί θά προάγεσθε εὐκολότερα καί θά κερδίζετε περισσότερα. Θά ἀποφεύγετε ὀδυνηρές ἀρρώστιες. Θά μπορέσετε νά γίνετε ἡγέτης. Θά ἀπολαμβάνετε τήν ἀνάπαυσή σας. Θά εὐχαριστῆτε τούς φίλους σας, θά προκαλῆτε σύγχυση στούς ἐχθρούς σας, θά κάνετε ἐντύπωση στά παιδιά σας καί θά πλουτίσετε καί θά ἀναζωογονήσετε τόν γάμο σας.... Μέ λίγα λόγια, ἡ γνώση θά φέρῃ ἐπανάσταση στήν ζωή σας καί, ἴσως, θά τήν σώσῃ... Διαβάσετε λοιπόν, ἄν ἔχετε τό θάρρος, ὑπογραμμίσετε, ἀπομνημονεύσετε καί ἐφαρμόσετε τόν Νόμο Πῆτερ».

◆

Γιά τόν «Νόμο Πῆτερ» ἤ «Γιατί οἱ δουλειές πᾶνε πάντα στραβά» ἔγραφε ὁ «Οἰκονομικός» περιληπτικά στό τεῦχος του τῆς 2ας Ὀκτωβρίου. «Σέ μιά ἱεραρχία κάθε ὑπάλληλος τείνει νά φθάσῃ τό ἐπίπεδο τῆς ἀνικανότητός του. Αὐτός εἶναι μέ λίγα λόγια ὁ νόμος, πού οἱ συγγραφεῖς ἀναπτύσσουν, ἐξετάζουν σε βάθος καί πλάτος, μέ σαδιστική, θά ἔλεγε κανείς, ἀπόλαυση ἀλλά καί ἰατρικοδομητικά. Ἐπί ἕνα σχεδόν χρόνο τώρα, τό βιβλίο εἶναι πρῶτο στίς πωλήσεις στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες: Μεταξύ τῶν σοβαρῶν βιβλίων, ἄν καί σέ κάθε παράγραφό του δέν μπορεῖ νά μήν κάμῃ τόν ἀναγνώστη νά γελάσῃ. «Εἶναι ἕνα θαυμάσιο βιβλίο — γράφουν οἱ «Ταῖμς τῆς Νέας Ὑόρκης» — ὁμορφο, ἐνθουρυντικό, γεμάτο ἀπό τήν χαρά τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀλήθειας. Δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τό πάρουμε στά σοβαρά. Δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τό πιστέψουμε. Δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά παίρνουμε στά σοβαρά παρά μόνο κάτι πού δέν πιστεύουμε πραγματικά, ὅπως τήν θρησκεία, τήν ἠθική κλπ. κλπ.».

Ὁ πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Γουαϊόμινγκ γράφει: «Εἶναι ἕνα βιβλίο, πού πρέπει νά διαβάσῃ κάθε διευθύνων γιά νά ἀνακαλύψῃ τήν ἀνικανότητα τῶν ἄλλων καί νά κρύβῃ τήν δική του».

Ἡ ἀμερικανική ἐπιθεώρηση «Τάϊμ» σέ μακρά ἔρευνά της σχετική μέ τίς μεθόδους πού ἐπινοοῦν οἱ ἐπιχειρήσεις γιά νά τά βγάζουν πέρα μέ τούς ὑπαλλήλους των, πού ἔχουν προαχθῆ πέρα ἀπό ὅσα ἐπιτρέπουν οἱ ἱκανότητές τους, καταλήγει στήν κατάταξη τῶν συμπτωμάτων, πού ἀναφέρει ὁ δρ Πῆτερ.

Ἡ ἀμερικανική ἐπιθεώρηση «Σύγχρονη Ἰατρική» γράφει: «.... Ἕνα θαυμάσιο καί διασκεδαστικό βιβλίο, ἀλλά καί γεμάτο ὀδυνηρές ἀλήθειες. Δέν ἔχετε παρά νά ρίξετε μιά ματιά στήν ἐπαγγελματική καί ἀκαδημαϊκή ἰατρική, στίς ἐπιχειρήσεις καί ἄλλες «ἱεραρχίες» καί θά δῆτε ἄφθονα ἐπιχειρήματα γιά πολλά ἀπό ὅσα λέει ὁ συγγραφεύς».

◆

Μετά τήν κυριολεκτικά ἐκπληκτική ἐπιτυχία

→

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

'Η ηλεκτρονική πολεοδομία άντί τῶν κλασικῶν ἔργων

Τῆλε-ἐνέργειες: 'Η σωτηρία λύση

'Ο ἀρχιτέκτων κ. ΤΑΚΗΣ ΖΕΝΕΤΟΣ σέ συνέντευξή του πρός τόν συνεργάτη μας κ. 'Ανδρέα 'Αλεξανδρόπουλο ὑποδεικνύει σάν μόνη σωστή ἀντιμετώπιση τῆς ἀσφυκτικῆς συμφορήσεως στίς πόλεις τήν κατάργηση τῶν αἰτίων της

Ο κ. ΤΑΚΗΣ Χ. ΖΕΝΕΤΟΣ εἶναι, χωρίς ἐνδοιασμό, «Πρωτοπόρος Πολεοδόμος». 'Από τήν ἐποχή τοῦ 1952—1962 κιόλας, ὅταν μαζική ἦταν ἡ προσπάθεια τῆς διεθνοῦς πολεοδομίας νά ἀναμορφώση τόν κόσμο μέ τίς κλασικές μεθόδους, ὁ κ. Ζενέτος εἶχε διαισθανθῆ τήν ματαιοπονία καί ἀναζητώντας νέους δρόμους, ἔφθασε στήν «'Ηλεκτρονική Πολεοδομία». Πολλές ἔχουν γίνει ἀπό τότε δημοσιεύσεις τοῦ "Ελληνα πολεοδόμου γιά τή μέθοδό του, τόσο σέ ἔντυπα διεθνοῦς κύρους, ὅσο καί σέ ἑλληνικές ἐκδόσεις. Πρόσφατα κυκλοφόρησε σέ διθέλιο μονογραφία (περιληπτική παρουσίαση τῆς ὅλης μελέτης), τρίγλωσση, συμπληρωμένο ἀνάτυπο ἀπό τά «'Αρχιτεκτονικά Θέματα».

'Ο πυρήνας τῆς 'Ηλεκτρονικῆς Πολεοδομίας εἶναι ἡ εὐρεῖα χρησιμοποίηση τῶν «Τῆλε - ἐνεργειῶν» ὥστε νά καταργήσουμε τίς αἰτίες τῆς συμφορήσεως τῶν πόλεων καί νά δημιουργήσουμε «'Υπηρεσίες Διεκπεραιώσεως» γιά τήν τριτογενῆ παραγωγή πού συνεχῶς παίρνει διαστάσεις ὑπερτροφικῆς ἀναπτύξεως καί προκαλεῖ ἐκύματα μετακινήσεων» στίς πόλεις, πού ἔτσι ξεπεράστηκαν καί ἔχασαν τήν ἀνθρώπινη κλίμακά τους. Χρειάζονται τώρα δραστικά μέτρα: Νά ἀρθοῦν οἱ αἰτίες ἀντί νά ἀμβλύνωνται οἱ συνέπειές τους. 'Αντί νά σπαταλᾶμε τούς πολύτιμους ἐθνικούς πόρους κατασκευάζοντας ἔργα κυκλοφοριακά, νά καταργήσουμε τίς ἀνάγκες πού τά δημιουργοῦν. Τήν κυκλοφοριακή συμφόρηση π.χ. θά ἀντιμετωπίσουμε μόνο ἄν καταργήσουμε τήν ἀνάγκη τῶν μετακινήσεων, πού προκαλεῖ ἡ παραγωγή. Τοῦτο θά πετύχουμε καθιερώνοντας γιά τή Διοίκηση καί τίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις τίς «Τῆλε - ἐνέργειες». Οἱ ἄνθρωποι θά ἐργάζωνται στό σπίτι τους ἤ σέ εἰδικές μονάδες ἤ καί σέ περιφερειακές μονάδες, πού θά λέγωνται «Κέντρα 'Εργασίας». 'Απ' ἐκεῖ, κάθε ἐνδιαφερόμενος ἤ ὑπηρεσία θά συνδέεται μέ μέσα «Τῆλε - ἐπαφῶν» καί θά μπορῆ νά παίρνη κάθε εἴδους πληροφορία. "Ενα τέτοιο σύστημα θά δικτύωση ὁλόκληρο τόν διοικητικό μηχανισμό (κρατικό - ἰδιωτικό) καί γενικά τήν τριτογενῆ παραγωγή, μέ ἀποτέλεσμα νά καταργηθοῦν ἑκατομμύρια ἄχρηστων μετακινήσεων σέ ὁδικές ἀρτηρίες, γιά τήν κατασκευή τῶν ὁποίων δαπανῶνται ἰλιγγιώδη ποσά. Τρεῖς ἐκδηλώσεις: 'Η Διεκπεραίωση, ἡ 'Εργασία καί ἡ 'Εξυπηρέτηση εἶναι βασικές «Τῆλε - ἐνέργειες» πού εἶναι δυνατό νά ἐφαρμοσθοῦν μέ τά σημερινά μέσα τῆς τεχνολογίας.

'Εφαρμοσμένη μελέτη Μελλοντολογίας στόν τομέα τῆς Πολεοδομίας ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά εἶναι ἡ μέθοδος Ζενέτου. Πρόταση ἐντυπωσιακή, ἐπαναστατική δημιουργεῖ ἀμέσως πολλά ἐρωτηματικά καί ἀνάλογη μελαγχολία. Προσφέρεται ἡ 'Ελλάδα τοῦ 1970, μέ τήν γνωστή κοινωνική καί πολιτικοοικονομική δομή της, γιά τέτοιες πρωτοποριακές ἐφαρμογές; Δέν θ' ἀντιδράση τό Κατεστημένο σέ μιά τέτοια ριζική ἀλλαγή τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καί ἀσκήσεως τῆς Διοικήσεως; Αὐτά καί μερικά ἄλλα εἶναι τά ἐρωτήματα στά ὁποῖα δίνει ἀπάντηση ὁ δημιουργός τῆς «'Ηλεκτρονικῆς Πολεοδομίας», σέ συνέντευξή του πρός τό συνεργάτη μας κ. 'Ανδρέα Κ. 'Αλεξανδρόπουλο, πού ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιές εἶναι, γενικά, οἱ πιθανότητες τοῦ συστήματος πού προτείνετε κ. Ζενέτο, στήν ὀργάνωση τῶν πόλεων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οἱ πιό πολλές προβλέψεις γιά τίς ἐξελίξεις τῆς Τεχνολογίας καί τίς ἐπιταύσεις της στήν καθημερινή ζωή, πάνω στίς ὁποῖες βασίστηκε ἡ πρότασή μου — καί ἀναλύθηκε μέ λεπτομέρεια στό ἀντίστοιχο κεφάλαιο τῆς ἐργασίας μου — εἴτε ἔχουν κιόλας πραγματοποιηθῆ, εἴτε βρίσκονται στό στάδιο ἐρεύνης γιά τήν εὐρεῖα ἐφαρμογή τους. Πολλά ἱνστιτοῦτα καί ἐπιστημονικοί ὀργανισμοί σ' ὅλο τόν κόσμο ἀσχολοῦνται συστηματικά μέ τήν ὀργάνωση τοῦ Μέλλοντος, τή μορφή τοῦ Αὔριο. Οἱ σύμβουλοι τῆς κρατικῆς μηχανῆς καί τῶν μεγάλων ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἔχουν δεχθῆ σάν δεδομένο πιά μέσα στή 10ετία 1970—1980 τήν καθιέρωση π.χ. τῆς «'Εργασίας ἀπό τό Σπίτι», τήν ἔναρξη χρησιμοποιήσεως τῶν οἰκιακῶν ὑπολογιστῶν, τῶν ἀκροδεκτῶν (Terminals), τῆς «τῆλε - ἐξυπηρετήσεως», τῆς «τῆλε - χρεώσεως», τῆς «τῆλε - ἐκπαιδεύσεως» κ.ο.κ. Πέρα ὅμως ἀπό αὐτό, καί τό εὐρύ κοινό, ἀσφυκτιώντας μέσα στό σύγχρονο περιβάλλον τῶν ὑπερφορτισμένων ἀστικῶν κέντρων (κυκλοφορία, καυσαέρια, δόμηση) ἔχει ἀρχίσει καί προετοιμάζεται ψυχολογικά γιά τίς βαθύτατες αὐτές μεταβολές, πού θεωρεῖ πλέον σάν μοναδική διέξοδο σωτηρίας. Τούς λόγους πού προκάλεσαν αὐτό τό ἀποφυκτικό ἀδιέξοδο σέ διεθνές ἐπίπεδο δέν ἐξετάζουμε σ' αὐτή τή συνέντευξη. 'Εκεῖνο πού μόνο τονίζουμε εἶναι ὅτι αὐξάνεται καθημερινά, ἰδίως στίς προηγμένες χῶρες, ἐκλαϊκευτική παρουσίαση τῶν διεξόδων αὐτῶν ἀπό τά πανίσχυρα μέσα ἐπικοινωνίας (ραδιόφωνο, τηλεόραση, ἐφημερίδες, περιοδικά). Γιά παράδειγμα θά ἀναφέρουμε μόνο ἕνα πρόσφατο ἄρθρο στό περιοδικό «Κυριακάτικοι Τάϊμς» μέ τόν τίτλο «'Αντίο στό γραφεῖο...» ὅπου μεταξύ ἄλλων τονιζόταν ὅτι «οἱ πληροφορίες μεταφέρονται εὐκολότερα ἀπ' ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος», ὅτι «ἕνα δίκτυο ὑπολογιστῶν ἐγκαθίστανται περισσότερο εὔκολα ἀπό ἕνα δίκτυο δρόμων ἤ μετρό» κλπ. Καί γιά νά ἀναφερθοῦμε στή χώρα μας. Κι' ἐδῶ ἔχει ἀρχίσει ἡ διαφημιστική προβολή ἀπό τόν ἑλληνικό τύπο συστημάτων διοικήσεως μέσω τηλεοράσεως. Τέλος, χαρακτηριστικό γιά τό ὅλο πνεῦμα πού ἐπικρατεῖ διεθνῶς, κρίνω τήν διαπίστωση τοῦ πρόσφατου 45ου διεθνοῦς συνεδρίου τοῦ **Highway Research Board** ὅτι «'Η ταχύτητα τῆς αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν σέ ὁδική ὑποδομή εἶναι μεγαλύτερη ἀπό τήν δυνατότητα ἱκανοποιήσεώς της».

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιές χῶρες θεωρεῖτε ὡριμες γιά τήν ἐφαρμογή σέ μεγάλη ἔκταση τῆς «'Ηλεκτρονικῆς Πολεοδομίας»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: "Αν καί οἱ Η.Π.Α. συγκεντρώνουν ὅλες τίς προϋποθέσεις γιά μιά εὐρύτερη ἐφαρμογή τῶν «τῆλε - ἐνεργειῶν», ἐν τούτοις δέν εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ ἐφαρμογή τοῦ συστήματος θ' ἀρχίση ἀπ' ἐκεῖ. Οἱ Η.Π.Α. διαθέτουν τεράστια μέσα (πόρους, τεχνολογία) ὥστε νά μποροῦν ν' ἀντιμετωπίζουν γιά πολύ καιρό ἀκόμα τό ἀδιέξοδο.

'Απ' τήν ἄλλη μεριά, ἡ τεχνολογική ἀνάπτυξη θά ἐπιταχύνεται συνεχῶς, ἐνῶ οἱ ἀφορμές στήν Πολεοδομία γιά τήν ἀντικατάσταση τῶν κλασικῶν ἔργων θά πολλαπλασιασθοῦν ἄμεσα καί ὄχι σταδιακά, ὅπως ἐπόμενο εἶναι ὅτι θά συμβῆ στίς λιγώτερο ἀπό τίς Η.Π.Α. ἀναπτυγμένες χῶρες καί πολύ περισσότερο στίς ἀναπτυσσόμενες. Διατρῶ τήν ἐντύπωση ὅτι τά πρῶτα φυτώρια θά ἐμφανισθοῦν στήν 'Αγγλία, ὄχι τόσο λόγω τῶν κατά διαστήματα δυσχερειῶν τῆς ἐθνικῆς της οἰκονομίας, ὅσο κυρίως γιατί στήν 'Αγγλία ἔχουν τά τελευταῖα χρόνια πάρει τεράστια ἀνάπτυξη τά μέσα ἐπεξεργασίας καί μεταδόσεως τῶν πληροφοριῶν. 'Επίσης, ἀπό τίς πρῶτες χῶρες ὅπου θά ἀρχίσουν οἱ ἐφαρμογές εἶναι ἡ Σουηδία, λόγω γενικώτερης νοοτροπίας καί ἡ 'Ισπανία λόγω μεθοδικότητας, ἐφευρετικότητας καί δημιουργικῆς φαντασίας. Θ' ἀκολουθήσουν οἱ δυό Γερμανίες, ἡ ΕΣΣΔ, οἱ Η.Π.Α., οἱ 'Ινδίες κ.ἄ., πιθανῶς δέ καί χῶρες τοῦ μέσου ἐπιπέδου ὅπως ἡ 'Ελλάς. Σάν γενικό κανόνα πρέπει νά ποῦμε ὅτι οἱ χῶρες ὅπου παρατηρεῖται πληθυσμιακή ἔκρηξη ἤ ἀπομόνωση τῶν κέντρων δραστηριότητας λόγω τῶν γεωγραφικά μεγάλων ἀποστάσεων (π.χ. Βραζιλία), θά πρέπει ἀργά ἤ γρήγορα νά ἀντιμετωπίσουν τό ἀδιέξοδό τους μέ ἠλεκτρονικές μεθόδους.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Καί ἕνα καίριο ἐρώτημα: Πότε προβλέπετε κ. Ζενέτο, ἐφαρμογή τῆς «'Ηλεκτρονικῆς Πολεοδομίας» καί στήν 'Ελλάδα, κάτω ἀπό τίς σημερινές, κάθε μορφῆς, συνθῆκες;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δέν μπορῶ νά πῶ ὅτι εἶμαι ἀπαισιόδοξος. 'Ο σοφός καθηγητής Δημήτρης Σαμαρᾶς μᾶς ἔστειλε ἀπό τήν 'Αμερική ἕνα μήνυμα. "Ενα μήνυμα πού λέει ὅτι «Οἱ χῶρες πού βρίσκονται στό στάδιο ἀναπτύξεως, πρέπει νά στρέφωνται σέ νέους τομεῖς, π έ ρ α ἀπό ἐκεῖνους πού ἔχουν ἀναπτυχθῆ στίς προηγμένες χῶρες, γιατί μόνο ἔτσι θ' ἀρχίσουν κάποτε νά μειώνουν τή διαφορά...». 'Ἐξ ἄλλου, ἔχει ἱστορικά ἀποδειχθῆ ὅτι μιά χώρα ὑπό ἀνάπτυξη, πρέπει νά ἐκμεταλλεύεται τήν πεῖρα τῶν προηγμένων χωρῶν παρακάμπτοντας τίς φάσεις ἀπ' τίς ὁποῖες οἱ χῶρες ἐκεῖνες πέρασαν. Σάν τό καλύτερο παράδειγμα τοῦ Πολεοδομικοῦ τομέα, θά ἀναφέρουμε τό Μετρό. "Αν ὅλες οἱ μεγάλες πρωτεύουσες κατασκεύαζαν πρίν 10ετηρίδες Μετρό γιά τίς κυκλοφοριακές τους ἀνάγκες, σήμερα θά ἐφάρμοζαν ἀσφαλῶς ἄλλες μεθόδους, χρησιμοποιώντας τίς τεράστιες δυνατότητες τῆς τεχνολογίας τῆς ἐποχῆς μας. Πρός τά ἐκεῖ λοιπόν πρέπει νά στραφῆ ἡ 'Ελλάς, παρακάμπτοντας τή «φάση Μετρό», μάλιστα τό 1980, ὅταν ὅπως λέγεται πρόκειται νά λειτουργήση τό ἔργο αὐτό στήν 'Αθήνα. Σήμερα, τά τεχνολογικά ἐπιτεύγματα διαδίδονται ἀκαριαῖα σ' ὅλη τή Γῆ, χάρη στά δυναμικά καί κάθε λογῆς μέσα ἐπικοινωνίας. Οἱ διαφορές εἶναι μόνο ποσοτικές. 'Η συσκευή τῆς τηλεράσεως πού θλέπουν οἱ 'Αμερικανοί δέν διαφέρει σέ τίποτα ἀπό τή συσκευή τηλεοράσεως πού θλέπουν καί οἱ 'Αφρικανοί... 'Ο δορυφόρος Telstar δέν πρόκειται νά ἐξυπηρετῆ ἀτελέστερα τήν 'Ελλάδα ἤ τίς 'Ινδίες ἀπ' ὅ,τι τήν 'Αμερική. 'Η οὐσιαστική δυσχέρεια τοῦ διατιθεμένου μακροῦ, τῆς ποσότητας π.χ. τοῦ ἀναγκαίου μεγάλου ἀριθμοῦ πομπῶν καί τῆς ἀντίστοιχης κατανολώσεως ἐνεργείας τῶν γραμμῶν τηλεπικοινωνιῶν μέ μεγάλη χωρητικότητα μεταδόσεως πληροφοριῶν, θά ἀντιμετωπισθῆ εὔκολα γιατί τό ἀντίστοιχο κόστος θά εἶναι μικρότερο ἀπό τό κόστος τῶν ὁδικῶν δικτύων, τῶν τοὐνελς, τῶν ὀχημάτων, τῶν καυσίμων κλπ., πού ὅταν μπαίνουν σέ λειτουργία ἐπιδεινώνουν τό πρόβλημα αὐξάνοντας — δευτερογενῶς — τή συμφόρηση. Καί ὅταν οἱ διαθέσιμοι πόροι εἶναι ὅπως συμβαίνει πάντοτε, περιορισμένοι, ἐπιβάλλεται νά ὑπολογίζουμε τόν παράγοντα κόστος μέ μεγάλη προσοχή. Περαιτέρω, ὁ συντελεστής πού βαρύνει ἐπί πλέον, εἶναι ὅτι τά ἄυλα μέσα ἐπικοινωνίας ἐγκαθίστανται ταχύτερα ἀπό ἕνα δίκτυο ὁδῶν ἤ ἕνα Μετρό.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Υπάρχει, νομίζω, ἕνας μεγάλος παρά-

→

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Κατά 40ο)ο μειώθηκε στήν 'Αθήνα ή κίνηση τῶν κινηματογράφων

Ζητεῖται ἡ κατάργηση τῆς εἰσφορᾶς Βασιλικῆς Προνοίας πού ἐπεβλήθη προσωρινά γιά ἕξη μῆνες καί διαρκεῖ εἴκοσι χρόνια!

● Τοῦ συνεργάτου μας κ. Β. ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΥ

ΑΣΥΜΦΟΡΗ θεωρεῖται ἀπό τόν κλάδο τῶν κινηματογραφιστῶν, δηλαδή ἀπό τούς ἐπιχειρηματίες πού ἐκμεταλλεύονται τίς αἴθουσες κινηματογράφου, ἡ παρεχόμενη ἀπό τό ὑπουργεῖο ειχέρεια νά αὐξήσουν μέχρι ἕνα ποσοστό τίς τιμές τῶν εἰσιτηρίων γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν πιεστικῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τοῦ κλάδου. Εἰδικώτερα μετά τή δημιουργία κρίσεως στό ἐπάγγελμα, πού ὀφείλεται κατά δόση στόν σημαντικό περιορισμό τῶν θεατῶν κα' στή σέ μεγάλο ποσοστό ἐπί τῆς ὀνομαστικῆς τιμῆς τοῦ εἰσιτηρίου φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, ἡ συνδικαλιστική ὀργάνωση τῶν αἰθουσαρχῶν εἶχε ζητήσει τή λῆψη μέτρων, πού θά διευκόλυναν τόν κλάδο νά ξεφύγη ἀπό τό σημερινό ἀδιέξοδο καί πού θά ἐπέτρεπαν τή γενικώτερη ἀνάπτυξη τῆς κινηματογραφίας μέ τήν παροχή κινήτρων καί τόν σχετικό περιορισμό πῆς φορολογίας.

Τό πρῶτο μέτρο πού ἐλήφθη ἀπό κρατικῆς πλευρᾶς πρός τό σκοπό αὐτόν εἶναι ἡ παροχή τῆς εὐκερείας στούς αἰθουσάρκες νά προβοῦν σέ αὔξηση τῆς τιμῆς τοῦ εἰσιτηρίου μέχρι ποσοστοῦ πού νά μή κινῆται ἡ διαδικασία διάξεως γιά ὑπερβολικό κέρδος. Τό ἁρμόδιο ὑπουργεῖο πρίν ἀπό τή λῆψη τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς εἶχε γνωματεύσει ὅτι ἡ διαμόρφωση τῆς τιμῆς τῶν εἰσιτηρίων εἶναι ἐλεύθερη ὑπ' εὐθύνη τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν νέων κινηματογράφων, δεδομένου ὅτι ἡ ὑπηρεσία δέν μπορεῖ λόγω νομοθετικῶν περιορισμῶν νά καθορίση ἀνώτατες καί κατώτατες τιμές, ἀλλά ἔχει τήν ἁρμοδιότητα νά τίς ἐλέγχη γιά περιπτώσεις ὑπαιτίσεως ἢ κτήσεως ὑπερβολικοῦ κέρδους. Δηλαδή ἡ διαμόρφωση τῆς τιμῆς κατά ὅδση ἀφίνεται στή λειτουργία τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καί τῆς ζητήσεως.

"Ετσι τό ὑπουργεῖο 'Εμπορίου ἐφαρμόζοντας τό Νομοθετικό Διάταγμα 414) 1970 ἀπεφάνθη ὅτι εἶναι δυνατή ἡ αὔξηση τῶν προαναφερομένων τιμῶν κατά 50 λεπτά προκειμένου περί εἰσιτηρίου μέχρι καί 10 δραχμῶν, κατά 1 δραχμή γιά ἐπίπεδα εἰσιτηρίου μεταξύ 10 καί 16 δρχ. καί κατά 1,50 δρχ. ἐφ' ὅσον ἡ τιμή εἶναι ἀνωτέρα τῶν 16 δρχ. Οἱ ἀνατιμήσεις αὐτές, σύμφωνα πάντοτε μέ τήν ἀποφη τοῦ ὑπουργείου εἶναι προαιρετικές καί μποροῦν νά γίνουν μέ εὐθύνη τῶν αἰθουσαρχῶν, δεδομένου ὅτι ἀγορανομικά τό εἰσιτήριο κινηματογράφου ἀντικεί στήν κατηγορία τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἐπαρκεία εἰδῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ἐλέγχεται γιά ἀπόκτηση ἢ ἀπαίτηση ὑπερβολικοῦ κέρδους.

Δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις

Στήν ἀπόφαση αὐτή οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐπιχειρηματίες δέν ἀντέδρασαν ἐξαρχῆς. Δεδομένου ὅτι ἡ αὔξηση τῶν τιμῶν ὑπό τίς παρούσες συνθῆκες κρίσεως τοῦ κλάδου καί τήν σταδιακή μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θεατῶν λόγω τῆς ἐπιδράσεως τῆς τηλεοράσεως καί τῆς διαμορφώσεως μέ γενικές γραμμές ὑψηλοῦ κόστους, προκειμένου γιά νέα κινηματογραφική φυσιογνωμία, δημιουργοῦνται περισσότερο δυσμενεῖς προοπτικές γιά τό οἰκονομικό μέλλον τοῦ κλάδου. 'Αρκεῖ μόνο νά ληφθῆ ὑπ' ὄψη τό γεγονός ὅτι ἀπό τήν «ἐπιτευχθεῖσα» αὔξηση κατά 1,50 δρχ. προκειμένου γιά αἰθουσες πρώτης προβολῆς, ὁ ἐπιχειρηματίας θά εἰσπράξη μόνο 17 λεπτά, γιατί τά ὑπόλοιπα ποσά κατανέμεται σέ φορολογίες, ἐνοίκια, γενικά ἔξοδα, κ.ἄ., μέ συνέπεια ἡ αὔξηση νά μή κρίνεται δεοντολογικά σκόπιμη, ἀφοῦ θά προδιαθέση τό κοινό δυσμενῶς ἀπέναντι στούς κινηματογράφους καί θά ἐπιδράση ἀνασταλτικά στήν προσπάθεια προσελκύσεως περισσοτέρων θεατῶν.

Αἴτημα: Ἡ μείωση τῆς τιμῆς

'Αντικειμενικός στόχος τῆς Πανελλήνιου 'Ενώσεως Κινηματογραφιστῶν εἶναι ἡ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ εἰσιτηρίου ὥστε ἡ ἀνχαγωγία τοῦ εἴδους αὐτοῦ νά πάψη νά εἶναι σάν εἶδος πολυτελείας καί νά στραφῆ τό κοινό πρός τίς αἴθουσες παρά τόν ὀξύτατο ἀνταγωνισμό τῆς τηλεοράσεως. Τά αὐτούμενα μέτρα τῆς 'Ενώσεως δέν ἀποβλέπουν στήν ἐπιδράνυση τῆς καταναλώσεως, ἀλλά στήν ἐπίτευξη ἐπιπέδων τιμῶν πού νά εἶναι ἐφικτές καί περισσότερο λογικές. Ὥστε νά σταματήση ἡ διαρροή θεατῶν ἀπό τίς αἴθουσες, πού εἶναι πιά ἕνα φαινόμενο ἀρκετά συνηθισμένο τόν τελευταῖο καιρό. 'Αρκεῖ στήν περίπτωση αὐτή νά γίνη μνεία σχετικῶν στοιχείων τῆς Στατιστικῆς 'Υπηρεσίας γιά τά ἀποδεικτθέντα καί ἐπίσημα ἡ κάμψη τῆς κινήσεως στόν κλάδο αὐτό. "Ετσι, κατά τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1968 οἱ κινηματογράφοι ἐφιλοξένησαν στήν περιφέρεια Πρωτευούσης 33,1 ἑκατομμύρια θεατές (δηλαδή κάπικον ἰσόρροπα εἰσιτήρια) ἐναντι 35,4 τοῦ ἀντιστοίχου διαστήματος τοῦ 1968, 37,6 τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1967 καί 39,1 τῆς ἴδιας περιόδου τοῦ 1966.

Τά ἔσοδα τοῦ κράτους ἀπό τόν περιορισμό τῶν θεατῶν κατά τά προαναφερόμενα χρονικά διαστήματα δέν ἐπηρεάστηκαν καθόλου, ἀντίθετα μάλιστα αὐξήθηκαν γιατί στήν συνολική ἐκκαθάριση ὑπεισῆλθε ἡ ἐπαρχία στήν ὁποία ὁ ἀριθμός τῶν θεατῶν λόγω μή ὑπάρξεως τηλεοράσεως καί ἄλλων τρόπων ψυχαγωγίας σημείωσε αἰσθητή ἄνοδο (32,6 ἑκατομμύρια εἰσιτήρια τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1969 ἐναντι 30, 29,2, καί 27,6 κατά τό 1968, 1967 καί 1966 ἀντιστοίχως). 'Η φορολογία δημοσίων θεαμάτων στήν περίπτωση τοῦ κινηματογράφου ἀπέδωσε 208 ἑκατομμύρια δραχμές κατά τό 1969 ἔναντι 204 τοῦ 1978, 208 τό 1967 καί 190 τό 1966.

Στηριζόμενη σέ αὐτά τά δεδομένα ἡ ὀργάνωση τῶν κινηματογραφιστῶν ἐφιστᾶ τήν προσοχή τῶν ἁρμοδίων στούς κινδύνους πού ἐγκυμονεῖ γιά τόν κλάδο καί τήν ἐθνική οἰκονομία γενικώτερα ἡ μείωση τῆς κινήσεως στό εἶδος αὐτό τοῦ θεάματος ἐντᾶ τήν λῆψη μέτρων πού θά ἐπιτρέψουν τήν ἀνέλιξη τοῦ κλάδου καί τήν συμπίεση τοῦ κόστους τῶν εἰσιτηρίων. 'Η παρεκκομένη εὐκέρεια γιά αὔξηση θεωρεῖται ἡμίμετρο μέ ἀνυπολόγιστα δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις, ἀφοῦ εἶναι γεγονός ὅτι τά 80% τῶν αἰθουσῶν τῆς Πρωτευούσης ἔχουν ὑποστῆ μείωση στήν κίνησή τους φθάνει στά ἐπικίνδυνα ἐπίπεδα τό 40% μέ τήν αὔξηση δέ τῆς τιμῆς τό ποσοστό αὐτό εἶναι σίγουρο πώς θά ἀνέβη ἀκόμα περισσότερο.

'Η φορολογία

Γιά τούς λόγους αὐτούς προτείνεται ἀπό τῆς πλευρᾶς τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπιχειρηματιῶν ἡ ἐπανεξέταση τοῦ θέματος τῆς φορολογίας δημοσίων θεαμάτων καί τῆς γενικωτέρας φορολογήσεως τῆς κινηματογραφικῆς ἐπιχειρήσεως.

Εἰδικώτερα ἀναφέρεται ὅτι τά βασικά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει σήμερα ὁ κλάδος συνοψίζονται στήν μεγάλη φορολογία τοῦ εἰσιτηρίου καί τό νέο φορτικό κύκλου ἐργασιῶν στίς ἐπιχειρήσεις θεάματος, γιά τίς ὁποῖες δέ αὐτές ζητεῖται ἡ κατάργηση πρός τόν σκοπό μείώσεως τῆς τιμῆς τοῦ εἰσιτηρίου καί τήν προσέλκυση περισσοτέρων θεατῶν στίς αἰθουσες. 'Η παρεκκομένη εὐκέρεια γιά τήν κατά 1,50 δρχ. αὔξηση στούς κινηματογράφους πρώτης προβολῆς ὑποστηρίζεται ἀπό τούς ἐνδιαφερομένους ὅτι θά ἔχη ἐπίπτωση ὀκι μόνο στίς ἐπιχειρήσεις ἀλλά καί στόν τιμάριθμο γιατί αὐξάνεται τό τιμαριθμικό κόστος ζωῆς.

'Αναλυτικά ζητεῖται ἡ πλήρης καί ἡ ὁλοσκερής κατάργηση τοῦ φόρου δημοσίων θεαμάτων καί ἡ προσωρινή μείωση τοῦ ὕψους τῆς φορολογίας τῶν κινηματογραφικῶν εἰσιτηρίων μέ διαμόρφωσή της στά ἐπίπεδα τοῦ μουσικοῦ θεάτρου, δεδομένου ὅτι ὁ νεοεπιβληθείς φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀπό 7% ἐπί τοῦ ἑκ τῆς προβολῆς ταινιῶν εἰσπραττομένου μισθώματος ἐν συνδυασμῷ μέ τίς προαναφερόμενες ἐπιβαρύνσεις καθιστᾶν ἀντικανονική τήν ἐκμετάλλευση κινηματογράφου ὑπό τῆς παρούσες συνθῆκες μέ ἄμεσο κίνδυνο ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας ἀναλόγων ἐπιχειρήσεων. Στά πλαίσια τῶν φορολογικῶν μέτρων ὁ κλάδος ζητεῖ καί τήν κατάργηση τοῦ φόρου τῆς Βασιλικῆς Προνοίας, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἐπεβλήθη προσωρινά γιά διάστημα ἕξη μηνῶν συνεχίζεται νά εἰσπράττεται πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια ἀπό τῆς ἐπιβολῆς του. Τό θέμα αὐτό συνδυαζόμενο μέ τό ὄφος τῶν συντελεστῶν φορολογίας εἰσοδήματος τῶν κινηματογραφιστῶν, πού φθάνει μέχρι καί 20% ἐπί τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων δίνει μιά εἰκόνα τῆς καταστάσεως τοῦ κλάδου καί τῆς ἀκαταμάχητους λόγους ἢ ὄχι τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων, ἀφοῦ καί ἡ ἀγορανομική πολιτική δέν ἐπιτρέπει περισσότερο κέρδους στά εἰσιτήρια μεγαλύτερο ἀπό 12%.

γοντας ἀνασχέσεως, ὁ ἐνθρώπινος παράγοντας». Πῶς θά ἀντιδράση τό ὑπαλληλικό προσωπικό τῆς Διοικήσεως, αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ φορεῖς, ἡ ἴδια ἡ Διοίκηση; "Ολοι αὐτοί θά μπορέσουν νά συνειδητοποιήσουν καί υἱοθετήσουν τό μέγα μήνυμα τῆς 'Αλλαγῆς;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 'Ο ἄνθρωπος — καί δέβαια δέν ἐξαιρῶ τόν "Ελληνα — ἀφομοιώνει πάντοτε μέ εὐκολία κάθε νέο σύστημα, μηχανισμό ἢ ἐργαλεῖο πού τόν διευκολύνει στή ζωή του. Μέ τό τηλέφωνο π.χ. προσαρμόστηκε πολύ εὔκολα, ἀφοῦ ἔβαβε νά συνδυάζη ἀριθμούς ἢ γράμματα, χωρίς νά γνωρίζη τόν τρόπο τῆς λειτουργίας του. Μέ τήν ἴδια εὐκολία, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θά μάθη ἑνά ἐργάζεται ἀπό μακρυάν, μέ τήν βοήθεια συσκευῶν ἐξελιγμένης τεχνολογίας, χωρίς νά χρειάζεται ἑνά μπῆ σέ λεπτομέρειες». "Αν θυμηθοῦμε ἐπίσης τούς ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων γιά τήν καθιέρωση τοῦ συνεχοῦς ὡραρίου — ὥστε νά μή μετακινοῦνται πολλές φορές στό ἀπάνθρωπο περιβάλλον τῶν πόλεων — ἀντιλαμβάνεται κανείς πόσο θά ἱκανοποιηθοῦν οἱ ἐργατοϋπάλληλοι νά ἐργάζονται ἀπό τή «γειτονιά» τους καί νά μετακινοῦνται πρός τό πολυθόρυβο κέντρο μόνο ὅταν θέλουν νά πᾶνε στό θέατρο ἢ νά κάνουν ἕνα ἀσυνήθιστο φώνιο. "Ετσι, μέ τά νέα μέσα, ὁ ἐργαζόμενος θά κερδίζη περισσότερο χρόνο πού θά τόν ἔχη στή διάθεσή του γιά μιά ἄμεση καί στενότερη ἐπαφή μέ τήν οἰκογένειά του καί γενικά τό εκοινωνικό περιβάλλον.

Αὐτά σάν μιά ἀπάντηση στό πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα, πού σωστά θέσατε. 'Αναφορικά δέ μέ τούς φορεῖς, πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι τόσο οἱ κρατικές ὑπηρεσίες ὅσο καί ἡ διοίκηση τῶν ἐπιχειρήσεων ἔχουν ἀρχίσει καί στήν 'Ελλάδα νά χρησιμοποιοῦν τά σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν πραγμάτων, γιατί ἀντιθέτως δέν θά ἦσαν σέ θέση νά διατηρήσουν συναγωνιστικό ἐπίπεδο, οὔτε νά ἀνεπεξέλθουν στίς συνεχῶς αὐξανόμενες ἀνάγκες. "Ετσι, αὐτοματοποιοῦν σιγά - σιγά καί στήν 'Ελλάδα μερικές διαδικασίες γεγονός πού θεωρεῖται τό πρῶτο βῆμα προς τήν 'Ηλεκτρονική Πολεοδομία. "Οταν ὁλοκληρωθῆ ἡ αὐτοματοποίηση τό δεύτερο βῆμα εἶναι ἁπλό: 'Αποκέντρωση τῶν διαφόρων τομέων καί σύνδεσή τους μέ συστήματα «τῆλε - χειρισμοῦ». Χαρακτηριστικό εἶναι τό παράδειγμα τῆς συνδέσεως τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν μέ τό Κέντρο Πυρηνικῶν 'Ερευνῶν «Δημόκριτος». Μ' αὐτό τόν τρόπο γίνεται ἄμεση στῆλε - χρήση» τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων πού διαθέτει ὁ «Δημόκριτος».

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, πρέπει νά τονίσουμε ὅτι ἡ διοικητική ἀποκέντρωση δέν ἐπιτευχθῆ μέ τήν δημιουργία τοῦ Διοικητικοῦ Κέντρου, (γιατί μιά τέτοια μονάδα θά προκαλέση νέα προβλήματα ὅπου κι' ἄν ἱδρυθῆ) ἀλλά μέ ἄλλα μέσα ἐπικοινωνιῶν, πού θά ἀντικαταστήσουν τούς διαδρόμους, γεμάτους μέ κουρασμένους ὑπαλλήλους, πού συνδέουν τά δωμάτια ἑνός κτιρίου - ὑπουργείου.

Καί, τό τονίζουμε πάλι, ὅπως μάθαμε νά χειριζόμαστε ἕνα δέκτη τηλεοράσεως, ἐξ ἴσου εὔκολα θά χειριζόμαστε π.χ. ἠλεκτρονικά μέσα ἀρχειοθετήσεως (σέ ἀντικατάσταση τῶν σημερινῶν ἄβλων, σκονισμένων καρτελλῶν) καί ὁσχέτως ἀποστάσεως τοῦ ἀρχείου ἀπό ἐμᾶς.

Φυσικά, ὅλα αὐτά δέν μπορεῖ νά γίνουν ἀπό τήν μιά μέρα στήν ἄλλη. 'Απαιτεῖται π.χ. ἀναπροσαρμογή τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος — ἤδη ἡ ΣΕΛΕΤΕ, στό Μαρούσι εἶναι ἕνα πολύ καλό βῆμα — καί ν' ἀρχίσουν νά λαμβάνωνται τά γενικά μέτρα γιά τό μεταβατικό στάδιο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τί ἄλλο θά πρέπει νά περιλαμβάνη ἡ διάρθρωση ἑνός σταδίου προετοιμασίας τῆς ἐφαρμογῆς;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Βασικά καί κύρια δέν θά πρέπει νά σπαταλῶνται οἱ πολύτιμοι ἐθνικοί μας πόροι γιά νέα καί μεγάλα κυκλοφοριακά ἔργα. Τά ἄμεσα προβλήματα νά ἀντιμετωπίζωνται μέ μέτρα προσωρινοῦ χαρακτῆρα. "Ενα τέτοιο μέτρο θά ἦταν π.χ. ἡ ἀπαγόρευση τῆς κυκλοφορίας τῶν Ι.Χ. αὐτοκινήτων στό κέντρο τῆς πόλης, ὡρισμένες ὧρες. Τά ἄμεσα μέτρα μας πρέπει πάντοτε νά ἔχουν προσωρινό χαρακτῆρα, ἔστω καί ἄν μᾶς δυσκολέρουν τή ζωή, μιά ζωή πού, ἀλλιῶς, θά εἶναι ἀργότερα πολύ χειρότερη. Τέτοιου εἴδους δυσκολίες τοῦ μεταβατικοῦ σταδίου θά ἔχουν καί ἕνα ἄλλο εὐεργετικό χαρακτῆρα: Θά μειώσουν ἢ θά μηδενίσουν τό ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας. 'Αντιθέτως, οἱ σημερινές διευκολύνσεις αὐξάνουν τήν τάση μετακινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ σέ ἐπικίνδυνα ἐπίπεδα. Στή συνέχεια, θά πρέπει νά ἐνισχύσουμε τίς τηλεπικοινωνίες μας μέ τά ἐπαρχιακά διαμερίσματα καί κέντρα, σέ βαθμό τέτοιας τελειότητας ὥστε πολλές ἐργασίες νά εἶναι δυνατό νά διεκπεραιωθοῦν ἐξ ἀποστάσεως. "Οταν οἱ κάτοικοι τῆς Περιφέρειας ἀρχίζουν νά βρίσκουν ἔτσι σιγά - σιγά νέους τομεῖς ἀπασχόλησης, πέραν τῶν «ἀβαρά γεωργικῶν, τότε θά μειωθοῦν οἱ παράγοντες πού τούς ὠθοῦν πρός τήν Πρωτεύουσα. Αὐτό καί μόνο θά εἶναι κιόλας ἕνα μεγάλο κέρδος. Μετά, λίγα βήματα θά μᾶς χωρίζουν ἀπό τήν περίοδο πού ἡ ζωή μας δέν εἶναι μόνο ἄγχος, ἀπό τήν περίοδο τῆς ἠλεκτρονικῆς χωροδομίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΤΟΣ 46ον — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 924 — ΑΘΗΝΑΙ 6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1972 — ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 5

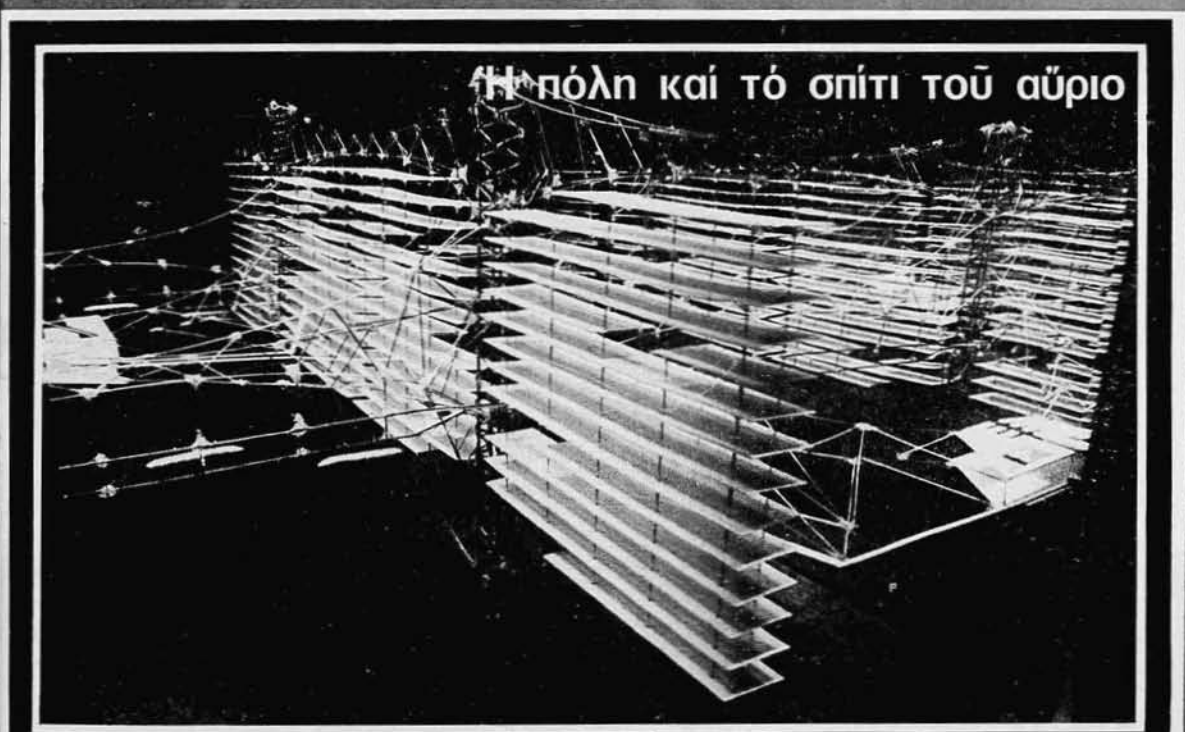

Η ΝΕΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ
ΚΑΙ Η ΝΕΑ «ΜΟΡΦΗ»
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ

*

ΔΥΟ ΑΚΟΜΑ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ

ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ
Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ
ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ

Γράφει ὁ κ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΙΓΔΗΣ

ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ ΣΟΒΑΡΑ
ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ ΜΑΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΥΦΕΣΗ

*

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΜΟΡΦΗΣ
ΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Έτος 46ον, Περίοδος Β', 6 Ἰανουαρίου 1972
Ἀριθ. Φ. 924 — Τιμή τεύχους δρχ. 5

ΙΔΡΥΤΗΣ: **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ**
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: **ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ Α.Ε.**
ΕΔΡΑ: Χρήστου Λαδᾶ 3 — Ἀθῆναι
ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Κολοκοτρώνη 8 — Ἀθῆναι
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: 230.221 - 23, 237.283 - 86 & 230.546 - 49

●

ΕΚΔΟΤΗΣ — Δ/ΝΤΗΣ: **ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ**
Λεωφ. Βασιλέως Γεωργίου Β' 10 (Καλαμάκι)
Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: **ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΣΑΠΟΓΑΣ**
Ἁγίου Ἀνδρέου 1 (Νέα Σμύρνη)
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: **ΑΘ. ΜΑΡΚΟΥ**
Δαβάκη 6 (Βύρων)

●

Περιεχόμενα

— Ἡ νέα ἐργατική τάξη. Τοῦ κ. SERGE MALLET 5
— Ἡ διάρθρωση δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ 1972 6
— Ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία δημιουργεῖ τή βιομηχανική Θεσσαλία. Τοῦ κ. Λ. ΑΡΣΕΝΙΟΥ 8
— Τό δικαίωμα ἐγκαταστάσεως κατά ἐπαγγελματικούς τομεῖς 9

Στό παράρτημα βασικῶν κειμένων: Συνέχεια εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν Καθηγητοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΥΛΗ. Σελ. 19 - 21.

— Οἱ σχέσεις Ἑλλάδος καί Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος 9
— Ἡ πόλη καί τό σπίτι τοῦ αὔριο. Τοῦ κ. Τ. Χ. ΖΕΝΕΤΟΥ 10
— Τό πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως. Τοῦ κ. Δ. ΚΟΥΣΗ 13
— Ἡ ἐκδιομηχάνιση τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδος καί ὁ οὐσιώδης ρόλος τῆς ΟΥΝΡΑ. Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΙΓΔΗ 15
— Διάλογος μέ τίς παραγωγικές τάξεις 23
— Οἱ συνέπειες τῆς νομικῆς μορφῆς μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Τῶν κ.κ. ΒΑΣ. ΤΣΙΟΥΝΗ καί ΗΛΙΑ ΜΠΑΒΑΒΕΑ 25
— Σούπερ - ἑξπρές τραῖνα μέ ἠλεκτρονικούς ἐγκεφάλους 26
— Εἰκονική μεταβίβασις μετοχῶν Α.Ε. πρός ἀποφυγήν ἠυξημένης φορολογίας 27
— Ἑλληνικά Ναυπηγεῖα: Νέο ἄλμα 28
— Ἡ πτηνοτροφία μας ἀποβλέπει σέ ἐξαγωγές 28
— Εἶναι πράγματι τόσο φοβερά τά λάθη τοῦ τηλεφωνικοῦ καταλόγου; 29
— Θεαματική συνεργασία τῆς «Νίξντορφ» καί τῆς «AEG — Τελεφοῦνκεν» 30
— Ἐπιχειρηματικές εἰδήσεις 31
— Βαμβακερά: Μεγάλη ἀναρχία στίς διεθνεῖς συμφωνίες 33
— Ἡ βιομηχανική παραγωγή δέν αὐξάνεται πιά σέ πολλές μεγάλες Δυτικές χῶρες 34
— Πολλές εὐκαιρίες γιά ἐπενδύσεις στήν κυπριακή βιομηχανία. Τοῦ κ. ΕΛ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ 34
— Ἡ ἐκθρόνιση τοῦ δολλαρίου καί ἡ μεγάλη νομισματική κρίση 35
— Σοβαρά προβλήματα ἐξαγωγῆς γιά τά μεταλλεύματα 36

Συνδρομαί

Ἐτησία ἐσωτερικοῦ	Δρχ. 270
Διά Δημοσίους Ὀργανισμούς, Τραπέζας καί Ἀνων. Ἑταιρίας	» 600
Ἐτησία ἐξωτερικοῦ (διά κοινοῦ Ταχυδρομείου)	» 420
Ἐξωτερικοῦ Ἀεροπορικῶς ἀναλόγως χώρας	

οικονομικο καλειδοσκοπιο

ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

■ Ἔντονη δραστηριότητα γιά τήν κατάκτηση τοῦ γ΄ διϋλιστηρίου πετρελαίου. ■ Πῶς θά διαπιστωθῆ, ἄν ἡ Ἑλλάς ἔχη πετρέλαια. ■ Ἡ βιοτεχνία, οἱ καταθέσεις καί τά ἐξαγωγικά ἐπιτόκια.

Τοῦ συνεργάτου μας κ. Κ. ΚΟΛΜΕΡ

Η ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΜΕΝΗ ἑβδομάδα (26 Δεκεμβρίου 1971 - 3 Ἰανουαρίου 1972) μπορεῖ νά θεωρηθῆ τό τελευταῖο τμῆμα τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἤ τό πρῶτο τοῦ νεοεισελθόντος. Τό διάστημα αὐτό, περικλειόμενο μεταξύ τῶν ἑορτῶν, θά μποροῦσε ἐκ προοιμίου νά θεωρηθῆ στεῖρο ἀπό πλευρᾶς οἰκονομικῶν ἐξελίξεων στό ἐσωτερικό, κυρίως γιατί συμπίπτει μέ τήν ἑορταστική ἔνταση καί ἀπορρόφηση τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Ἐντούτοις, ἐφέτος, δέν ἦταν ἄνευ ἐνδιαφέροντος τό τελευταῖο 7ήμερο τοῦ χρόνου. Τά νέα φορολογικά μέτρα ἤ μᾶλλον ἡ ὁλοκλήρωσή των, ἡ ὁποία ἐπῆλθε μέ τήν δημοσίευση τῶν σχετικῶν νομοθετημάτων, ἀπετέλεσαν τό ἐπίκεντρο τῶν ἐξελίξεων τῆς ἑβδομάδος. Συγχρόνως, ἡ αὐξημένη δραστηριότητα τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐπί θεμάτων Βιομηχανίας κ. Α. Χωριατοπούλου, σχετικῶς μέ τήν τυποποίηση τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, μέ τά προβλήματα τῆς βιοτεχνίας καί μέ τό βιομηχανικό μητρῶο, ἡ βελτίωση τῶν τιμῶν τῶν μετοχῶν στό Χρηματιστήριο Ἀξιῶν, τά ἐξαγγελθέντα κυβερνητικά μέτρα γιά τήν διασφάλιση τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς κατά θάλασσα (μέ τήν ξηρά, ὅπου ἀπωλέσθησαν πάνω ἀπό 30 ψυχές στίς ἑορταστικές ἡμέρες τί γίνεται;) ὑπῆρξαν τά ἐνδιαφέροντα γεγονότα τοῦ τελευταίου 7ημέρου τοῦ χρόνου. Ὁ ἐπίσης καί ρητός ἀποκλεισμός κάθε ἄλλης διευκολύνσεως γιά τήν καταβολή τῶν ὀφειλομένων ἀσφαλιστικῶν εἰσφορῶν πρός τό Ι.Κ.Α., ἡ συνεχιζομένη ἐσωτερική καί ἐξωτερική φιλολογία γιά τούς μνηστῆρες τοῦ 3ου διϋλιστηρίου, ἡ ποινικοποίηση τοῦ ἀπορρήτου τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων καί οἱ πρῶτες ἐμπλοκές, νομικῆς φύσεως, στήν προσπάθεια ἀποκεντρώσεως, ἀπετέλεσαν τά ἐντυπωσιακώτερα ψηφίδια στό μωσαϊκό τῶν γεγονότων τῆς ἑβδομάδος, πού καλύπτει τό σημερινό καλειδοσκόπιο.

ΙΣΩΣ ἡ ἀναφορά σέ φορολογικά μέτρα νά εἶναι πλέον κουραστική — πράγματι τό παρακάναμε. Ἐν τούτοις, ποτέ δέν στερεῖται ἐνδιαφέροντος γιατί στήν χώρα μας, ὅπως καί σέ ἄλλες τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀδίκως ἡ δικαίως ὑπάρχει ἡ ἐντύπωση πώς ὅ,τι ἀποστερεῖται κανείς ἀπό τό διαθέσιμο εἰσόδημά του, γιά φορολογικούς λόγους, τό χάνει τελεσίδικα. Τό αἴσθημα αὐτό ὀφείλεται σέ μία φυσική ἀντίδραση τῶν φορολογουμένων ἀλλά καί στήν ἔλλειψη συναισθήσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, τῆς ὀξίας τῆς πλήρους καί σωστῆς πληροφορήσεως τοῦ Κοινοῦ π ρ ῶ τ ο ν: "Ὅτι τά χρήμα. τα πού καταβάλλει δέν τά χάνει, ἀλλά μεγάλο μέρος αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέφεται ὁμέσως ἤ ἐμμέσως καί καμμιά φορά πολλαπλασίως, δ ε ύ τ ε ρ ο ν: Τό γιά ποιούς λόγους ὑπάρχει ἡ ἐπιβάλλεται ἡ τάδε φορολογία καί τί ἐξυπηρετεῖ. Ἔτσι, πέραν τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων πού δημοσιεύθηκαν τήν περασμένη ἑβδομάδα καί τά ὁποία ἀπετέλεσαν τήν ὑλοποίηση τῶν φορολογικῶν διαρρυθμίσεων τίς ὁποῖες εἶχε ἀναγγείλει, πρό 20 ἡμερῶν περίπου, ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν καθηγητής κ. Ἰωάννης Κούλης, χρήσιμο, κατά τήν γνώμη μας, θά ἦταν νά ἔχουν δοθῆ στήν δημοσιότητα οἱ εἰσηγητικές ἐκθέσεις τῶν νέων φορολογικῶν μέτρων, χωρίς φόβο καί πάθος, δεδομένου ὅτι τά πλεῖστα τῶν μέτρων αὐτῶν εἶναι ὀρθά καί σκόπιμα.

Διότι ἔτσι ὁ μέσος φορολογούμενος θά ἀντιλαμβάνοταν τήν σκοπιμότητα καί τήν ἔκταση τῆς ἐπελθούσης φορολογικῆς μεταβολῆς καί ὅτι ὁ νέος ἄνεμος πού ἔπνευσε εἰς τό ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, μέ τήν ἔλευση τοῦ κ. Κούλη δέν πρόκειται νά σταματήση ἐδῶ, διότι πράγματι ἡ δημοσιονομική μας πρακτική καί νομοθεσία χρειάζεται περαιτέρω οὐσιαστικές διορθώσεις.

Ἐπίσης, σκόπιμο θά ἦταν νά ἐξηγηθῆ στόν φορολογούμενο γιατί ἡ αὔξηση τοῦ ἀφορολογήτου ὁρίου, ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, ἀπό 18 σέ 25.000 θά ἰσχύση γιά τά εἰσοδήματα τοῦ 1972 καί ὄχι γιά τά εἰσοδήματα τοῦ 1971. Ὅπως λέγεται, ἡ αἰτιολογία τῆς ἐκδοχῆς αὐτῆς ὑπῆρξε τό γεγονός, ὅτι τά ἔντυπα τῶν φορολογικῶν δηλώσεων εἶχαν ἤδη ἐκτυπωθῆ μέ βάση τό ἀφορολόγητο ὅριο τῶν 18.000, ἤ ὅτι τά προγράμματα τῶν ἠλεκτρονικῶν διερευνητῶν, πού θά ἐπεξεργασθοῦν τίς φορολογικές δηλώσεις εἶχαν ἐκπονηθῆ μέ βάση τήν ἐκπτωση τῶν 18.000. Ἀλλά τότε ὁ φορολογούμενος θά διαπίστωνε ὅτι εἶναι προτιμότερο γιά τό Δημόσιο νά ἀναβάλη γιά ἕνα χρόνο τήν εὐλογη εὐνοια, πού παρέχει στόν ἐργαζόμενο, αὐξάνοντας τό ἀφορολόγητό του ὅριο, παρά νά ἀναθεωρήση τά ἔντυπα τῶν φορολογικῶν δηλώσεων ἤ τόν προγραμματισμό τῶν «ἐκομπιούτερς» του...

Ἐπίσης, μέ τίς ἐξηγήσεις αὐτές, παραδείγματος χάριν, ἡ ἀναγγελθεῖσα φορολογική ἀπαλλαγή τοῦ εἰσοδήματος τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος, δέν θά ἐξένιζε πλέον τούς ἀναγνώστες τῶν οἰκονομικῶν ἐφημερίδων, γιατί πρῶτα ἀπ' ὅλα θά ἀντιλαμβάνονταν ὅτι ἡ ἀπαλλαγή τοῦ εἰσοδήματος τοῦ Βασιλέως εἶναι αὐτονόητη, ἀφοῦ ἡ ἀποζημίωση τοῦ εὑρίσκεται στήν ἀνωτάτη κλίμακα καί ἄν ἐφορολογεῖτο θά ἐμειώνετο κατά 45% περίπου, ὁπότε δύο τινά θά ἐσυνέβαιναν: "Ἡ θά ἔπρεπε νά αὐξηθῆ, καί τότε πάλι θά ἔπρεπε νά ἐπαναεισπραχθῆ μέρος της ἀπό τό Δημόσιο Ταμεῖο καί μέ τήν δοήθεια τῶν μαθηματικῶν νά εὑρεθῆ πόσο θά ἔπρεπε ὀνομαστικῶς νά αὐξηθῆ, οὕτως ὥστε νά μή μειωθῆ ἀπό τήν φορολογία τό ἀπόλυτο μέγεθός της, ἤ θά ἔπρεπε νά γίνουμε ἑλληνικώτεροι καί νά παραδεχθοῦμε ὅτι ἡ ἀποζημίωση τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος καί τοῦ Διαδόχου εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε. Ἔτσι θά ἀποφεύγονταν οἱ παρεξηγήσεις καί οἱ ἰσφαλμένες ἐντυπώσεις, πέραν τοῦ ὅτι παγκοσμίως δέν ὑπάρχει προηγούμενο φορολογίας τῆς βασιλικῆς χορηγίας.

Καί αὐτά τά ἀναφέρουμε ἁπλῶς σάν παραδείγματα μόνο τῆς ὀξίας τῆς πλήρους δημοσιότητος τῶν ἀποφασισθέντων φορολογικῶν μέτρων, γιατί πιστεύουμε ὅτι δέν ἀρκεῖ ἕνα μέτρο νά εἶναι σωστό. Πρέπει νά εἶναι ἐφικτό ἀφ' ἑνός καί ξεκαθαρισμένο ἀφ' ἑτέρου. Ὅπως, ἄλλωστε, εἶχε ὑποστηρίξει καί τό ΚΕΠΕ σέ παλαιότερη μελέτη του, ἡ δημοσιότης τοῦ φορολογικοῦ καθεστῶτος πού ἰσχύει στήν χώρα, δέν πρέπει νά περιορίζεται στήν πλήρη καί ἁπλή περιγραφή τῶν παρεχομένων φορολογικῶν κινήτρων ἀπαλλαγῶν καί ὑποχρεώσεων, ἀλλά νά περιλαμβάνη τήν συστηματική ἀνάλυση μετά παραδειγμάτων, τόσο τῶν ὠφοχρεώσεων ὅσον καί τῶν ὠφελειῶν πού προκύπτουν γιά τούς φορολογουμένους.

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΑΛΛΑ ἄς ἐπανέλθουμε τώρα στό περιεχόμενο τῶν νέων φορολογικῶν μέτρων. Στήν "Εφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύθηκαν, στό ὑπ' ἀριθ. 273 φύλλο, τεύχος πρῶτον, τά νομοθετικά διατάγματα 1077, 1078, 1079, 1080 καί 1081, καθώς καί τό ὑπ' ἀριθ. 1084, τό ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τό ὑπ' ἀριθ. 277 φύλλο τεύχος α' τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Στά διατάγματα αὐτά περιλαμβάνονται καί ὁρισμένες ν έ ε ς φορολογικές διαρρυθμίσεις, γιά τίς ὁποῖες προηγουμένως δέν εἶχαν δοθῆ πλήρεις ἐξηγήσεις καί ἀνακοινώσεις. Μεταξύ αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ αὔξηση τοῦ συντελεστοῦ καθαροῦ κέρδους τῶν ἐπιχειρήσεων πού ἀσχολοῦνται μέ τήν πώληση ἀνεγερομένων οἰκοδομῶν σέ 15% καί σέ 10% ἕως 25%, προκειμένου περί ἐπιχειρήσεων, οἱ ὁποῖες ἀσχολοῦνται μέ τήν ἐκτέλεση δημοσίων ἤ ἰδιωτικῶν τεχνικῶν ἔργων, ἀναλόγως τῆς χρησιμοποιήσεως ἤ μή ἰδίων ὑλικῶν.

Εἰδικώτερα μέ τό Ν.Δ. 1079, καταργοῦνται ὅλες οἱ ἀπαλλαγές ἐκ τελῶν χαρτοσήμου, πλήν ὡρισμένων ἐξαιρέσεων, τίς ὁποῖες ἀναφέρει τό Ν.Δ. 1079. Σημειώνομε ὅτι δέν θίγονται οἱ ἀπαλλαγές ἐκ τελῶν χαρτοσήμου, οἱ ὁποῖες προβλέπονται ἀπό τά νομοθετικά διατάγματα 2687 τοῦ 1953 περί εἰσαγωγῆς κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὑπό τοῦ Ν.Δ. 4231)62 περί ἐπιστροφῆς τελῶν χαρτοσήμου.

Ἐπίσης, διά τοῦ Ν.Δ. 1080 ἐτροποποιήθη οὐσιαστικά ἡ φορολογία κύκλου ἐργασιῶν τῶν πωλουμένων προϊόντων. Ἔτσι, ἐμειώθη ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν κατά 35% γιά τίς βιομηχανίες καί τίς βιοτεχνίες πού εἶναι ἐγκατεστημένες ἤ θά μεταφερθοῦν στίς ἐπαρχίες (τρίτη φορολογική περιοχή), ἐνῶ γιά τήν δεύτερη φορολογική περιοχή, πού περιλαμβάνει τό πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης, νομοῦ Βοιωτίας, Κορινθίας, ἐπαρχίας Χαλκίδος καί δήμου Λαυρεωτικῆς, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐμειώθη κατά 25%. Θά πρέπει, ἐξ ἄλλου, νά ἀναφερθῆ ὅτι μέ τό Ν.Δ. 1077 ἀπαλλάσσονται τά εἰσοδήματα γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων μέ ἀκαθάριστο εἰσόδημα 50.000 δραχμῶν ἐτησίως, ποσόν τό ὁποῖο αὐξάνεται σέ 140.000, προκειμένου περί ἀσχολουμένου προσωπικοῦ ἤ διά τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των, κατά κύριο ἐπάγγελμα σέ γεωργικές ἐκμεταλλεύσεις, ἔστω καί ἄν χρησιμοποιοῦν ξένους ἐργάτες γιά τήν ἀγροτική καλλιέργεια. Σημειώνουμε τήν διάταξη αὐτή τοῦ Ν.Δ. 1077, διότι τήν θεωροῦμε ὡς ζωτικῆς σημασίας καί ἐν τινι μέτρῳ, ὡς ἀμ.

→

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ
Πέμπτη 6 Ἰανουαρίου 1972

Γιά τήν ἀνετώτερη καί ὑγιεινότερη διαβίωση τοῦ ἀνθρώπ

Η ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟ

Ἐπαναστατικές ἀπόψεις καί προτάσεις πού περιέχονται ὁμάδος Πολεοδόμων, Ἀρχιτεκτόνων καί Πολιτικῶν Μηχ κεφαλῆς τόν Ἀρχιτέκτονα Πολεοδόμο - Μελλοντολόγο κ

Η ΜΕΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΑ καί ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος — σάν ἕνα ἀπ' τά αἴτια πού ὑβρῶν στίς προβλέψεις — ὁλοένα ἀπασχολοῦν καί περισσότερο τούς ἐπιστήμονες καί τούς ὑπεύθυνους γιά τήν ὀργάνωση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Σέ διεθνές ἐπίπεδο, ἡ μόλυνση τοῦ ἀέρα, τῆς γῆς, τῆς θάλασσας ἀπειλεῖ τήν ὑγεία καί τήν κοινωνική ἀνάπτυξη ὁλόκληρων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων. Αὐτό τό ὑποπροϊόν τῆς σύγχρονης καταναλωτικῆς κοινωνίας ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τούς λόγους πού ἐδῶ καί χρόνια «προκαλεῖ» τούς ἐπιστήμονες τῆς Μελλοντολογίας νά κάνουν προβολές στό χρόνο καί νά ὁραματίζωνται τόν κόσμο τοῦ ἔτους 2000 καί μετά. Γεγονός εἶναι, πάντως, ὅτι ἀποκολληθήκαμε πιά ἀπ' τό χῶρο τῶν διηγημάτων ἐπιστημονικῆς φαντασίας καί μπήκαμε στούς χώρους τῶν ἐρευνητικῶν ἐργαστηρίων. Σ' αὐτή τήν ἐπιστημονική προσπάθεια δίνει καί ἡ Ἑλλάδα τήν παρουσία της μέ τή μελέτη τοῦ ἀρχιτέκτονα - πολεοδόμου Τάκη Χ. Ζενέτου «Ἡ Πόλη καί τό Σπίτι τοῦ Μέλλοντος, πού παρουσιάστηκε (μέ σχέδια, μακέττες, διαγράμματα, φωτογραφίες) στήν 1η Οἰκοδομική Ἔκθεση τοῦ Ζαππείου (6 - 14 Νοεμβρίου 1971). Ἀξίζει νά σημειωθῆ, πρίν ἀπό κάθε τί, ὅτι ὁ κ. Ζενέτος δουλεύει πάνω στή μελέτη του αὐτή ἐδῶ καί 10 - 12 χρόνια, ὅταν ἀκόμα ἦταν ἄγνωστες ἄλλες ἐργασίες γιά τήν πρόβλεψη τοῦ Μέλλοντος. Ὁ μελετητής ξεκινάει ἀπό δυό παραμέτρους, τόν ὑπερπληθυσμό καί τήν καταστροφή τῆς Γῆς (μόλυνση κλπ.) καί... ἀνυφώνεται, ἐχτίζοντας» στήν ἀτμόσφαιρα, γιά ἕνα καλύτερο, εὐτυχισμένο κόσμο, μέ βάση ἕνα χωροδικτύωμα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος θά ἔχη ἄπειρες δυνατότητες νά μορφώνη τό χῶρο του...

Ὁ κ. Τ. Χ. Ζενέτος ὁλοκλήρωσε τή μελέτη του ἀπ' τή δική του σκοπιά, ἀφήνοντας σ' ἄλλες ἐπιστημονικές εἰδικότητες τή διερεύνηση μιᾶς σειρᾶς προβλημάτων — προϊόντων: Κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, ψυχολογικῶν, πολιτικῶν ἀκόμα κ.ἄ.

Ἤδη, ἀπόψεις (ἀντιρρήσεις, θά λέγαμε) στή λύση Ζενέτου ἐκφράσθηκαν καί στή συγκέντρωση Τύπου (6 Νοεμβρίου) πού ὀργάνωσε τό Κέντρο Οἰκοδομικῶν Ἐκθέσεων στό Ζάππειο γιά τήν "Ἔκθεση καί στήν εἰδική παρουσίαση γιά τή μελέτη Ζενέτου τοῦ α'Εργαστηρίου Περιβάλλοντος» WEDAG ('Ελληνοαμερικανική Ἕνωση, 14.12.71) κι' ἀκόμα ἀπ' τίς στῆλες τοῦ «Οἰκονομικοῦ». "Ενα πάντως ἀναγνωρίσθηκε καί στίς δυό παρουσιάσεις: Ἡ μελέτη αὐτή εἶναι ἀναμφισβήτητα μιά ἐπιστημονική ἐργασία πού προκαλεῖ ἐρεθισμούς γιά ἄλλους προβληματισμούς. Ἀκριβῶς αὐτή τή σκοπιμότητα ὑπηρετώντας ὁ «Οἰκονομικός Ταχυδρόμος» δημοσιεύει σήμερα τήν πρώτη πληρέστερη ἀνάλυση τῆς μελέτης Ζενέτου, πού ἔγραψε εἰδικά γιά τήν ἐφημερίδα μας ὁ ἐμπνευστής της.

Οἱ συνεργασθέντες γιά τή μελέτη

1. Μελέτη γιά τόν 'Οργανισμό Σύγχρονης Κατοικίας, 'Αθήνα 1962. Τ. Χ. Ζενέτος, 'Αρχιτέκτων Πολεοδόμος — Μελλοντολόγος.
2. Μελέτη ἐφαρμογῆς γιά τό «Κέντρο Οἰκοδομικῶν 'Εκθέσεων», 'Αθήνα 1971, γιά τήν κατασκευή προτύπου σέ φυσικό μέγεθος. Τ. Χ. Ζενέτος, Ὑπεύθυνος τῆς Μελέτης, Τ. 'Εξαρχόπουλος, Συνεργάτης 'Αρχιτέκτων, Η. Γ. Μπίρης, Συνεργάτης 'Αρχιτέκτων, Μ. Μαρμαράς, Συνεργάτης 'Αρχιτέκτων, Μ. Τζούγας, Συνεργάτης 'Αρχιτέκτων, Σ. 'Αγγελίδης, Συνεργάτης Δρ Πολιτικός Μηχανικός, Δ. Μπαΐρακτάρης, Συνεργάτης Δρ Πολιτικός Μηχανικός.

Ι. ΓΕΝΙΚΑ

Τήν ἐπόμενη γενιά πόλεων θά πρέπει νά ἀποτελῆ ἕνας φορέας ἐλάχιστης ὕλης, μεγίστης εὐκαμψίας καί ἐλάχιστης ἐπεμβάσεως στό φυσικό περιβάλλον (τό προτεινόμενο σύστημα ἐπιζητεῖ νά ἐκπληρώση τούς 3 αὐτούς βασικούς ὅρους).

Αὐτός ὁ Φορέας ἀποτελεῖ τήν γενική ὑποδομή τῆς Πόλεως: Τόν σκελετό ὑποδοχῆς (ἱστός ἀπό τεταμένα καλώδια) καί τίς κατακόρυφες καί ὁριζόντιες ἀρτηρίες(1).

Ἡ Κοινότης ἐγκαθιστᾶ τήν ε.ι. δική ὑποδομή πού, ἀνάλογα μέ τίς τεχνολογικές προόδους, θά τελειοποιῆ ἤ καί θά ἀντικαθιστᾶ. Σέ ὡριόμενα διαστήματα θά τροποποιῆ τήν διάταξη ἤ καί τήν δυναμικότητα τοῦ φορέως ὑποδοχῆς, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες καί τήν ἐξελισσομένη δομή τῆς κοινωνίας. Ὁ ἰδιώτης διαλέγει ἀπό τά ἔτοιμα στοιχεῖα τῆς ἀγορᾶς (2) καί συνθέτει τό περιβάλλον του στόν φορέα ὑποδοχῆς. Μπορεῖ νά διαλέξη μεταξύ δύο βασικῶν συστημάτων (πού ἀντιστοιχοῦνται στίς ἐπιθυμίες τῶν δύο ἀνθρωπίνων χαρακτήρων τοῦ «νομάδος» καί τοῦ «γεωργοῦ»).

A): "Ετοιμες κυψέλες κατοικίας.

B): Στοιχεῖα τεχνητοῦ ἐδάφους πού ὑποδέχονται (ἐπί μέρους) στοιχεῖα κατοικίας καί κήπου (ἀκόμη καί λαχανόκηπου).

Ὁ ὅρος «κατοικίας» δέν σημαίνει δέβαια «Σπίτι», ἀλλά «Σύνολα» διαφόρων λειτουργιῶν σέ προστατευμένα μακρο καί μικρο - περιβάλλοντα.

Τό Σύστημα Β προβλέπεται ὅτι, γιά τήν ἐγγύτερη περίοδο τοῦ μέλλοντος (3), θά ὑπερισχύση, διότι τά τελειοποιημένα μέσα τηλεπικοινωνίας - τηλεεργειῶν — τηλεληροφοριῶν θά ἐξαφανίσουν τήν σημασία τοῦ τόπου διαμονῆς. Τό σύστημα Α θά εἶναι χρήσιμο γιά ἐξειδικευμένες μόνο ἀνάγκες.

Τό Σπίτι τοῦ Αὔριο

Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ καί δικαιοῦται νά ἔχη ἕνα σπίτι σέ ἕνα ἤσυχο περιβάλλον, κοντά στήν παρθένα φύση πού νά τό διαφρουρῶ. νη μόνος του ὅπως θέλει, ἕνα κῆπο (καί ἀκόμη καλύτερα καί ἕνα λαχανόκηπο), καί μιά εὔκολη προσπέλαση στόν ἐντός ἐργασίας του καί στίς διάφορες Ὑπηρεσίες ἐ. ξυπηρετήσεως καί ταυτόχρονα νά ζῆ σ' ἕνα ζωντανό ἀστικό περιβάλλον μέ ὅλες τίς δυνατότητες πού προσφέρει μιά πόλη ὅπως π.χ. μεγάλη ποικιλία στήν ἐκλογή ἐργασίας, διασκεδάσεως κ.ο.κ. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ τήν ἐλευθερία τῆς ἀπομονώσεως, ἀλλά ταυτόχρονα θέλει ὅταν τό ἐπιθυμῆ νά ἔχη εὐκαιρίες κοινωνικῶν ἐπαφῶν καί ἐκδηλώσεων μεγίστης ἀκτῖνος ἐπιρροῆς.

Ταυτόχρονα, ἡ γῆ δέν πρέπει νά πειραχτῆ ἄλλο γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν παραπάνω ἀναγκῶν καί κάθε ἐγκατάσταση πρέπει νά εἶναι εὐκαμπτη, ὥστε νά προσαρμόζεται στίς ἐπιταχυνόμενες ἀλλαγές, τεχνικές καί κοινωνικές.

Ἡ σύγχρονη τεχνολογία εἶναι δυνατό νά καταβάλη τόν συνδυασμό τῶν ἀνωτέρω ὁριζόντιων καί κατακόρυφων ὁρίων ὑ. πό ὡρισμένες ἐλογικές» προϋποθέσεις: Βάσει τῶν 'Αρχῶν τῆς «Ἠλεκτρονικῆς Πολεοδομίας», οἱ ἀ. παιτήσεις αὐτές, ὅσο καί τά προβλήματα πού προκύπτουν μέ τήν αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ θά ἀντιμετωπισθοῦν Α) μέ τήν οἰκοπεδοποίηση τῆς ἀτμοσφαίρας ἀφήνοντας τό ἔδαφος στήν φυσική του κατάσταση καί Β) μέ τήν ἐφαρμογή τελειοποιημένων μέσων ἐπεξεργασίας (καταγραφῆς καί μεταδόσεων) πληροφοριῶν.

Τά χαρακτηριστικά στοιχεῖα τοῦ «Σπιτιοῦ» δέν εἶναι οἱ σφαῖρες (σαπουνόφουσκες) ὅπως παρουσιάζονται σέ ὡρισμένα σχέδια. Αὐτές εἶναι ἁπλῶς ἐνδεικτικά περιβλήματα «Ὀργάνων» πού ἐξυπηρετοῦν ἐπί μέρους λειτουργίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εμόνιμων ἤ ἀφαιρούμενα (περιοδικῆς χρήσως στόν κύκλο ἡμέρα - νύκτα), καί μποροῦν νά ἔχουν ὁποιαδήποτε ἄλλη μορφή, μέγεθος κλπ. — π.χ. φουσκωτά μπαλόνια, πολύεδρα κ.ο.κ. ἀνάλογα μέ ὅτι θά προσφέρεται στήν 'Αγορά (πάντοτε ὅμως ἐλάχιστον δυνατό βάρους καί ποσότητος πρώτης ὕλης) — ἤ νά λείπουν καί τελείως ἄν ἡ ἐπιλογή ἀτόμων ἀρκεῖτο σέ μία ἁπλή ἀκουστική καί ὀπτική μόνωση μέ ἀκουστικά θροΐσματος ἠχοσίας» καί εἰδικά ματογυάλια (ἐλέπε σχετικά καί περιγραφή εἰδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς»).

Τό ὅλο περιβάλλον - ὁ ἐλεγχόμενος χῶρος — ἐχμρίζεται» ἀπό τό ὑπαιθρο μέ παραπετάσματα ἀέρος πού θά περιέχη μόρια ἀνακλάσεως σέ ρυθμιζόμενη πυκνότητα καί εἶδος μανώσεως ἀπό τήν ἐπιθυμητή περιοχή τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας.

Στό περιβάλλον αὐτό, οἱ ἄνθρωποι ζοῦν γυμνοί (ἡ προσωπικότητά τους, δι' ὅσους θέλουν νά ἐχχωρίσουν) ἐκφράζεται μέ χρώματα (μαγιάζ) καί ὑάστικά τρύκ (μέ ἀναλλαστικές καί ἀπορροφητικές οὐσίες) συμπληρωμένα μέ ἀρώματα κ.λ.π. ἄυλα στοιχεῖα). "Ετσι, ὄχι μόνο θά ζοῦν πιό ἄνετα καί ἐλεύθερα (στόν κλιματικά ἐλεγχόμενο χῶρο — ὅπου θά λείπουν καί τά κλινοσκεπάσματα) ἀλλά θά συμβάλλουν στήν ἀπάτυ. ξη ἑνός κόσμου μέ ἐλάχιστα αὐλικά» προϊόντα καί ἐλάχιστα ἀπορρίμματα: Στό ὑπαιθρο θά ὑγαίνουν ἐπίσης γυμνοί, ἐκτός ἄν οἱ καιρικές συνθῆκες εἶναι δυσμενεῖς (ἄκομη καί στήν ἐποχή τοῦ ἐλεγχομένου κλίματος θά πρέπει νά «βρέχη» πότε - πότε γιά νά ποτίζεται ἡ Γῆ). Τότε θά φοροῦν μία κλιματιζόμενη φόρμα (διαφανή ἤ ὄχι), μέ μόνο ἐξάρτημα ἕνα πομποδέκτη ἐπικοινωνιῶν(4).

"Οταν ἐπιστρέφη σπίτι του θά ἀφήνη τήν φόρμα στόν «Θάλαμο εἰσόδου» καί ἀφοῦ φεκασθῆ θά μπαίνη στόν χῶρο ἐλεγχομένου περιβάλλοντος. "Αν ὑπάρξη σκεπτικισμός στήν ἀνάγκη ἐπανόδου τοῦ γυμνισμοῦ, αὐτός θά ἀφορᾶ βασικά τομεῖς μορφολογικούς καί ψυχολογικούς παρά ἠθικούς. Ἡ ἐμπειρία ὅμως ἀπό τά ἤδη ἱδρυτόμενα κέντρα γυμνιστῶν — φυσιολατρῶν ἀποδεικνύει ὅτι οὔτε αὐτοί οἱ τομεῖς εἶναι ἐπηρεαστικοί, ὅταν ὑπάρχουν σάν σύνολα.

(1) 'Ιδέ, σχετ. Τ.Χ. Ζενέτου: «Ἡ Πόλη τοῦ Μέλλοντος», C 1962 (τό ὑστικό περιβάλλον, ἡ κατοικία, τό ἐπίπεδο τοῦ αὔριο). Βλέπε σχετική βιβλιογραφία στό τέλος τοῦ Κεφαλαίου Ι.

(2) Παρουσιάζονται ἐκτός ἀπό τά προβλεπόμενα ὑπό τοῦ γραφείου τος καί πρωτότυπες διαφόρων ἐρευνητῶν σέ διάφορες πυρομλιακές.

(3) Οἱ προβλέψεις γιά τό ἀπώτερο μέλλον ἀναφέρονται σέ εἰδικό τμῆμα τῆς ἐρευνας.

Πρόπλασμα τριῶν μονάδων διαμονῆς κοινοχρήστου κήπου καί χώρου κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων (στό ἄνω ἐπίπεδο).

Βιβλιογραφία

Ἡ μελέτη παρουσιάστηκε στήν "Ἔκθεση τοῦ 'Οργανισμοῦ Σύγχρονης Κατοικίας, Ζάππειο 1962 καί τμήματά της δημοσιεύτηκαν στά περιοδικά: «Ἥχῳ τοῦ Συγχρόνου Σπιτιοῦ» Σεπτ. 1962 'Οκτ. 1962, «'Αρχιτεκτονική» 42)1963, «Architectural Review» 4)1964, «Architectural Design» 5)1964, «Τεχνικά Χρονικά» 2)1966 καί 3—4)1967, 'Αρχιτεκτονικά Θέματα 1)1967, 3)1969 καί 4)1970, «Οἰκονομικός

(4) Οἱ περισσότερες προβλέψεις τοῦ γράφοντος, πού διατύπωσε γύρω στά 1960, ἐνισχύονται συνεχῶς ἀπό παραλλήλιες προτάσεις εἰδικῶν κάθε σχετικοῦ τομέως. "Ἐσχατο παράδειγμα, οἱ προσφατες (1971) προβλέψεις γιά τήν Μόδα τοῦ 2000 (τά σχέδια τῆς Michel Rosier εἶναι χαρακτηριστικά. 'Υπάρχει δέβαια, μία ἐλλειψη ἀρθολογισμοῦ: σέ τί χρειάζεται μία κλιματιζόμενη φόρμα ὅν ἀπό κάτω εἶσαι γυμνός). Ἡ πρόταση τοῦ συγγραφέα ἀφορᾶ μία κοινωνία πού ἔχει ξαναγυρίσει σέ μίαν περίοδο γυμνισμοῦ καί προσεγγίσεως στήν φυσική ζωή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ΑΥΡΙΟ

ιέ μιά μελέτη ικῶν μέ ἐπι- Χ. ΖΕΝΕΤΟ

Ταχυδρόμος» 2)4)1970. Τά βασικά στοιχεία τῆς μελέτης δημοσιεύθηκαν σέ αὐτοτελές τεῦχος μέ κείμενο στά ἑλληνικά, ἀγγλικά καί γαλλικά ὑπό τόν τίτλο «Urbanisme Electronique» («Ἠλεκτρονική Πολεοδομία»), ἔκδοση «Ἀρχιτεκτονικῶν Θεμάτων», Ἀθήνα 1969.

ΙΙ. Ο ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

Ποιά ἡ ἀνάγκη μιᾶς κρεμαστῆς πόλης:
Πρώτη: ἐλαχιστοποίηση τῆς ἐπέμβασης στό ἔδαφος.
Ἔσχατη: γιά νά εἶναι δυνατή ἡ συνύπαρξη τοῦ φυσικοῦ στοιχείου μέ ἕνα μεγάλης πυκνότητας ἀστικό περιβάλλον.

Μιά ὁριζόντια κηπούπολη — ἀκόμη καί ἄν εἶναι ἐξοπλισμένη μέ ἐπί μέρους ἐξυπηρετήσεις (π.χ. πρότυπα Ch. Alexander) παραμένει ἕνα (τεράστιο) χωριό. Στόν ἄνθρωπο ἀρέσει νά μένη σέ πόλεις (αὐτός τίς δημιούργησε), σέ ἕνα πυκνό καί ζωντανό περιβάλλον πού νά τοῦ προσφέρη κάθε εἴδους ἐξυπηρέτηση, σέ ὅσο τό δυνατό μικρή ἀπόσταση. Ἡ συγκέντρωση τοῦ πληθυσμοῦ στά μεγάλα ἀστικά κέντρα μετά τήν ἐκρηκτική ἀνάπτυξη τοῦ τριτογενοῦς τομέα (αὐτηρεσίες») εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν καταστροφή τοῦ ἀστικοῦ περιβάλλοντος. Οἱ παλαιοί κάτοικοι ἄρχισαν νά ἐγκαταλείπουν τήν πόλη δημιουργώντας γύρω της ἀπέραντα προάστεια (ekopious, πόλεις») πού συνεχῶς ἐπεκτείνονται (δλέπε φωτογραφία Νο 2) γιά νά στεγάσουν νέους ὑποφηφίους πολιτές καί καταναλωτές ὑπηρεσιῶν. Ἡ ἀπόσταση ἀπό αὐτές συνεχῶς αὐξάνεται καί ὁ ἀστικός ἱστός καταστρέφεται μέ ἐπιτάχυνσιν ρυθμό γιά τήν κατασκευή ἔργων μεταφορᾶς ἀνθρώπων καί πραγμάτων. Ἄν συνεχισθῆ αὐτό μέ τόν σημερινό γεωμετρικό ρυθμό, ἡ γῆ (στίς κατοικημένες περιοχές) θά μεταταπῆ σέ ἕνα τεράστιο κτισμένο χῶρο ὅπου καί τά μικρά κηπάρια θά ἐξαφανισθοῦν ἄν ὄχι ἀπό τήν αὔξηση τῆς ὀξίας τῆς γῆς, πάντως ἀπό τήν καταστροφή τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας. Τό ὀξυγόνο θά πρέπη νά παράγεται διαμηχανικά ἴσα — ἴσα γιά τόν ἄνθρωπο καί τά κατάλληλα τῆς διεργασίας αὐτῆς θά προστεθοῦν στόν φαῦλο κύκλο τῆς μολύνσεως.

Μιά λύση θά ἦταν τό προτεινόμενο σύστημα χωροδικτυώματος ἀπό τεταμένα καλώδια — ἕνας ἰστός ἀράχνης — πού θά περιέχη κατακόρυφες κηπουπόλεις σέ συνδυασμό μέ πυκνά δίκτυα ἐξελιγμένων μέσων τηλεπικοινωνίας τηλε-ἐνεργειῶν (5).

Τό χωροδικτύωμα

Ὁ ἄμεσος τρόπος γιά νά σταθεροποιήσης ἕνα δικτύωμα ἀπό καλώδια στόν χῶρο εἶναι νά τά στερεώσης στήν κορυφή τοῦ στύλου πού φέρει τά κάθετα φορτία καί στό ἔδαφος (σέ ὅλες τίς ἀναγκαῖες διευθύνσεις), ἐντείνοντάς τα μέ διάφορες μεθόδους.

Αὐτό τό στοιχειῶδες σύστημα δίνει ἕνα σύνολο κωνικῆς μορφῆς ἡ παράγωγα αὐτῆς (δλέπε προτάσεις F. Otto, P. Maymont κ.ἄ.) πράγμα πού μειώνει σημαντικά τόν χρησιμοποιήσιμο χῶρο. Ἐξ ἄλλου ὁ κενός χῶρος πού ἀφήνεται ἀναγκαστικά μεταξύ τῶν κωνικῶν μονάδων δέν μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ. Ἔτσι ἡ πυκνότης οἰκήσεως ἐλάχιστα αὐξάνει συγκριτικά μέ αὐτή μιᾶς ὁριζόντιας κηπουπόλεως ἐνῶ ὁ ἐλεύθερος χῶρος στό ἔδαφος ἐξακολουθεῖ νά εἶναι περιωρισμένος. Ἔτσι, ἐκτός ἀπό τήν εὐκαιρία, οἱ στόχοι ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐδάφους, μειώσεως τῆς ἐκτάσεως τῶν πόλεων καί δημιουργίας ἑνός πυκνοῦ ἀστικοῦ περιβάλλοντος δέν πραγματοποιοῦνται.

Στό προτεινόμενο σύστημα, τό ἔδαφος ἀφήνεται τελείως ἐλεύθερο στήν φυσική του κατάσταση. Χάρις στό συνεχές σύστημα (ἡ σαρροπίας) τοῦ δικτυώματος ἡ πόλη βρίσκεται πάνω ἀπό δάση, λίμνες, τεττάμια, θάλασσες καί μία χωρίς περιορισμό τοπικιλία χρησιμοποιήσεως καί πυκνότητας οἰκήσεως τοῦ χώρου εἶναι δυνατή.

Τό δικτύωμα ὑποδοχῆς δέχεται ὁποιοδήποτε τύπο στοιχείου «πλήρώσεως» ἀπό αὐτά πού σήμερα προσφέρονται στήν ἀγορά ἤ σέ αὐτά πού θά προσφέρωνται στό μέλλον. Τυποποιημένα δάπεδα καί μικροδομές ἀγκυρώσεως ριζικῶν συστημάτων (ἀντί γιά χῶμα) θά προσφέρωνται γιά τήν δημιουργία ἐδαφικῶν καί δημοσίων κήπων (δλέπε τομή 1:50).

Ἡ διακοπή τῆς μορφικῆς δομῆς τῶν «φιλοτεχνῶν» στοιχείων ἀπό ὁριζόντιες (πραγματικές) ἐπιφάνειες εἰδάφους», ὅπως φαίνονται στά σχέδια μιᾶς ἀμεσης ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος, εἶναι περιπτωσιακή καί ἀφορᾶ δεδομένες τεχνολογικές δυνατότητες τοῦ ἄμεσου μέλλοντος. Στήν πρόταση ἔχουν μελετηθῆ δύο παραλλαγές μέ ἐπίπεδα — μεβράνες καί ἐπίπεδα ὑποδοχῆς — δικτυώματα ἀπό συνθετικές ὕλες. Τά πρῶτα εἶναι πιό οἰκονομικά ἐνῶ τά τελευταῖα προσφέρουν μεγαλύτερη διαφάνεια.

ΙΙΙ. Η ΖΩΗ ΑΥΡΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ (ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ) ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

Τήν «ἀρχιτεκτονική» ἀποτελοῦν μεταβαλλόμενες, ἐξελισσόμενες μοριακές δομές

Τά στοιχεῖα συνθέσεως τοῦ περιβάλλοντος τοῦ παραδείγματος, εἶναι μιά ὑπόθεση ἐφαρμογῆς τῆλε — διαλογῆς ἀπό τόν ἰδιώτη, μεταξύ μιᾶς μεγάλης ποικιλίας προϊόντων τῆς περιοχῆς ἐχόρων διαμονῆς» πού θά διαθέτη ἡ Ἀγορά σέ μερικά χρόνια (6). Αὐτά τα μεταβατικές ἠλικίες, κοινωνικές ὁράσεις κλπ., θά ἔχουν τή δυνατότητα συνεχοῦς ἀλλαγῆς συγκροτήσεως χάρις στήν δυνατότητα παραλλήλης ἀνασυνθέσεως τοῦ μικροῦ καί τοῦ μακρο — περιβάλλοντος. (Τονίζεται ὅτι «ἀνασύνθεση» δέν ἀφορᾶ εἰδικά τήν ἐμετακίνηση» — ὅρος πού θά ἔχη χάση τήν σημασία του στό μέλλον, ὅπως ἀναφέρεται καί στήν εἴσα.

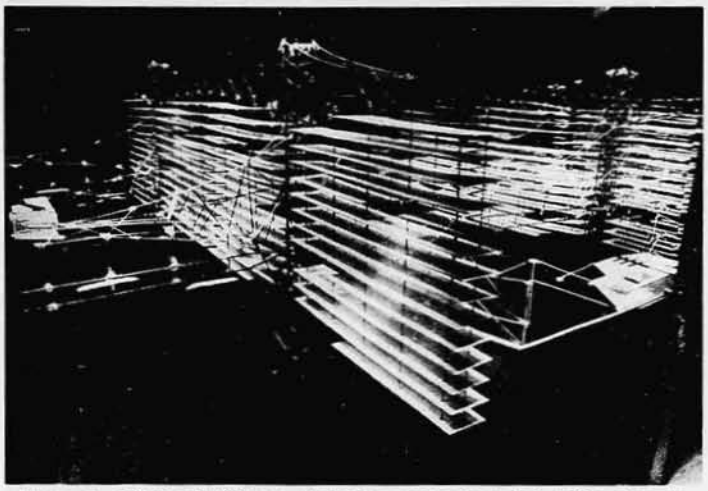

Ἄποψη τῆς «Πόλεως τοῦ Μέλλοντος». Ἀναρτημένα χωροδικτυώματα ἀπό καλώδια πλαστικῶν ἰνῶν, θά ὑποδέχωνται ἐπίπεδα ἀπό συνθετική ὕλη.

> Ἡ πόλη τοῦ αὔριο θά εἶναι μία ἀνηρτημένη τρισδιάστατη Κηπούπολη, μία ἐπανάληψη τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς στό κενό τῆς ἀτμοσφαίρας.
>
> * * *
>
> Τά «οἰκόπεδα» δέν θά χρειάζεται νά εἶναι ἰδιόκτητα. Θά «ἐνοικιάζωνται» χωρίς περιορισμό ἐλαχίστου ἤ μεγίστου χρόνου, ἐκτός ἄν ἡ «Κοινότης» ἀποφασίζη μιά ἀλλαγή, κοινοῦ συμφέροντος.
>
> * * *
>
> Τό σπίτι τοῦ αὔριο δέν θά ὑπάρχη. Ἀκριβέστερα θά ἀντικαταστα-θῆ μέ μιά κλιματικά ἐλεγχόμενη περιοχή, χωρίς σύλλικό» παρίδλημα, ὅπου ὁ «κάτοικος» θά ἔχη στήν διάθεσή του διάφορα ἠλεκτρονικά «ἐργαλεῖα» ἀναγκαία στό σύστημα διαδιώσεως τοῦ μέλλοντος.

Τό «ἐπίπλο πολλαπλῶν χρήσεων μέ χειριστήριο τηλε-ἐνεργειῶν, (τηλε-ἐργασία, τηλε-ὑπηρεσίες, ἔλεγχος συνθηκῶν περιβάλλοντος), ψυχαγωγία, ἀνάπαυση, αὐτοσυγκέντρωση, παθητική ἄσκηση.

(5) Ὅ.π. «Ἠλεκτρονική Πολεοδομία».

(6) Ἡ ἀνάγκη τογκασμῶν μέτρων γιά τήν κοβαστήρηση αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως (καί ἡ ἐνδιαιτεση ἀντιμετώπισή τους μέ ἄλλα μέσα) σέ ὅσελος μιᾶς σταθερᾶς μεταβάσεως τοῦ χάσματος μεταξύ «ἐνεστηγμένου καί ὅρια περιορίων τοῦ πλανήτη Γῆ, εἶναι βασική Δυστυχῶς, ἕνας μελλοντολόγος μόνο προβλέπεις μποροῦ νά κάνη καί αὐτές ἄν ἐπαληθευθοῦν δέν θά εἶναι εὐχάριστες γιά ὅλους, ἐνῶ θα μπορούσαν νά εἶναι. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα ξεκινοῦν τά κάπρασπασμα... Τό πρόβλημα τῆς συμφόρησεως πού συντρῖχε ἐπιδεικνύεται, οἱ χαμένες ὧρες — πού οὐξάνονται — σέ μεταπινήσεις, ἡ μόλυνση τοῦ περιαλεῖ ἡ σπατάλη ἀχρήστες ἐνέργειας γιά τήν χωρίς λόγο μεταφορά τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς συσκευασίας τῶν προϊόντων — ἀντί τῆς πληροφορίας (ποιό θα εἶναι ὥστόν σημερο, ἐχοντος στήν διάθεσή σου τό τηλέφωνο, νά πάγαινες ὁ ἴδιος νά μεταφέρης τό μήνυμα). Θά ἀμβλύνεται συνεχῶς, ὧν δέν ἀναστηχθῶν καί διαδοθοῦν, μέ συνεχῶς αὐξανόμενο ρυθμό, τό τηλεπικοινωνιακό μέσα.

γωγή, χάρις στά ἀνεπτυγμένα μέσα τηλε-ἐνεργειῶν (7).

Τόν καθημερινό βίο ἀποτελοῦν πέντε βασικοί τομεῖς:

1) Δημιουργική δραστηριότης — τηλέ — ἐργασία ἀπό τό σπίτι (μόρφωση βασική) — «παιχνίδι».
2) Σωματική ἄσκηση, τοπική ἤ στό φυσικό περιβάλλον τοῦ ἐδάφους.
3) Σεξουαλική ζωή — ἀνάπαυση — «σεπτυγμαίος» ὕπνος.
4) Κατανάλωση προϊόντων — διάθεση ἀπορριμμάτων. («Ἡ τελετουργία τῆς διατροφῆς ξεσωματώνεται περιπτωσιακά — σέ μία ἀπό τίς ἄπω λειτουργίες.
5) Κοινωνικές ἐπαφές καί ἐκδηλώσεις (ἔχουν ἐφαρμογή σέ ὅλους τούς παραπάνω τομεῖς).

1. Ἕνας κινητός σπανδυλωτός φορέας τοῦ σώματος (8) (posture chaire) ὅλων τῶν χρήσεων μέ χειριστήριο τήλε — ἐνεργειῶν καί συγκρότημα ὀπτικο — ἀκουστικῶν στοιχείων ἐπαφῶν, θά ἐξυπηρετῆση βασικά αὐτόν τόν τομέα. Αὐτή εἶναι ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου τοῦ αὔριο.

— Περιγραφή: Βλέπε ἔκθεση γιά τόν διεθνῆ διαγωνισμό «Interdesign 2000» Ὀκτ. 1967, (δλέπε ἐπόμενα).

Τό συγκρότημα αὐτό, γιά ὅσους θέλουν πλήρη ἀπομόνωση, θά δρίσκεται σέ ἕνα περίδλημα (στήν πρόταση αὐτή ἀνηρτημένο στήν ὀροφή γιά τήν τρισδιάστατη ἐκμετάλλευση τοῦ χώρου).

Πρόκειται γιά μιά διπλή διαφανῆ μεμδράνη πού ἀδιαφανοποιεῖται μέ τήν διοχέτευση στό μεταξύ κενό ρευστοῦ ρυθμιζομένου ποσοστοῦ διαφανείας. Ἕνας κάναδος εστεγανῶν θά ἐπιτρέπη τήν κατά τμήματα ἀδιαφανοποίηση, ἀφίνοντας παρόθυρα θέας. Ὁ φωτισμός τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου προέρχεται ἀπό τά ἴδια τό τοίχωμα μέ τήν δραστηριοποίηση φωσφορούχων συμπιδίων. Μέ τόν ἴδιο τρόπο τό ἐ.

(7) Ἕνα πρωτοτυπικό «μοντέλο» τοῦ προτεινομένου συστήματος τηλε-ἐνεργειῶν, δρίσκεται στό στάδιο ἐπεξεργασίας μέ τήν δοήθεια ἠλεκτρονικοῦ διερευνητῆ. Ὁ ἐντοπισμός τῶν ἀρνητικῶν στοιχείων τοῦ θά προκύψουν, θά ἐπιτρέψη μιά ὀριστική «διορθωμένη» διατύπωση τῆς προτεινομένης λύσεως.

(8) C T.X. Zenetos 1962. Βλέπε σχετικές καί δημοσιεύσεις εἰς: «Ἤχω τοῦ Συγχρόνου Σπιτιοῦ Ὀκτωδρίου 1962, «Ἀρχιτεκτονικῶν 42)1963, Baumeister 1)1968, Architekttävlingar 1)68, MD 2) 1968, Bauen — Wohnen 2)1968, Casabella 426)1968, Ἀρχιτεκτονικά Θέματα 3)1969, Desing 8) 1969.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ξωτερικό τοίχωμα ὅπως καί ἄλλα τοιχώματα μπορεί νά φωτίζη τό κοινόχρηστο περιβάλλον σέ ἐπιθυμητές ἐντάσεις ἄμεσα, ἤ μέσω ἐνός φωτοστάτη, αὐτόματα, συμπληρώνοντας ἡ ἀντικαθιστώντας βαθμιαία τόν φυσικό φωτισμό. (Σημ.: Τά ἀναφερόμενα συστήματα εἶναι ἐνδεικτικά καί ἀποτελοῦν προεκτάσεις τῶν τεχνολογικῶν δυνατοτήτων τῆς ἐποχῆς τῆς μελέτης αὐτῆς (1962). Στό μέλλον, πολύ τελειότερα συστήματα θά ἐξυπηρετοῦν αὐτές τίς ἀνάγκες, καί ἄλλες νέες!).

Στήν κυψέλη αὐτή τό ἄτομο ἀποκτᾶται τελείως, αὐτοσυγκεντρώνεται, ἀρεμεῖ ἤ ἀντιθέτως δρᾶ, ἔχοντας στήν διάθεσή του κάθε μέσο προεκτάσεις τῶν φυσικῶν του δυνατοτήτων. Ἐκεῖ, δρίσκεται ποιθενά ἤ παντοῦ. Τό εὖρος τῶν δυνατοτήτων του ἀποτελεῖ γι' αὐτόν μιά χωρίς προηγούμενο ἐμπειρία πού συνεχῶς θά ἐξελίσσεται.

Διεθνής Διαγωνισμός Interdesign 2000

«Ἐπιπλα γιά νά ζῆς καί νά ἐργάζεσαι στό Ἔτος 2000»

Α. Δεδομένα, προβλέψεις καί ἐκλογή τοῦ προτεινομένου ἀντικειμένου (9)

1. Τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι ἕνα σταθερό δεδομένο.

2. Τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι ἕνα ἀρθρωτό σύστημα.

3. Ἔτος 2.000: α) Πολλά ἀπό τά ἐπιπλα καί τίς συσκευές, παραδοσιακῆς χρήσεως θά ἐκλείφουν: Τό τραπέζι ἐργασίας (ἀντί νά γράφης, θά ὑπαγορεύης σέ μικρόφωνο, συνδεδεμένο μέ μαγνητόφωνο καί τά ἄλλα συστήματα ἐπικοινωνίας — ἀντί νά διαβάζης, θά ἀκοῦς τό ζητούμενο, ... δεόμενος μέ κεντρικό ... σεων) μέ τά συρτάρια καί τά ... ριεχόμενά τους, ὅπως καί οἱ ἑπτά τραπέζιες συσκευές — τηλέφωνο κλπ.: Τό κόβισμα ἐργασίας: ἡ θέση, ἐλιοδόμηση: τό παραδοσιακό τραπέζι φαγητοῦ καί ἴσως καί τό κρεβάτι...

β) Τά ὑπάρχοντα μέσα τῆς εἰδικευμένης τεχνικῆς, θά εἶναι δυνατόν νά ταιριάξουν στήν διάθεση τοῦ εὐρέως κοινοῦ.

γ) Τό διοτικό ἐνπέδιο θά εἶναι τόσο ὑψηλό, πού τό ἐπιπλο σειράς τοῦ ἔτους 2.000, θά πρέπει νά προσφέρη ἐξαιρετικές δυνατότητες. Ἔτσι ὁ ἀνταγωνισμός μεταξύ τῶν κατασκευαστῶν θά προσανατολίζη τήν παραγωγή περισσότερο πρός ἀντικείμενα μέ εἰδικές ἀνέσεις, αὐτοματισμούς κλπ.

δ) Ὁ ἄνθρωπος, κατά τήν διάρκεια τῆς ἐργασίας του (πού θά κάνη κατά τό μεγαλύτερο ποσοστόν χρόνο του) καί τῆς ἀναπαύσεώς του (οἱ ἄλλες ὧρες θά χρησιμεύουν γιά τίς ἀνθρώπινες ἐπαφές καί τήν φυσική ἀγωγή), δηλαδή γιά ἕνα σημαντικό τμῆμα τοῦ χρόνου θά εἶναι καθιστός ἤ ξαπλωμένος.

4. Οἱ ἀνωτέρω παραδοξές καί προβλέψεις, προσανατόλισαν τήν μελέτη, στήν ἀναζήτηση ἑνός ἐπιπλου πολλαπλῆς χρήσεως (ἐργασία — ἀνάπαυση — ὕπνος): Ἕνα δεύτερο ἀνθρώπινο σῶμα — ὑποστήριγμα, συμπληρωμένο μέ ἄλλες τίς τεχνολογικές δυνατότητες προεκτάσεων τῶν μέσων δράσεως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ 2000 (τηλέ — ἐπαφές, τηλέ — ἐργασία (C) 1961, τηλέ — χειρισμοί κλπ.) (10).

Β. Περιγραφή

1. Γενικά στοιχεῖα:

Πρόκειται γιά ἕνα κάθισμα εὐθυτενιστό — κουνελαρισμένο στά μέλη καί στίς ἀρθρώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος — γιά τήν ἐργασία καί τήν παραλληλη ἀδυναμική ἀνάπαυση γιά τό θέαμα, τήν μάθηση, τίς διάφορες ἐπαφές (συνεργασίες, συμβουλία) καί πιθανόν γιά τόν ὕπνο. Ἡ ἀλλαγή θέσεως τῶν μελῶν, ἤ ἡ περιστροφή τοῦ καθίσματος εἶναι μηχανοκίνητες.

2. Τά ὑλικά: α) Ὁ σκελετός: Ἀρθρωτή κατασκευή μέ στοιχεῖα: ἀπό κράμα ἐλαφρῶν μετάλλων ἤ ἀπό ἐνισχυμένο πλαστικό, χυτά καί πρέσας.

β) Οἱ φόρμες — ἡ ποδοχή: Ἐνισχυμένο πλαστικό χυτό.

γ) Τό στρῶμα: Συνθετικό ἀφρολάστιχο μέ ἐπένδυση ἀπό ὑφαντό ἀνάλογης μονώσεως θά ὑπάρχη μία κινητή (ἀφαιρούμενη σέ τρέχουσες καταστάσεις) φούσκα ἀπορονύσεως.

Ὅπως βλέπουμε — ἐκτός ἀπό τήν τελειοποίηση ἑνός ὑποστηρίγματος φορέα τοῦ σώματος σέ ἐναλλασσόμενες δολικές στάσεις, μέ τήν δυνατότητα μιᾶς τεχνικῆς ἐναλλασσόμενου ἀναζλώσου τοῦ εἰδάφους» (συμπληρωματικό εἴπιπλο» τοῦ μέλλοντος) — ἡ κρεββατοκάμαρα θά καταργηθῆ. Τό «εἶδαφος», μετά τήν χρήση καταλίσεως θά ὁριζοντιώνεται ἤ θά παίρνη ἄλλες ἀστάσεις».

Ἀκόμη θά καταργηθοῦν τά κλιωσκεπάσματα καί, φυσικά, τό «στρῶσιμο» τοῦ κρεββατιοῦ.

Λεπτομέρεια μοριακῆς συγκροτήσεως στοιχείων τοῦ χώρου διαμονῆς.

Θετικό καουτσούκ — διογκωμένο καί διάτρητο. Ἡ ἐπιφάνειά του ἀποτελεῖται ἀπό ἄθροισμα μικρῶν ἡμισφαιρίων, ἐπιτρέποντας μία ἐλάχιστη ἐπαφή μεταξύ τοῦ ξαπλωμένου σώματος καί τοῦ ὑποστηρίγματος.

δ) Ταπετσαρία: Παλύ λεπτό διάτρητο δέρμα, ἐλαφρῶς ζαρωμένο, ἤ πλεκτή μεμβράνη ἀπό πλαστικές ἴνες.

3. Οἱ λειτουργίες:

Τά προτεινόμενα ὑλικά καί οἱ διάτρητες φόρμες - ὑποστηρίγματα ἐξασφαλίζουν ὕδη τίς συνθῆκες ἑνός καλοῦ ἀερισμοῦ. Ἕνα σύστημα ἐπιταχύνσεως τῆς κυκλοφορίας ἀέρος θά συμπληρώνη τά μοντέλα «special». Σέ ἄλλη παραλλαγή, ὁ ἔλεγχος τῆς θερμοκρασίας τοῦ στρώματος θά δίνη πρόσθετες δυνατότητες ἀνέσεως.

Οἱ δυνατότητες ἀλλαγῆς τῶν στάσεων τοῦ σώματος καί τῆς θέσεως τῶν μελῶν (ξεκούδισμα) καί ἡ εἰδική κατασκευή τοῦ στρώματος μειώνουν τήν μειονεκτικότητα τῆς καθιστικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τῆς τριτογενοῦς κοινωνίας.

Τό σύστημα κινήσεως τῶν μελῶν καί τῆς στάσεως τοῦ ἐπίπλου, εἶναι μηχανοκίνητο κατευθυνόμενο, στό μοντέλο Α, μέ πλῆκτρα. Τό σύστημα αὐτό, στό μοντέλο Β, θά μπορῆ νά δέχεται ἐντολές κατ' αὐθείαν ἀπό τόν ἐγκέφαλο τοῦ χειριστοῦ, μέ τήν δοήθεια ἑνός ὑπερευαίσθητου δέκτη ἠλεκτρο - ἐγκεφαλικῶν κυμάτων.

Τό συγκρότημα συμπληρώνεται μέ ἕνα τραπέζι, ἀπό τό ἴδιο πρεσαριστό πλαστικό, πού περιέχει τίς ἠλεκτρονικές συσκευές τηλε - ἐπαφῶν, ἐνεργειῶν ἐνῶ χρησιμεύει καί γιά ἄλλες χρήσεις. Μία ἐγκατάστασις γιά μασσάζ μέ δόνηση «relax» μπορεί νά συνδυασθῆ μέ τό σύστημα ἀερισμοῦ.

Ὅπως ἀναφέραμε, τό προτεινόμενο ἐπίπλο θά ἐξυπηρετῆ τίς περισσότερες καθημερινές λειτουργίες. Ἔδιν, γιά πρακτικούς λόγους, ἡ διάρκεια τοῦ ὕπνου ἐλαττώθη σ' ἕνα ἐλάχιστο χρόνο (μέ χημικά ἐξασα) — πού εἶναι πολύ δυνατόν — ἀκόμη καί τό παραδοσιακό κρεββάτι θά ἐξαλειφθῆ...

Πιθανόν, τηλεκατευθυνόμενα τρόλεϋ — συνδεόμενα μέ ἀγωγούς τροφοδοσίας καί ἀπορριμμάτων, θά συμπληρώνουν τήν ὑπόλοιπη ἐπίπλωση τοῦ 2.000.

3) Στήν περιοχή μικρο - εὐκαιρίας (ἡ εὐκαιρία θά εἶναι ἀπαραίτητος νόμος σέ κάθε κλίμακα καί περιοχή) ἕνα μέρος τοῦ χώρου διαθεσίμευσης θά καταλαμβάνεται περιοδικά γιά ἐξωσχολικές δραστηριότητες, ἀνάπαυση ἤ αὐτυχιαῖος ὕπνο. Δι' ὅσους ἔχουν ἀνάγκη πλέγματα ἀνάγκης μονώσεως θά ὑπάρχη μία κινητή (ἀφαιρούμενη σέ τρέχουσες καταστάσεις) φούσκα ἀπορονύσεως.

Ὅπως βλέπουμε — ἐκτός ἀπό τήν τελειοποίηση ἑνός ὑποστηρίγματος φορέα τοῦ σώματος σέ ἐναλλασσόμενες δολικές στάσεις, μέ τήν δοήθεια μιᾶς τεχνικῆς ἐναλλασσόμενου ἀναζλώσου τοῦ εἰδάφους» (συμπληρωματικό εἴπιπλο» τοῦ μέλλοντος) — ἡ κρεββατοκάμαρα θά καταργηθῆ. Τό «εἶδαφος», μετά τήν χρήση καταλίσεως θά ὁριζοντιώνεται ἤ θά παίρνη ἄλλες ἀστάσεις».

Ἀκόμη θά καταργηθοῦν τά κλιωσκεπάσματα καί, φυσικά, τό «στρῶσιμο» τοῦ κρεββατιοῦ.

μεγαλύτερα κέντρα τοῦ «Ο.Α.Π.Υ.» (δλέπε κεφ. III, 4).

4. Ἐργαστήριο συνθέσεως — ἀποσυνθέσεως καταναλωτικῶν προϊόντων.

Τό δασικό κόστος τῶν προϊόντων — πού αὐξάνει συνεχῶς — θά εἶναι ἴχι τό κόστος του καθ' ἑαυτό, ἀλλά τό περιδλημά τους, τά μεταφορικά μέσα, οἱ φορτοεκφορτώσεις καί ἡ διανομή τους.

Ἂν ὅμως, π.χ. στά τρόφιμα καί ποτά, διαχωρισθῆ ἡ σύστασή τους σέ δασικά στοιχεῖα, δηλαδή τόν «φορέα» (πού εἶναι διαφορι ἰστοί καί νερό) καί τά εἴδη αἰστατικά στοιχεῖα» (ὅπως πρωτεΐνες, ὑδατάνθρακες, κλπ. μέ τίς προεκτάσεις τους, οὐσίας ἁρώματος κ.ο.κ.) θά εἶναι δυνατό αὐτά νά διοχετεύωνται, ὑπό μορφή ὑγροῦ καί σκόνης μέσω ἀγωγῶν, ὅπως σήμερα τό νερό, τό ἠλεκτρικό, τό τηλέφωνο, τό γκάζι κλπ. (ἀργότερα μέ περισσότερο ἄυλα μέσα) καί νά συνθέτωνται στόν τόπο τῆς καταναλώσεως.

— Τά στοιχεῖα πού συνθέτουν τό περιδάλλον διαμονῆς τοῦ ἀνθρώπου πού δέν ἐξυπηρετοῦν πλέον τόν καταναλωτή τῶν ὑπηρεσιῶν τους, εἴτε διότι αὐτός θέλει κάτι διαφορετικό, εἴτε διότι στήν ἀγορά ἐμφανίζονται τελειότεροι ἤ νέοι τύποι θά εἶναι εὐχερές νά τά ἐπιστρέψη στόν «Ο.Δ.Κ.Α.» ('Οργανισμό διαθέτεως καταναλωτικῶν ἀγαθῶν), ἤ νά τά παραδώση στόν «Ο.Α.Π.Υ.» ('Οργανισμό ἀποκαταστάσεως πρώτων ὑλῶν) καί νά προμηθευθῆ ἄλλα, μέ σχετική χρέωση τοῦ πιστωτικοῦ του δυναμικοῦ(11). Ὅλα τά στοιχεῖα θά ἀποτελοῦνται ἀπό συνθετικές ὕλες πού θά ἐπιτρέπουν τήν μακροχρόνια χρήση τους (ὅπως π.χ. τά καλώδια τῶν φορέων) — χωρίς καμμιά ἀνάγκη συντηρήσεως — καί ἀπό στοιχεῖα τρέχοντα, δραχυπρόθεσμου δίου.

Σέ κάθε περίπτωση, θά εἶναι δυνατόν νά πολυμεριαδοῦν ἐκ νέου, ὥστε νά μήν ὑπάρξη ἀπώλεια πρώτης ὕλης καί ἀπορρίμματα.

5) Ἡ προτεινόμενη δομή τῆς πόλης καί ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό ἀχρηστες μετακινήσεις γιά διεκπεραιώσεις τῆς καθημερινῆς ρουτίνας χάρις στίς τηλεπέργειες, θά ἐπιτρέψη (καί θά ἐνθαρρύνη) κάθε μορφή κοινωνικῆς ἐκδηλώσεως, σέ κάθε κλίμακα μεγέθους. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος που θά προκύψη, θά δώση μιά νέα διάσταση στίς σχέσεις τῶν συμδιούντων ἀτόμων πού θά προέρχεται ἀπό τήν ἔρεμη ἀνατένιση τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων. Ἡ παραμονή σέ μία περιοχή (ἀντί τῆς καθημερινῆς μετακινήσεως σέ μακρυνούς τόπους ἐργασίας), τό περπάτημα στόν τριδιάστατο χῶρο, θά προσφέρη χίλιες εὐκαιρίες συναντήσεων μέ ἄλλους ἀνθρώπους (ἐλέπε σχέδια). Θά ἀνταλλάσουν, μέ ἀργόσχολη διάθεση, τίς πολλαπλές ἐμπειρίες πού θά τούς προσφέρη ἡ ἀνεπτυγμένη τεχνολογία «πληροφορήσεως, τά κοινωνικά θέματα, τό μέλλον, οἱ νέες ἀνακαλύψεις (ὅπως στίς μικρές πόλεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου) — στούς πεζόδρομους, πάνω ἀπό τά δάσος, στίς πλατεῖες καί τόσους ἄλλους χώρους ἐπαφῶν πού παρεμδάλλονται μεταξύ τῶν χώρων διαμονῆς. Διάφορες ἐγκαταστάσεις (12) θά προσφέρουν τά μέσα γιά ὁμαδικές ἐκδηλώσεις — παιχνίδια (ὁμοιώματα κατασκευῶν) κ.ἄ.

Ἐκτός ἀπό τίς ἄμεσες ἐπαφές ὁ τοῖχος — ὀθόνη τηλεράσεως, μέ δυνατότητα αἰνεργοῦ συμμετοχῆς» τοῦ θεατῆ, θά προσφέρη ἄπειρο ἀριθμό τηλε - δραστηριοτήτων. Ἡ ἔγχρωμη τριδιάστατη εἰκόνα μεγάλης ἀκρίδειας — συμπληρωμένη (ἀργότερα) καί μέ μετάδοση «πληροφοριῶν» ἀσφῆς καί ἀφῆς — θά ἐπιτρέψη πλήρεις ἐπαφές μέ πρόσωπα καί διάφορα ἐναλλασσομένα περιδάλλοντα, τηλε - ταξίδια κλπ. Μέσω τῆς ὀθόνης, ὁ ἄνθρωπος θά μπορῆ νά παρακολουθήση ἤ καί νά συμμετάσχη σέ θεάματα, νά ἀπτισκεφθῆ ἕνα φιλικό σπίτι (στήν ἄλλη ἄκρη τῆς γῆς), νά κάνη τά φώνια του κ.ο.κ. Τέλος, ἡ ἀρεαλιστικῆς ἔγγραφῆ μιᾶς εὐχάριστης συναντήσεως θά μπορῆ νά ἐπαναλαμδάνεται τόσο πραγματική, ὅσο καί στήν πρώτη της ἐκδήλωση.

Φυσικά, ἔνας διακόπτης θά ἐξασφαλίζη τό ἀπαραδίαστο τοῦ ἀσύλου καί ὁρισμένες ἐπαφές θά γίνωνται μέ προειδοποίηση (ὅπως καί σήμερα).

(11) Ὁ καθορισμός τοῦ «δυναμικοῦ» θά γίνεται μέ ἕνα σύστημα τηλίων 2 συνδέτων συντελεστῶν, ὥστε νά μήν προκύψη τοιοῦτος «διαχωρισμός» (Segregation) — πού ἐκ τῶν πραγμάτων θά μειωθῆ στό δλέπετο μέ τήν ψυχαλεκτρωνική (ἔδειξη π.χ. τῆς ἐκτεχνολογίας καί τῶν ἀπαιτουμένων ἐκπαιδεύσεως

στίς ὁποίες θεμελιώθηκε τό σχέδιο τῆς ἐκδιομηχανίσεως ἀντιποκρίνονταν στίς ἐπιστημονικές ἀντιλήψεις καί τοῦ ἐξασφάλισαν τή δύναμη νά μεταπείση πολλούς ἑλληνικούς καί ξένους παράγοντες ἀπό τίς θαθειά ριζωμένες προκαταλήψεις τους.

5. Ἡ πρώτη μεγάλη συμβολή τῆς ἄλης ἐργασίας σημειώθηκε μέ τήν τελική ἔκθεση τῆς ἀποστολῆς Paul Porter, πού ἦλθε στήν Ἑλλάδα εὐθύς μετά τήν ἐξαγγελία τοῦ δόγματος Τρούμαν τήν ἄνοιξη τοῦ 1947. (Ὁ P. Porter δέν εἶχε καμία σχέση μέ τόν συνώνυμό του, πού ἦλθε στήν Ἑλλάδα μετά 2 χρόνια περίπου, σάν ἀρχηγός τῆς Οἰκονομικῆς Ἀποστολῆς τῶν Η.Π.Α). Ἀντίθετα πρός ὅ,τι εἶχε ἀκουσθεῖ, τά ἀκριβιογράμματα καί οἱ χάρτες τῶν μελετῶν πού ἔκαναν τήν ἐποχή ἐκείνη ὁλόκληρους τούς τόμους τοῦ Γ΄ ὀρόφου τοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου Στρατοῦ (Σταδίου 4) τόν ἔπεισαν ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἦταν διϐώσιμη, ἀρκεῖ νά ἐπαιρνε τήν ἀπαιτούμενη ϐοήθεια ἀπό τούς συμμάχους της. Οἱ συζητήσεις μέ τόν Ἰδιο καί τά μέλη τῆς ἀποστολῆς του ἦταν πολύλεπτες. Γι' αὐτό καί ἡ ἱκανοποίηση ὅλων μας στήν UNRRA ὑπῆρξε ἐξαιρετική, ὅταν ὑϊοθέτησε τίς ἀπόψεις μας.

Χαρακτηριστικό τῆς μεγάλης ἐντυπώσεως, πού ἔκαμε στόν P. Porter ἡ ἐργασία αὐτή, εἶναι ὅτι συνέστησε ἐπίσημα στήν ἑλληνική κυϐέρνηση νά φροντίση ὥστε ἡ Ἐπιτροπή καί οἱ ὑπηρεσία της νά μή διαλυθοῦν μέ τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς UNRRA, ἀλλά νά συνεχιστοῦν, μεταϐάλλομένες σέ ὑπηρεσία τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, πού θά ἀναλαμϐανε νά καταρτίση ὅλο τό πρόγραμμα τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως.

Ἀτυχῶς, χάρη στίς ἀνώμαλες πολιτικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς καί μερικές προσωπικές φιλοδοξίες καί ἰδιοτέλειες ἡ εἰσήγηση αὐτή δέν ἔγινε ἀποδεκτή. Ἔτσι κάθηκε ἡ εὐκαιρία νά ἀποκτήση ἡ Ἑλλάδα ἀπό τότε μιά πραγματική Ὑπηρεσία Προγραμματισμοῦ, πού θά τήν ἐφερνε στήν εὐρωπαϊκή πρωτοπορία, ἀφοῦ ἄλλωστε καί τό πρότυπο τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν — τό γαλλικό Commissariat au Plan — μόλις πρίν ἀπό λίγο εἶχε ἀρχίσει νά λειτουργῆ.

6. Τό «Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως» πού ὑπεϐαλε ἡ ἑλληνική κυϐέρνηση μετά τήν ἀποχώρηση τῆς UNRRA, τόν 'Ιούνιο τοῦ 1947, στήν Ἐπιτροπή Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας, ἦταν πράγματι ἕνα ἀπίϐανο συνονϐόλευμα κάθε εἴδους μορφῆς αἰτημάτων, συνολικοῦ ὕψους 5,7 ϐιλιόνων δολλαρίων! Περιλάμϐανε φυσικά καί τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ καί ἐκδιομηχανίσεως τῆς UNRRA. Ἀλλά καί τά τμήματα αὐτά χάθηκαν μέσα στό πέλαγος τῆς προκειμενικῆς καί τοῦ μεγαλοϊδεατισμοῦ τοῦ γενικοῦ προγράμματος!...

Κατά τήν ἄνοιξη τοῦ 1948, ἐπῆρα στό Λονδῖνο, ὅπου ϐρισκόμουν, πρόσκληση ἀπό τήν τότε κυϐέρνηση νά ἐπιστρέψω καί νά ἐναλάϐω τήν ἀρχήγηση καί διεύθυνση τοῦ «Ἀνωτάτου Συμϐουλίου Ἀνασυγκροτήσεως» τοῦ ὁποίου θά γινόμουνα μέλος. Ἡ πρόσκληση διαϐιϐάστηκε καί ἀπό τόν καθηγητή κ. Σ. Ζολώτα μέ τόν ὁποῖον εἶχαμε συνεργασθῆ στήν Ἐπιτροπή τῆς UNRRA. Σκοπός τοῦ Α.Σ.Α. θά ἦταν νά συντάξη ἕνα καλά θεμελιωμένο «Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως» σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Δέχτηκα καί ξαναγύρισα στήν Ἀθήνα. Μόλις ἀνέλοϐα τά καθήκοντά μου ἤλθα σ' ἐπαφή μέ τούς ϐιϐύνοντες τῆς Ἀμερικανικῆς Οἰκονομικῆς Ἀποστολῆς καί ἰδιαίτερα μέ τόν οἰκονομικό της σύμϐουλο Clay καί συμφωνήσαμε, ὅτι ϐάση τοῦ προγράμματος πού θά ὑπεϐαλε ἡ Ἑλλάδα στόν 'Οργανισμό Οἰκονομικῆς Συνεργασίας στό Παρίσι (Σχέδιο Μάρσαλ) θά ἦταν ὁ ἐξηλεκτρισμός καί ἡ ἐκδιομηχάνιση. Γι' αὐτό σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες συνεδριάσεις τοῦ ΑΣΑ κάλεσα τόν κ. Clay νά παρευρεθῆ καί νά ἐκθέση τίς ἀμερικανικές ἀπόψεις. Πράγματι ὁ κ. Clay ὑποστήριξε μέ ϑέρμη τήν ἰδέα κές ἀπόψεις. Πράγματι ὁ κ. Clay ὑποστήριξε μέ ϑέρμη τήν ἰδέα τῆς ἐκδιομηχανίσεως καί εἶπε ὅτι ἡ ἀποστολή ϑά ἔρριχνε ὅλο τό ϐάρος της γιά τήν πραγματοποίηση ἑνός «man — sized program of industrialization». Περιέργως διαπίστωσα ὅτι, ἀντί ἡ ἐπίσημη αὐτή ὅπλωση νά γίνη δεκτή μέ ἐνθουσιασμό, προκάλεσε μᾶλλον δυσφορία σέ πολλά μέλη τοῦ ΑΣΑ καί τῆς ὑπεύθυνης κυϐερνήσεως. Εἶχαν ἄλλες σκέψεις γιά τή ϐοήθεια καί ἤθελαν τόν ΑΣΑ προφανῶς μόνο σάν μετώπη, γιά νά κρύψουν εὐπρόσωπα τίς πραγματικές διαϑέσεις τους...

Στό μεταξύ, ἡ μεγάλη ἀποστολή προσωπικοτήτων πού στάλϑηκε ἀπό τό ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ στό Παρίσι ἄρχισε ἤνα τυρϐάζῃ περί πολλά, ἐλάχιστα δέ ἐνδιαφέρον ἐδεικνυε γιά τήν προϑήκη καλά ϑεμελιωμένων αἰτημάτων καί ἰδιαίτερα τῆς ἐκδιομηχανίσεως. Ἐνεργοῦσε μάλιστα χωρίς νά παίρνη ὑπόψη της τίς ὑποδείξεις τοῦ ΑΣΑ, ϑέλοντας νά ϐασίση τίς διεκδικήσεις μας γιά ϐοήϑεια, ὅπως συνήϑως γίνεται στόν τόπο μας, στόν συναισϑηματισμό, μέ ἀποτέλεσμα φυσικά τήν ἀποτυχία καί τήν ἀπογοήτευση.

Βλέποντας ὅτι ἡ παρουσία μου στόν ΑΣΑ ὑπό τίς συνϑῆκες αὐτές κανένα χρήσιμο σκοπό δέν ἐξυπηρετοῦσε παραιτήϑηκα λίγους μῆνες ὕστερα ἀπό τήν ἀνάληψη τῶν καϑηκόντων μου. Παραιτήϑηκε μαζί μου καί ὁ καϑηγητής κ. Σ. Ζολώτας.

Ἡ περιπετειώδης συνέχεια στά αἰτήματά μας γιά ϐοήϑεια ἀπό τό ἀκέδιο Μάρσαλ εἶναι ἄλλη ἱστορία καί μ' αὐτή δέν ϑ' ἀσχοληϑῶ. Τό κάνει ἄλλωστε αὐτό ἀπό τή σκοπιά του ὁ καϑηγητής κ. Νικολαΐδης.

7. Αὐτή εἶναι σέ ἀδρές γραμμές ἡ ἱστορία τῆς πρώτης φάσεως τῆς μάχης γιά τήν ἐκδιομηχάνιση. Τά προγράμματα τῆς UNRRA ὑπῆρξαν ἡ ἀφετηρία γιά τόν οἰκονομικό προγραμματισμό καί ἀποτέλεσαν τή ϐάση — μέ πολλές ἀναπροσαρμογές, ἀλλά καί παραμορφώσεις, ἐννοεῖται — ὅλων τῶν προγραμμάτων πού ἐπί πολλά χρόνια παρουσίασαν διάφορες κυϐερνήσεις γιά τόν ἐξηλεκτρισμό καί τήν ἐκδιομηχάνιση.

Γιά ὅσους ἤπιαν μέρος στή σύνταξή τους ἀποτελεῖ τή μεγαλύτερη ἱκανοποίηση, ὅτι τά ὄνειρά τους γιά τόν ἐξηλεκτρισμό πραγματοποιήϑηκαν σέ ἀπόκαιρο στά 20 χρόνια πού ἐπαναλοὐϑησαν καί ὅτι ἕνας μεγάλος ἀριϑμός ἀπό τίς διομηχανίες πού προγραμματίστηκαν τότε εἶναι σήμερα πραγματικότητα. Τό κῶρος δέν ἐπιτρέπει νά παραϑέσουμε τά ὀνόματα ὅλων τους. Ἐπιϐάλλεται, ὅμως, μιά ἐξαίρεση γιά μερικούς πού δέν ὑπάρχουν πιά, ὅπως: τῶν Β. Maben, Χρ. Ἀγαλόπουλου, Κ. Γουναρόπουλου καί Καρρᾶ, γενικοῦ διευϑυντῆ τοῦ Γενικοῦ Χημείου τοῦ Κράτους — γιατί ἡ συμϐολή τους ἦταν ἰδιαίτερα σημαντική.

Παρασιώπηση τοῦ ἔργου τῆς UNRRA, ὑπό τίς συνϑῆκες αὐτές σέ μιά «ἀναϑρομή στό παρελϑόν» εἶναι ἀνεπίτρεπτη. Πρῶτο, γιατί παραγνωρίζει τήν προσφορά μιᾶς πλειάδας φωτισμένων Ἑλλήνων πού σέ μιά ἀπό τίς ζοφερώτερες περιόδους τῆς ἱστορίας μας δέν ἐκασαν τήν πίστη τους στήν Ἑλλάδα. Καί δεύτερο, γιατί μέ τό ἔργο τους ὑπῆρξαν πρωτοπόροι στήν τεχνική τοῦ σχεδιασμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως σ' ἀλόκληρη τήν Εὐρώπη. Ἡ ἐπανόρϑωση εἶναι ἐπομένως ἐπιϐεϐλημένη.

Μέ φιλικά αἰσϑήματα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΙΓΔΗΣ
Φυλακές Κορυδαλλοῦ
12 Δεκεμϐρίου 1971

Η ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

● Συνέχεια ἀπό τή 12η σελίδα

μία ϐελτιωμένη ἔκδοση (μέ κεραία, ἐνδιάμεση μετάδοση ἀϑροίσματος ἠχοσήμας κ.λ.π.) αὐτῶν πού χρησιμοποιοῦμε σήμερα γιά ἀτομική ἀκρόαση γουνιακῆς, διδακτικῆς ὕλης κ.λ.π. (στό αὐτί ἀπ' εὐϑείας καί ἀργότερα, ὅταν τελειοποιηϑοῦν τά μέσα ἐλέγχου συχνοτήτων σέ ἀπόσταση).

Μόλις τό ἄτομο φορέσει τά ἀκουστικά ἀπομονώνεται! καί διαλέγει τότε τίς ἐπιϑυμητές εἰσόδους (inputs) ἀπομονώνοντας ὅσα ϑέλει νά ἀρνηϑῆ. Ταὐτόχρονα, δέν ἐνοχλεῖ ἄλλες ὁμάδες ἤ ἄτομα τοῦ περιϐάλλοντός του.

Παράλληλα, καί ἡ Ὀπτική ἀπομόνωση ϑά ἐξασφαλίζεται μέ ὁματογυάλια φίλτρα (καί ἀργότερα ἀϋλα πετάσματα) μέσω τῶν ὁποίων ϑά ϐλέπῃς μόνο ὅ,τι διαλέγεις, π.χ., μία τηλεοπτική εἰκόνα ϑά εἶναι ὁρατή μόνο σέ αὐτόν πού τήν ἐκλέγει (χωρίς νά ἐνοχλῆ, νά ἐπιϐάλλεται καί στούς ἄλλους).

Ἡ ἀνάγκη ἀντίστροφης ὀπτικῆς ἀπομονώσεως, πού δέν εἶναι ἀναγκαία ὅπως ἡ ἀκουστική μόνωση — ϐηλαδή ὅταν δέν ϑέλῃς νά σε ϐλέπουν οἱ ἄλλοι — δέν ϑά ὑφίσταται σπό ρέλλον, διότι ὁ ἄνϑρωπος ϑά ἔχῃ ἀπαλλαγῆ ἀπό τά ἐνστίκτια συμπλέγματα καί ϑά ζῆ ὁπως τήν ἐποχή τῶν ἀρχέγονων κοινωνιῶν, ὑποδεέστερα τῶν ὁποίων διατηρήϑηκαν μέχρι τήν πρόσφατη ἱστορική ἐποχή (Ἐσκιμῶοι, Ἰνδιάνοι κ.ἄ.) ἤ ὑπάρχουν ἀκόμη ('Αφρική κ.ἄ.). Μέ τά ἐπίκτητα ἀσυμπλέγματα ντροπῆς ἀπό ὡρισμένες «ἀτομικές» δραστηριότητες ϑά ἐκλείφουν καί τά ἀσυμπλέγματα περιέργειας» πού ὀϑοῦν τούς τρίτους νά μᾶς παρατηροῦν. Καί φυσικά αὐτές οἱ ϐελτιώσεις τῆς ἀνϑρώπινης συμπεριφορᾶς ϑά ξεπεράσουν κατά πολύ τά πρότυπα.

Οἱ ἄλλες αἰσϑήσεις — εἰσοδοι πληροφοριῶν, δέν συνϑέτουν πρόϐλημα.

3. Ἡ Αἰσϑητική τῆς «Ἀρχιτεκτονικῆς» τοῦ μέλλοντος

Ἡ δομή τῆς πόλης καί τῆς κατοικίας τοῦ αὔριο πρέπει νά εἶναι ἀπό ϑαυμαστό ἀνελαστικό ὑλικό, πού νά ἐπιτρέπῃ τήν ἀνάπτυξη τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνϑρώπου καί μέ τό ὁποῖο πρέπει νά εἶναι σέ ἄμεση ἐπαφή. Ἡ ἀνάγκη τοῦ αὐτοϑαυμασμοῦ (= τῆς αὐτοεπιϑοήσεως) τοῦ ἀνϑρώπινου εἴδους ϑά ἱκανοποιῆται στό μέλλον ἀπό:

1. Αὐτή καϑ' ἑαυτή τήν πράξη ἀναπτύξεως καί συντηρήσεως τοῦ φυσικοῦ περιϐάλλοντος.
2. τήν ἱστορία του, μέ τήν διαφύλαξη καί συντήρηση τῶν ὡραίων πόλεων καί ἱστορικῶν μνημείων,
3. τήν ἀπεριόριστη τῶν δυνατοτήτων πού ϑά τοῦ προσφέρῃ ἡ τεχνολογία πού συνεχῶς ϑά ἀναπτύσσῃ,
4. τά «στιγμιαῖα μνημεῖα» καί «περιϐάλλοντα» πού ϑά δημιουργῆ ὁ ἄνϑρωπος γιά ἀποϑηκεύσωται στίς Τράπεζες πληροφοριῶν — μουσεῖα,
5. τήν τέχνη καί τίς ἀνεπτυγμένες κοινωνικές ἀνταλλαγές.

4. Τό ἀπώτερο μέλλον

Ὅπως περιγράφεται στήν παράγραφο 2.)Κεφ. IV, ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ ἀνϑρώπου τοῦ μέλλοντος ϑά ἐπιτρέψῃ τήν ἐφαρμογή ὅλων συστημάτων δημιουργίας περιϐάλλοντος. Στό ἀπώτερο μέλλον ἐκτός ἀπό ἕνα ἀπλοποιημένο φορέα (πιϑανῶν ἀναρτημένο ἀπό «ἀκίνητους» δορυφόρους) [12] καί ἀπό μονάδες παραγωγῆς ἐνεργείας, ἡ ἐφαρμογή τοῦ συστήματος ϑά ἄφορᾶ τό σύνολο τῶν στοιχείων συνϑέτων τῶν διαφόρων χώρων διαϐιώσεως, «ἀπομιμήσεως» καταστάσεων κλπ.

Οἱ ἐπιϑυμητές συνϑῆκες περιϐάλλοντος ϑά ὑλοποιοῦνται μέ τόν Ἐλεγχο σ α φ ο ῦ ς διαχωρισμοῦ διαφόρων περιοχῶν κυμάτων, μαγνητικῶν πεδίων καί τῶν σχετικῶν δυνατοτήτων συναφῶν τομέων (ἡ ϑεωρητική τους ϐάση δέν ἔχει ἀκόμη διατυπωϑῆ γιά νά γίνη μιά συγκεκριμένη περιγραφή. Πάντως τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα ὅσο καί οἱ προβλεπόμενοι ἀναγκαῖοι στόχοι, δικαιολογοῦν τό ϐάσιμο τῆς ὑποϑέσεως).

Ἡ ἑπόμενη γενεά φορέων — μετά ἀπό αὐτούς πού ἀναφέραμε — ϑά πρέπει νά εἶναι οἱ αἰϑεριοειδῆ — δορυφόροι» πού ϑά στεϐροποιηϑοῦν, ἀφοῦ πάνω ἀπό τμήματα τῶν ὠκεανῶν (ἡ διαφάνεια τῆς σχεδόν «ἀΰλης» συστάσεώς τους συμπληρωμένη, ὅπου χρειάζεται, μέ εἰδικά πρίσματα σύμλογγής καί ἀναμεταδόσεως τῆς ἡλιακῆς ἐνέργειας, ϑά διατηρήσῃ τό φυσικό κύκλωμα ἐξατμίσεως — ὑγρασίας— ϐροχῆς).

Μετά, μία συγκριτική μελέτη κόστους — ὠφελιμότητος, ϑά ἀποδείξῃ ἄν ἡ ἐπέκταση συστημάτων περί τόν πυρῆνα — γῆ, πέραν τῆς ἀτμοσφαίρας ϑά εἶναι προτιμότερη ἀπό τήν ἀποίκιση ἄλλων οὐρανίων σωμάτων.

Πάντως, φυσιολογικά καί πρακτικά (μικρή ἀπόσταση, μέ ἐσωτερικά» μέσα μετακινήσεως), ἡ πρώτη παραλλαγή φαίνεται πιό πιϑανή.

Ἀκόμα καί ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ἐνεργειακοῦ πλούτου ἄλλων πλανητῶν εἶναι ἀφοῦ ϐλέπουμε ἤδη ἀπόμακρυσμένους ἀστέρες...

Οἱ ἐπιϑυμητές καταστάσεις ϑά «ὑποποιοῦνται» στιγμιαῖα μέ τ η λ ε μ ε τ ά δ ο σ η τ ῆ ς σ κ έ ψ η ς — ὅπως ὅταν π.χ. ἀποφασίζουμε νά κάνουμε μία κίνηση, ἐνῶ ἀντίϑετα, ὅταν ἀποζητοῦμε κάτι δέν ϑά μεσολαϐῆ χρόνος ἀναμονῆς ἤ ἀνάγκη ἄλλη ἐνέργειας (ὅπως σήμερα). Φυσικά ϑά εἶναι δυνατό νά δημιουργοῦμε καταστάσεις ψευδαισϑήσεων — χωρίς παραισϑησιογόνα κ.ο.κ.

Ὁ ἄνϑρωπος ϑά «ἀνϑεαίνῃ» (δέν ἐνδιαφέρει νά προσδιορισϑῆ ἐδῶ ὁ ἐπικρατέστερος τρόπος κάϑε τεχνολογικῆς γενεᾶς, ἀρκεῖ τό γεγονός ὅτι ϑά ἀνεβαίνῃ περισσότερο παρά ϑά κινῆται ὁριζοντίως) σέ ἕνα σταϑμό δημιουργίας καταστάσεων πού ϑά νοικιάζῃ γιά ἐλάχιστο ἤ μακροχρόνιο διάστημα (περίπου ὅπως στά σημερινά ξενοδοχεῖα). Σέ κάποιο μεταϐατικό στάδιο τῆς τεχνολογικῆς ἐξέλιξης οἱ διάφοροι φορεῖς τοῦ σώματος τοῦ ἀτόμου — καί τῆς τυχόν παρέας του — ϑά εἶναι ὁλικοί (ὅλες σέ σχέδια).

Τέλος τά «ἐσυμβατικά» robots (δέν ἐννοοῦμε φυσικά τίς ἀνθρωπόμορφες κούκλες), ὅσο καί τά αἐξίπνοα ἐλεφαντάκια τοῦ A. C. Clarke, ϑά εἶναι τελείως ἄχρηστα, διότι ἡ τεχνολογική ἀνάπτυξη στούς ἄλλους τομεῖς ϑά εἶναι τα-χύτερη (καί πιό ἀποτελεσματική) ἀπ' ὅ,τι συνήϑως ὑπολογίζουμε.

Τ. Χ. ΖΕΝΕΤΟΣ

Καί μιά αἰσιόδοξη πρόϐλεψη γιά τή διεϑνῆ ναυλαγορά

ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΣΤΑΤΟΜΕΝΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΛΟΝΔΙΝΟ, Ἰανουάριος.— Ἀνατίϑεται ἀπό τή διάϑεση πού ἀντανακλοῦν οἱ σημερινές ναυλαγορές καϑώς ἐμφανίζουν συνεχῆ κάμψη, οἱ ναυτιλιακοί κύκλοι ἀνελοῦν ἐλπίδα ἀπό μιά ἐπίκαιρη μελέτη ὑπό τόν τίτλο «Forecasting Ship Demand, πού ἔχει ἐκδοϑῆ ἀπό τόν οἶκο Seatrade Publications Ltd. Ἡ ἀνάλυση αὐτή ἐπισημαίνει τήν αἰλογική ἰσορροπία μεταξύ προσφορᾶς καί ζητήσεως, καϑώς καί τήν ἀϐαϑύτερη τάση πρός ἰσορροπίαν στίς ἀγορές πλοίων τράμπ καί δεξαμενοπλοίων.

Ἐν τούτοις, ἡ μελέτη ὑπαινίσσεται ὅτι ἡ ἀνάρρωση στίς ναυλαγορές μπορεῖ νά χρειασϑῆ ἕνα χρονικό διάστημα, ἐξ αἰτίας τῶν παραδόσεων νεναπτηγομένων πλοίων κατά τούς προσεχεῖς 12 - 18 μῆνες καί τοῦ ὄγκου τῆς χωρητικότητας τῶν παροπλισμένων πλοίων πού πρέπει νά ἀπορροφηϑοῦν καί πάλιν ἤ νά πωληϑοῦν σάν παλησοίδερα.

Ἀναλύοντας τήν σχέση ἀνάμεσα στήν οἰκονομική αὔξηση στίς ἀνεπτυγμένες χῶρες, στίς ϑαλάσσιες μεταφορές καί στόν ὄγκο τοῦ ἐν ἐνεργεία ἐμπορικοῦ στόλου τοῦ κόσμου κατά τά τελευταῖα 13 χρόνια, ἡ ἔκϑεση καϑορίζει τίς μελαϑλητές πού ἀποτελοῦν πρακτική μέϑοδο στή πρόλεψη τῆς ζητήσεως πλοίων.

Οἱ συγγραφεῖς Lev Sychrava καί Marian Bush (ὁ πρῶτος εἶναι ἐπί κεφαλῆς τοῦ τμήματος ἐρευνῶν καί ἀναπτύξεως τῆς Lambert Bros. (Shipping) Ltd, London, καί ὁ δεύτερος οἰκονομολόγος εἰδικός στίς ἔρευνες, στό ἴδιο τμῆμα) ἐξετάζουν κριτικά ἕνα ἁπλό μοντέλο προβλέψεων πού ἐχρησιμοποίησε ἡ Ἐπιτροπή Ναυτηγήσεων τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς κατά τό 1969, εἰσάγουν σημαντικές τροποποιήσεις στό μοντέλο αὐτό, στίς ὁποῖες ὑπάγεται καί μιά μεταϐλητή ἐπιχειρησιακοῦ κύκλου καί διατυπώνουν μία δική τους πρόϐλεψη σχετικά μέ τήν προσφορά καί ζήτηση στό ἐμπόριο καί στή ναυτιλία γιά τήν περίοδο 1970 . 1975. Ἡ πρόϐλεψη αὐτή εἶναι ἰσότιμη μέ ἀνεξάρτητες ἀναλύσεις μοντέλων σχετικά μέ τό ἐμπόριο τοῦ πετρελαίου καί τή μεταφορά ξηροῦ φορτίου καί μέ μιά πρακτική ἄποφη σχετικά μέ ὅσα συμϐαίνουν στήν ἀγορά.

Στό ϐιϐλίο αὐτό, οἱ συνδυασμένες ἱκανότητες τοῦ ἐπαγγέλματία οἰκονομολόγου καί στατιστικολόγου χρησιμοποιοῦνται γιά τήν διατύπωση σέ ὁμαλή, εὐνόητη, γλῶσσα, τῆς τάσεως πού ϑά κυριαρχήση στή ναυτιλιακή ἀγορά κατά τά προσεχῆ πέντε χρόνια. (Ἡ διεύϑυνση τοῦ οἴκου πού τό ἐξέδωσε εἶναι: Seatrade Publications Ltd, Faizfax House, North Station Road, Colchester, England. Ἡ τιμή τοῦ ϐιϐλίου εἶναι 5 λίρες Ἀγγλίας ἤ ster, Essex, England. Ἡ τιμή τοῦ ϐιϐλίου εἶναι 5 λίρες Ἀγγλίας ἤ 12,50 δολλάρια).

(13) Τό νά ἀναφερϑοῦμε ἀπό τώρα σέ συστήματα δημιουργίας συνθηκῶν ἐλλείψεως ϐαρύτητος ϑα εἶναι ἀρνητική συμϐολή σέ προλέξεις τοῦ «μέλλοντος», γιά σήμερα τούλάχιστον. Γιατί τό ἐμέλλον ἔχει ἀπειροστή ἔνταση καί ὑπό τήν ἔννοια αὐτή, ἡ πρόλεξη δέν ἔχει νόημα — καί ἐτελικά» μηδενίζεται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Έτος 48ον — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 1054 ΑΘΗΝΑΙ 4 Ἰουλίου 1974 — ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 8

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Ειδική έκδοση 34

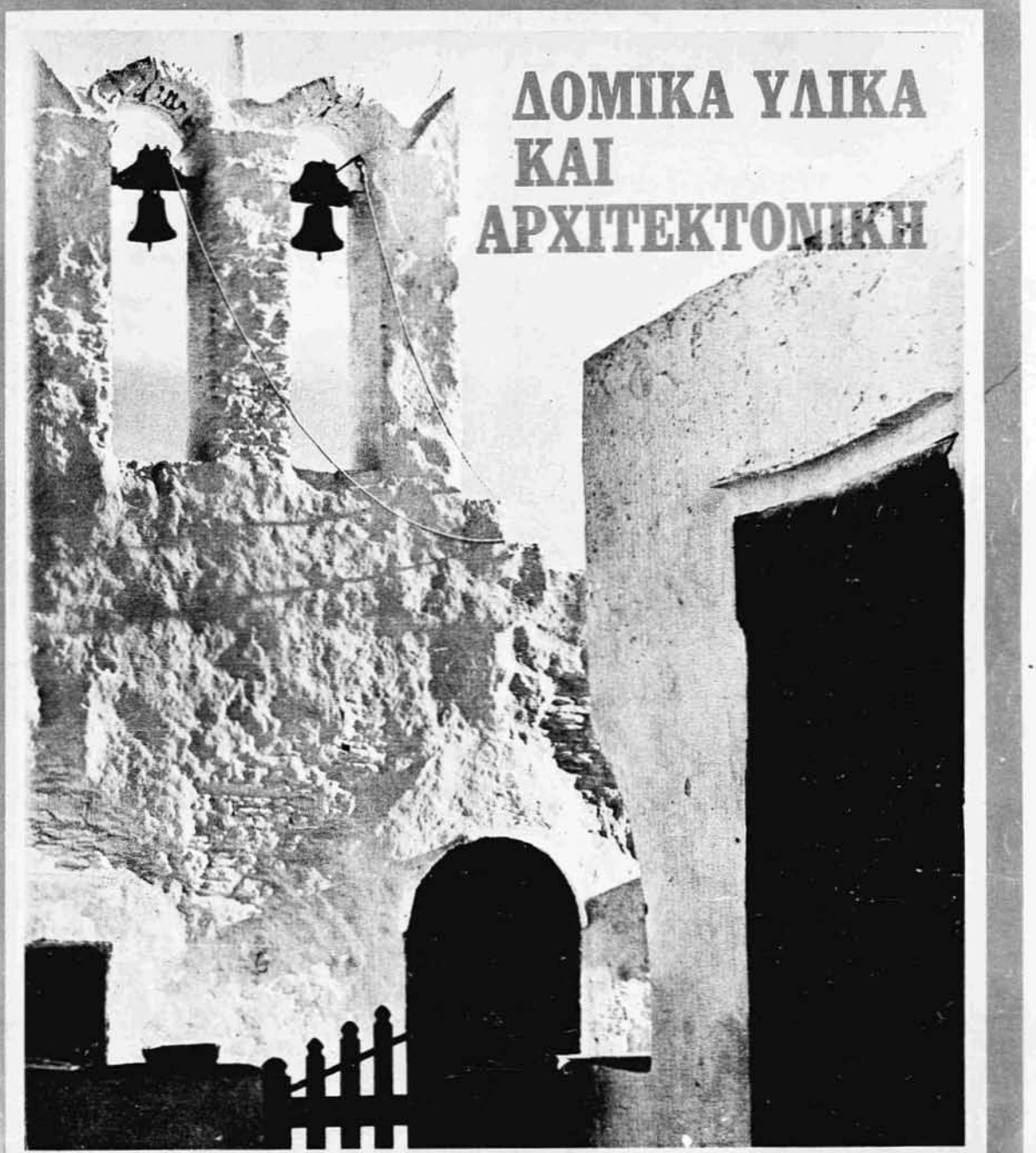

ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Περιεχόμενα

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ 34
ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ
ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

— Τό λαϊκό αρχιτεκτόνημα παίρνει άπό τή φύση τά ύλικά καί συνταιριάζεται μαζί της. Πρίν άπό 50 χρόνια ό ΔΗΜ. ΠΙΚΙΩΝΗΣ μιλάει γιά τίς ρίζες, τίς τέχνες πού τόσο καταξίωσε 5
— Έπιλογή τών ύλικών, άνάλογα μέ τίς είδικές συνθήκες. (Καί μιά άναφορά στόν Π. ΜΙΧΕΛΗ). Τού Καθηγητού κ. ΔΙΟΝΥΣ. Α. ΖΗΒΑ 11
— Άπό τά παραδοσιακά στά σύγχρονα ύλικά. Τού κ. ΣΑΒΒΑ ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ 12
— Γιά μιά άρχιτεκτονική μέ καθημερινά ύλικά καί άπλούς τρόπους κατασκευής. Τού Καθηγητού κ. Δ. Α. ΦΑΤΟΥΡΟΥ 13
— 44.530 μονοϋδες τού άπασχολούν 150.000 άτομα στόν κλάδο παραγωγής — έμπορίας δομικών ύλικών. Τού κ. ΣΤ. ΔΡΟΣΟΥ . . 16
— Οί εισαγωγές παντοειδών ύλικών γιά τήν οικοδομική δραστηριότητα έφθασαν τό δισεκατομμύριο δραχμών. Τού κ. ΒΑΣΙΛ. ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΥ 18
— Θά καταρρεύση ή έλληνική διομηχανία δομικών ύλικών, άν συνεχισθούν τά μέτρα περιορισμού τής οικοδομικής δραστηριότητος. Στήν έρευνα τού κ. ΑΝΔΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ άπαντούν έκπρόσωποι τών διομηχανιών Α.Γ.Ε.Τ., ΑΛΛΑΤΙΝΗ, ΒΙΒΕΧΡΩΜ, ΒΙΟΙΩΝ, ΕΛΛΕΝΙΤ, ΕΣ - ΚΑ, ΙΣΑΡΗΣ — ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΜΟΥΛΑΣ, ΜΟΥΣΑΜΑΣ 20
— Μόνο τό 2% τών κτιρίων μέ προκατασκευή. Συνέντευξη τού κ. Π. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ στόν κ. Α. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟ 30

Τό είδικό άφιέρωμα:
«ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ»
Έπιμελήθηκε ό κ.
Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Γενική έποπτεία:
ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΤΣΑΠΟΓΑΣ
Ύλη: Ν. ΒΩΚΟΣ — Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ
Καλλιτεχνική έπιμέλεια:
Κ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
Συνεργάστηκαν έπίσης άπό πλευράς συντάξεως οί: ΣΤ. ΔΡΟΣΟΣ — ΧΡ. ΜΠΕΛΛΟΣ — ΝΑΝΙΑ ΛΑΜΨΙΔΗ — Ν. ΣΤΕΡΕΟΠΟΥΛΟΣ — ΔΗΜ. ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΣ — Β. ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΣ.

— Διευρύνεται ό ρόλος τών πλαστικών στίς σύγχρονες οικοδομικές έφαρμογές. Συνέντευξη τού Καθηγητού κ. ΣΤ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ 32
— Ή τεχνική παιδεία άπρόσφορη γιά σύγχρονες κατασκευές καί τήν άνάπτυξη τής διομηχανίας δομικών ύλικών. (Άπόψεις τού Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών Έλλάδος) 34
— Παράγονται πολλά, πάρα πολλά, νέα ύλικά, ώρισμένα άπό τά όποία δέν χρειάζονται. Τού κ. Ν. ΠΑΤΕΛΗ 35
— Προσαρμογή τής δομικής μηχανικής στήν έλληνική κατασκευαστική πραγματικότητα. Τού Δρος ΣΩΚΡ. ΑΓΓΕΛΙΔΗ 37
— Προβλήματα έφαρμογής χαλυδδίνων κατασκευών στίς ύφιλές οικοδομές. Τού Δρος κ. ΔΗΜ. Ι. ΡΑΚΤΑΡΗ 38
— Ύλικά άνωμιμμάτων γιά τά χωροδικτυώματα. Συνέντευξη τού κ. Τ. Χ. ΖΕΝΕΤΟΥ 40
— Πλούσια κοιτάσματα φυσικών δομικών ύλικών ύπάρχουν στή χώρα μας. Τού κ. ΑΡΙΣΤ. ΜΠΑΡΟΥΝΗ 42
— Τό χρώμα σάν στοιχείο δομής τού περιβάλλοντος καί σάν δομικό ύλικό. Τού Δρος κ. Γ. ΚΟΝΤΑΞΑΚΗ 46
— Ζωγραφισμένοι διακρίνονται τοίχοι. Τής κ. ΜΙΚΑΣ ΡΩΜΑΝΟΥ 48
— Ή παράδοση, θυσία στόν βωμό τής άνοχής. Τής δίδος ΝΑΝΙΑΣ ΛΑΜΨΙΔΗ 52
— Παλιά άρχοντικά, έκκλησίες καί σπίτια τού χωριού μέ τήν σφραγίδα τής άμφοφάς. Τού κ. Ν. ΣΤΕΡΕΟΠΟΥΛΟΥ 54
— Τριπλασιασμός τής καταναλώσεως άλουμινίου στίς άρχιτεκτονικές έφαρμογές σέ μιά δεκαετία. Τού κ. ΔΗΜ. ΤΣΑΛΑΠΑΤΗ . . 55
— Κλιματισμός: Προχωρεί ικανοποιητικά ή έφαρμογή του, άλλά έπιβάλλεται προσαρμογή στήν κάθε περίπτωση. Τού κ. Ν. ΒΑΡΣΟΥ 56
— Ή συμβολή τών μονωτικών στίς σύγχρονες οικοδομές. Τού κ. ΒΥΡ. ΝΕΦΤΙΤΣΗ . . . 58
— Φέροντες όργανισμοί κτιρίων άπό σύνθετα ύλικά. Τού κ. ΜΑΡΙΝΟΥ ΒΑΕΣΣΑ 59

ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ, ΜΟΡΦΙΚΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ, ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ Τ' ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΜΕΤΡΑ

(«Ή άρχιτεκτονική, περισσότερο άπό τίς άλλες τέχνες, μπορεί νά δώση τήν ποίηση στήν καθημερινή μας ζωή...»).

Τοῦ κ. Γ. Κ. ΤΣΑΠΟΓΑ

ΗΤΑΝ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ έκείνα· μετά τόν πόλεμο, πού μερικοί άνθρωποι — αύτοί πού άποτελέσανε τό κύτταρο τής Φιλοδασικής Έταιρείας — βάλανε σκοπό τους νά ξεσηκώσουν έναν είρηνικό πόλεμο γιά νά σώσουν ό,τι καλό ύπάρχει σέ φυσικό περιβάλλον, κτίσματα, λαϊκή παράδοση καί τέχνη. Προβλέψανε τή σαρωτική λαίλαπα τού «έκσυγχρονισμού» καί θέλησαν νά τήν προλάβουν.

Άποφιλιωμένα τά βουνά άπό τίς καταστροφές τών πολέμων καί τής κατοχής, έρεπιωμένα μοναστήρια, άρχοντικά, λαϊκές κατοικίες, στίς πόλεις, στά βουνά, στά νησιά μας, βρύσες πού άλλοτε κελάρυζαν νάματα ζωής, έσβυσαν σάν έκείνες τίς παληές ηγέες τίς «Λαλέουσες» καί κείτονταν σέ συντρίμμια.

Κι' έτσι μέσα σ' αύτή τήν καταστροφή, πρόχειρα, άπρογραμμάτιστα, μέ τή σπουδή πού θρέφει ή άνάγκη καί τό κακό γούστο, πού γεννάει ή άγνοια ή τό χειρότερο ή μανία τών εύκολων λύσεων καί τής κερδοσκοπίας, ξαπλώθηκαν μέ τήν ταχύτητα καρκινωμάτων σύγχρονα οικοδομικά τέρατα· χωρίς ψυχή, άνίκανα «έκ κατασκευής» νά γίνουν κελύφη ζωής.

◆

ΓΙΑ Ν' ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ κανείς στό κακό πρέπει νά δώση τό παράδειγμα μ' έργα πού θέλουν καρδιά, άγάπη, άκάμη καί αύτοθυσία. Έτσι καί οί λίγοι άνθρωποι τής Φιλοδασικής, Έκείνησαν τήν έκστρατεία τους άπό τήν άγκάλη έκείνη τού Ύμηττού πού έκλεινε μέσα της ένα πραγματικό άρχιτεκτονικό κόσμημα, τό παληό μοναστήρι τής Καισαριανής πού έγινε μέ τόν καιρό έν-διαίτημα τών κατοικιών καί τών τσαπαναραίων. Μαυρισμένα άπό τίς φωτιές πού άναβαν μέσα, μέ γκρεμισμένα ύπέρθυρα, κελλιά έρειπωμένα, ξεχαρβαλωμένες τίς πλάκες τής αύλής, σπασμένα κεραμίδια, πεσμένες τίς κολόνες πού έστήριζαν τά τόξα, έρεινε άνοιχτό στίς βροχές, τούς άνέμους, τήν καταστροφή, πού άνθρωποι καί στοιχεία τής φύσεως άμιλλώνταν νά όλοκληρώσουν.

Καί τά δάσος πού όλοπράσινο άλλοτε τριγύριζε τό μοναστήρι καί σχημάτιζε τόν άνεπανάληπτο φυσικό περίγυρο τής περιοχής, έδωσε τή θέση του σέ γυμνά βράχια, σέ άγριόβατα, στίς «καψάλες» πού άφησαν οί φωτιές καί στ' άπομεινάρια άπό τήν άνεξέλεγκτη Εύλευση έκείνα τά σκληρά χρόνια τής Κατοχής.

◆

ΓΙΑ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ άνίδεο έπισκέπτη φαίνεται τόσο άπόμακρη αύτή ή εικόνα τής καταστροφής. Θαλερά τό καινούργιο δάσος τριγύρω, δημιούργημα τών είκοσι τελευταίων χρόνων, δένεται μέ τό μοναστήρι πού μ' όλες τίς πληγές τίς όποίες άφησε ό χρόνος καί οί λογής βανδαλισμοί, άποκαταστημένο μέ σπάνια εύαισθησία, φαίνεται σά νά βγήκε τώρα δουλεμένο πέτρα πέτρα, άπό τόν πρωτομάστορα καί τά «ταιρόκια» του, δείγμα άρχιτεκτονικής γραφής μιάς έποχής, όπου ό λαϊκός τεχνίτης ζούσε τό ύλικό του πού ζούσαν κι αύτά στό έργο του.

Οί άνθρωποι έκείνοι πού άνέλαβαν νά διασώσουν τό τοπίο καί ν' άποκατασήσουν τό μοναστήρι καί εύαισθησία είχαν καί γνώσεις καί φρόνηση καί τήν έξυπνάδα άκόμη νά έμπιστευτούν πρακτικά τή δουλειά αύτή σέ δύο μικροαιτές μάστορες, πατέρα καί γυιό πού όργά, μέ ύπομονή, μέ σπάνια γιά τήν έποχή αίσθηση εύθύνης καί μέ τό άλάθητο ένστικτο τού άληθινού λαϊκού τεχνίτη, άποκαταστήσανε μέ μιά θαυμαστή αίσθητική πληρότητα τίς ζημίες. Πόσες καί πόσες δοκιμές γιά τή λάσπη, γιά νά δώσουν τό χρώμα, τή σύσταση, τήν χοντρόκοκκη ύφή τού παληού, πόσα ξεδιάλεγμα στίς πέτρες καί στίς πλάκες γιά νά μή πληγώσουν, άντί νά διορθώσουν τό σύνολο. Μόνοι τους έσβηναν τόν άσβέστη καί τόν άνακάτευαν μέ άμμο, τριμμένο κεραμίδι καί άλλα ύλικά· μόνοι τους έκαναν καλούπια γιά τά κεραμίδια πού έπρεπε νά μή διαφέρουν άπό έκείνα τά παληά, τά χειροποίητα, πού σκέπαζαν τόν τροΰλλο, μόνοι τους προχώρησαν στήν πλακόστρωση τής αύλής, καί τού γύρω χώρου.

Είναι γι' αύτά τά ραζισαμένα, τά κακοπαθημένα έργατικά χέρια πού ό ποιητής λέει: «Τ' άσκημα χέρια σου τών άλω αίτία...».

◆

ΚΙ ΕΔΩ ΘΥΜΗΘΗΚΑΜΕ έναν άλλο «έργω» ποιητή, τόν αξέχαστο Δημ. Πικιώνη πού, όσο λίγοι στόν τόπο μας, άντιμετώπισε τίς δομικές κατασκευές όχι σάν έργαστηριακές συλλήψεις, άλλά σάν έργα ζωής όπου ή έπιλογή καί ή χρησιμοποίηση τών δομικών ύλικών καί πρώτ' άπ' όλα έκείνων πού σέ κάθε περιοχή άνταποκρίνονται, στίς δυνατότητες καί τίς άνάγκες καί δίνουν τή σφραγίδα τους, πρέπει νά γίνεται μέ τρόπο πού νά έξασφαλίζη τή λειτουργικότητα στ' άνθρώπινα μέτρα καί τήν αίσθητική ισορροπία, σέ συνδυασμό βεβαια μέ άλλα πρακτικά στοιχεία μιάς τεχνικής κατασκευής, όπως είναι ό χρόνος καί τό κόστος έκτελέσεως, κ.λ.π.

Προβλέποντας μέ θαυμαστή διαύγεια ό,τι έμελλε ν' άκο-

→

Τοῦ Κώστα Μητρόπουλου

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Γιά μιά ἀρχιτεκτονική μέ καθημερινά ὑλικά καί ἁπλούς τρόπους κατασκευῆς

Πηγή ἀποτελεσματικῶν λύσεων γιά τίς σύγχρονες ἀνάγκες, πού θά ἔχουν τήν ταυτότητα τοῦ τόπου καί τῆς ἐποχῆς τους

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δ. Α. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

ΔΙΝΟΥΝ, πάντοτε, τά σύγχρονα ὑλικά τίς πιό σωστές λύσεις; Δηλαδή, γιά ὅλα τά εἴδη τῶν κτιρίων καί γιά ὅλες τίς συνθῆκες μέ τίς ὁποίες γίνονται: οἱ κατασκευές σέ ἕνα συγκεκριμένο τόπο, ἔχουμε πάντοτε τό ὡστότερο ἀποτέλεσμα χρησιμοποιώντας σύγχρονα ὑλικά καί τεχνικές;

Τί σημαίνει πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὡστότερο ἀποτέλεσμα: Ἐκτός θέβαια ἀπό τό νά ἱκανοποιῆ συγκεκριμένη χρήση, σημαίνει ἡ κατασκευή νά κοστίζη φτηνότερα, νά γίνεται γρηγορώτερα, νά ἐπισκευάζεται εὐκολώτερα, νά συντηρῆται, νά διαρκεῖ περισσότερα.

Θεμελιώδεις παράγοντες πού ἐπηρεάζουν τό ὡστότερο ἀποτέλεσμα, εἶναι ἡ ἐποχή καί ὁ τόπος. Αὐτά προσδιορίζουν τίς συνθῆκες μέ τίς ὁποίες γίνονται οἱ κατασκευές σέ ἕνα συγκεκριμένο τόπο: Δηλαδή ἡ ἀνάπτυξη καί τά εἴδος τῆς τεχνολογίας πού χρησιμοποιεῖται, οἱ ἱκανότητες καί ἡ εἰδική καί γενική μόρφωση σέ ὅλες τίς βαθμίδες τῶν κατασκευαστῶν, οἱ δυνατότητες καί ὁ τρόπος συντηρήσεως μιᾶς κατασκευῆς.

Μ' ἄλλα λόγια: α) Βρίσκονται πάντοτε στήν κατάλληλη ἀποτελεσματική συσχέτιση μεταξύ τους τά λεγόμενα σύγχρονα ὑλικά, οἱ μέθοδοι κατασκευῆς τους, οἱ τεχνίτες καί οἱ τεχνικοί γιά τή μελέτη καί τήν κατασκευή καί β) Μποροῦν αὐτά τά ὑλικά νά χρησιμοποιηθοῦν σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες οἰκονομίας, κλπ.;

Ἀσφαλῶς τά ὑλικά αὐτά πού παράγονται μέ μέσα προηγμένης τεχνολογίας, μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν καί κάτω ἀπό συνθῆκες διάφορες ἀπό τίς μεθόδους παραγωγῆς τους. Αὐτό ὅμως γίνεται πάντοτε σέ θάρος τῆς ποιότητας ἢ ἀνεβάζοντας τή δαπάνη ἢ μεγαλώνοντας τό χρόνο κατασκευῆς κλπ. ἢ καί ὅλα μαζί. Δηλαδή καί ἂν ἀκόμη χρησιμοποιηθοῦν αὐτά τά ὑλικά, θά χρησιμοποιηθοῦν σωστά, σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τους; Δέν θά ξεκολλάει αὔριο μία ἐπένδυση, δέν θά κάνει ρωγμές ὁ τοῖχος, δέν θά μπαίνει ἀέρας ἀπό τίς συνδέσεις τῶν κουφωμάτων κλπ.;

Τά καθημερινά ὑλικά

Θά πρέπει λοιπόν νά ἀναζητήσουμε ἐκεῖνα τά ὑλικά πού θά βρίσκωνται εὔκολα στόν τόπο τῆς κατασκευῆς, δέν θά κοστίζουν ἀκριβώτερα, θά χρησιμοποιοῦνται εὔκολα καί μέ ἐπιτυχία καί θέβαια θά δίνουν καί τίς σωστές λύσεις στίς ἀπαιτήσεις τοῦ κτιρίου, τίς μονώσεις, τήν ἀντοχή, τίς διαστάσεις κλπ.

Σύμφωνα μ' αὐτά, μία προσεκτική ἀνάλυση τῶν οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καί τεχνολογικῶν συνθηκῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου θά ἔδειχνε, ὅτι τούλάχιστον γιά ἕνα σοβαρό μέρος τῆς οἰκοδομικῆς παραγωγῆς, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό ὑλικά καί τεχνικές κατασκευῆς πού δέν εἶναι πάντοτε αὐτά πού συνήθως ἐννοοῦμε λέγοντας σύγχρονα καί ἐξελιγμένα. Βιάζομαι νά σημειώσω, ὅτι δύο χαρακτηριστικά πού θά πρέπει τά ὑλικά νά ἱκανοποιοῦν, εἶναι νά μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν χωρίς πολύ προσεγμένο «φρόντισμα» καί οἱ συνθεσμολογίες τους νά εἶναι ἁπλές.

Αὐτά τά ὑλικά μποροῦμε νά τά κατατάξουμε σέ τρεῖς κατηγορίες: 1. Τά παραδοσιακά ὑλικά. 2. Τά καθημερινά σύγχρονα ὑλικά. 3. Τά ὑλικά τῆς ἀφθονίας.

1. Τ ά π α ρ α δ ο σ ι α κ ά ὑ λ ι κ ά: Ὑπάρχουν ὑλικά πού χρησιμοποιοῦνται σέ ἕνα συγκεριμένο τόπο καθημερινά, ἀπό λιγώτερο ἢ περισσότερο μακρυ χρονικό διάστημα, ἴσως διαιτερα σέ περιοχές πού δέν

→

Ἡ φωτιστική ἐγκατάσταση εἶναι ἐπιστήμη. Εἶναι ἀκόμη εὐθύνη ἠθική καί οἰκονομική.

Ἀπό τήν ἐπιστημονική καταλληλότητα τῆς ἐγκαταστάσεως ἐξαρτῶνται:

Ἡ μηνιαία ἀπάνη γιά φῶς (κατανάλωση) Ἡ ἐτήσια δαπάνη γιά λάμπες. Ἡ ὑγεία τῶν ματιῶν τῶν ἐργαζομένων. Ἡ δυνατότης περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως ρεύματος.

Μέ τούς λαμπτῆρες φθορισμοῦ PHILIPS ἐξασφαλίζετε:

- Χάρη στήν καλύτερη ἀπόδοσή τους, περιορισμό τῶν φωτιστικῶν σωμάτων, χωρίς ἐπιβλαβεῖς συνέπειες γιά τά μάτια καί τήν ἀπόδοση τῶν ἐργαζομένων.
- Χάρη στήν μεγάλη διάρκειά τους, περιορισμό τῆς ἐτήσιας δαπάνης γιά λάμπες.
- Χάρη στήν μεγάλη ποικιλία τῶν ἀποχρώσεών τους (ἀποχρώσεις λευκοῦ φωτός δέκα!) ἐπιλογή τῆς καταλληλης λάμπας γιά τήν κατάλληλη ἐργασία, μέ ἀποτέλεσμα αὔξηση τῆς παραγωγικότητος.

Οἱ λάμπες φθορισμοῦ PHILIPS κοστίζουν βέβαια ἀκριβώτερα. Εἶναι φυσικό ὅφού εἶναι οἱ καλύτερες! Σεῖς ὅμως, οἱ ἀσχολούμενοι μέ τόν φωτισμό, ξέρετε πολύ καλά, ὅτι μέ τήν ποιότητα καί τήν ἐπιστημονική καταλληλότητα τῶν λαμπτήρων ἐπιτυγχάνετε πραγματική οἰκονομία!

Λάμπες φθορισμοῦ PHILIPS.
Ἀποχρώσεις λευκοῦ φωτός δέκα! Γιά ὅλες τίς χρήσεις. Ἐργοστάσια, Καταστήματα, Ξενοδοχεῖα, Γραφεῖα, Νοσοκομεῖα, Μπάρ, Κλόμη, Ἀγορές, Ἐστιατόρια, Ἐργαστήρια, Λιθογραφεῖα κλπ.

Καί μή ξεχνᾶτε:
Ἕνας ὅριστος τρόπος γιά οἰκονομία ρεύματος εἶναι ἡ ἀντικατάσταση τῶν λαμπτήρων πυρακτώσεως μέ λαμπτῆρες φθορισμοῦ PHILIPS. Οἱ λάμπες φθορισμοῦ καταναλώνουν τρεῖς ἕως τεσσερεῖς φορές λιγώτερο ρεῦμα.

PHILIPS
PHILIPS
γιά πιό σίγουρα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Παραγωγή - εἰσαγωγές - ἐξαγωγές καί ποιοτικός ἔλεγχος τῶν παραγομένων στήν Ἑλλάδα ὑλικῶν

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΟΜΑΔΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ κατωτέρω τό πλῆρες κείμενο τμήματος ἐπισήμου ἐκθέσεως πού κατάρτισε 'Ομάς 'Εργασίας 'Ελλήνων 'Εμπειρογνωμόνων γιά τά Προβλήματα τῶν Χωρῶν τῆς Ν. Εὐρώπης. Ἡ ὁμάδα αὐτή ἀκήνει στήν 'Υποεπιτροπή Κατοικίας, Κατασκευῆς καί Σχεδιασμοῦ τῆς Οἰκονομικῆς 'Επιτροπῆς γιά τήν Εὐρώπην τοῦ Ο.Η.Ε. 'Η ἑλληνική αὐτή ὁμάδα κατάρτισε τό 1973 μιά ἐθνική μονογραφία, ὅπου ἐξετάζονται ὅλα τά προβλήματα τῆς Κατοικίας, ἀπό τήν ὀπτική τῆς ἐπίσημης πλευρᾶς. Ἡ μονογραφία καταρτίσθηκε γιά τήν 5η σύνοδο τῆς 'Υποεπιτροπῆς αὐτῆς τοῦ Ο.Η.Ε. πού συνῆλθε ἀπό 11—16 Μαρτίου ἐ.ἔ. στήν 'Αθήνα καί διερεύνησε τό θέμα: «Πολιτική καί πρόγραμμα διά τήν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν κατοικίας εἰς τάς χώρας τῆς Ν. Εὐρώπης». Στήν ἑλληνική μονογραφία περιλαμβάνεται καί ἕνα μικρό τμῆμα πού ἀναφέρεται στά δομικά ὑλικά (εἰσαγωγές, ἐξαγωγές, παραγωγή, ἔλεγχος) καί τόν μηχανικό ἐξοπλισμό. Λόγω τοῦ ἐπισήμου χαρακτήρα τῆς μονογραφίας, ἀναδημοσιεύουμε τό πλῆρες κείμενο τοῦ τμήματος πού ἀναφέρεται στά ὑλικά καί τόν ἐξοπλισμό. Τό πλῆρες κείμενο ἔχει ὡς ἑξῆς:

Γ' Ὑλικά

2) Εἰσαγωγαί — 'Εξαγωγαί

'Η χώρα μας εἶναι αὐτάρκης ἀπό ἀπόψεως παραγωγῆς οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, ἐκτός τῶν περιπτώσεων ἀκατεργάστου ξυλείας καί μεταλλικῶν τοῦ σιδήρου. Τά ὑλικά αὐτά εἰσάγονται καί κατεργάζονται διά τήν τελικήν των μορφήν ἐν 'Ελλάδι.

'Αντιθέτως, γίνεται εὐρεῖα ἐξαγωγή τσιμέντου παντός τύπου, ἄν καί τελευταίως λόγω ηὐξημένης οἰκοδομικῆς δραστηριότητος, τά ἀποθέματα εἰς τσιμέντον μόλις καί ἐπαρκοῦν διά ἐσωτερικήν κατανάλωσιν. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν αἱ ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευή καί ἑτέρων ἐργοστασίων τσιμέντων εἰς Κρήτην. Κατωτέρω παρατίθεται ὁ πίναξ VI, ἐμφαίνων τάς ἑλληνικάς ἐξαγωγάς — εἰσαγωγάς εἰς οἰκοδομικά ὑλικά κατά τά ἔτη 1970, 1971, ληφθείς ἐκ τοῦ μηνιαίου δελτίου στατιστικῆς ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου Δεκεμβρίου 1971, ἐκδοθέντος ὑπό τῆς 'Εθνικῆς Στατιστικῆς 'Υπηρεσίας τῆς 'Ελλάδος.

'Εκ τοῦ πίνακος συνάγονται αἱ μεγάλαι εἰσαγωγαί εἰς ξυλείαν, σίδηρον καί χάλυβα καί αἱ ἐξαγωγαί εἰς τσιμέντον.

'Ωσαύτως παρατηρεῖται μία μείωσις, εἰς τάς εἰσαγωγάς, ὀφειλομένη εἰς σταδιακήν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν εἰς σίδηρον, ἰδίως διά τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς ὑλικῶν ἐκ σιδήρου.

'Αντιθέτως παρατηρεῖται αὔξησις τῶν ἐξαγωγῶν εἰς τσιμέντα, ὀφειλομένη εἰς τήν ἀπορρόφησιν μεγάλων ποσοτήτων ἀπό τάς χώρας τῆς Μέσης 'Ανατολῆς.

Κατωτέρω παρατίθεται πίναξ IX ἐμφαίνων τήν παραγωγήν, τάς ἐξαγωγάς ὡς καί τήν ἐσωτερικήν κατανάλωσιν.

ΠΙΝΑΞ IX

Σιμέντ. (εἰς χιλ.) τόν.)	1955	1960	1965	1967	1968	1969	1970	1971
παραγ.	1.131	1.584	3.102	3.733	4.080	4.832	4.489	5.548
'Εσωτ. καταν.	895	1.504	2.927	3.337	3.721	4.258	4.556	4.885
'Εξαγ.	230	77	155	366	356	642	364	677
Μάρμαρα								
Παραγ. (εἰς Μ3)			45.255	49.236	52.000	64.423		
'Εξαγ. (εἰς χιλ. τόν.)			22.6	24,6	25.5	64.4	33.0	

ΠΙΝΑΞ VI

ΥΛΙΚΟΝ	Εἰσαγωγαί Ποσότητες εἰς μετρικούς τόννους		'Εξαγωγαί	
Ξυλεία ἀκατέργαστος	166,716	148.531	17	59
Ξυλεία ἐσχηματισμένη ἤ ἁπλῶς κατειργασμένη	272.763	280.760	101	83
Χυτοσίδηρος σπογγώδης				
σίδηρος κλπ. Ράβδοι καί εἴδη καθωρισμένης μορφῆς ἐκ σιδήρου καί χάλυβος	23.226	28.016	28.898	19.147
Σύρματα ἐκ σιδήρου καί χάλυβος	189.774	211.813	12.751	27.015
Σωλῆνες καί ἐξαρτήματα σωλήνων	12.639	10.787	28	2
Καρφιά, κοχλίαι περικόχλια	23.994	19.032	5.616	1.979
Σιμέντα ὑδραυλικά	3.039	2.807	2	2
	1.118	1.333	648.969	371.165

ΠΙΝΑΞ VII

Εἶδος προϊόντος	Τιμή μετρήσεως	1968	1969
Εἴδη ξυλείας Νοβοπάν	Μ2	28.568	60.445
Χάρντ - μπόρντ		3.383	3.610
Πλακάζ		244	451
Προϊόντα ἐκ ξύλου Οἰκίαι λυόμεναι	τεμάχια	464	194
Παρκέττα	Μ2	879	1.090
Σοβατεπιά	χιλ. μέτ.	766	1.026
Βιομηχανίαι μή μεταλλικῶν ὁρικτῶν Γύψος εἰς κόνιν	τόννοι	157,799	171.373
Μαρμαρόσκονη	»	120.267	108.017
Οἰκίαι λυόμεναι ἐκ μπετόν	τεμάχια	—	814
Πλάκες ἐκ τσιμέντου	Μ2	1.480	1.432
Πλακίδια ἐπενδύσεως τοίχων	Μ2	1.497	1.639
'Υαλοπίνακες	τόννοι	24.000	38.190
Τσιμέντο Τσιμέντο	»	4.074.258	4.835.357
Καινόν	»	3.806.480	2.559.927
Τσιμεντοσωλῆνες	»	60.026	63.519
'Υφηλῆς ἀντοχῆς	»	70.699	75.689
Σίδηρος μπετόν	»	284.441	342.433
Βίδες (πλήν κοχλιῶν)	»	573	855
Καρφιά γενικῶς	»	15.436	16.446
Λέβητες κεντρικῆς θερμάνσεως	τεμάχια	4.161	4.169

ΠΙΝΑΞ VIII

'Εξέλιξις τοῦ δείκτου παραγωγῆς ὀρυχείων «1964 - 1970 Βάσις» Μέση μηνιαία παραγωγή 1959 = 100,0

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Λατομικαί καί οἰκοδομικαί ὕλαι	163,1	177,8	185,5	172,5	187,4	221,9	249,0

→ βρίσκονται σέ κάποια σοβαρή στάθμη βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Εἶναι ὑλικά πολύ γνωστά σ' αὐτούς πού θά τά χρησιμοποιήσουν, μποροῦν νά βρεθοῦν εὔκολα, νά ἀντικατασταθοῦν, νά παραχθοῦν οἰκονομικώτερα. 'Η ἐπεξεργασία τους δέν πρέπει νά εἶναι ἀπαραίτητα πλήρης καί ἐξελιγμένη. Δίνουν, ὅμως, σωστές λύσεις καί χωρίς καλό «φινίρισμα». Τέτοια ὑλικά εἶναι ἡ πέτρα γιά κτίσιμο ἤ πλάκες γιά ἐπιστρώσεις, τό ξύλο, κεραμεικά γιά κεραμίδια ἤ γιά ἐπενδύσεις, τά παραδοσιακά ὑλικά γιά ἐπιχρίσματα κλπ.

2. Τά καθημερινά σύγχρονα ὑλικά: Δέν εἶναι ὅμως μόνο τά ὑλικά πού ἀπό παράδοση μετα-χειρίζονται σέ ἕναν τόπο, ἀλλά καί ὑλικά πού παράγονται μέ νεώτερες μεθόδους, ἀλλά ἱκανοποιοῦν τίς προηγούμενες ἀπαιτήσεις, δηλαδή παράγονται φτηνά καί ἡ ἐπεξεργασία τους καί ἡ χρησιμοποίησή τους ἔχει τόσο διαδοθῆ ἤ ἔχει τέτοιες ἀπαιτήσεις πού δέν προϋποθέτει ἰδιαίτερες τεχνολογικές ἱκανότητες καί συνθῆκες.

Τέτοια εἶναι διάφορα ἐνιαχυτικά τῶν ἐπιχρισμάτων, συνθετικά ξύλα, πλαστικά καί ἄλλα χρώματα, μερικά μονωτικά καί ἐπιστρώσεις δαπέδων, αἰθερικά ἀναρτήσεως κουφωμάτων, τό μπεϊσιμοποίησέως του, τό ἀμιαντοτσιμέντο, τσιμεντότουβλα κλπ. Οἱ τεχνικές τῆς χρησιμοποιήσεώς τους μπορεῖ νά εἶναι τέτοιες πού, σέ μερικές περιπτώσεις, τεχνίτης πολύ λίγο εἰδικευμένος μπορεῖ νά τά χρησιμοποιήση σωστά. Τά ὑλικά αὐτά ἡ καθημερινή οἰκοδομική δραστηριότητα, τά ἔχει τόσο πολύ κακομετα-χειρισθεῖ ἔτσι, ὥστε καί σωστά ἀποτελέσματα δέν ἔχουν δώσει καί ἔχουν δυσφημισθεῖ. Αὐτό ὅμως δέν στερεῖ ἀπό αὐτά τά ὑλικά τίς δυνατότητες πού σημείωσα. Θά ἤτανε, μάλιστα, ἐνδιαφέρον νά μελετηθεῖ ἡ μετατροπή αὐτῆς τῆς κακῆς χρησιμοποιήσεως καί τῆς σχετικῆς ἐξοικειώσεως τῶν κατασκευαστῶν πρός τήν ἐπιτυχῆ κατεύθυνση. Σ' αὐτό ἴσως θά βοηθάγανε τεχνικές προετοιμασμένων οἰκοδομικῶν στοιχείων.

3. Τά ὑλικά τῆς ἀφθονίας, ἤ τά ὑλικά πού πετᾶμε: Θέλω νά προσθέσω μία ἀκόμη δυνατότητα. Ὑλικά πού δέν ἔχουν εἰδικά μελετηθῆ γιά οἰκοδομική χρήση, ἀλλά πού μποροῦν μέ ὁρισμένες προϋποθέσεις νά ἀποτελέσουν χρήσιμα οἰκοδομικά μέσα. Πρόκειται γιά ὑλικά τῆς καθημερινῆς ζωῆς πού ὕστερα ἀπό τή χρήση τους, πετιῶνται σέ μεγάλες ποσότητες, ὁπως κουτιά διάφορα, μποτίλιες καί πλαστικά ἀντικείμενα. Μιά προσεκτική ἐρευνητική δουλειά θά εὕρισκε τρόπους ἐπαναχρησιμοποιήσεώς τους στήν οἰκοδομική, μία ἀνακύκλωση τῆς χρήσεώς τους, δημιουργῶντας ἔτσι φτηνά ὑλικά καί ἁπλές λύσεις γιά τήν ἐφαρμογή τους στή κατασκευή.

Κοινά χαρακτηριστικά καί δυνατότητες

Οἱ τρεῖς αὐτές κατηγορίες ἔχουν μερικά κοινά χαρακτηριστικά: Τελειώνουν τό ἔργο μέ ἐλαττωμένο βαθμό ἐπεξεργασίας, μποροῦ νά χρησιμοποιοῦνται ἀπό τεχνίτες μέ ἐλαττωμένο βαθμό ἐπεξεργασίας, μποροῦ νά χρησιμοποιοῦνται ἀπό τεχνίτες μέ ἐλαττωμένο βαθμό κατασκευαστικῆς ἱκανότητας, κοστίζουν λιγώτερο, ἐκμετταλεύονται ὑλικά πού τά περισσότερα παράγονται μέ πρόσφορες οἰκονομικά μεθόδους στόν τόπο τόν ἴδιο καί δέν εἰσάγονται ἤ παράγονται μέ πολυσύνθετες τεχνολογίες καί ἀμφισβητήσιμης σκοπιμότητας κεφάλαια.

Τά καθημερινά αὐτά ὑλικά καί οἱ τρόποι κατασκευῆς μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν μόνο σέ ἕνα μέσος ἀπό τίς σημερινές ἀνάγκες καί τίς σημερινές κατηγορίες κτιρίων. Τό κρίσιμο μέγεθος τοῦ κτιρίου στό ὁποῖο μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἔκταση τοῦ ἔργου, ἀλλά ἀπό τίς κατασκευαστικές δυνατότητες τοῦ ὑλικοῦ καί τῶν τρόπων κατασκευῆς. Τό κρίσιμο αὐτό μέγεθος ὁρίζει ὅρια π.χ. ἀνοίγματος γιά μικρή κλίμακα, δηλαδή γιά παράθυρα ἤ πόρτες, καί γιά μεγάλη κλίμακα, δηλαδή ἀποστάσεις ὑποστηλώσεων καί τοίχων.

Ὑπάρχουν κυρίως ὄχι πολυώροφα, ἀλλά ἐπαναλαμβανόμενα ἤ ὄχι καί γιά διαφορετικές χρήσεις, ὅπως κατοικίες, σχολεῖα, κοινόχρηστα κτίρια σέ μικρά ἀστικά κέντρα, σέ ἀγροτικές περιοχές καί σέ περιοχές φυλαγωγίας, ἀκόμα καί σέ μερικές περιοχές μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, μποροῦν νά χρησιμοποιήσουν μέ ἐπιτυχία τά καθημερινά ὑλικά καί τούς τρόπους κατασκευῆς. Εἶναι χρήσιμο νά τονίσω, ὅτι ἄταν τά παραδοσιακά ὑλικά χρησιμοποιοῦνται σύμφωνα μέ ὅσα σημείωσα παραπάνω, τά ἀποτελέσματα, ὄχι μόνο εἶναι γνησιώτερα ἀπό ὅ,τι ἡ ἀπομίμηση τῶν παραδοσιακῶν μορφῶν στήν σημερινή ἀρχιτεκτονική, ἀλλά καί συγχρονισμένα.

Χρειάζεται ὅμως προσοχή. Δέν μποροῦν πάντοτε νά χρησιμοποιηθοῦν οἱ ἴδιοι τρόποι σκέψεως τοῦ ἀρχιτέκτονα καί οἱ ἴδιες ἀκριβῶς μεθοδοι ὀργανώσεως τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ἔργου, ὅπως σέ μιά κατασκευή μέ σύγχρονα καί πολυτελῆ ὑλικά. Χρειάζεται διαφορετική μελέτη. Μιά μελέτη σύμφωνη μέ τίς δυνατότητες τῆς ἐφαρμογῆς. Αὐτή γιάλιστα ἡ μελέτη μπορεῖ νά δώσει καί πολύ ἐνδιαφέρουσες, ἀπό κάθε ἄποψη λύσεις καί αὐτό πολύ λέμε ὡραία κτίρια.

Μία ἀρχιτεκτονική μέ καθημερινά ὑλικά καί τρόπους κατασκευῆς μπορεῖ νά πραγματοποιηθῆ ἄμεσως καί μπορεῖ γρήγορα νά ἐξελιχθεῖ σοβαρά καί νά ἀποκαλύψει νέες δυνατότητες καί νέες περιοχές ἐφαρμογῆς της. Αὐτή ἡ ἐξέλιξη καί ἡ ἀνάπτυξη θά προκύψει ἀπό τή μιά μεριά μετά ἀπό τήν συστηματική ἐφαρμογή τους στήν καθημερινή ζωή κι ἀπό τήν ἄλλη μετά ἀπό εἰδική ἔρευνα καί πειραματική δουλειά. Σέ χῶρες μέ οἰκονομία καί τεχνολογία ὅπως ἡ δική μας, προσπάθειες τέτοιους εἴδους μποροῦν νά ἀποτελέσουν πηγή ἀποτελεσματικῶν λύσεων γιά τίς ἀνάγκες τοῦ τόπου, λύσεων πού ἔχουν τήν ταυτότητα τοῦ τόπου καί τῆς ἐποχῆς τους.

Δ. Α. ΦΑΤΟΥΡΟΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ἐνῶ τό ἀντίστοιχο ποσοστό στήν Εὐρώπη εἶναι 35 - 50 ο)ο

ΜΟΝΟ 2 ο)ο ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΜΕ ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Ἡ ἀδιαφορία τοῦ Κράτους καί ἡ διστακτικότητα τῶν τεχνικῶν ἐμπόδισαν τήν ἀνάπτυξη τῆς μεθόδου καί στήν Ἑλλάδα

Συνέντευξη τοῦ Προέδρου τῆς Ἑνώσεως Βιομηχάνων Δομικῆς Προκατασκευῆς κ. Π. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ πρός τόν κ. Α. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟ

ΔΕΝ μποροῦμε νάμαστε ἱκανοποιημένοι μέ τήν πρόοδο τῆς προκατασκευῆς στήν Ἑλλάδα, γιατί ἀπλούστατα δέν πρόκειται γιά πρόοδο, τουλάχιστο μέ ποσοτικά κριτήρια. Τό σύνολο τῶν κτιρίων πού κατασκευάζονται μέ τή μέθοδο αὐτή δέν ξεπερνοῦν τό 2%. Τό ἀντίστοιχο ποσοστό γιά τίς εὐρωπαϊκές χῶρες, φτάνει μέχρι καί 50%!! Ποιοτικά, ἡ προκατασκευή στήν Ἑλλάδα βρίσκεται ἀπό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τήν παραδοσιακή μέθοδο κατασκευῆς, ἀλλά πλεονεκτεῖ στήν ταχύτητα καί τήν θερμομόνωση.

Τοῦτο εἶναι τό κύριο συμπέρασμα συνεντεύξεως πού ἔδωσε στόν συνεργάτη μας κ. Ἀνδρέα Ἀλεξανδρόπουλο, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Βιομηχάνων Δομικῆς Προκατασκευῆς κ. Π. Καραμήτσος. Ὁ συνεργάτης μας θέλησε ν' αὐτή τήν συνομιλία νά ἐρευνήση τά αἴτια τῆς καθυστερήσεως, τά διδάγματα πού προκύπτουν, τίς προοπτικές ἐξελίξεως τοῦ κλάδου κάτω ἀπ' τίς γνωστές ἀντικειμενικές συνθῆκες στή χώρα καί τέλος τά μέτρα πού θεωροῦνται ἀναγκαῖα γιά νά εὐδοκιμήση ἡ μέθοδος καί ἐδῶ. Ἡ συνέντευξη τοῦ κ. Καραμήτσου ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΕΡΩΤ.: Δέκα πέντε χρόνια μετά τήν ἐφαρμογή της προκατασκευῆς στήν Ἑλλάδα, πιστεύεται ὁ ἀπολογισμός; Μποροῦμε νά εἴμαστε ἱκανοποιημένοι ἀπό τήν ἐξέλιξή της, μέ κριτήρια τόσο ποιοτικά ὅσο καί ποσοτικά;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μέ ποσοτικά κριτήρια δέν μποροῦμε νά εἴμεθα ἱκανοποιημένοι. Τό ποσοστό τῶν διά τῆς προκατασκευῆς κατασκευαζομένων κτιρίων δέν ἔχει ξεπεράσει τό 2% τῶν συνολικῶν κατ' ἔτος κατασκευαζομένων κατοικιῶν. Εἰς τήν Εὐρώπην τό ἀντίστοιχον ποσοστόν εἶναι 35—50%. Εἴμεθα λοιπόν στήν ἀρχή. Ποιοτικῶς εἴμεθα εἰς ἐπίπεδον ἀνάλογον μέ τήν συμβατικήν κατασκευήν, πλεονεκτοῦντες εἰς ταχύτητα κατασκευῆς καί θερμομόνωσιν. Ἐν συγκρίσει μέ τήν Εὐρώπην ὑστεροῦμε μόνον εἰς τήν ποιότητα τῶν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν (κουφωμάτων, δαπέδων, αἰθρίων, ἠλεκτρικῶν κλπ.), διότι τά χρησιμοποιούμενα γενικῶς οἰκοδομικά ὑλικά εἰς τήν Εὐρώπην εἶναι καλυτέρας ποιότητος.

ΕΡΩΤ.: Ποιοί παράγοντες συντέλεσαν ὥστε μέχρι τώρα νά μή ἔχη ἀναπτυχθῆ ἀλματωδῶς ἡ προκατασκευή στήν χώρα;

ΑΠΑΝΤ.: Κατά τήν γνώμην μου δύο παράγοντες ἐμπόδισαν τήν ἀλματώδη ἀνάπτυξη τῆς προκατασκευῆς στήν Ἑλλάδα:

α) Ἡ ἀδιαφορία τοῦ κράτους, τό ὁποῖον κατ' οὐσίαν ἡ πολιτική ἡγεσία εἰς πολλάς περιπτώσεις τό ὠδήγησε πλησίον τῆς προκατασκευῆς, δέν ἔσπευσε νά ἐπωφεληθῆ τῆς νέας μεθόδου, πρᾶγμα πού θά ἐσήμαινε ταχείαν καί ἐκτεταμένην ἐφαρμογήν καί ἐξέλιξίν της.

β) Ἡ διστακτικότης τοῦ τεχνικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος δέν ἀντελήφθη τά πλεονεκτήματα τῆς προκατασκευῆς καί τήν ἀνάγκην ἐφαρμογῆς της, εἰδικῶς εἰς τήν σημερινήν καί ἀκριβῆ ἐφαρμογήν τῶν σχεδίων καί μελετῶν, τήν ταχύτητα τῆς ἐκτελέσεως ἀλλά καί τήν οἰκονομικότητά της. Γενικῶς δέ ἀπό πόσους μπελάδες θάγλιτζε τούς τεχνικούς καί πόσα προβλήματα κατασκευῆς ἐπιλύει. Εἶδε τήν προκατασκευήν μᾶλλον ὡς ἀνταγωνιστήν παρά ὡς συνεργάτην.

Μέ ποσοτικά κριτήρια, ἡ προκατασκευή δέν ἔχει σημειώσει πρόοδο στήν Ἑλλάδα. Μόλις 2% τοῦ συνόλου τῶν κτιρίων κατασκευάζονται μ' αὐτή τή δομική μέθοδο.

ΕΡΩΤ.: Ποιά εἶναι τά κυριώτερα δείγματα ἀπό τήν ὡς τώρα ἐγχώρια ἐμπειρία (πλεονεκτήματα τῆς μεθόδου, στάση τῶν ἀρχιτεκτόνων καί μηχανικῶν, στάση τῶν ἐπενδυτῶν κ.λ.π.);

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ διομπχανοποίησις τῆς οἰκοδομῆς εἶναι ἀνάγκη. Ἀνάγκη οἰκονομική, διότι χρησιμοποιεῖ παράδητης ὑλικῶν τουλάχιστον 30% ὀλιγώτερος καί ἀποφεύγεται ἡ σπατάλη. Ἀνάγκη τεχνική, διότι ἐπιτρέπει εἰς τούς τεχνικούς νά ἀναζητήσουν ὀρθάς λύσεις, νά τάς ἐπαναλαμβάνουν καί νά τάς βελτιώνουν. Ἀνάγκη κοινωνική, διότι μόνον διά τῆς προκατασκευῆς εἶναι δυνατόν νά καλυφθοῦν τά μεγάλα ἐλλείμματα εἰς κατοικίας καί γενικῆς χρήσεως κτίρια.

Ἑπομένως:

Οἱ ἀρχιτέκτονες καί μηχανικοί θά πειοθοῦν τί σπουδαῖον ἐργαλεῖον εἶναι ἡ προκατασκευή καί πόσον ἐπωφελῆς θά εἶναι καί εἰς τόν μελετητήν καί τόν ἐπιβλέποντα τήν κατασκευήν ἡ χρησιμοποίησίς της. Οἱ ἰδιοκτῆται καί οἱ ἐπενδυταί θά ἀντιληφθοῦν τά πλεονεκτήματά της, τά ὁποῖα εἶναι:

α) Χαμηλοτέρα τιμή, διά καλυτέραν ποιότητα ἀπό 20 —35%.

β) Ταχύτης κατασκευῆς καί ἑπομένως ταχυτέρα ἀπόδοσις τοῦ κεφαλαίου εἰς τό 1/3 τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου μέ τήν κλασικήν μέθοδον.

γ) Ἠλεγμένη καί ἡγγυημένη ὑπευθύνως ποιότης.

δ) Προϋπολογισμός ἄνευ ὑπερβάσεων.

Ὁ κρατικός παράγων θά ἀναγνωρίση τί σημαίνει διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν μέ τό ἴδιον ποσόν χρημάτων νά κατασκευάζης 1.200—1.300 κατοικίας, ἀντί τῶν 1.000 τῆς πατροπαραδότου κατασκευῆς καί εἰς 18 μῆνας ἀντί τῶν 36 μηνῶν.

ΕΡΩΤ.: "Αν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι α) Δυνατότητα μαζικῆς παραγωγῆς κατοικίας, δέν ὑπάρχει γιατί τό κράτος ἔχει τελείως ἐγκαταλείψει τόν τομέα αὐτό στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία. β) Ἡ οἰκοδομική δραστηριότητα ἔχει μειωθῆ μέχρι μηδενισμοῦ καί γ) Ἡ κατασκευαστική δράση τῶν ἄλλων τομέων βρίσκεται σέ φάση ὑφέσεως, πῶς προβλέπετε τό ὅριστο μέλλον τῆς προκατασκευῆς στήν Ἑλλάδα;

ΑΠΑΝΤ.: Δυνατότητες μαζικῆς παραγωγῆς κατοικίας εἰς τήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν. Ἤδη ἑτοιμάζονται μελέται 3 βιομηχανικῶν πόλεων εἰς Θήβας, Λαύριον καί Ἀθήνας.

Εἶναι σοβαρά ἔργα καί ἀπό τάς πρώτας πόλεις τῆς Ἑλλάδος πού θά ἀρχίση τό κτίσιμο μέ πλήρη χωροταξικήν μελέτην καί ἀφοῦ προηγουμένως ἔχει συμπληρωθῆ ἡ κατασκευή τῶν ἔργων ὑποδομῆς.

Γενικῶς, νομίζω ὅτι ἡ ὕφεσις εἰς τήν οἰκοδομήν θά παρέλθη, διότι τό Κράτος θά ἀναστείλη τούς ἀνασχετικούς παράγοντας, τούς ὁποίους ἔχει παρεμβάλει διά λόγους οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὅταν οἱ ἀντικειμενικοί σκοποί ἐπιτευχθοῦν.

Πότε; Ἐλπίζω ὅτι τό ἑπόμενον ἔτος θά εἶναι καλύτερον, ὁρκεῖ νά τιθεσευθῆ ὁ πληθωρισμός.

ΕΡΩΤ.: Ποιά μέτρα θεωρεῖτε μακροπροθέσμως ἀναγκαῖα γιά τήν ἐξαίωση τῆς προκατασκευῆς καί ἐδῶ, ὥστε ἡ τεχνική καί ἡ οἰκονομία νά ὠφεληθοῦν κάποτε ἀπό τά δεδομένα πλεονεκτήματά της;

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ Ἕνωσις Βιομηχάνων Δομικῆς Προκατασκευῆς Ἑλλάδος συνεστήθη μέ σκοπόν τήν ἀνάπτυξιν τοῦ κλάδου, τήν δημιουργίαν συνθηκῶν καί κλίματος διά τήν ἐξέλιξίν του.

Πρώτη διαπίστωσις ἦτο ἡ ἐλλειψις τεχνικῶν προδιαγραφῶν προκατασκευῆς εἰς τήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία καθιστᾶ δυσκερῆ τήν ἔγκρισιν τῶν μελετῶν τῶν διαφόρων κτιρίων διά τῆς προκατασκευῆς καί τήν συμμετοχήν βιομηχανιῶν προκατασκευῆς εἰς τούς διαγωνισμούς τοῦ δημοσίου.

Ἐζητήσαμεν ἀπό τό κράτος νά βοηθήση τήν σύνταξίν των καί ἤδη πρχισεν ἡ διαδικασία.

Θέλω εἰς τό σημεῖον αὐτό νά ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνην τοῦ κλάδου μας εἰς τόν διοικητήν τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης κ. Ἡλίαν Κριμπᾶν διά τήν συμπαράστασίν του καί τήν ἀποτελεσματικήν βοήθειαν διά τήν προώθησιν τοῦ θέματος.

Ἑπίσης σημαντικωτάτη εἶναι ἡ βοήθεια τῆς Ἑλληνο - Γαλλικῆς Τεχνικῆς Ἑνώσεως ΑΣΤΕΟ - ΕΛΛΑΣ, ἡ ὁποία διωργάνωσε δύο ἀκετικά σεμινάρια διά μετακλήσεως Γάλλων εἰδικῶν καί προσεφέρθη νά βοηθήση καί εἰς τήν σύνταξιν τῶν τεχνικῶν προδιαγραφῶν προκατασκευῆς.

Ἡ σύνταξις καί ἔγκρισις τῶν τεχνικῶν προδιαγραφῶν θά λύση τό βασικώτερον πρόβλημα. Θά ἐπιτρέψη τήν συμμετοχήν τῶν βιομηχανιῶν προκατασκευῆς εἰς τούς διαγωνισμούς τοῦ δημοσίου, πρᾶγμα τό ὁποῖον δέν ἐπετρέπετο μέχρι σήμερον.

Ἀκόμη, θά διευκολύνη τήν ἔγκρισιν τῶν σχετικῶν μελετῶν κατασκευῆς κτιρίων διά τῆς μεθόδου τῆς προκατασκευῆς.

Ἡ Ἕνωσις μετά ἔρευναν, μεταξύ τοῦ τεχνικοῦ κόσμου καί μελέτην εὐνοεῖ τήν ἐφαρμογήν εἰς τήν Ἑλλάδα τοῦ γαλλικοῦ συστήματος ἐγκρίσεως μελετῶν, προσαρμοσμένου καί τροποποιημένου εἰς τάς ἑλληνικάς συνθήκας καί τήν ἑλληνικήν πραγματικότητα.

Ἐζήτησεν πρός τοῦτον τήν γαλλικήν τεχνικήν βοήθειαν καί ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τῆς γαλλικῆς πρεσβείας κ. Allegre προθύμως ἀπεδέχθη νά μεταπείση Γάλλους εἰδικούς ὡς καί νά ἀναλάβη τήν μετεκπαίδευσιν Ἑλλήνων τεχνικῶν εἰς τήν Γαλλίαν ἐντελῶς δωρεάν. Ἡ Ἕνωσίς μας ἐκφράζει πρός αὐτόν ἕνα θερμόν «εὐχαριστῶ».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ BETOCEL Ε.Π.Ε.

ΤΟ ΔΟΜΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἕνα καινούργιο ὑλικό μπαίνει σιγά καί σταθερά σέ ὅλο καί περισσότερες οἰκοδομές, γιατί τά προσόντα καί πλεονεκτήματα μέ τά ὁποῖα προεβλήθη πρωτοεμφανιζόμενο —καί τά ὁποῖα διατάζαμε νά πιστέψουμε— ἀποδεικνύονται στήν πράξι λίαν συντηρητικά σέ σύγκριση μέ ἐκπληκτικά πράγματι ἀποτελέσματά του.

Πρόκειται γιά τό Μονωτικό Κυψελωτό Κονιόδεμα BETOCEL, πού γίνεται χυτό ἐπί τόπου τοῦ ἔργου γιά μονώσεις ταρατσῶν, πατωμάτων, Canalisations, πληρώσεις ἀνεστραμένων δοκῶν κλπ. καί προκατασκευασμένο σέ πλίνθους μεγάλων διαστάσεων καί μικροῦ πάχους γιά τοιχοποιίες καί χωρίσματα.

Θερμοηχομόνωσις, ἀνθεκτικότης στήν ὑγρασία, οἰκονομία κατά 20% περίπου στήν κατασκευή καί ἕνα πολύ σπουδαῖο σήμερα: μείωσις κατά 40—60% τῶν καυσίμων, εἶναι μερικά ἠγγυημένα ἀποτελέσματα ἀπό τήν χρησιμοποίηση τοῦ BETOCEL στήν οἰκοδομή σας.

Μερικοί μιλοῦν ἀκόμη καί γιά πιό ὑγιεινή κατοικία. Δέν ἀποκλείεται γιατί φράζει πράγματι τήν διείσδυση τῆς ὑγρασίας.

Ὅσοι ἐνδιαφέρονται δύνανται νά πάρουν πληροφορίες καί συμβουλές στά τηλέφωνα: 821.188 & 822.034 Ἀθηνῶν, 266.595 Θεσσαλονίκης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Διευρύνεται ὁ ρόλος τῶν πλαστικῶν στίς σύγχρονες οἰκοδομικές ἐφαρμογές

Ἡ χρήση νέων ὑλικῶν πρέπει νά γίνεται σωστά καί μέ διάκριση, ὥστε ἡ προσφορά τους νά εἶναι θετική καί ὄχι ἀρνητική στήν ποιότητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς

Συνέντευξη τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μίσσιγκαν κ. ΣΤ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ στόν κ. Α. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟ

Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ στήν Οἰκοδομική εἶναι σήμερα πολύ περισσότερο ἐκτεταμένη, ἀπ' ὅ,τι συνήθως πιστεύεται. Ἄν καί μέχρι τώρα ἔχει κτιοθῆ μόνο ἕνας μικρός ἀριθμός τελείως πλαστικῶν κατασκευῶν, ὁ ρυθμός αὐξήσεως τῶν πλαστικῶν ὑλικῶν στήν κατασκευή ἐπιταχύνεται σ' ὅλο τόν κόσμο. Τά πλαστικά, πλέον, παίζουν σημαντικό ρόλο στήν Οἰκοδομική, χωρίς νά τόκουμε συνειδητοποιήσει. Πέρα ἀπ' αὐτά, τά πλαστικά προσφέρονται γιά μεγάλη ποικιλία χρήσεως στίς κατασκευές (δοσπέτικες ἤ ὁλοκληρωμένες) καί τό μέλλον τους προδιαγράφεται λαμπρό, σέ ἀπόλυτη συνάρτηση πρός τά συνεχῶς μειούμενα ἀποθέματα φυσικῶν ὑλικῶν.

Αὐτά εἶναι μερικά ἀπό τά κυριώτερα σημεῖα συνεντεύξεως πού ἔδωσε στό συνεργάτη μας 'Ανδρέα Κ. 'Αλεξανδρόπουλο ὁ 'Ελληνας τεχνικός Καθηγητής (ἀπό τό 1964) τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μίσσιγκαν ('Εργαστήριο 'Αρχιτεκτονικῶν 'Ερευνῶν) κ. Στ. Παρασκευόπουλος, διεθνῶς γνωστός γιά τίς μελέτες καί ἐρευνες πάνω στά δομικά ὑλικά, τίς οἰκοδομικές κατασκευές, καί τήν ἀξιοποίηση τῶν συγχρόνων τεχνολογικῶν δυνατοτήτων στόν τομέα. "Ηδη, πρίν ἀπό ἑπτά χρόνια ὁ κ. Παρασκευόπουλος, ἦταν ἕνας ἀπ' τούς ὁμιλητές στό ἀρχιτεκτονικό συνέδριο Πατρῶν (1966) μέ θέμα τά πλαστικά δομικά ὑλικά.

Μιλώντας εἰδικώτερα γιά τήν 'Ελλάδα, στή συνέντευξή του, ὁ Καθηγητής κ. Παρασκευόπουλος ὑπογράμμισε τίς ἰδιαίτερα εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τήν ἐφαρμογή νέων ὑλικῶν καί μεθόδων, ἀρκεῖ νά χρησιμοποιηθοῦν σωστά καί μέ διάκριση ὥστε ἡ προσφορά τους στή ποιότητα Ζωῆς νάναι θετική.

Προλογίζοντας τή συνέντευξή του ὁ Καθηγητής Παρασκευόπουλος μίλησε γιά τήν ἔρευνα τῶν δυνατοτήτων ἐφαρμογῆς πλαστικῶν ὑλικῶν στήν ἀρχιτεκτονική, ἕνα πρόγραμμα πού διευθύνει στό Πανεπιστήμιο τοῦ Μichigan.

«Η ΕΡΕΥΝΑ πάνω στά ὑλικά, σέ σχέση μέ τή δομοστατική τους ἀπόδοση — εἶπε — ἀπετέλεσε μέρος μόνο τοῦ προγράμματός μας. Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ἄν καί χρειάστηκε μεγάλο μέρος τοῦ χρόνου μας, δέν ἦταν ἐν τούτοις ἡ πιό σημαντική πλευρά τῆς ἐργασίας μας. Οἱ ἔρευνες καί δοκιμές γιά τά ὑλικά καί τίς κατασκευές πού διαλέξαμε, δέν ἦταν ὁ τελικός σκοπός, ἀλλά ἕνα μέσο μόνο γιά νά πετύχουμε ἕνα εὐρύτερο φάσμα στάδιων ἀναπτύξεως. Στήν περίπτωση τῶν ὁροφῶν πλαστικῶν, τά ὑλικά ἐπιλέγησαν γιά τήν ἔρευνα λόγῳ τῶν δυνατοτήτων νά συντελοῦν ὄχι μόνο στή βελτίωση τῶν συνθηκῶν κατοικίας, ἀλλά καί στή γενικώτερη διομηχανική ἀνάπτυξη οἰκονομικῶς ὑπανεπτυγμένων χωρῶν. Κατά τή γνώμη μου, ἡ βασική συμβολή τοῦ προγράμματός μας ἦταν ἡ παρουσίαση ἑνός πρωτότυπου, κατά τό ὁποῖο ἡ διαδικασία ἀξιολογήσεως οἰκοδομικῶν ὑλικῶν βασίζεται σέ μιά εὐρεῖα ὁμάδα συντελεστῶν καί ὄχι μόνο στήν περιωρισμένη ἔννοια τῆς δομοστατικῆς συμπεριφορᾶς τους. Σύμφωνα μ' αὐτό τό πρότυπο, ἐνῶ ἕνα ὑλικό μπορεῖ νά μή εἶναι ἰδανικό ἀπό τήν ἄποψη κάποιου οἰκοδομικοῦ παραδεκτοῦ στοιχείου, μπορεῖ νά ἐπιλεγῆ σάν τό πλέον κατάλληλο γιά μιά κατασκευαστική χρήση λόγῳ τῶν ἐπωφελῶν συνεπειῶν πού μιά τέτοια χρήση μπορεῖ νά ἔχη γιά διάφορους τομεῖς τῆς οἰκονομίας. Μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο, δέν εἶναι μόνο τό ὑλικό αὐτό καθ' αὐτό, ἀλλά καί οἱ πηγές ἀντλήσεως καί παραγωγῆς τοῦ ὑλικοῦ πού πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψη.

Στή συνέχεια ὁ καθηγητής Παρασκευόπουλος τόνισε ὅτι ἡ εἰσαγωγή ὁρῶν πλαστικῶν σέ χῶρες ὑπ' ἀνάπτυξη, ἀποτελεῖ οὐσιαστικά τό πρῶτο βῆμα γιά τή δημιουργία διομηχανίας πετροχημικῶν προϊόντων. Τά ὁρώδη πλαστικά ἐπελέγησαν σάν ἕνα ἐνδεδειγμένο μέσο γιά νά προωθηθῆ ταυτόχρονα ἡ δημιουργία πετροχημικῆς διομηχανίας, τῆς ὁποίας οἱ δυνατότητες νά ἀποτελῆ διαρκῆ συμβολή στήν βελτίωση τῶν συνθηκῶν κατοικίας καί στήν διομηχανική ἀνάπτυξη μιᾶς χώρας, ἀντισταθμίζουν, κατά πολύ, μερικά μειονεκτήματα πού παρουσιάζουν ἀπό δομοστατικῆς πλευρᾶς τά ὑλικά αὐτά στό σημερινό στάδιο τῆς ἐξελίξεώς τους.

Στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάς ἐρευνας πού διηυθυνε πάνω στήν μέθοδο παραγωγῆς κατασκευῶν διά περιτυλίξεως ἰνῶν ἐξ ὑάλου, ἐμποτισμένων σέ πλαστικό ρετσίνι, ἡ τεχνική ἐρευνήθηκε σέ μεγάλο βαθμό, σάν μέσο γιά νά μεταφερθοῦν ἀνθρώπινοι καί ὑλικοί πόροι τῆς διαστρημικῆς τεχνολογίας στόν κτιριοδομικό τομέα τῶν ΗΠΑ.

Τελειώνοντας αὐτές τίς παρατηρήσεις εἶπε: «Θά ἤθελα νά ἐπισημάνω τό γεγονός ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι κάνουν τό λάθος νά ἐπιδιώκουν νά ἀνακαλύψουν ἕναν ἄμεσο δεσμό μεταξύ βασικῆς ἔρευνας (ὅπως εἶναι ἡ δική μας ἐργασία) καί τῶν ἐφαρμογῶν της. Ὁ δεσμός αὐτός εἶναι συχνά πολύ στενός. Συγχρόνως, ὅμως εἶναι μάλλον ἔμμεσος καί ὄχι ἁρκετά ἐφικτός σέ ὅσους δέν ἔχουν ἐθισθῆ στή συνεχῆ σχέση ἔρευνας ἐφαρμογῆς».

Καί κατέληξε:

«Η δομική ἔρευνα στό πεδίο μας ἀσχολεῖται μέ τήν διερεύνηση καί τόν καθορισμό νέων σχέσεων, καθώς καί μέ τόν προσδιορισμό τῶν ἀποτελεσματικῶν παραμέτρων ἑνός στοιχείου ἤ σειρᾶς στοιχείων. Ἀφορᾶ δέ κυρίως τ ὸ τ ί ἐ μ π ο ρ ε ῖ ν ὰ γίνη, παρά τ ὸ τ ί ἐ π ρ έ π ε ι ν ὰ γ ί ν η. Ἡ φυσική πορεία τῶν πραγμάτων εἶναι γιά τή διομηχανία καί τούς ἐπαγγελματίες νά χρησιμοποιήσουν τή νέα γνῶση πού δημιούργησε ἡ δομική ἔρευνα καί νά τήν ἐφαρμόζουν ὑπό οἱανδήποτε μορφή θεωροῦσαν κατάλληλη σέ μιά συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ἔτσι, τά συνολικά μέν προϊόντα μιᾶς δομικῆς ἔρευνας εἶναι δυνατό νά μή χρησιμοποιηθῆ ποτέ, ἐνῶ τά ἐπί μέρους στοιχεῖα τῆς νέᾶς ὁδοῦν ἐκτεταμένη καί ποικίλη ἐφαρμογή. Μπορεῖ ἐπίσης ἕνα ὑλικό προϊόν τῆς ἔρευνας νά τροποποιηθῆ καί νά προσαρμοσθῆ ἔτσι ὥστε νά ἀνταποκρίνεται σέ εἰδικές ἀνάγκες καί συνθῆκες. Τελικά, οἱ ἰδέες μέν πού προκύπτουν ἀπό τήν ἔρευνα μποροῦν νά ἐφαρμοσθοῦν κατά γράμμα, ἀλλά οἱ ὑλικές μορφές νά εἶναι τελείως διαφορετικές ἀπό αὐτές πού πηγάζουν ἀπό τήν ἔρευνα. Γιά παράδειγμα μπορεῖ νά ἀναφερθῆ ἡ περίπτωση τῆς Βραζιλίας, ὅπου ὑπῆρξε στενή συνεργασία μεταξύ τοῦ δικοῦ μας 'Εργαστηρίου 'Αρχιτεκτονικῶν 'Ερευνῶν καί τῆς ἐκεῖ 'Εθνικῆς Τραπέζης Οἰκισμοῦ. Οἱ ἰδέες πού προωθήθηκαν ἀπό τό ἐρευνητικό μας πρόγραμμα, υἱοθετήθηκαν καί ἐφαρμόσθηκαν μέ μεγάλη ἐπιτυχία στή Βραζιλία. Ἐν τούτοις οἱ ὑλικές μορφές πού προέκυψαν κατά τήν ἐφαρμογή εἶναι πολύ διαφορετικές ἀπό αὐτές πού παρουσιάσθηκαν σάν παραδείγματα ἀπό τήν ἔρευνά μας. Καί αὐτό γιατί τά παραδείγματά μας εἶναι θεωρητικά καί ἀνεξάρτητα ἀπό τίς μεταδλητές τοπικῶν συνθηκῶν. Ἔτσι ἡ σχέση μεταξύ τῆς ἐρευνᾶς μας καί τῆς ἐφαρμογῆς που δρῆκε στή Βραζιλία δέν εἶναι φανερή στόν καθένα, παρ' ὅλα πού δέν θά μποροῦσε νά εἶναι στενώτερη.

Μετά ἀπ' αὐτές τίς εἰσαγωγικές σκέψεις, ὁ Καθηγητής κ. Παρασκευόπουλος ἀπάντησε στίς ἐρωτήσεις ὡς ἑξῆς:

Τά πλαστικά παίζουν σημαντικό ρόλο

ΕΡΩΤΗΣΗ: — Μέχρι πρίν λίγα χρόνια παλλές ἐλπίδες εἶχαν στηριχθῆ στά πλαστικά δομικά ὑλικά. "Αν κρίνη κανείς ἀπό τό ὅτι οἱ κατασκευές μέ πλαστικά ὑλικά δέν ἔχουν ἀκόμα ἐξαπλωθῆ ἤ ὅτι ἔχουν περιορισθῆ σέ ἔργα μικρῆς κλίμακας, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι δέν ἐπαληθεύθηκαν ἀκόμα, τουλάχιστο, οἱ πρό ἐτῶν αἰσιόδοξες προσωπικές; "Αν δεχθοῦμε ὅτι ἔτσι ἔχουν τά πράγματα εἶναι δυνατό νά ἀναλύσετε τό πρόδλημα μέ τίς σύγχρονες ἐξελίξεις του; Τό ἐρώτημα εἶναι: Ποῦ δρίσκονται τά πλαστικά ὑλικά σήμερα, σέ σχέση πάντοτε μέ τήν ἀρχιτεκτονική;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ.— Ἡ χρήση τῶν πλαστικῶν στήν οἰκοδομική εἶναι σήμερα πολύ περισσότερο ἐκτεταμένη ἀπ' ὅ,τι συνήθως πιστεύεται. Ἄν καί μέχρι τώρα ἔχει κτιοθῆ μόνο ἕνας μικρός ἀριθμός τελείως πλαστικῶν κατασκευῶν, ὁ ρυθμός μέ τόν ὁποῖο πλαστικά ὑλικά ἄλλων τῶν εἰδῶν δρίσκουν ἐφαρμογή στίς κατασκευές, ἐπιταχύνεται συνεχῶς σ' ὅλο τόν κόσμο.

Ὁ λόγος πού δέν ἔχει γίνει ἀντιληπτή ἡ ἔκταση τῶν ἐφαρμογῶν τῶν πλαστικῶν στίς κατασκευές, εἶναι γιατί ἡ εἰσδολή τους στόν οἰκοδομικό τομέα ἔχει γίνει μδλέπει ὀθρωπος καί χωρίς νά δηλώνεται αἰσθητά ἡ παρουσία τους. Π.χ. πλαστικά χρησιμοποιοῦνται γιά νά δελτιώσουν τήν ἀπόδοση ἄλλων ὑλικῶν (ὅπως στήν περίπτωση διαφανῶν ἐπικαλύψεων), ἀλλά ἀναγνωρίζουμε μόνο τά ἄλλα ὑλικά. Χρησιμοποιοῦνται σέ συνδυασμό μέ διάφορα ὑλικά, ὅπως στήν περίπτωση συνθετικῶν πλακῶν, ἀλλά ὀπτικῶς κυριαρχοῦν τά ἄλλα ὑλικά. Χρησιμοποιοῦνται γιά νά ἀντικατασταθοῦν ἄλλα ὑλικά, ἀλλά τό νέο προϊόν ἤ ἔχει τήν ἴδια ἐμφάνιση μ' ἐκεῖνο πού ἀντικαθίστά (πλαστικά χρώματα), ἤ ὁ πολύ κόσμος δέν τό ταυτίζει μέ τό πλαστικό (ὅπως στήν περίπτωση τῶν μοκετῶν πού γίνονται ἀπό πλαστικά νήματα). Χρησιμοποιοῦνται γιά οἰκοδομικά στοιχεῖα τῶν ὁποίων ἡ παρουσία δέν εἶναι ἐκδηλη στήν τελειωμένη κατασκευή (ὅπως στίς περιπτώσεις ωλήνων ὑποχετεύσεως, ἀγωγῶν ἐξαερισμοῦ καί μανώμετρων). Ἐφαρμογές τοῦ εἴδους αὐτοῦ δρίσκουν τελειώνουν ἐδῶ. Θά μποροῦσε κανείς νά συνεχίση ἀναφέροντας ἀειρά ἄλλων παραδειγμάτων.

Συγχρόνως, ὅμως, μ' αὐτή τήν ὀθρύδη παρουσία τους, ὑπάρχουν καί ἐφαρμογές πλαστικῶν πού ἡ χρήση τους εἶναι

ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ
ἐξάγονται τά προϊόντα καλοριφέρ

Ταμιά διαιάντων καλοριφέρ.

SK

ΣΕ ΕΠΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΩΣ ΧΩΡΕΣ ΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΑΣ

Διακόπτης καλοριφέρ επιστροφής

Ἐλέγξατε καί σεῖς τήν ποιότητα καί τάς τιμάς μας

- ΔΙΑΚΟΠΤΑΙ ΚΑΛΟΡΙΦΕΡ ΜΕ ΔΙΠΛΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΕΓΑΝΟΤΗΤΟΣ (ΕΛΑΣΤΙΚΟΝ ΔΑΚΤΥΛΙΟΝ ΚΑΙ ΣΤΥΠΙΟΘΛΙΠΤΗΝ)
- ΔΙΑΚΟΠΤΑΙ ΚΑΛΟΡΙΦΕΡ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ
- ΡΑΚΟΡ ΚΑΛΟΡΙΦΕΡ ΓΩΝΙΑΚΑ ΚΑΙ ΙΣΙΑ
- ΔΙΑΚΟΠΤΑΙ ΥΔΑΤΟΣ ΙΣΙΟΙ ΚΑΙ ΓΩΝΙΑΚΟΙ
- ΔΙΑΚΟΠΤΑΙ ΠΛΥΝΤΗΡΙΟΥ ΧΡΩΜΕ

«ΚΙΛΙΜΗΣ ΕΣ-ΚΑ» Α.Β.Ε.

Σαλαμινίας 4, Ρούφ — Τηλ. Κέντρον 359 955

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Πῶς ὀρθώνεται ἕνα «γιαπί» ὥσπου νά γίνη κέλυφος ζωῆς

Τριάντα ἕνα συνολικά συνεργεῖα χρειάζονται νά «περάσουν» γιά νά ἑτοιμασθῆ μιά οἰκοδομή

ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ μικροστατιστική ἀπεικόνιση. Ἀναρωτηθήκατε ποτέ τί δομικά ὑλικά καί μικροκατασκευές ἐνσωματώνονται σέ μιά οἰκοδομή; Δέν λέμε, ὅτι θάπρεπε ὁπωσδήποτε νάκστε σκεφθῆ κάτι τέτοιο, ἀν δέν εἴκατε εἰδικό λόγο. Μιᾶς ὅμως καί βγάζουμε ἀλόκληρο ἀφιέρωμα γιά τά ὑλικά, ἐμεῖς τούλαχιστο ὑπεθέτουμε, ὅτι θά μποροῦσε νά ἐνδιαφέρη τόν ἀναγνώστη τοῦ «Οἰκονομικοῦ» κάτι παρόμοιο: Βάλαμε, λοιπόν, ἕνα ἀρχιτέκτονα καί κατέγραψε μέ περισσή ἐπιμέλεια τό σύνολο τῶν «συνεργείων» πού πρέπει νά περάσουν ἀπό μιά πλήρη οἰκοδομή. Ἰδού τό ἀποτέλεσμα. Ὁ ἀριθμός τῶν συνεργείων ἐφθασε - σύν θεῷ - τά 31. "Ἀν ἔχετε περιέργεια δέστε τί χρειάζεται γιά νά ὀρθωθῆ ἕνα γιαπί, νά γίνη κάλυφος ζωῆς:

Καρά γιαπί

1. Κατεδάφιση (ἀν ὑπάρχη παλαιόν χτίσμα).
2. Ἐκσκαφές (τό ἴδιο συνεργεῖο συνήθως πού κάνει τίς κατεδαφίσεις).
3. Σκυροδέματα γενικά.
— Σέ περίπτωση προεντεταμένου μπετόν ἐκτελεῖται ἡ κατασκευή τῆς τοποθετήσεως τοῦ ὀπλισμοῦ ἀπό τίς ἑταιρίες πού διαθέτουν τά συστήματα προεντάσεως.
4. Λιθοδομές ἀπό κανονικούς λίθους (Ὀργανοδομές ἤ λαξευτές τοιχοποιίες).
5. Ὀπτοπλινθοδομές κοινές.
6. Διακοσμητικές ὀπτοπλινθοδομές, ἐμφανεῖς ἐξωτερικές.
7. Ἐπιχρίσματα (ἐσωτερικά - ἐξωτερικά).
8. Συνεργεῖο ἐγκαταστάσεως μεταλλικῶν ἱκριωμάτων.
9. Ξυλουργικές Κατασκευές:
α) Πόρτες: ἐσωτερικές καί ἐξωτερικές.
β) Παράθυρα: μπαλκονόθυρες, γαλλικά, γερμανικά, σωρτά.
γ) Ρολλά: ἐξωτερικά καί ἐσωτερικά.
δ) Στέγες: ὑποδομαστίων ἤ ὅλων χώρων
ε) Ἐμφάνια: μαγειρείων.
10. Σιδηρουργικές Κατασκευές:
α) Πόρτες.
β) Κουφώματα.
γ) Κιγκλιδώματα.
δ) Σκελετός φεουδροφῶν.
11. Κατασκευές ἀλουμινίου, γενικῶς.
12. Μονώσεις.
α) Ὑγρομονώσεις ὑπογείων χώρων καί ταρατσῶν.
β) Μονώσεις θερμικές δωματίων καί τοίχων.
γ) Μονώσεις σωλήνων, ἐγκαταστάσεων καί μηχανοστασίων.
13. Μαρμαρικά.
14. Ἐγκαταστάσεις μηχανολογικές.
α) Ὕδρευση.
β) Ἀποχέτευση.
γ) Κεντρική Θέρμανση.
δ) Κλιματισμός.
15. Ἠλεκτρικές ἐγκαταστάσεις.
α) Φωτισμός.
β) Κίνηση.
γ) Ἀσθενῆ ρεύματα (Μουσική - τηλεόραση).
16. Ἀνελκυστῆρες.
17. Δάπεδα ξύλινα.
18. Δάπεδα μωσαϊκά.
19. Δάπεδα μαρμάρινα.
20. Δάπεδα κεραμικά.
21. Ἐπενδύσεις τοίχων μέ πλακίδια πορσελάνης ἤ κεραμικά.
22. Γύψινες κατασκευές καί διακοσμήσεις, (γιά πολύ εἰδικολόγο).
23. Ψευδοροφές πάσης φύσεως καί ὑλικοῦ (ἀφερετές).
24. Τζάκια.
25. Ψαλοπίνακες.
26. Χρωματισμοί.
27. Τοποθέτηση μοκετῶν ἤ πλαστικῶν πλακιδίων.
28. Εἴδη καγκελλαρίας (κλεισίματος - πόρτα κ.λ.π.).
29. Τοποθέτηση φωτιστικῶν σωμάτων.
30. Διαμορφώσεις ἐξωτερικῶν χώρων - κηποτεχνικά.
31. Εἰδικές κατασκευές ἀνάλογα τοῦ εἴδους τοῦ κτιρίου π.χ.
α) Ἀνοξείδωτος χάλυβ.
β) Κινητά πανώ διαχωρισμοῦ χώρων (κτίρια γραφείων).
γ) Φωτεινές ἐπιγραφές.
δ) Σύστημα ἀσφαλείας κτιρίων.
ε) Ψυκτικοί βάλαμοι τροφίμων.
στ) Κολυμβητικές δεξαμενές.
ζ) Γήπεδα ἀθλοπαιδιῶν.
η) Ὁδοποιΐα - ἀσφαλτος.
ἐ) Κατασκευές Plexiglass.
ι) Ἐπενδύσεις.

καθαρά αἰσθητή, ὅπως στήν περίπτωση τῆς «Formica» καί τοῦ «Plexiglas». Ὅμως, εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειωθῆ ὅτι ὁ πολύς κόσμος δέν ἀσκετίζει ἀπόλυτα τά δύο αὐτά προϊόντα μέ πλαστικά. Αὐτό συμβαίνει γιατί τό πλαστικό ἀντιπροσωπεύει στήν κοινή ἀντίληψη κάτι πρακτικό, μέν, ἀλλά ὄχι πολυτελές καί ἀκριβό καί ὁπωσδήποτε τά δύο αὐτά ὑλικά δέν ἀνταποκρίνονται σ' αὐτή τήν εἰκόνα.

Παρ' ὅλο πού δέν τό ἔχουμε ἀπόλυτα συνειδητοποιήσει, τά πλαστικά ἔχουν ἀρχίσει νά παίζουν ἕνα σημαντικό ρόλο στήν οἰκοδομική. Βέβαια, μέχρι σήμερα ἡ ἐπίδρασή τους στό ἀρχιτεκτονικό σύνολο δέν εἶναι πολύ ἐμφανής, ὅμως μέ τόν καιρό θά γίνεται ὅλο καί πιό ἔντονη.

ΕΡΩΤΗΣΗ: — Πῶς ἐρμηνεύετε τίς πιό πάνω ἐξελίξεις τοῦ περιγράφετε; Ὀφείλονται: α) Σέ ἀργονομικές ἀπαιτήσεις ἤ ἀτέλειες τῶν κυτταρωδῶν πλαστικῶν; β) Σέ ἐλλιπῆ ἐργαστηριακή πρωτογασία καί ἔρευνα; γ) Στόν συντελεστή κόστος;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πιστεύω ὅτι ἡ χρήση τῶν πλαστικῶν στήν οἰκοδομική ἀκολουθεῖ μιά ὁμαλή ἐξελικτική πορεία.

Εὐρεῖα μελλοντική χρῆση

ΕΡΩΤΗΣΗ: — "Υστερα ἀπ' αὐτό μποροῦμε νά θεωροῦμε τά πλαστικά σάν τά δομικά ὑλικά τοῦ μέλλοντος; Ποιές προοπτικές διαγράφονται αὐτή τή στιγμή;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εἶναι γνωστό ὅτι ἀντιμετωπίζουμε πρόβλημα μέ ὥσεως τῶν ἀποθεμάτων ὡρισμένων φυσικῶν ὑλικῶν. Σύν Θεῷ, στό μέλλον θά γίνη ὁπωσδήποτε εὐρύτερη χρῆση συνθετικῶν ὑλικῶν, τῶν ὁποίων βασικό στοιχεῖο εἶναι πλαστικές ὕλες. Ἡ χρῆση τοῦ θά ἐπεκτείνεται ὅσο θά θελτιώνεται ἡ ποιότητά τους καί ὅσο ἡ πεῖρα θά δίνη νέες δυνατότητες στίς ἐφαρμογές τους. Ἐπίσης, ἡ ἀνάγκη νά συντηρηθοῦν οἱ ὑπάρχουσες πηγές ἐνεργείας, ἐχει δώσει ὠθηση στή χρῆση τῶν ἀφρωδῶν πλαστικῶν πού ἔχουν ἐξαιρετικά μονωτικά προσόντα. Ἡ εὐρεῖα χρῆση τους θά συντείνη στήν πραγματοποίηση ἐλαφροτέρων κατασκευῶν, πού μέ τή σειρά τους θά ἐπιτρέψουν τήν ἀρχιτεκτονική ἔκφραση.

Μεγάλη ποικιλία χρήσεων στήν οἰκοδομική

ΕΡΩΤΗΣΗ: — "Από τήν ὡς τώρα ἐμπειρία, σέ ποιές χρήσεις νομίζετε ὅτι θά εὐδοκιμήσουν τά πλαστικά δομικά ὑλικά; Καί κάτι ἄλλο: Τί μορφές κατασκευῶν εἶναι οἱ πλέον δυνατές: κελύφη, πτυχωτές κατασκευές, ἐπίπεδες κατασκευές κ.ἄ.;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Τά πλαστικά προσφέρονται γιά μεγάλη ποικιλία χρήσεων, ἀρχίζοντας ἀπό βοηθητικές ἐφαρμογές καί φθάνοντας σέ ὁλοκληρωμένες κατασκευές. Σχετικά μέ τίς τελευταῖες, ὁ καθορισμός τῆς πιό κατάλληλης κατασκευαστικῆς μορφῆς ἐξαρτᾶται μεταξύ ἄλλων ἀπό τό εἶδος τοῦ πλαστικοῦ, τήν δομοστατική του συμπεριφορά καί τήν λειτουργική χρήση τῆς κατασκευῆς. Τό θέμα αὐτό καλύπτεται λεπτομερῶς σέ δύο δημοσιεύσεις μας:
"Structural Potential of Foam Plastics for Housing in Underdeveloped Areas" and "Research on Potential of Advanced Technology for Housing".

Ἐκτεταμένη χρῆση μπετόν τό 2.000

ΕΡΩΤΗΣΗ: — "Ας ἔρθουμε τώρα στά παραδοσιακά ὑλικά: Θεωρεῖτε ὅτι οἱ κοινωνικές ἀλλαγές θά αὐξήσουν ἤ θά μειώσουν τήν συμβολή τους στήν ἀρχιτεκτονική ἔκφραση; Δέξεσθε π.χ. τήν ἄποψη ὅτι τό σκυρόδεμα θά ἔχη τήν ἔποχή του ἕνα 2000 χρόνια χρῆση ἀπό σήμερα καί ὅτι θά εἶναι καλύτερο προϊόν;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ἡ χρῆση ὡρισμένων παραδοσιακῶν ὑλικῶν στήν σημερινή μορφή τους εἶναι ἀναπόφευκτο ὅτι θά ἐξασθενίση. Σ' αὐτό θά συντελέση ἡ ἔλλειψη πρώτων ὑλῶν καί ἡ ἀλλαγή τῶν κεϊνωνικῶν συνθηκῶν, πού ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα τήν ἄνοδο τοῦ ἐργατικοῦ κόστους καί τή μείωση τῆς ποιότητας τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας. Ἔτσι δέν προβλέπω τό μέλλον νά εἶναι ἀνθηρό γιά κτιστούς τοίχους, ἐπικρεμεμένους μέ τό χέρι καί τό ἴδιο νομίζω ὅτι θά ἰσχύση καί γιά ἄλλους τρόπους κατασκευῆς πού ἤ ἐπιτυχημένη τους ἐφαρμογή ὀσοίζεται στήν ἀνθρώπινη ἐπιδεξιότητα. Εἶναι φυσικό, οἱ ἀλλαγές πού θά γίνουν στήν τεχνική τῶν κατασκευῶν νά ἐπηρεάσουν ἀντίστοιχα καί τήν ἀρχιτεκτονική ἔκφραση.

Δέν μπορῶ νά «αντέψω σέ ποιά ἔκταση ἐξ χρησιμετσιήται τό σκυρόδεμα τό ἔτος 2000. Ἐκεῖνο πού ὑποθέτω εἶναι ὅτι στήν ἐποχή ἐκείνη τό σκυρόδεμα θά χρησιμοποιηθῆ ἀρκετά ἐκτεταμένα, ὅτι θά ἐξελιχθοῦν νέοι τρόποι κατασκευῆς καί ὅτι ἡ σύνθεσή του θά ἀλλάξη μέ τήν προσθήκη πλαστικῶν ὑλῶν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: — Τά νεώτερα ὑλικά ὅπως τό ἀλουμίνιο, οἱ ἐφαρμογές τοῦ ὁποίου πολλαπλασιάζονται καί στήν Ἑλλάδα, ἔχει σταθερές δυνατότητες; Τέλος, τό 1966 στήν Πάτρα εἴχατε τονίσει: «Τί θαι τάσ" ὑλικό πού εἶναι τό χαρτί» καί ἐκφράσατε τόν θαυμασμό σας γιά τή δύναμή του, δηλαδή τό βάρος του, ἀφήσατε δέ νά διαφανῆ ἡ αἰσιοδοξία σας γιά μελλοντικές ἐφαρμογές. Ὑπάρχουν θετικές ἐξελίξεις στόν τομέα αὐτό;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ὅλα τά ὑλικά μποροῦν νά παίξουν κάποιο ρόλο στήν οἰκοδομική καί νά συμβάλουν στήν κατάλληλη λύση ἑνός προβλήματος σ' ἕναν ὡρισμένο τόπο καί χρόνο. Ἡ κρίση τους στήν οἰκοδομική καί ἡ ἔνταση στήν ὁποία χρησιμοποιοῦνται ἐξαρτῶται ἀπό διάφορους ἐξωτερικούς παράγοντες πού καθορίζονται ἀπό ἀνάγκες, ἀντιλήψεις, κοινωνικές καί οἰκονομικές συνθῆκες καί ἐθνικές προτεραιότητες. Ὅταν στό ἀρχιτεκτονικό συνέδριο Πατρῶν ἀναφέρθηκα στό χαρτί σάν δομικό ὑλικό καί στίς κατασκευές πού δημιουργήσαμε μ' αὐτό τό ὑλικό, ἀκοπός μου ἦταν νά τονίσω ὅτι καί ὑλικά πού δέν ταυτίζονται μέ τήν οἰκοδομική, μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν ἀκόμα γιά τήν παραγωγή κατασκεύων, ἄν οἱ ἰδιότητές τους ἐκτιμηθοῦν σωστά καί γίνη δημιουργική ἀνταλλαγή τους ἀπό τεχνολογικῆς πλευρᾶς.

Τό χαρτί σέ διάφορους σχηματισμούς καί μέ τήν κατάλληλη ἐπεξεργασία μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ ἄνετα γιά τήν κατασκευή προσωρινῶν καί μετακινουμένων στεγάσεων, ὅπως ἀπέδειξε τό πρόγραμμα προσωρινῆς στεγάσεως ἀγροτῶν στήν Καλιφόρνια. Στίς ΗΠΑ ὑπάρχουν ἀπό καιρό στό ἐμπόριο πλάκες μέ ἐξωτερικές ἐπιφάνειες ἀπό διάφορα ὑλικά καί κυψελωτό πυρήνα ἀπό χαρτί πού χρησιμοποιοῦνται κυρίως σέ κατασκευές διαχωριστικῶν τοιχωμάτων. Ἄλλωστε, πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι καί ἡ «Formica», οὐσιαστικά, ἀποτελεῖται ἀπό στρώματα διαποτισμένου χαρτιοῦ.

Τά νέα ὑλικά, ὁ ἀρχιτέκτων καί ἡ ἐκπαίδευσή του

ΕΡΩΤΗΣΗ: — "Οσον ἀφορᾶ στήν Ἑλλάδα: Πιστεύετε ὅτι οἱ διεθνίνες συνθῆκες (κοινωνικές, πολιτικές, οἰκονομικές, τεχνολογικές, αἰσθητικές) ἀ"ιονν περιθώρια γιά τά καινούργια ὑλικά στήν ἀρχιτεκτονική;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οἱ συνθῆκες στήν Ἑλλάδα εὐνοοῦν πολύ τήν εἰσαγωγή καινοτομιῶν στόν τομέα τῶν ὑλικῶν προϊόντων. "Αν μή τί ἄλλο, οἱ συνθῆκες παρεἰσαι εὐνοϊκές γιά τήν ἀποδοχή νεωτερισμῶν, μέχρι τοῦ σημείου πού εἰσάγονται καί ἐφαρμόζονται ἰδέες καί πράγματα χωρίς νά ἔχουν περάσει ἀπό μιά διαδικασία μελέτης, ἀξιολογήσεως καί μετατροπῆς γιά νά ἐντασσθοῦν σωστά στίς συνῆκες τοῦ τόπου. Ἀλλανές στήν κοινωνική δομή καί στίς ἀξίες, στήν κατανομή καί στήν συγκέντρωση τοῦ πλούτου, στίς σχέσεις γενικώτερα τῆς χώρας μέ τίς διεθνεῖς ἐξελίξεις, ἔχουν συντελέσει στό νά ἐλαττωθῆ ἡ ἀντίσταση τοῦ κοινοῦ στίς καινοτομίες, σέ βαθμό ὥστε πολλοί ἄνθρωποι νά δέχωνται ὅτι ἄν κάτι εἶναι νέο, εἶναι κατά συνέπεια καί καλύτερο. Ἀν καί κατέκομαι ἀπό σκεπτισμό ἀπέναντι σ' αὐτό τό φαινόμενο, γιά τίς ἀρνητικές του ἐπιδράσεις στήν ποιότητα τῆς ζωῆς, ὁ χρόνος δέ μοῦ ἐπιτρέπει νά ἐπεκταθῶ περισσότερο σ' αὐτό τό θέμα. Ἔτσι, θά περιορισθῶ νά τονίσω ὅτι γιά καλό ἤ γιά κακό, οἱ συνθῆκες γιά τήν ἀποδοχή νέων ὑλικῶν καί προϊόντων ἀπό τό κοινό εἶναι ἰδιαίτερα εὐνοϊκές.

Ἕνας ἄλλος παράγοντας, πού θά εὐνοήση τή χρῆση νέων συνθετικῶν ὑλικῶν στήν Ἑλλάδα, εἶναι ἡ ἔλλειψη παραδοσιακῶν ὑλικῶν, ἔτσι τό ξύλο καί τό αἰθερο καί ἡ συνεχῶς αὐξανόμενη ζήτηση τους γιά κατασκευές. Δέν ἀνησυχῶ γιά τό ἄν ὑπάρχη ἐδαφος γιά τή χρησιμοποίηση νέων οἰκοδομικῶν ὑλικῶν στήν Ἑλλάδα. Ἤδη ὑπάρχουν ἄνετα περιθώρια καί ὁ χρόνος θά προσφέρη ὅλο καί περισσότερες δυνατότητες καί εὐκαιρίες. Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι νά χρησιμοποιηθοῦν τά νέα ὑλικά καί συστήματα κατασκευῆς σωστά καί μέ διάκριση, ὥστε ἡ προσφορά τους νά εἶναι θετική καί ὄχι ἀρνητική στήν ποιότητα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐφαρμογῆς νέων ἰδεῶν καί πραγμάτων θά ἐξαρτηθῆ πολύ ἀπό τίς νέες γενιές τῶν ἀρχιτεκτόνων, πού ἔργο τους θά εἶναι ἡ ἐκλογή καί χρησιμοποίηση νέων ὑλικῶν καί μεθόδων κατασκευῆς. Γιά νά ἐπιτύχουν θά πρέπει νά ἐφαρμόσουν σέ κάθε θῆμα μιά διαδικασία λήψεως ἀποφάσεων πού δέν θά βασίζεται σέ μονομερεῖς σκέψεις, ἀλλά σέ μιά σφαιρική ἀντίληψη τῶν πραγμάτων πού θά περιλαμβάνη μεταξύ ἄλλων μεταβλητῶν, τόν ἄνθρωπο, τό περιβάλλον καί τούς ἐθνικούς ἀναπτυξιακούς στόχους. Ἡ διάπλαση ἀνθρώπων πού θά μπορέσουν νά ἀντιμετωπίζουν μέ ἐπιτυχία αὐτά τά πολύπλοκα προβλήματα ἀπέχουν ἀνθρώπου καί περιβάλλοντος, εἶναι μέ τή σειρά του ἕνας ὑψηλός καί προκλητικός στόχος πού πρέπει νά ἀντιμετωπισθῆ μέ δημιουργική φαντασία ἀπό τήν ἀρχιτεκτονική ἐκπαίδευση σ' ὅλο τόν κόσμο.

ΤΣΙΜΕΝΤΑ
«ΗΡΑΚΛΗΣ» - «ΟΛΥΜΠΟΣ»
ΟΔΟΣ ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 8 - ΤΗΛ. 3233.381

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ΥΛΙΚΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΧΩΡΟΔΙΚΤΥΩΜΑΤΑ

Συνομιλία τοῦ ἀρχιτέκτονα-πολεοδόμου κ. Τ. Χ. ΖΕΝΕΤΟΥ μέ τόν κ. Α. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟ γιά τά δομικά ὑλικά τοῦ μέλλοντος

ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ πάνω στό πρόβλημα τῶν δομικῶν ὑλικῶν καί μεθόδων τοῦ μέλλοντος, ἦταν τό μοναδικό κίνητρο μιᾶς συνομιλίας τοῦ συνεργάτου μας κ. Α. Κ. Ἀλεξανδροπούλου μέ τόν ἀρχιτέκτονα—πολεοδόμο Τ. Χ. Ζενέτο. Ὁ κ. Ζενέτος εἶναι ὁ ἐμπνευστής τῆς «Ἠλεκτρονικῆς Πολεοδομίας» μιᾶς θεωρίας συνθέσεως τοῦ χώρου πάνω ἀπ' τό ἔδαφος, σέ χωροδικτυώματα καί μέ ἐκμετάλλευση ὅλων τῶν δυνατοτήτων τῶν τηλεπικοινωνιῶν, θεωρία πού ἔχει παρουσιασθῆ παλιότερα ἀπό τόν «Οἰκονομικό Ταχυδρόμο», ἀναλυτικά. Σκοπός τῆς σημερινῆς συνεντεύξεως ἦταν μιά ἀναζήτηση τοῦ ρόλου τῶν δομικῶν ὑλικῶν σέ μιά τέτοια θεωρητική ἀντιμετώπιση τοῦ χώρου. Μοιραῖο ἦταν λοιπόν ἡ συνομιλία μέ τόν Τ. Χ. Ζενέτο νά μή περιορακωθῆ μόνο στά δομικά ὑλικά, τά μητέρα ἤ τά «δομικά ὑλικά πού θά παράγωνται ἀπ' τά ἀπορρίμματα».

Τήν συζήτηση ἄνοιξε ὁ Τ. Χ. τόν σκελετό ἀπό μητέρα ἁρμέ, ὅταν ἐξαντλήσουν τό ὅριο τῆς ζωῆς τους, δημιουργοῦν δυό προβλήματα: 1. Πρέπει νά καταβαραθοῦν, προκαλώντας μπόζο, ἄρα ρύπανση καί 2. Ἔχουμε σπατάλη τοῦ ἔργου πού χρειάσθηκε γιά νά παραχθῆ ἀπό τό λατομεῖο μιά ποσότητα ἐνέργειας, πού δυστυχῶς, πῆγε χαμένη...

—...Ἀφοῦ, στό μεταξύ χρησιμοποιήθηκε, σάν κτίσμα, 40, 50 ἤ ἀκόμα καί περισσότερα χρόνια. Ἄρα δέν χάθηκε τελείως.

— Χάθηκε, γιατί μέ τόν περιορισμό τῶν πηγῶν ἐνεργείας πρέπει νά ὑπολογίζουμε ἀθροιστικά τίς συνολικές ἀπώλειες. Μέχρις ὅτου ἀνακαλύψουμε ἄλλες ἀνεξάντλητες πηγές ἐνεργείας, ἐπιβάλλεται οἰκονομία... Τέτοια, ἀντιθέτως, προβλήματα, δέν ἔχεις ἄν, ἀντί κατασκευῶν ἀπό μητέρα ἁρμέ, χρησιμοποιῆς π.χ. ἕνα χωροδικτύωμα ἀπό καλώδια, τό ὁποῖο ἐκτός ἀπ' τήν ἀπεριόριστη διάρκεια ζωῆς (τό δικτύωμα ἀλλάζει διάταξη,

Τά δουνά ἰσοπεδώνονται γιά νά γίνουν ὑλικό (ἐπάνω), γιά νά γίνουν κτίρια. Καί μετά (κάτω) μπόζο ὅταν κατεδαφίζονται τά κτίρια.

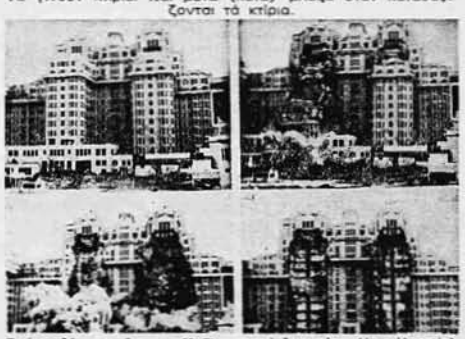

Ζενέτος λέγοντας ὅτι μεταξύ ἄλλων, δυό εἶναι σήμερα τά μεγάλα προβλήματα τῆς ἐποχῆς: Ἡ μόλυνση — ρύπανση τῆς ἀτμοσφαίρας καί ἡ σταδιακή μείωση τῶν πηγῶν ἐνεργείας. Εἶναι τά προβλήματα πού προδιαγράφουν τήν συμπεριφορά μας σέ μιά σειρά δραστηριότητες. Ἐφ' ὅσον, δέ, μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ πορεία πρός τό μέλλον, θά πρέπει νά συνατιχῆσουμε καί τήν σχέση αὐτῶν τῶν δύο παραγόντων μέ τά δομικά ὑλικά καί τήν ἀρχιτεκτονική. Καί πράγματι:

— Σήμερα οἱ κατασκευές μέ στημα, θά σοῦ προκαλῆ συνεχῶς προβλήματα;

— Γι' αὐτό τό λόγο προτείνω εὐκαμπτες κατασκευές, πού θά μποροῦν συνεχῶς νά ἀνανεώνωνται μέ βάση τίς ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας. Τό κτίριο ἀπό μητέρα ἁρμέ, ὅμως, δέν ἔχει καμμιά δυνατότητα μεταβολῆς.

—Αὐτό σημαίνει ὅτι θά ποέπει νά ξεγράφουμε ὄχι μόνο τά παραδοσιακά ὑλικά, ἀλλά καί τά σύγχρονα, ὅπως π.χ. τά πλαστικά, τά ἀλουμίνιο κ.λπ.;

— Τουλάχιστον τά πλαστικά ὑλικά, ὄχι. Ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πού ἔχουν τήν δυνατότητα ἐπαναχρησιμοποιήσεως (ἀποκατάσταση τῆς πρώτης ὕλης).

—Μιλώντας γιά χωροδικτύωμα, σάν κεντρικό πυρῆνα τῆς θεωρίας σας περί «Ἠλεκτρονικῆς Πολεοδομίας» — πού λεπτομερῶς ἔχει ἀναλυθῆ παλιότερα ἀπό τόν «Οἰκονομικό Ταχυδρόμο» — σέ πιά ὑλικά ἀναφέρεσθε;

— Ὁ σκελετός τοῦ φορέα θά εἶναι ἕνα χωροδικτύωμα καλωδίων ἀπό πλαστικές ὕλες. Ὥστε τό δικτύωμα νά μή χρειάζεται συντήρηση, νάκη ἀντοχή καί μεγάλη διάρκεια ζωῆς. Τά ὑλικά πληρώσεως τοῦ δικτυώματος θά προέρχωνται ἀπό χρησιμοποιηθέντα ὑλικά καί ἀπό ἀπορρίμματα, μέ ἕνα μέρος ὀδοναῶν καί ἕνα μέρος συγκολλητικῶν οὐσιῶν, πού ἀκόμα δέν παράγονται διεμπικανικά. Πάντως μποροῦμε νά τ' ἀποκαλέσουμε συνθετικά... Θά ὑπάρχουν ὑλικά διαφόρων κατηγοριῶν, πού θά ἀνακυκλώνουν τά ἀπορρίμματα προηγουμένων χρήσεων.

—Ἐδῶ θά πρέπει νά τεθῆ τό πρόβλημα τῆς οὐσίας στή θεωρία σας γιά τήν «Ἠλεκτρονική Πολεοδομία». Πιστεύετε εἰλικρινά ὅτι γιά νά περιορίσωμε μιά πηγή μολύνσεως, ἀπ' τίς πιό ἀσημαντες ὅπως εἶναι τά ψπάζα τῶν κατεδαφιζομένων κτιρίων ἀπό μητέρ — ἐνῶ ὑπάρχουν χειμαρροι πηγῶν μολύνσεως, ἀπό τήν ἀνεξέλεγκτη βιομηχανία—καί στή συνέχεια γιά νά κάνωμε οἰκονομία στά καύσιμα πού χρησιμοποιοῦνται γιά νά ἀρθωθῆ ἕνα γιαπί, πιστεύετε λοιπόν ὅτι ἀρκεῖ αὐτή ἡ ἀφετηρία γιά νά θεμελίωση μιά ὁλόκληρη ἀρχιτεκτονική καί πολεοδομική θεωρία μέ τίς κοσμαστές πόλεις, πού προτείνετε;

— Πράγματι. Ἄν ὅρκιζα ν' ἀσχολοῦμαι μέ τό πρόβλημα εἶναι γιατί ἀκέφτομαι πάντα τό ἀδιέξοδο πού θά δημιουργηθῆ ἀπό τή μόλυνση — ρύπανση καί τίς περιωρισμένες πηγές ἐνεργείας. Παράλληλα, μέ ἔχουν ἐπηρεάση ἡ ἐπιτάχυνση τῶν μεταβολῶν τῆς δομῆς τῆς κοινωνίας. Τά κτίρια καί οἱ πόλεις πού κτίζουμε σήμερα μέ διάταξη βασιμένη στό σημερινό σύστημα λειτουργίας τῆς τριτογενοῦς παραγωγῆς, τῆς κοινωνίας καί τῆς οἰκογενείας, θά εἶναι ἀκριστα σέ λίγα χρόνια. Θά πρέπει νά μεταβληθοῦν γιά νά ἐξυπηρετήσουν τίς συνεχῶς ἀναγεννούμενες ἀνάγκες. Ἀργότερα, δέ, αὐτό τό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς θά ἀνακύπτη γρηγορότερα. Ἄν λοιπόν, κτίζουμε καί γκρεμίζουμε συνέχεια, θά φτάσουμε κάποτε σέ ἀδιέξοδο. Πρέπει, λοιπόν, νά βροῦμε κάποια εὐέλικτα σύστημα πού νά ἀναπλέξη τόν χῶρο, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες. Βέβαια, ἡ πρόταση δέν ἐξαντλεῖται σέ τελικά πλεγμένα στοιχεῖα. Τό ὅλο πρόγραμμα ἐρευνᾶται. Ἡ βασική, ὅμως, ἀκέφη εἶναι ὅτι πρέπει νά πᾶμε σέ τέτοιο σύστημα ὀργανώσεως τοῦ χώρου, σέ τέτοια ὑλικά. Καί βέβαια, δέν εἶναι τά ὑλικά αὐτά καθ' ἑαυτά, ἀλλά πῶς θά τά χρησιμοποιήσης.

—Σέ πέτσο καιρό, στήν Ἑλλάδα θά πάμε πρός μιά τέτοια κατεύθυνση, σάν αὐτή πού προτείνετε; Πρέπει βέβαια νά λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τή γιωστή συντηρητική δομή τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, μιᾶς κοινωνίας πού δέν ἐξελίσσεται ἀπό μόνη της, ἀλλά κυρίως, κάτω ἀπό ἐξωτερικές, δυτικές πάντα, ἐντονες ἐπιρροές καί ὑποταγές, σ' ὅλα τά ἐπίπεδα.

— Σ' αὐτό δέν μπορῶ ν' ἀπαντήσω. Μπορῶ, ὅμως, νά δώσω μιά ἀπάντηση στό δεύτερο σκέλος τῆς σκέφεώς σας, πού τελικά εἶναι ὑπέρ τῆς θεωρίας μου. Πρόκειται γιά τόν «ξενοκίνητο» χαρακτήρα τῆς κοινωνίας μας. Τό γεγονός ὅτι ἀκολουθοῦμε τίς ἄλλες κοινωνίες καί οἰκονομίες, σημαίνει ὅτι θά ἐπιταχυνθῆ ἡ ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν λύσεων. Οἱ χῶρες ἀπ' τίς ὁποῖες ἐξαρτώμαστε θά ὑποχρεωθοῦν νά καταφύγουν πρίν ἀπό μᾶς σέ τέτοια συστήματα. Δέν εἶναι δέβαια ἡ Ἑλλάδα πού θά πρωτοτυπήση. Ἐμεῖς θά ἀκολουθήσουμε. Ἀλλά μποροῦ νά πῶ ὅτι τό πρόβλημα τῶν πόρων θά τεθῆ σέ ἐξωεθνικά πλαίσια.

—Ἄς δοῦμε, τώρα κάτι ἄλλο. Τό παραγωγικό σύστημα, μεταβάλλοντας σέ φετίχ τόν χῶρο ἔχει ἀπαθηματοποιήση τό χτισμένο περιεδόλλον, μ' αὐτή τήν μαζική ἀνέκφραστη «ἀσχιτεκτονική» τῶν γκέττο, πού ἀδιστακτα μᾶς ἔχουν ἐπιδάλει. Χτίζοντας, λοιπόν, στήν ἀτμόσφαιρα, πάνω ἀπό τά σπίτια, τά δάση καί τίς θάλασσες πού προτείνετε, σημαίνει ὅτι παραδεχόμαστε τήν ἀδεκήρωτική ἦττα καί ὑποταγή μας στό παραγωγικό σύστημα, παραδεχόμαστε καί ὑποχωροῦμε ἀνεβαίνοντας στήν ἀτμόσφαιρα ὅπου ἔχουμε σχεδόν τό ἴδιο τεχνολογικό περιεδόλλον, πιό φτάνεθρωπο, ἴσως, ἀπό τό ἔδαφος. Μετά ἀπ' ἐκεῖ πού θά πᾶμε;...

— Ναί, ναί... Ἀλλά ἡ δαπάνη δομήσεως μέ παραδοσιακά μέσα εἶναι πιά ἀπαγορευτική. Ἄν διανοηθῆς νά ἀντιμετωπίσης τό πρόβλημα τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ μέ πέτρα καί ξύλο δέν ἐά τό λύσης ποτέ. Τό ἀντιστάθισμα αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως στοιχείων ἀμεσης φυσικῆς προελεύσεως, στή λύση αὐτή ἀντικα-

ΖΑΜΠΟΦΤΙ
ΜΕΤΑΛΛΟΤΥΠΟΙ-ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΙΚΡΙΩΜΑΤΑ
Γραφ: ΛΕΩΦ. ΑΛ. ΠΑΠΑΓΟΥ 1 ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΤΗΛ: 700.622
Εργαστ: ΛΑΥΡΙΟΥ 3 - (ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ) ΤΗΛ: 659.2000

ΠΡΟΤΟΝΤΑ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΥΠ'ΑΡ. 43.098, 44.300 ΚΑΙ 45.177 ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΣΥΝΔΙΑΖΟΝΤΑ ΤΗΝ ΕΥΧΕΡΕΙΑΝ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΤΗΝ ΑΝΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ.

• Πλαίσια πύργων
• Δοκοί πυσσόμενοι
• Πατοκολῶνες
• Μεταλλικά λατάκια
• Σύνδεσμοι
• Κοχλίες
• Κλειδιά κολώνων
• Καβαλέττα
• Κινητά ικριώματα ἐπί τροχοῖς

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

φίστατα μέ τήν συνύπαρξη τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν παρθένα φύση, πάνω ἀπό τά δάση, τούς ποταμούς, τίς θάλασσες.

—Μέσα σ' ἕνα ἔντονα τεχνολογημένο περιβάλλον.

— Τό τεχνολογημένο περιβάλλον εἶναι ἀνύπαρκτη ἀκεδόν ἀράκνη, πού θά ἀναπτύσσεται σέ παρθένο χῶρο, λύση, ἀναγκαστική, ὁπωσδήποτε, ἀφοῦ εἶναι πιά ἀδύνατο νά ἐπιστρέψουμε στίς παραδοσιακές κατασκευές.

—Ἄς ξαναγυρίσουμε ὅμως στά ὑλικά πού εἶναι τό ἀπολειστικά θέμα τῆς ἐρευνας αὐτῆς. Ὑποστηρίζεται ἡ ὅπαρξη ὅτι τό μπετόν θά κυριαρχῆ πάντα στά δομικά ἔργα γιατί ἀπλούστατα ἡ διομηχανία θά παφάγη.

— Δέν μπορῶ νά κάνω προβλέψεις γιά τήν πρώτη ὕλη. Μπορεῖ π.χ. νά βρεθῆ κάποτε μιά χημική μέθοδος ὥστε τό τσιμέντο νά ἐξυπηρετῆ πλήρως τίς προϋποθέσεις πού συζητοῦμε (θλάκιση ἐπέμβαση ἀπό περιβάλλον, μικρά φορτία, ἐλαφρές θεμελιώσεις κ.ἄ.). Δηλαδή κανείς δέν ἀποκλείει κάποτε τό τσιμέντο νά ἐφαρμόζεται ἀπό ἄλλη ἐντελῶς τεχνολογική δομή.

—Μπορεῖ, ἑπομένως, τό τσιμέντο νά μήν ἀκόμα καί στά χωροδικτύωμά σας;

— Δέν ἀποκλείεται, τά τεχνητά ἐπίπεδα νά κατασκευάζονται ἀπό εἰδική σύνθεση ὑλικῶν ἀνακυκλουμένων ἀπορριμμάτων μέ συγκολλητικό τό τσιμέντο. Λέω πράγματα πού ὅδέν δαοίζονται σέ καμμιά τεχνική, ἀλλά γιά νά τονίσω ὅτι δέν ἔχει σημασία ἡ πρώτη ὕλη. Ἀξία ἔχει πῶς θά τήν ἀξιοποιήσουμε. Ὁπωσδήποτε, ὅμως, τό σκυρόδεμα μέ τό σημερινό τρόπο κατασκευῆς, πού σοῦ στερεῖ τό δικαίωμα νά τό ξαναχρησιμοποιήσης, θά παύση νά ὑπάρχη.

Ἡ συζήτηση τώρα μέ τόν κ. Τ. Χ. Ζενέτο μετατοπίζεται στά παραδοσιακά καί τά σύγχρονα ὑλικά, προστιθώντας νά διερευνήσουμε τίς δυνατότητες πού ὑπάρχουν γιά ἐφαρμογή τῶν δικῶν του ἰδεῶν.

— Στό παρελθόν ἀπαντάει ἐχουμε π.χ. γέφυρες ἀπό μπετόν, ἀλλά καί κρεμαστές γέφυρες ἀπό σίδηρο καί καλώδια. Ἡ γέφυρα τοῦ μπετόν εἶναι μιά τελείως μόνιμη κατασκευή, ἐνῶ ἡ ἄλλη μπορεῖ ν' ἀποσυνδεθῆ καί τά ὑλικά της νά ἐπαναχρησιμοποιηθοῦν. Εἶναι κι' αὐτό μιά ἔνδειξη τῶν τάσεων πού προϋπῆρχεν στό παρελθόν.

—Μέχρις ὅτου ἀρχίση ἡ ἐφαρμογή τῆς λύσεως πού προτείνετε, τί θά γίνη στό ἄμεσο μέλλον; Εἰδικώτερα, πῶς προδιαγράφονται οἱ προοπτικές γιά τά ὑλικά, στό μεσοδιάστημα;

— Εἶναι γεγονός ὅτι τουλάχιστον στήν Ἑλλάδα θά μπορῆ κανείς νά βρῆ ἕνα εἶδος Mecano, ἀπό πρῶτες ὕλες παραγόμενες ἐκχωρίως ἀκόμα καί τό σκυρόδεμα. Μποροῦν καί, πρέπει νά βρεθοῦν τελικά λύσεις μέ μικρότερες ἐπεμβάσεις, μέ λυόμενες κατασκευές, εὐκαμπτες κατασκευές, ὅπου θά ἐφαρμόζονται τά ἴδια δομικά συστήματα μέ τίς ἴδιες ἀρχές.

—Οἱ σημερινές συνθῆκες (κα-

Συνέχεια στή 58 σελ.

Βασική καί ἀμετακίνητη ἡ ἀρχή της: «Μιά ἰδέα πιό μπροστά»

ΜΕ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΥΡΟΣ ΤΗΣ Η "ΙΝΤΕΑΛ ΣΤΑΝΤΑΡΝΤ„ ΚΑΤΕΚΤΗΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΙΔΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ

Ἐπαναστατικά τά προϊόντα της καί διαρκής ἡ ἐξέλιξίς της

ΣΤΙΣ 11 ΜΑΪΟΥ, ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» Α.Β.Ε. συμπλήρωσε ὀκτώ χρόνια, ἀπό τήν ἡμέρα πού ἱδρύθηκε. Γιόρτασε, δηλαδή, τά γενέθλιά της. Γεννήθηκε στίς 11 Μαΐου τοῦ 1966. Καί στίς 15 Ἰουλίου 1967 ἔβγαλε τό πρῶτο προϊόν της. Λίγους μῆνες ἀργότερα, στίς 5 Ὀκτωβρίου 1967 ξεφορτώθηκε τήν πρώτη φόρτωσι γιά τήν Ἑλληνική Ἀγορά.

Ἀπό τότε μέχρι σήμερα, ὅλοι ἐκεῖνοι, πού ἔδωσαν τό "παρών» στήν ἀρχική ἐξόρμησι τῆς Ἑταιρίας, ἀλλά καί αὐτοί, πού ἤλθαν μετά γιά νά πυκνώσουν τίς γραμμές της καί νά ἐνισχύσουν τή δύναμί της ἐργάσθηκαν ἀκλησιά γιά νά δημιουργήσουν καί νά προσθέσουν στό ἑλληνικό βιομηχανικό δυναμικό μιά καθ' ὅλα ἰσχυρή καί βιώσιμη παραγωγική μονάδα καί στήν Ἑλληνική Ἀγορά, προϊόντα ἀριστα, σέ ποιότητα καί ἐμφάνισι, ἱκανά ν' ἀντέξουν σέ ὁποιαδήποτε σύγκρισι μέ ἄλλα ὁμοειδῆ, τῆς ἀλλοδαπῆς καί τῆς ξένης παραγωγῆς.

Τό ποιό εἶναι τό παραγωγικό ἀντικείμενο τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ» εἶναι σήμερα γνωστό, ὄχι μόνο σέ πανελλήνια, ἀλλά καί διεθνῆ ἔκταση: Εἴδη ὑγιεινῆς ἀπό ὑαλῶδη πορσελάνη, μέ τήν παγκοσμίου ἐπιδολῆς φίρμα καί ἐγγύηση τῆς "American Standard» καί τῆς "Ideal Standard», καζανάκια πλαστικά (ἐγχρωμα καί διαφανῆ), καθίσματα λεκάνης πλαστικά (ἐχρωμα, λευκά καί μαῦρα), κιδώτια πλαστικά γιά κάθε εἴδους ἐμφιαλωμένα ποτά καί ἀναψυκτικά κλπ.

Στά πλαίσια τῶν διαρκῶν ἐπεκτάσεων, πού ἔχουν ἀπ' ἀρχῆς προγραμματισθῆ ἀπό τήν Ἑταιρία, ἄρχισε νά λειτουργῆ, ἀπό πέρυσι τόν Ἰούνιο, παραπλεύρως τοῦ Ἐργοστασίου τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ» (στή Ριτσώνα τῆς Βοιωτίας) καί μιά ἄλλη μεγάλη βιομηχανική μονάδα παραγωγῆς ἀργιλλοπυριτικῶν πυριμάχων, μέ τήν τεχνική συμπαράσταση τοῦ παγκοσμίου φήμης γερμανικοῦ οἴκου Didier - Werke. Ἡ νέα Ἑταιρία πυριμάχων εἶναι θυγατρική τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ», μέ τήν ἐπωνυμία "Ἰντεάλ Στάνταρντ - Πυρίμαχα» Α.Β.Ε.

Γενική ἐξωτερική ἀποψις τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ», παρά τή Ριτσώνα Βοιωτίας ὅπου παράγονται τά εἴδη ὑγιεινῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ» καί τά προϊόντα ἀπό πλαστικό. Στό ἄκρο δεξιό, τό νέο Ἐργοστάσιο παραγωγῆς ἀργιλλοπυριτικῶν πυριμάχων τῆς Ἑταιρίας "Ἰντεάλ Στάνταρντ — Πυρίμαχα» Α.Β.Ε.

Διεθνές τό κῦρος της

Θυγατρική Ἑταιρία τῆς American Standard Inc. (τῆς μεγαλύτερης στόν κόσμο βιομηχανίας στά εἴδη ὑγιεινῆς), ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» Α.Β.Ε. περιβάλλεται μέ διεθνές κῦρος, ἀφοῦ τά προϊόντα τῆς American Standard καί τῆς Ideal Standard κυκλοφοροῦν, μέ ἀδιαμφισβήτητο προβάδισμα, σέ ὅλον τόν κόσμο, μέ πολύ ἐντυπωσιακά ἀποτελέσματα στίς διεθνεῖς πωλήσεις. Γιά τοῦ λόγου τό ἀσφαλές, θά πρέπει νά λεχθῆ, ὅτι τό ἕνα ἀπό ἕξη προϊόν» μπάνιου πού πουλιώνται σέ ὅλη τήν οἰκουμένη, εἶναι τῆς American Standard καί τῆς Ideal Standard! Ἐντυπωσιάζει ἐπίσης ἡ πληροφορία, ὅτι μ ὁ ν ο στόν εὐρωπαϊκό χῶρο, πουλιώνται, κάθε χρόνο, 8—10 ἑκατομμύρια κομμάτια εἰδῶν ὑγιεινῆς τῶν ἀνά τήν Εὐρώπη Ἑταιριῶν Ideal Standard.

Θά πρέπει, στό σημεῖο αὐτό νά τονισθῆ, ὅτι ἡ American Standard Ink, εἶναι ἕνας βιομηχανικός κολοσσός (ἔδρα του ἡ Νέα Ὑόρκη) πολυεθνικῆς μορφῆς, μέ θυγατρικές ἐπιχειρήσεις (καί ἐργοστάσια) σέ ὅλον τόν κόσμο. Οἱ τελευταῖες αὐτές ἔχουν τή γενική ἐπωνυμία Ideal Standard, γιά νά διακρίνωνται ἀπό τήν μητρική American Standard.

Πιό συγκεκριμένα, ὑπάρχουν καί λειτουργοῦν θυγατρικές Ἑταιρίες Ideal Standard, στόν Εὐρωπαϊκό χῶρο: στό Βέλγιο, στήν Ὁλλανδία, στήν Ἀγγλία, στή Γαλλία, στήν Ἰταλία, στή Δυτική Γερμανία, στήν Αὐστρία, στήν Ἑλβετία καί στήν Ἑλλάδα. Θά ὑπογραμμίσουμε, ἐδῶ ὅτι τά εἴδη ὑγιεινῆς τῆς ἑλληνικῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ» εἶναι ἐφάμιλλα, σέ ποιότητα, ποικιλία καί ἐπαναστατικότητα στή μορφή καί στήν ἐμφάνισι, μέ ἐκεῖνα τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ideal Standard καί τῆς μητρικῆς American Standard. Καί τό ἐφάμιλλο τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ», ἔχει ἀναγνωρισθῆ διεθνῶς.

Εἴδη ὑγιεινῆς τῆς γραμμῆς «LIDO» (ἐπίτοιχα), ἀπό τά σημαντικά ἐπιτεύγματα τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ». Πρόκειται γιά ἐπαναστατική γραμμή, πού, ὅταν ἐκυκλοφόρησε, κυριολεκτικά ἐξάφνιασε τήν ἀγορά, ὅπως καί ἡ γραμμή CAPRI.

Διαρκής ἡ ἐξέλιξις

Ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἱδρύσεώς της ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» ἐχάραξε μιά σταθερή καί ἀπαρέγκλιτη ἀρχή, πού τήν ἀκολουθεῖ πιστά: Νά ἐξελίσσεται διαρκῶς, νά ἀνανεώνεται διαρκῶς, νά παρουσιάζεται διαρκῶς στήν κατανάλωσι μέ νέες ἰδέες νέα προϊόντα, νέα ἐπιτεύγματα, πού τά χαρακτηρίζει ἡ πρωτοτυπία καί ἡ ἐπαναστατική γραμμή.

Κατά τήν πρώτη περίοδο τῆς σταδιοδρομίας της ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» ἐμφανίσθηκε στήν Ἑλληνική Ἀγορά μέ προϊόντα, θεμελιωμένα πάνω στήν κλασική μορφή τῶν εἰδῶν ὑγιεινῆς (λεκάνη, ὑφηλής καί χαμηλής πιέσεως, μπιντές, νιπτῆρας μέ κολώνα καί χωρίς κολώνα καί ὅλα τά εἴδη τῶν ἀναγκαίων γιά ἕνα σύγχρονο μπάνιο ἐξαρτημάτων).

Τέσσερα χρόνια ἀργότερα (1970) ἡ ἀγορά ξαφνιάζεται μέ τίς δυό καινούργιες ἐπαναστατικές γραμμές εἰδῶν ὑγιεινῆς τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ»: CAPRI καί LIDO, πού ἔγιναν δεκτές μέ ἐνθουσιασμό ἀπό τήν καταναλωσι.

Ἀκολουθεῖ ἡ γραμμή «BAHAMAS» καί ἔπονται: ὁ νιπτῆρας BONSAL (μέ κολώνα), ὁ νιπτῆρας OVAL (ἐντοιχισμένος σέ μάρμαρο), ὁ νιπτῆρας MEGALUX (μέ κολώνα) καί ὁ νιπτῆρας OVALUX (ἐπίσης ἐντοιχισμένος μέ χειλη).

Παράλληλα, μέ τά σημαντικά αὐτά ἐπιτεύγματα, ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» πραγματοποιεῖ καί κάτι ἄλλο ἐντελῶς ξεχωριστό: Τήν πορσελάνη MARBEL, προικισμένη μέ δυό μεγάλα πλεονεκτήματα: δέν ἔχει ἀπορροφητικότητα, ἀφ' ἑνός, καί ἀφ' ἑτέρου, ἔχει τήν ἐμφάνισι τοῦ ἁγχρωμου μαρμάρου! Ἡ πορσελάνη MARBEL κυκλοφορεῖ στούς τύπους CAPRI, LIDO, MEGALUX, OVALUX καί OVAL.

Σέ ὅλες τίς διεθνεῖς καί τοπικές Ἐκθέσεις, ὅπου ἐμφανίστηκαν τά προϊόντα τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ», ἔγιναν ἀντικείμενο ἀληθινοῦ θαυμασμοῦ ἀπό τίς πολλές χιλιάδες τῶν ἐπισκεπτῶν, πού παρηλάσαν ἀπό τά περίπτερα τῆς "Ἰντεάλ Στάνταρντ».

«Μιά ἰδέα πιό μπροστά»

Στό παραγωγικό της πρόγραμμα ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» ἔχει περιλάβει, γιά τό ἄμεσο μέλλον, μιά νέα, ἐπαναστατική καί αὐτή, γραμμή εἰδῶν ὑγιεινῆς ὑπερπολυτελείας: τήν ΑΩΥΑΤΟΝ-DA, δοσμένη σέ ἔντονα χρώματα, πού εἶναι καί τά χρώματα τῆς μόδας (fashion colours). Καί αὐτά εἶναι τό πράσινο Jade, τό κόκκινο Bordeaux καί τό καφέ Havana. Ἐπίσης θά κυκλοφορήσουν καί πολυτελῆ διδωτά ἐξαρτήματα λουτροῦ, μέ τήν ὀνομασία SASSO.

Μέ τά εἴδη ὑγιεινῆς, τά πλαστικά καί τά πυρίμαχα, πού ἔχει μέχρι σήμερα κυκλοφορήσει στήν Ἀγορά, ἑλληνική καί ξένη, καί μέ ἐκεῖνα πού θά κυκλοφορήσουν στό ἄμεσο μέλλον, ἡ "Ἰντεάλ Στάνταρντ» ἀκολουθεῖ πιστά τήν ἀρχική γραμμή πού ἐκφράζει ἀπό τήν πρώτη ἐμφάνισί της στό ἑλληνικό βιομηχανικό στίβο. Τή γραμμή, πού τήν ἔκανε σύνθημα καί ἐμβλημά της: «Μιά ἰδέα πιό μπροστά»: Προβάδισμα σέ ὅλα. Στίς ἰδέες καί στίς πραγματοποιήσεις. Στά προϊόντα καί στίς ὑπηρεσίες πού προσφέρει στόν σύγχρονο ἄνθρωπο. «Μιά ἰδέα πιό μπροστά»! Εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα, πού συνοδεύει τήν "Ἰντεάλ Στάνταρντ» στή διαρκῆ ἀνοδική πορεία της.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ἡ συμβολή τῶν μονωτικῶν στίς σύγχρονες οἰκοδομές

ΟΙ ΘΕΡΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΘΟΡΥΒΟΙ ΚΑΤΑΠΟΝΟΥΝ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. ΒΥΡΩΝΟΣ ΝΕΦΤΙΤΖΗ

ΕΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ προβλημάτων, τά ὁποία ἐπί πολλά ἔτη ἀπασχολοῦν τούς ἀρχιτέκτονας καί μηχανικούς, ἀνά τόν κόσμον, εἶναι ἡ θερμική καί ἀντιθορυβική μόνωσις τῶν κτιρίων.

Ἡ θερμότης καί τό ψῦχος ἀντιπροσωπεύουν δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐπιδροῦν ἀναλόγως ἐπί τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ. Διά νά διατηρῆται δέ ὁ ὀργανισμός μας ὑγιής ἀπαιτεῖται ὅπως διαβιοῦμεν ἐντός σταθεροῦ περιβάλλοντος, ὅσον ἀφορᾶ τάς θερμικάς διακυμάνσεις. Πρέπει δηλαδή νά προφυλάσσωμεν τόν ἑαυτόν μας ἔναντι τοῦ ψύχους κατά τήν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος καί ἀντιστρόφως ἔναντι τῆς θερμότητος κατά τήν διάρκειαν τοῦ θέρους.

Τοῦτο δυνάμεθα νά ἐπιτύχωμεν διά δύο βασικῶν τρόπων:

α) Δημιουργοῦμεν σταθερόν περιβάλλον διά τῆς χρησιμοποιήσεως καυσίμων εἰς μεγάλας ποσότητας.

β) Περιορίζομεν τάς θερμικάς ἀπωλείας εἰς τό ἐλάχιστον δυνατόν, διά τῆς καλῆς μονώσεως τοῦ κύρου.

Ἡ ἐφαρμογή τῆς μονώσεως τόσον κατά τοῦ ψύχους, ὅσον καί κατά τῆς θερμότητος εἶναι ἡ αὐτή, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καί ἡ θερμότης καί τό ψῦχος ἐκφράζονται ἁπλῶς διά διαφορετικῶν βαθμῶν τῆς αὐτῆς κλίμακος θερμοκρασίας, ὁ δέ σκοπός τῆς θερμικῆς μονώσεως εἶναι ὁ περιορισμός τῆς διαφυγῆς τῆς θερμικῆς ἐνεργείας ἐξ ἑνός κύρου.

Εἰς τήν χώραν μας, ὅπου ἡ προμήθεια τῶν καυσίμων στοιχίζει ἀκριβά, μεταξύ τῶν δύο προαναφερθέντων τρόπων ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος συμφέρει νά ἐπιλέξωμεν τόν δεύτερον.

Κατά ταῦτα, διά νά διατηρήσωμεν εἰς τά ἐπιθυμητά πλαίσια κατά τρόπον δυσανάλογον τό πάχος τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων καί τῆς ὀροφῆς.

Ἡ αὔξησις ὅμως τοῦ πάχους τῶν προαναφερθέντων στοιχείων καί μάλιστα εἰς βαθμόν, ὁ ὁποῖος νά ἐξασφαλίζη τό ἐπιδιακόμενον ἀποτέλεσμα, δημιουργεῖ εἰς τήν κατασκευήν διάφορα οὐσιαστικά οἰκονομικά καί τεχνικά προβλήματα.

Τό ὑαλόμαλλο ἕνα μονωτικό ἦχου — θερμότητος

Ἀντιθέτως, ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὑαλομάλλου ὡς μονωτικοῦ ὑλικοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ συντελεστής θερμοαγωγιμότητος εἶναι πολύ μικρός, δύναται νά μᾶς ἐξασφαλίση: α) ἐλαφροτέραν καί κατ' ἀκολουθίαν πλέον οἰκονομικήν κατασκευήν, β) σημαντικήν οἰκονομίαν χώρου καί γ) μεγάλην οἰκονομίαν εἰς τήν κατανάλωσιν καυσίμων. Δι' ἐπεξεργασίας μελετῶν ἔχει ἀποδειχθῆ, ὅτι ἡ πλήρης μόνωσις ἑνός κτιρίου δι' ὑαλομάλλου, ἐξασφαλίζει τήν μείωσιν τῆς καταναλώσεως καυσίμων εἰς τό ἥμισυ.

Εἰς τά θερμά κλίματα, εἰς τά ὁποῖα τά κτίρια εὑρίσκονται συνεχῶς ἐκτεθειμένα εἰς τάς πυρακτωμένας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, μία καλή μόνωσις ἐξασφαλίζει ἕνα ὁρισμένον περιβάλλον δι' ἐλαχίστων καυσίμων. Ἐνταῦθα θεωρῶ σκόπιμον νά σημειώσω, ὅτι ἡ ψῦξις στοιχίζει πολύ περισσότερον ἀπό τήν θέρμανσιν.

Ἐξαιρετικῶς ἀπαραίτητος θεωρεῖται ἡ μόνωσις τῶν βιομηχανικῶν κτιρίων καί τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν, διότι αἱ θερμοκρασίαι εἶναι ὑψηλαί καί κατ' ἀναλογίαν αἱ θερμικαί ἀπώλειαι εἶναι μεγάλαι. Ἔχει ὑπολογισθῆ, ὅτι διά τῶν θερμικῶν ἀπωλειῶν ἀπό μίαν ὀροφήν 1.000 τετρ. μ. βιομηχανικοῦ κτιρίου καί κατά τήν περίοδον τοῦ χειμῶνος θά λδύνατο νά περιέλθουν εἰς βράσιν 4.500.000, λίτρες ὕδατος.

Πέραν ὅμως τῶν προβλημάτων τά ὁποῖα δημιουργοῦν εἰς τήν ζωήν μας οἱ παράγοντες θερμότης καί ψῦχος, ὁ θόρυβος σύν τῷ χρόνῳ τείνει νά ἀποτελέσῃ τόν πλέον ὀσβαρόν παράγοντα διαταράξεως τῆς ὁμαλῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ συνεχής αὔξησις τοῦ θορύβου εἰς τάς πόλεις προτρέχει τῶν ἐξελίξεως τῆς συγχρόνου τεχνικῆς εἰς τάς οἰκοδομάς. Ὑπάρχει βεβαίως ἕνα ὁριον ἐντάσεως θορύβου πέραν τοῦ ὁποίου αἱ συνέπειαι διά τόν ὀργανισμόν μας, ὡς δέκτου, εἶναι λίαν δυσάρεστοι. Αἱ ἐντάσεις, εἰς τάς ὁποίας δύναται ὁ ἄνθρωπος νά δεχθῆ φυσιολογικῶς καί εἰς ὡριαμένας συχνότητας τόν θόρυβον, κυμαίνονται κατά μέσον ὅρον ἀπό 50 —90 DB (ὅπου DB μονάς μετρήσεως τῆς ἐντάσεως τοῦ ἤχου). Οἱ ἰσχυροί καί πέραν τοῦ προαναφερθέντος ὁρίου θόρυβοι ἐπιδροῦν διττῶς ἐπί τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι φυσιολογικῶς καί ψυχολογικῶς.

Κατασκευές χωρίς μόνωσιν

Αἱ διάφοροι κοινωνικαί ἀνάγκαι, ὡς π.χ. ἡ ὄρεξις, ὁ φωτισμός, ἡ συγκοινωνία κλπ. ὠδήγησαν τούς ἀνθρώπους τῶν πόλεων εἰς τήν κατασκευήν πολυωρόφων κατοικιῶν, εἰς τάς ὁποίας τό πρόβλημα τῆς ἐξοικονομήσεως χώρου ἔχει λυθῆ εἰς βάρος ἐξ ὁλοκλήρου τῆς κατασκευῆς. Οὕτω τό πάχος τῶν ἐξωτερικῶν καί διαχωριστικῶν τοίχων, ὅσον καί τό μπετόν ἔχει μειωθῆ εἰς τό ἐλάχιστον.

Εἰς τήν χώραν μας, ἐν ἀντιθέσει πρός τήν λοιπήν Εὐρώπην εἰς τήν ὁποίαν παραλλήλως πρός τάς ἐλαφράς κατασκευάς διά τῆς χρησιμοποιήσεως καταλλήλων ἀνοαπορροφητικῶν ὑλικῶν προστατεύουν τούς κατοίκους ἐκ τῶν θορύβων, δίδεται μεγαλυτέρα σημασία εἰς τήν ἐμφάνισιν τῶν κτιρίων καί ἀγνοεῖται σχεδόν παντελῶς ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος "ἡσυχία» διά τούς εἰς ταῦτα διαβιοῦντας.

Ἡ συνεχής ἐλάττωσις τοῦ πάχους καί τοῦ βάρους τόσον τῶν τοίχων, ὅσον καί τῆς ὀροφῆς, ἐνεκα τῆς μεγάλης ἠχοπερατότητος, μᾶς ὑποχρεώνουν διαρκῶς εἰς τό νά ὑπομένωμεν τούς θορύβους τῶν συγκατοίκων μας καί νά καθιστάμεθα ἀκούσιοι συνεταῖροι εἰς τά ψυχικά των. Ὅλοι μας ἀνεξαιρέτως πλέον γνωρίζομεν πόσον εὔκολα μεταδίδεται ὁ θόρυβος εἰς τάς οἰκοδομάς ἐκ μπετόν.

Δυνάμεθα ὅμως νά ἀποφύγωμεν τήν μετάδοσιν τοῦ θορύβου μέσω τῶν διαχωριστικῶν τοίχων ἤ τῶν πατωμάτων, τοποθετοῦντες ἕνα ἐλαστικόν ἠχοαπορροφητικόν ὑλικόν, ὡς εἶναι τό ὑαλόμαλον.

Καί εἰς μέν τούς διαχωριστικούς τοίχους ἡ τοποθέτησις τοῦ μονωτικοῦ ὑλικοῦ αὐξάνει τήν ἀκομονωτικήν ἀξίαν αὐτῶν, εἰς δέ τά πατώματα, διά τῆς παρεισδύσεως τοῦ μονωτικοῦ ὑλικοῦ καί κατ' ἀκολουθίαν σκηματισμοῦ κοιλωμάτων μετρίου, ὁ ἐκ τοῦ βαδίσματος καί τῶν ἐν γένει μετακινήσεων παραγόμενος θόρυβος μειοῦται εἰς τό ἐλάχιστον.

Ὅς προανέφερα, εἰς τήν Εὐρώπην τά ἐν λόγῳ προβλήματα ἐμελετήθησαν καί ἐλύθησαν ἐγκαίρως τόσον διά τοῦ καταλλήλου διαφωτισμοῦ τῶν λαῶν, ὅσον παραλλήλως καί διά τῆς θεσπίσεως σχετικῶν διατάξεων εἰς τούς κατά χώραν ἀντιστοίχους οἰκοδομικούς κανονισμούς, ὅπερ καί τό σπουδαιότερον.

Διά τοῦ νέου θεσπισθέντος Γενικοῦ Οἰκοδομικοῦ Κανονισμοῦ εἰς τήν χώραν μας αἱ ἀντιθορυβικαί μονώσεις ἔστω καί μερικῶς ἔχουν ἐπιλυθῆ. Δέν ἀναφέρονται ὅμως τά ἐλάχιστα ὅρια θερμικῆς μονώσεως ἐξωτερικῶν τοίχων καί ταρατσῶν.

Ὑφίστανται βεβαίως ἐν ἰσχύι σχετικά διατάγματα ἀπό τάς 13. 3.1956, τά ὁποῖα ὅμως παρουσιάζουν μεγάλας ἐλλείψεις, καί δέν ἀνταποκρίνονται εἰς τά δεδομένα τῆς σήμερον.

Θέλω ἐπίσης νά τονίσω, ὅτι ἡ πρόβλεψις θερμικῆς μονώσεως ἔχει ἐξαιρετικήν σημασίαν διά τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν.

Ἐάν βεβαίως διά τῶν νέων διατάξεων, ἡ μόνωσις τῶν οἰκοδομῶν κατοπτή συνείθους καί ὑποχρέωσις, τότε δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οἱ διαβιοῦντες εἰς τάς οἰκοδομάς ταύτας θά ἐργάζωνται καί θά ἀναπαύωνται ὑπό καλυτέρας συνθήκας, ἐνῶ παραλλήλως δέν θά καταναλώνωνται πνευματικῶς καί δέν θά ἀντιμετωπίζωμεν ἐκ τοῦ λόγου τούτου διαταραχάς τοῦ νευρικοῦ των συστήματος.

Τὰ ὑλικὰ ἀπορριμμάτων

Συνέχεια ἀπό τή 41 σελ.

ιωνικές, οἰκονομικές, τεχνικές) προδιαγράφουν εὐοίωνες προοπτικές γιά προχωρημένα ὑλικά καί μεθόδους;

— Ὑποθέτω ὅτι θά χρειασθοῦν κίνητρα φορολογικά καί δασμολογικά, κίνητρα ὀργανωτικά πού νά εὐνοήσουν τέτοιες λύσεις καί ἐφαρμογές. Ἤδη, χωρίς κίνητρα, ἡ προκατασκευή ἔχει σημειώσει κάποια πρόοδο στή χώρα.

—Μά, εἶναι, ἄραγε, μόνο πρόβλημα κινήτρων; Μόνο μέ φορολογικά κίνητρα θά δεῖξη ἡ ἀρχιτεκτονική νά χρησιμοποιήση καινοτόμες μεθόδους συνθέσεως τοῦ χώρου, καινούργια ὑλικά, καινούργιες ἰδέες γενικώτερα; Γιά μιά τέτοια πορεία προαπαιτοῦνται οὐσιαστικώτερα πράγματα.

— Παιδεία, ὄχι μέ τήν ἔννοια τοῦ σχολείου, ἀλλά τῆς ἐνημερώσεως. Μόνο, τότε, θά μποροῦμε ἴσως νά πείσουμε τόν ἄνθρωπο νά θυσιάσῃ τό ἀτομικό του συμφέρον στό γενικώτερο, πού θά ὠφεληθῆ ἀπό μιά πρόοδο.

—"Αν θελήσουμε νά εἰδικεύσουμε τό πρόβλημα στήν χώρα μας, θάρρετε νά τοῦμε ὅτι δέν ἦταν ἡ Ἐλλειψη κινήτρων τοῦ δέν ἐύνόησε τήν χρησιμοποίηση καινούργιων μεθόδων στίς κατασκευές, νέων ὑλικῶν. Ἔτσι ὥστε τό ἀρχιτεκτονικό ἔργο νά βρῆ μιά καλύτερα λύση. Καί μή ξεχνᾶμε τό συντηρητισμό τῆς καταναλώσεως καί τήν ἀδυναμία τοῦ ἀρχιτέκτονα νά «ξεπλέξῃ».

— Ὄχι, κάθε ἄλλο. Τέτοια πράγμα δέν ὑπάρχει. Εἶναι θέμα οἰκονομικῆς δομῆς. Εἰδικώτερα, στήν Ἑλλάδα φταίει τό γεγονός ὅτι πάντα εἴχαμε φτηνό ἐργατικό παράγοντα.

—Προφανῶς δέν ἀποδείχασθε οὔτε τήν ἄτοφη ὅτι ὁ "Ἕλληνας ἀρχιτέκτονας δέσμιος ἑνός ταλλόλογου μηχανισμοῦ ἐμπορικοποιήσεως, στάθηκε ἀδύνατο νά σκεφθῆ, μελετήση ἤ ἔστω ἐφαρμόση τήν καινούργια τεχνολογία στή δουλειά του.

— Βεβαια δέν συμφωνῶ. Τουλάχιστο στόν θεωρητικό τομέα. Δέν εἶναι λίγοι οἱ "Ἕλληνες ἀρχιτέκτονες πού ἔχουν ἐρευνήσει π.χ. θέματα προπαρασκευῆς ἤ ἀξιοποιήσεως τῶν ὑλικῶν ἔτσι ὥστε τό ἀποτέλεσμα νά θελτιστοποιήση τή σχέση ἔργου, ἀπόδοση. Ἀλλά τό πρόβλημα εἶναι γενικώτερο. Πρῶτα — πρῶτα δέν διαθέτουμε ἐδῶ προωθημένα τεχνολογικά μέσα καί δεύτερο ἡ οἰκονομική δομή τῆς κοινωνίας μας δέν εἶναι συντελεστής ἐξπλόαεως» τέτοιας προόδου.

Ἡ συζήτηση φτάνει στό μέλλον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί ὁ Τ. Χ. Ζενέτος ὑποστηρίζει ὅτι μελλοντικά δέν θά ὑπάρχη ἀρχιτεκτονική μέ τήν σημερινή ἔννοια. Θά ὑπάρχη ἕνα εἶδος Design ἐπί μέρους στοιχείων (Components) καί ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος θά σχεδιάζη τό περιβάλλον του, βάσει τῶν δυνατοτήτων πού θά τοῦ προσφέρη ὁ Designer, ὁ ἀρχιτέκτονας τοῦ μέλλοντος.

—Εἶναι δυνατόν νά προφτεύουμε τέτοιες ἐξελίξεις γιά τή χώρα μας, ὅταν, συγκεκριμένα γιά τήν ἀρχιτεκτονική, ἔχουμε σοφῆ τήν εἰκόνα τοῦ σύγχρονου "Ἕλληνα καταναλωτή περιβάλλοντος, ἔτσι καθώς τόν διαμόρφωσαν ἐξωτερικές πάντοτε ἐπιρροές;

— "Αν γυρίσουμε στό παρελθόν, θά δοῦμε ὅτι ὁ "Ἕλληνας ἦξερε παλιότερα νά συνθέτη τό χῶρο του μέ εὐαισθησία καί σοφία. Αὐτό μαρτυράει ὁλοκληρη ἡ παραδοσιακή ἑλληνική ἀρχιτεκτονική. "Αλλοι παράγοντες τοῦ κατέστρεψαν αὐτές τίς ἀρετές. Ἡ ἠπροδοσία» τοῦ ἀφαίρεσε τόν αὐθορμητισμό. Ἡ δέ διαφώνιση τοῦ ἐπέβαλε μή ἐνδογενεῖς ἀξίες.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ Α.Ε.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 31ης ΜΑΪΟΥ 1974 (εἰς δραχμάς)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ			ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ		
Διαθέσιμα,			Καθαρά περιουσία		
Καταθέσεις παρά Τραπέζαις	62.548.755,80		Λειτουργικόν κεφάλαιον	450.000.000.—	
Ἔντοκα γραμμάτια Δημοσίου	150.000.000.—		Ἀποθεματικόν ἐκδόσεως μετοχῶν ὑφ/δρτων	386.550.—	
Ταμεῖον καί ἐπιταγαί εἰσπρακτέαι	8.377.235,30	220.925.991,10	Τακτικόν ἀποθεματικόν	24.430.000.—	
		4.664.437.038,90	Ἔκτακτον ἀποθεματικόν	8.850.000.—	
Δάνεια μέσης καί μακρᾶς διαρκείας			Εἰδικόν ἀποθεματικόν ὑπερεξίας χρεογράφων (ἄν. 148)67 ἄρθ. 10 § 3)	152.151.713,10	
Ἐπενδύσεις εἰς χρεόγραφα,			Ὑπόλοιπον κερδῶν εἰς νέον	32.458,40	635.850.721,50
Μετοχαί Α.Ε.	677.201.567,20				
Μ ε τ ο χ ή: Ὀφειλόμεναι δόσεις	10.014.000.—		Προβλέψεις,		
	667.187.567,20		Δι' ἀποτίμησιν στοιχείων ἐνεργητικοῦ	190.770.000.—	
Ὁμολογίαι δανείων ἐθνικῶν καί ξενικῶν ἐπιχειρήσεων	20.000.000.—		Λοιπαί	14.346.000.—	205.116.000.—
Ὁμολογίαι δανείων Α.Ε.	271.962.400.—				
Μερίδια Ἀμοιβαίων Κεφαλαίων	25.000.000.—	984.149.967,20	Τράπεζαι, λ/σμοί χρηματοδοτήσεων		3.927.632.846,90
			Ὁμολογιακά δάνεια		1.115.000.000.—
Πάγια στοιχεία,			Καταθέσεις		
Ἀκίνητα, ἔπιπλα καί σκεύη,	47.835.935,50		Προσωρινοί λ/σμοί πιστωτικοί		164.026.888,70
χρηματ/ριακόν κλν.	2.870.400.—	44.965.535,50	Λοιποί λ/σμοί παθητικοῦ		195.259.042,40
Μ ε τ ο χ ή: Ἀποσβέσεις					6.242.885.499,50
Προσωρινοί λ/σμοί χρεωστικοί		181.107.235,80			
Λοιποί λ/σμοί ἐνεργητικοῦ		147.299.731.—			
		6.242.885.499,50			
Λ/σμοί τάξεως χρεωστικοί,			Λ/σμοί τάξεως πιστωτικοί,		
Ἐγγυήσεις χρηματ/σεις	1.191.276.300.—		Διαταγαί ἐπί χρεογράφων	1.191.276.300.—	
Πιστώσεις πρός ἀπόληψιν	685.831.183,50		Τράπεζαι, ἐνερ. πιστώσεις	685.831.183,50	
Λοιποί	82.848.891,30	1.959.956.374,80	Λοιποί	82.848.891,30	1.959.956.374,80
		8.202.841.874,30			8.202.841.874,30

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14ῃ Ἰουνίου 1974

Ὁ Διευθύνων σύμβουλος
Γ. Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ὁ Προϊστάμενος τοῦ Λογιστηρίου
Ν. Ι. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

Τος 49ον — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 1107 ΑΘΗΝΑΙ 24 Ἰουλίου 1975 — ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 10

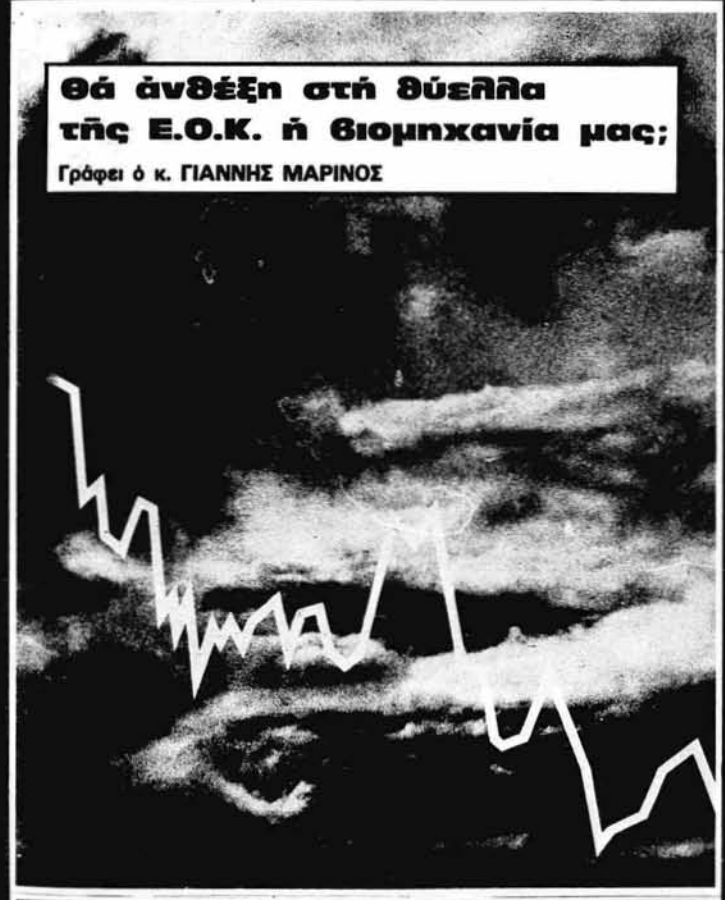

Θά ἀνθέξη στή θύελλα τῆς Ε.Ο.Κ. ἡ βιομηχανία μας;

Γράφει ὁ κ. ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

ΤΟ «ΜΕΤΡΟ» ΔΕΝ ΛΥΝΕΙ ΤΟ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ!

Ὑποστηρίζει σέ ἀναλυτική μελέτη του ὁ ἀρχιτέκτονας - πολεοδόμος κ. Τ. ΖΕΝΕΤΟΣ

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ ΣΗΜΕΡΑ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τοῦ καθηγητοῦ ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΓΚΟΥ

✸

ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΑΣ Η ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ.

Τοῦ κ. ΣΠΥΡΟΥ ΖΗΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

✸

ΠΕΡΝΑΜΕ Ἢ ΙΣΩΣ ΠΕΡΑΣΑΜΕ ΤΗ ΧΕΙΡΟΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Φρονεῖ ὁ ΝΤ. ΡΟΚΦΕΛΛΕΡ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τοῦ Δρος ΓΙΑΝΝΗ ΤΖΩΑΝΝΟΥ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Έτος 49ον—Περίοδος Β', 24 Ἰουλίου 1975

Ἀριθμ. Φ. 1107 — Τιμή Τεύχους Δρχ. 10

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ Α.Ε.
ΕΔΡΑ: Χρήστου Λαδᾶ 3 — Ἀθῆναι
ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Κολοκοτρώνη 8 — Ἀθῆναι
ΤΗΛΕΦ.: 3230.221-23, 3237.283-86 & 3230.546-49

ΕΚΔΟΤΗΣ — Δ/ΝΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ
Κοντζιαδῶν 2, Ἀκτή Θεμιστοκλέους, Φρεαττύς, (Πειραιεύς)

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΣΑΠΟΓΑΣ
Ἁγίου Ἀνδρέου 1 (Νέα Σμύρνη)

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΑΝΔΡΕΑΣ Β. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ἡλία Ζερδοῦ 93, ΑΘΗΝΑΙ. Ἐκτύπωση ὄφσετ: ΔΙΟΝ. ΔΕΣΥΛΛΑΣ, Κλείτορος 23, ΑΘΗΝΑΙ

Περιεχόμενα

— Τό οἰκονομικό καλειδοσκόπιο. Τοῦ κ. ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΝΔΑΝΟΥ 5
— Τέλος τοῦ διφηφίου πληθωρισμοῦ στόν Ο.Ο.Σ.Α; 7
— Περνᾶμε ἤ ἴσως περάσαμε κιόλας τήν χειρότερη περίοδο τῆς κρίσεως. Συνέντευξη μέ τόν κ. ΝΤ. ΡΟΚΦΕΛΛΕΡ 9
— Γενική κινητοποίηση γιά νά συγκρατηθῆ ἡ κυπριακή οἰκονομία. Τοῦ κ. ΕΛ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ 10
— Ὅπως ἔγινε ἡ μεταπολεμική ἐκβιομηχάνιση αὔξησε τόν βαθμό ἐξαρτήσεως τῆς οἰκονομίας μας. Τοῦ κ. Τ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ 11
— Ἡ ἑλληνική φαρμακοβιομηχανία προχωρεῖ ἱκανοποιητικά, ἀλλά «μέ δεμένα τά χέρια». Συνέντευξη μέ τόν κ. Ν. ΜΠΑΛΑΝΟ 14
— Τί ἀκριβῶς σημαίνει γιά τήν ἑλληνική οἰκονομία ἡ ἔνταξη στήν Ε.Ο.Κ. Τοῦ κ. ΣΠ. ΖΗΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ 15
— 4.000 ἐπιμελητές καί βοηθοί ἀναγωνίζονται γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς ἀνώτατης παιδείας 16
— Ἡ εὐημερία μου ἐξαρτᾶται ἀπό τήν εὐημερία σου. Τοῦ κ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 17
— Ἡ ὀργάνωση ὡς παράγων τῆς τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως. Τοῦ κ. Κ. ΤΟΜΟΠΟΥΛΟΥ 18
— Ἡ οἰκονομική σάν ἐπιστήμη σήμερα. Τοῦ κ. ΣΠ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ 19
— Δολλάριο: "Ἕνας εὔρωστος ἀσθενής πού ἀρρωσταίνει τούς ἄλλους 21
— Τό «Μετρό δέν λύνει κανένα πρόβλημα!». Τοῦ κ. ΤΑΚΗ ΖΕΝΕΤΟΥ ... 22
— Τά ἀντιοικονομικά τοῦ ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΟΥ 25
— Τά σιτικά μέτρα συντηροῦν τόν ἀπαράδεκτο παρασιτισμό στό κύκλωμα «σῖτος - ἄλευρα - ἄρτος». Τοῦ κ. ΛΑΖ. ΑΡΣΕΝΙΟΥ 26
— Ἡ Βουλή συζητεῖ οἰκονομικά. Τοῦ κ. Γ. Κ. ΤΣΑΠΟΓΑ 27
— Διάλογος μέ τούς ἀναγνῶστες μας 28
— Ναυτιλιακές προοπτικές. Τοῦ κ. Π. ΛΙΝΑΡΔΟΥ 30
— Οἱ 'Οργανισμοί Κοινῆς Ὠφελείας. Τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΤΖΩΑΝΝΟΥ 31
— Ράλλυ 'Ακρόπολις. Τοῦ κ. Κ. Γ. ΤΣΑΠΟΓΑ 32
— Ἡ «Ὀλυμπιακή» περιέρχεται στό Δημόσιο μέ τούς δυσμενέστερους ὅρους 33
— Δέν ὑπάρχει θέμα ἰδιαίτερης προστασίας τῆς καλλιέργειας τῶν καπνῶν «Μπέρλεϊ». Τοῦ κ. ΝΙΚΟΥ ΡΟΥΣΣΗ 34
— Τό πρόγραμμα χρηματοδοτήσεως τῆς στέγης καί ἡ κτηματαγορά. Τοῦ κ. ΣΤ. ΔΡΟΣΟΥ 35
— Οἱ ἐπιπτώσεις καί τά παράπονα τῆς Α.Γ.Ε.Τ. 36
— Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρόδου 37
— Διάφορα ἐπιχειρηματικά 38

Συνδρομαί

	Δρχ.
Ἐτησία ἐσωτερικοῦ	580
Διά φοιτητάς ἐσωτερικοῦ	420
Διά Δημοσίους Ὀργανισμούς, Τραπέζας	1.000
Διά 'Ανωνύμους Ἑταιρίας	800
Ἐτησία ἐξωτερικοῦ (διά κοινοῦ Ταχυδρομείου)	750
Ἐξωτερικοῦ 'Αεροπορικῶς διά χώρας Εὐρώπης ...	1.000

Μετά τήν αἴτηση ἐντάξεως στήν ΕΟΚ

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΧΩΡΙΣ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕΙΧΗ;

Τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΝΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΣΩΡΤΣΙΛ «μπορεῖς νά προβλέπῃς πρός τό μέλλον μόνο σ' ὅση ἔκταση μπορεῖς νά κυττάζῃς πρός τά πίσω». Πράσφατα μᾶς εἶπε ἐδῶ ἕνας Γιαπωνέζος ἐπισκέπτης μας πώς «μιά ματιά δέ πρός τά πίσω, ἕνα πίσω πού ξεκινάει τό 1962 καί φθάνει μέχρι σήμερα μᾶς πληροφορεῖ πώς δέν κάναμε σχεδόν τίποτα γιά νά προσαρμοσθοῦμε στήν πρόκληση καί τίς ἀπαιτήσεις, ἀλλά καί τίς εὐκαιρίες πού μᾶς παρεῖχε ἡ σύνδεση τῆς Ἑλλάδας μέ τήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα. Καί σήμερα, 13 χρόνια μετά, ξεκινᾶμε γιά νά ἐνταχθοῦμε στήν Ε.Ο.Κ. παραβλέποντας αὐτό τό τίποτα, κι ἔτσι στήν οὐσία συνεχίζοντάς το.

Ἄς ἀναφερθοῦμε σήμερα στό ἐπίμαχο καί ἀμφιλεγόμενο θέμα τῆς βιομηχανίας. Τί θά ἀπογίνῃ ἡ ἑλληνική μεταποιητική δραστηριότητα, ὅταν ἀπογυμνωθῇ ἀπό τά δασμολογικά τείχη καί τό προτιμησιακό καθεστώς, πού τήν προστατεύουν καί τήν ὑποβοηθοῦν σήμερα; Αὐτό εἶναι τό μεγάλο ἐρώτημα καί τό καίριο πρόβλημα. Ἄν δέν ὑπῆρχε αὐτό ποιός θά διανοοῦνταν νά συζητήσῃ τή σκοπιμότητα καί τά ποικίλα ἄλλα ὀφέλη, πού ἀναμφίβολα θά ἐξασφαλίσῃ στήν ἑλληνική οἰκονομία ἡ ἔνταξή της σ' ἕνα εὐρύτερο καί ἀπό κάθε πλευρά πιό προηγμένο χῶρο;

Ὅταν ξεκινήσαμε μέ τή σύνδεση δέν εἴχαμε μελετήσει πολλά πράγματα (οὔτε ἦταν ἄλλωστε καί τόσο εὔκολο τότε) καί δέν ἔξραμε τί πρόκειται ἀκριβῶς νά συμβῇ. Ὅμως ἡ μεταβατική περίοδος τῶν 22 χρόνων μᾶς ἐξασφάλιζε —πιστεύαμε— ἐπαρκῆ χρόνο γιά νά δοῦμε μέ ἄνεση τίς ἐνδεχόμενες ἐπιπτώσεις καί νά πάρουμε τά κατάλληλα μέτρα προλήψεως τοῦ κακοῦ καί προσαρμογῆς στίς νέες συνθῆκες.

Ἡ εὐκαιρία αὐτή χάθηκε μέ τήν παρεμβολή τῆς «ἐθνοσωτήριας» δικτατορίας. Ὅμως τώρα πού ἔχουμε δημοκρατία, καί ξεκινοῦμε γιά τό νέο ἐγχείρημα, ἀκόμα πιό τολμηρό ἀπό τή σύνδεση —ἀλλά κι ἀπόλυτα πιό ἀναγκαῖο ὅπως ἐξηγήσαμε στά προηγούμενα ἄρθρα μας— τί ἀκριβῶς προβλέπουμε πώς θά συμβῇ στήν ἑλληνική βιομηχανία καί πῶς σκεφτόμαστε νά ἀντιμετωπίσουμε τά σχετικά προβλήματα; Μέ ὅλο τό ἄγχος καί τίς ἀνησυχίες πού προκαλεῖ ἡ διαπίστωση θά πρέπει νά τονίσω, πώς κανένας ἀπολύτως ἁρμόδιος, καμμιά ὑπηρεσία, κανένα κέντρο μελετῶν, οὔτε κἄν ὁ πιό εὐέλικτος καί ὄμεσα ἐνδιαφερόμενος Σύνδεσμος Ἑλλήνων Βιομηχάνων ἔχουν κάμει ὁποιαδήποτε ἔρευνα ἤ μελέτη γύρω ἀπό τό θέμα αὐτό. Μπαίνουμε στήν Ε.Ο.Κ. μέ τήν αἰσιοδοξία πού δημιουργοῦν οἱ καλλιεπεῖς γενικότητες καί τήν ἀμεριμνησία τῆς Κοκκινοσκουφίτσας, πού ἐλάχιστα πράγματα ἤξερε γιά τό λύκο.

◆

Στήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν δύο βασικές σχολές γύρω ἀπό τό θέμα τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ πρώτη (καί ἐπικρατοῦσα) ὑποστηρίζει τήν ἔνταξη στήν Κοινότητα, πιστεύοντας πώς παρ' ὅλα τά θύματα πού θά ὑπόρξουν, ὅπως καί σέ κάθε προσχώρηση σέ μιά προηγμένη τεχνολογική καινοτομία (λ.χ. ἀτμοπλοΐα ἀντί ἱστιοπλοΐας), ἡ γενική πρόοδος εἶναι βέβαιη, οὐσιῶδης καί ἱκανή νά ἀπορροφήσῃ τίς περιστασιακές, μή βαρύνουσες σέ σύγκριση πρός τό σύνολο καί ἀναπόφευκτες ζημιές. Πιστεύει ἀκόμα ἡ σχολή αὐτή πώς ἡ ἔνταξη εἶναι ἕνας τρόπος ἐκβιασμοῦ στήν προσαρμογή πρός τίς νέες συνθῆκες. Θά λειτουργήσῃ ἕνα εἶδος ἐναντίκτου αὐτοσυντηρήσεως.

Ἡ ἀπαισιόδοξη σχολή τά θλέπει ὅλα μαῦρα. Βάζομε —πιστεύουν— τήν οἰκονομία μας στό στόμα τοῦ λύκου, αὐτοκαταδικαζόμαστε σέ παραγωγικό μαρασμό καί θά μετατραποῦμε σέ ὑπηρέτες τῶν ξένων μονοπωλίων καί τῶν πολυεθνικῶν ἐπιχειρήσεων πού θά εἰσβάλουν ἀκάθεκτες στήν ἑλληνική ἀγορά καί δέν θά ἀφήσουν τίποτα ἑλληνικό ὄρθιο.

Ἔχομε τή γνώμη πώς καί οἱ δυό σχολές ὑπερβάλλουν κι ἴσως ἀκόμα σέ κάποια ἔκταση ἀνευθυνολογοῦν. Ἡ πρώτη γιατί ἀπό τήν προχειρότητα πού χαρακτηρίζει ἀκρῶς ἑλληνική ἐκδήλωση καί τήν ὑπερβολική αἰσιοδοξία πού καλλιεργεῖ ὁ συναρπαστικός μῦθος τοῦ ἀσυναγώνιστου ἑλληνικοῦ δαιμονίου ἀφήνεται στήν μαγεία τῆς ὠραιολογίας, ἀρκούμενη στό δός ἡμῖν σήμερον καί γιά αὔριο ἔχει ὁ Θεός. Ἡ δεύτερη σχολή, κινούμενη κατά κανόνα (ἐκτός ἀπό μερικές φωνεῖνες καί τίς πιό ἀξιοσέβαστες καί ἀξιοπρόσεκτες ἐξαιρέσεις) ἀπό πολιτικές σκοπιμότητες προσποᾶσαι ἐπιδοξεῖς ἀπό πολιτικές σκοπιμότητες προσποᾶσαι νά ἀποδεῖξῃ πώς ὅλα θά πάνε κατά κρημνῶν. Ἀναζητεῖ ὄχι τόσο τήν ἀντικειμενική ἀλήθεια ἀλλά μόνο τίς σκοτεινές της πλευρές. Ἔχει ἀναγάγει σέ ἕνα τρομερό φόβητρο τήν εἰσβολή καί τή λεηλασία τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἀπό τά καραδοκοῦντα ἔξω ἀπό τά ἑλληνικά δασμολογικά σύνορα μονοπώλια. Καί δέν ἔχει προσέξει πώς τά μονοπώλια αὐτά, ἀπό πολύ καιρό σιγά-σιγά καί χωρίς θρυχθμους καί ἠχοτρότειες ἐπιδείξεις ἔχουν μπῆ μέσα στήν ἑλληνική ἀγορά, ἔχουν στρογγυλοκαθήσει στό φτωχικό τραπέζι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί ντυμένες τήν ἐθνική φορεσιά τῆς ἑλληνικῆς ἀνώνυμης ἑταιρίας τρῶνε ἀθόρυβα τοῦ καλοῦ καιροῦ. Μοῦ κάνει κατάπληξη, πώς ἐνῶ τήν ἔξρουμε καί τήν ζοῦμε καθημερινά αὐτή τήν πραγματικότητα, ὁραματιζόμαστε ταυτόχρονα ἕνα τρομερό Ἀννίβα πρό τῶν πυλῶν καί καλούμεθα νά κονταροχτυπηθοῦμε πάνω στά μεσαιωνικά δασμολογικά μας τείχη μέ ἀκόντια καί βέλη. "Ἄν ἦταν ἀπ' ἔξω ὁ Ἀννίβας θά μᾶς ἀπαντοῦσε μέ πολυβόλα καί ρουκέττες. Βρίσκεται ἤδη μέσα ἀπό τά τείχη καί τρώει κάθε βράδυ μαζί μας στίς ψαροταβέρνες. Εἴτε εἴμαστε, εἴτε δέν εἴμαστε στήν Κοινή Ἀγορά αὐτόν δέν τόν παλυαπασχολεῖ. Τί ἐμπόδιασε τόχα τήν κατάκτηση τῆς Ε.Ο.Κ. ἀπό τίς ἀμερικανικές πολυεθνικές ἑταιρίες; Τό ἐνιαῖο ἐξωτερικό δασμολόγιό της. Ἐπεξεργάσθηκε μέ τήν τεχνική τῆς δημιουργίας ἐπιχειρήσεων στό εὐρωπαϊκό ἔδαφος, μέ τήν μεγάλη φόρμπρικα τῶν τερασττων ἐλλειμμάτων τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν καί μέ τό πρόσφατο (τριῶντεσσάρων ἐτῶν ὑπόθεση) συναρπαστικό καινοφανές παιγνίδι τῆς συνεχοῦς ὑποτιμήσεως τοῦ δολλαρίου, πού ἀποδείχθηκε τό πασπαρτοῦ καί τῆς πιό καλά διπλαμπαρωμένης εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς.

Πάντως, χωρίς δισταγμό εἴμαι ὑπέρ τῆς τεχνικῆς καί μεθοδολογίας τῆς σχολῆς τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐντάξεως στήν Ε.Ο.Κ. Γιατί προκειμένου νά ἀποδεῖξουν τά δεινά πού μᾶς περιμένουν ἐργάζονται φιλότιμα, συγκεντρώνουν στοιχεῖα καί θεμελιώνουν τά ἀποδεικτικό ὑλικό πάνω ἀπό ὁποῖο, ἐνῶ ἐκεῖνοι προσποιοῦν νά στηρίξουν τίς ἀπόψεις τους, ἄνετα καί ἐπωφελῶς μποροῦν νά ξεκινήσουν ἡ κυβερνητική πολιτική γιά νά ἀμυνθῇ ἀπέναντι στίς θέβαιες ἀντιδράσεις καί νά προσαρμοσθῇ στίς νέες συνθῆκες, ὥστε νά θεμελίωση καί παγίωση μέ ἔργα καί θεσμούς τήν σέ γενικές γραμμές δικαιολογημένη αἰσιοδοξία τῆς ἀπό τήν ἔνταξη στήν Ε.Ο.Κ.

◆

Θά πρέπει νά σημειώσω ὅτι καί οἱ δύο αὐτές σχολές ἔχουν ὀπαδούς στίς τάξεις τῶν Ἑλλήνων βιομηχάνων. Θεωρητικά θά ἔπρεπε οἱ τελευταῖοι, χωρίς οὐσιώδεις ἐξαιρέσεις, νά εἶναι σήμερα ἀντίθετοι πρός κάθε ἰδέα ἐπιταχύνσεως τοῦ δασμολογικοῦ μας ἀφοπλισμοῦ καί τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐντάξεως στήν ἀνοικτή ἀγορά τῶν Ἐννέα. Καί θά ἦταν φυσική ἡ θέση αὐτή, ἀφοῦ σήμερα, ἐνῶ ἐκεῖνοι μποροῦν νά ἐξάγουν χωρίς κανέναν ἀπολύτως δασμό καί περιορισμό στήν Κοινοτική ἀγορά τά βιομηχανικά τους προϊόντα, ταυτόχρονα προστατεύονται στήν ἐγχώρια ἀγορά, στήν ὁποία κατά κανόνα κυρίως στηρίζονται, μέ ἀξιόλογη δασμολογική προστασία καί μέ τίς ποικίλες διατάξεις προτιμήσεως τῶν ἑλληνικῶν ἐναντι τῶν ὁμοειδῶν ξένων προϊόντων.

Οἱ αἰσιόδοξοι βιομήχανοι ἀνήκουν στούς κλάδους ἐκείνους, πού πιστεύεται πώς θά μποροῦσαν νά ἀνξεξουν καί νά συνεχίσουν τήν ἀνοδική πορεία τους καί μέσα στήν Ε.Ο.Κ. Ἀφοῦ βλέπουν πώς ἡ Κυβέρνηση καί ἡ πλειοψηφία τοῦ πολιτικοῦ κόσμου γενικώτερα εἶναι ὑπέρ τῆς ἐντάξεως, ὄχι μόνο γιά οἰκονομικούς λόγους, συντάσσονται μέ τήν πρωτοβουλία καί συμβάλλουν κι ἐκεῖνοι στήν τόνωση τῆς σχετικῆς αἰσιοδοξίας. Μιά φανερά ἀντίθετη θέση τοῦ Συνδέσμου Βιομηχάνων θά τόν ἔφερνε ἀσκοπα ἀντιμέτωπο πρός τήν Κυβέρνηση. Συμπλέει λοιπόν πρός τήν πολιτική αὐτή, ἀλλά —ὑποθέτω— δέν θά παραλείπῃ παρασκηνιακά νά ἐπισύρῃ τήν προσοχή τῶν ἁρμοδίων στά προβλήματα καί στούς κινδύνους.

Οἱ ἀπαισιόδοξοι βιομήχανοι εἶναι ἀριθμητικά οἱ περισσότεροι —νομίζω. Κι αὐτό εἶναι λογικό ἀφοῦ τό λιλλιπούτειο μέγεθος κυριαρχεῖ στό χῶρο τῆς ἑλληνικῆς μεταποιήσεως. Αὐτοί ἔξρουν πολύ καλά — γιατί εἶναι σέ πολλές περιπτώσεις θέμα ἁπλῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς — πώς ἡ κατάργηση τῆς δασμολογικῆς τους προστασίας σημαίνει μέ θεβαιότητα σχεδόν τό μαρασμό καί τόν ἀργό θάνατο τῆς ἐπιχειρήσεώς τους.

Ποιοί εἶναι οἱ μέν καί ποιοί εἶναι οἱ δέ; Νά ἕνα καίριο ἐρώτημα στό ὁποῖο μάταια προσπαθῶ νά πάρω ὑπεύθυνη καί ἀναλυτική ἀπάντηση. Δυστυχῶς —τό εἶπα καί στήν ἀρχή, τό τονίζω καί πάλι— κανείς δέν ἔχει μελετήσει τό θέμα. Κανείς δέν ἔξρει!

Θά ἀποταλμῶσα νά κάνω ἐγώ μερικές παρακινδυνευμένες ἐκτιμήσεις, πού κι ἄν ἀκόμα εἶναι ἐκτός πραγματικότητας θά δώσουν ἔτσι τήν εὐκαιρία γιά ἕνα

→

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Τό «μετρό» δέν λύνει κανένα

Ἀντίθετα θά ἐπιταχύνη τόν ὑδροκεφαλισμό τῆς πρωτεύουσας, θά ἀντιπρ… ἀνάπτυξη καί θά ἐπιβαρύνη ἀλόγιστα τό ἐλλειμματικό συναλλαγματικό κα…

Μιά μελέτη - ἔκπληξη τοῦ ἀρχιτέκτονα πολεοδόμου κ. ΤΑΚΗ

ΓΕΝΙΚΗ εἶναι ἡ ἐντύπωση καί προσδοκία ὅτι τό μετρό θά συμβάλη ἀποφασιστικά στήν ἀνακούφιση τοῦ κυκλοφοριακοῦ προβλήματος τῆς Ἀθήνας, στήν ἐξοικονόμηση χρόνου μετακινήσεων καί γενικά στήν ἀνθρωπινότερη λειτουργία τῆς πόλεως. Ἐν τούτοις ὁ γνωστός ἀρχιτέκτονας καί πολεοδόμος κ. Τάκης Ζενέτος μέ τή μελέτη του πού δημοσιεύουμε κατωτέρω μᾶς βεβαιώνει γιά τό ἀντίθετο. Οὔτε τό κυκλοφοριακό πρόβλημα θά λυθῆ, οὔτε ἡ συγκοινωνία θά γίνη ταχύτερη, ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ διακίνηση ὑπό τή γῆ θά ἐπιαυξήση τό ἄγχος τῶν ἐπιβατῶν. Παράλληλα, ἡ δημιουργία τοῦ μετρό θά συμβάλη στόν ἀκόμα ἐκτρωματικώτερο ὑδροκεφαλισμό τῆς πρωτεύουσας, σέ βάρος τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως, ἐνῶ θά ἀποτελέση μόνιμη πληγή διαρροῆς συναλλάγματος (ἀφοῦ τεχνολογικά εἶ ναι εἰσαγόμενο εἶδος κάθε τί πού τό ἀφορᾶ, ἀκόμα καί τά γεωτρύπανα) καί βάρος τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων φορολογουμένων γιά τή κάλυψη τῶν ἀσθαλῶν ἐκμεταλλεύσεών του. Μολονότι σ' ὡρισμένες ἐπί μέρους παρατηρήσεις ἡ διαπιστώσεις τοῦ κ. Ζενέτου εἶναι δυνατός ὁ ἀντίλογος, ἐν τούτοις ἡ ἀφθονία τῶν ἀποβαρρυντικῶν ἐπιχειρημάτων του εἶναι τόσο πειστική, ὥστε νά θεωρῆσαι ἀναγκαία τήν προβολή τους, γιά νά προσεχθῆ ἀπό τή Κυβέρνηση πρίν εἶναι καί πάλι ἀργά. Ἡ μελέτη τοῦ ἐκλεκτοῦ μας συνεργάτη ἦταν πολύ μεγαλύτερη σέ ἔκταση καί πολύ κατατοπιστικώτερη. Τόν πιέσαμε νά τήν συρρικνώση στίς δημοσιευόμενες διαστάσεις ἐξ αἰτίας τοῦ περιωρισμένου τοῦ χώρου τῆς ἐφημερίδας μας. Ἀσφαλῶς ὅμως θά μποροῦσε νά ἐνημερώση μέ τήν πλήρη ἐργασία του τούς ὑπεύθυνους κυβερνητικούς παράγοντες στό συγκοινωνιακό, ποῦ — κατά τή γνώμη μας — ὀφείλουν νά τοῦ τό ζητήσουν.

ΜΕΡΟΣ 1.

Τό Μετρό, ἡ ὑπερσυγκέντρωση καί ἡ περιφερειακή ἀνάπτυξη

Ἡ ἐντεινόμενη συμφόρηση τῆς κυκλοφορίας ἐπέβαλε στούς ἁρμοδίους φορεῖς τήν ἀναζήτηση νέων διεξόδων περισσότερο ριζικῶν. Τό Μετρό εἶναι πράγματι μία λύση ριζική ἀλλά δέν διαφέρει ἀπό τίς ἄλλες λύσεις ὡς πρός τήν μεθοδολογία ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος. Δηλαδή ἀντιμετωπίζονται συνεχῶς τά συμπτώματα καί ὄχι ἡ αἰτία πού προκαλεῖ. Ἔτσι τό πρόβλημα ἐπιβεβαιώνεται. Παράδειγμα, οἱ πολλές νέες ἀρτηρίες πού ἔχουν διαναοιχθῆ, ἐνῶ ἀνακούφισαν τήν κυκλοφορία γιά ἕνα διάστημα ἐντείνουν τώρα τήν συμφόρηση προσελκύοντας περισσότερα ὀχήματα, τόσο ἰδιωτικῆς ὅσο καί δημοσίας χρήσεως.

Στίς πόλεις πού ἤδη ὑπάρχει Μετρό, ἡ συμφόρηση ἔχει ἐντα θῆ ἀκόμη περισσότερο (1).

Ὑπάρχει τό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἀνάπτυξη ἐπιβάλλει αὐτά τά μέτρα. Ἀλλά δέν φαίνεται ὅτι αὐτό εἶναι ἀνάπτυξη, ὅταν μάλιστα ἀπαρροφᾶ τό δυναμικό τῆς ὑπόλοιπης χώρας καί γίνεται εἰς βάρος τῆς ἀναπτυσσόμενης οἰκονομίας μας, (ποῦ ἐπιβάλλει οἱ ἐπενδύσεις νά γίνωνται σέ ἄμεσα καρποφόρους ἤ μέ ὑψηλή ἀπόδοση τομεῖς).

Τό σκέδιο, χωρίς νά ὑπολογισθοῦν οἱ προεκτάσεις ποῦ θά προκαλέση, ἀφορᾶ δαπάνη τῆς τάξεως τῶν 40 δισ. δρχ. —βασικά σέ συνάλλαγμα (δλ. κεφ. II).

Ἡ πραγματοποίηση τῆς λύσεως Μετρό προβλέπεται ὅτι θά ἔχη μόνο ἀρνητικές ἐπιπτώσεις ὄχι μόνο τοπικές ἀλλά καί σέ ὅτι ἀφορᾶ ὅλη τήν χώρα. Τό Μετρό—ἐκτός ἀπό τήν σοβαρή καί ἀμετάκλητη ἐπέμβαση στό ὁρατό καί ὅρατο περιβάλλον—θά κάνη μάταιη κάθε προσπάθεια ρυθμιστικοῦ σχεδίου γιά ἀναστολή τῆς ἄλογης ἐπεκτάσεως τῆς πρωτεύουσας καί μία ὀρθολογική λύση χρήσεως ἐδάφους.(2)

Πρίν κάν λειτουργήση, ἡ ἐπέκταση τῆς Ἀθήνας θά εἶναι ραγδαία (τά ἰσχύοντα περί ἰδιοκτησίας δέν ἐπιτρέπουν τήν παρεμπόδισή της). Διότι θά πιστευθῆ ὅτι ὁ φραγμός τῆς ἀποστάσεως τῆς κατοικίας ἀπό τόν τόπο ἐργασίας θά πάψη νά ὑπάρχη (δυστυχῶς, ὅ,τι ἰσχύει γιά τόν καθένα χωριστά δέν ἰσχύει γιά ὅλους μαζί). Θά ἐνθαρρυνθῆ, ἔτσι, ἀκόμη περισσότερο ἡ μετανάστευση πρός τήν ἤδη συμφορημένη Ἀθήνα, αὐξάνοντας τό «τοπικό» πρόβλημα πού ἀκέπτεται ἡ λύση Μετρό. Παράλληλα θά αὐξηθῆ ἡ τιμή τῆς γῆς γύρω ἀπό τήν Ἀθήνα. Ὅλη ἡ προσπάθεια ἑνός προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς ἐπαρχίας θά ἐκμηδενισθῆ διότι ἡ ἀναμενομένη ἀπό τά σκετικά μέτρα αὔξηση τοῦ εἰσοδήματος θά διακετευθῆ πάλι στό κέντρο ἐκεῖ ποῦ ἡ πολιτεία προσφέρει τίς περισσότερες ὑπηρεσίες. Τότε, δέν θά ὑπάρχη πλέον θέμα Μετρό ἀλλά συνεχοῦς ἐπεκτάσεως τοῦ δικτύου ὑπό τήν πίεση τῶν περιστάσεων ποῦ τό ἴδιο γεννᾶ... (Τονίζεται, ὅτι ἡ αὔξηση τῆς ἀξίας τῆς γῆς στήν περίμετρο δημιουργεῖ ἕνα εἰκονικό κεφάλαιο, ποῦ ξαναεπενδύεται σέ γῆ κ.ο.κ. ἡ ἀνάπτυξη αὐτή ἔπρεπε νά ἀφαιρῆται ἀντί νά προστίθεται στό ἐθνικό προϊόν). Ὑπάρχει τό ἐπιχείρημα ὅτι μιά καί φτάσαμε ὡς ἐδῶ κάτι πρέπει νά κάνουμε καί αὐτό εἶναι, κατά τόν συμβατικό συλλογισμό τῶν ξένων συγκοινωνιολόγων, νά ἐνισχύσουμε τήν δυναμικότητα τῶν δημοσίων μέσων μεταφορᾶς. Ἐπειδή δέ τό δηλ'ε ὁ δίκτυο ἔχει ἤδη συμφορηθῆ ἀπό τά ἰδιωτικά μέσα μεσο μεταφορᾶς πρέπει νά στραφοῦμε στίς δυνατότητες πού προσφέρει ὁ ὑπόγειος χῶρος (πού εἶναι καί τριοδιάστατος), δηως ἔγινε παλαιότερα(!) καί γίνεται ἀκόμη καί σέ ἄλλες μητροπολιτικές περιοχές.

Ἐπί τῶν προτάσεων αὐτῶν:

1) Στά πλαίσια τῆς ἀναπτυσσόμενης οἰκονομίας τῆς χώρας (ποῦ ἐπιβάλλει καί μία ἐπί μέτρου πολιτική προτεραιοτήτων στίς ἐπενδύσεις) καί τῆς ἀνάγκης μιᾶς ὀρθολογικῆς γεωγραφικῆς κατανομῆς δραστηριοτήτων, ἡ ἐνίσχυση τοῦ δυναμικοῦ τῶν δημοσίων μέσων μεταφορᾶς δέν πρέπει νά γίνη μέ νέα ἔργα δεσμευτικά (καί δυοανάλογα πρός τήν οἰκονομία), ἀλλά μέ μέσα εὔκαμπτα καί βασικῶς ὀργανωτικά. Αὐτό εἶναι δυνατόν ἀν στόχος εἶναι μόνο ἡ ἀντιστοίχιση στίς σημερινές ἀνάγκες, ὄχι ἡ καθορισμένες, ὥστε νά μήν ἐπιτρέψουν (γεννήσουν) περιθώρια μελλοντικῆς «ἀναπτύξεως». Π.χ.: διαχωρισμός τοῦ δικτύου σέ ἀρτηρίες γιά δημόσια καί ἰδιωτικά μέσα μεταφορᾶς (ὅδοσει ἑνός σχεδίου κυκλοφορίας μέ ὄζονες προτεραιοτήτων καί μέκρι ἀποκλειστικῆς χρήσεως γιά τά μοχλά μέσα(3) τῆς ὥρες αἰχμῆς — ἀντί μόνο τῆς δεξιᾶς λωρίδος — καί ἀντίστοιχη προμοδότηση τῆς σηματοδοτήσεώς τους, πράγμα πού δέν θά αὔξηση τήν συμφόρηση στό ὑπόλοιπο δίκτυο διότι θά πρόκειται γιά μιά ἄλλη ἀνακατανομή τοῦ δυναμικοῦ, ἐνῶ ἀντίθετα εἶναι δυνατόν νά μειωθῆ ἀν τεθῆ σέ ἐφαρμογή ἡ ἀπαγόρευση τῆς σταθεμεύσεως, διότι ἔται θά προσελκύονται λιγώτερα ὀχήματα Τ.Χ. μέ ἐκαντος θέση νά παρκάρουν, ἀποκλεισμός κάθε σχεδίου γιά κατασκευή χώρων σταθμεύσεως στό συμφορημένο κέντρο, μείωση τῶν ἀναγκαίων μετακινήσεων πού προκαλεῖ σήμερα ἡ τυχαία κατανομή τῶν δραστηριοτήτων (ὅσο καί ἡ ἀπαρχαιωμένη γραφειοκρατία) ἀνάπτυξη τοῦ αὐτοματισμοῦ καί μέσων τηλεδιεκπεραιώσεων (4), μείωση τῶν ἀδικῶν μέ διεύρυνση τοῦ χρόνου ἀφετηρίας ὡραρίων ἐργασίας καί διακίνηση τῶν ἐμπορευμάτων τήν νύκτα μέ τελειοποιημένα ἀθόρυβα μέσα (ὁπωσδήποτε φθηνότερα ἀπό ἕνα Μετρό, ποῦ ἐπί πλέον θά αὔξηση τήν ἀνάγκη διακινήσεώς τους). Ἡ βελτίωση δέν θά εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως, ὅπως πρέπει νά εἶναι. Ἡ πρόταση αὐτή ἀφορᾶ τά μέτρα μιᾶς πρώτης περιόδου στήν ὁποίαν θά σταθεροποιηθῆ μιά ἀνεκτή κατάσταση. (Ἐνῶ, σ᾽ὅλη περίπτωση «λύσεως Μετρό» θά ὑπάρξη ἐπί πολλά χρόνια ἐπιδείνωση τοῦ προβλήματος, μέ τήν μετατροπή τῆς πόλεως σέ ἐργοτάξιο). Στήν ἐπόμενη φάση μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαρχίας, πού θά ἀκολουθῆση, θά ἀρχίση ἡ ἀναστροφή κίνηση (αὐτόματη) ἀελτίωσης. Ταυτόχρονα θά ἐπιτευχθῆ αὐτόματα ἡ ἀποκέντρωση τῆς ἰδιαίας τῆς περιοχῆς πρωτευούσης, πού κανένα ρυθμιστικό σχέδιο δέν θά μποροῦσε νά ἐπιτύχη — καί χωρίς νά χρεοσθοῦν τεράστιες δαπάνες γιά ἀπαλλοτριώσεις καί μέτρα ἀντικαινικά.

2) Ἡ ἀναφορά σέ παλαιότερες καί ὑπό κατασκευή ἐφαρμογές δέν λαμβάνει ὑπ' ὄ φει:

α) Οἱ παλαιές ἐφαρμογές (π.χ. Παρίσι) ἔγιναν στά πλαίσια, δυναμώσεως τῆς αἰγλης τῆς «μητροπόλεως» ὅσο καί τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς διαρθρώσεως ἑνός νέου παραγωγικοῦ συστήματος ἐνῶ οἱ πρόσφατες (π.χ Μιλάνο) ἔγιναν ὑπό τήν πίεση τῶν ἀναγκῶν γιά ἀναμόρφωση τοπικοῦ πλεονάσματος τῆς παραγωγῆς ("Ἐμεῖς δέν ἔχουμε τέτοιο πλεόνασμα, ἀντίθετα μᾶλιστα θά πρέπει νά εἰσαχθῆ!).

β) Οἱ ἐν ἐνεργεία (π.χ. Λυστερνται) ἀφοροῦν εἰδικές περιπτώσει καί παλαιά προγράμματα σχεδιασμοῦ ποῦ ἔγιναν σέ περί-3ο ἀναπτυξιακῆς ἐκρίζεως καί φτηνῆς ἐνέργειας καί ποῦ, ἐν πάση περιπτώσει, ἀφοροῦν χῶρες ὅπου ἡ ἀνάπτυξη εἶναι γεωγραφικά ἰσόρροπη.

Ἐπίση ἀφοροῦν μητροπολιτικές περιοχές ποῦ, «χάριν σ' ἄλλα μέσα διευκολύνσεις τῆς κυκλοφορίας, πέρασαν σέ ἀμετάκλητο κυκλοφοριακό ἀδιέξοδο καί στήν ἔρημωση τοῦ ἐστικοῦ πυρῆνα (π.χ. Στάν Φραγκίσκο). Καί ἐδῶ ἄμεση ἡ τό σύστημα λειτουργιῶν θά ὁδηγήση σέ ἕνα φαῦλο κύκλο — μᾶλλον σπείρα — μέ τίμημα ἀλόγιστη δαπάνη καί καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ περίπτωση τῆς Ἀθήνας δέν ἐμπίπτει σέ «καμιά ἀπό αὐτές τίς περιπτώσεις. Προλαβαίνει ἀκόμη νά μήν κάμη ἕνα λάθος γνωστό πλέον ἀπό τίς προηγούμενες ἐφαρμογές.

Πρέπει νά τονισθῆ ἀκόμη ὅτι ἀρχισε νά γίνεται συνείδηση σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν σχεδιασμό τῶν πόλεων ὅτι ἡ μετακίνηση ἀφορᾶ ὅλο καί περισσότερο τόν τομέα παραγωγῆ ποῦ ἀναπτύσσεται σέ βάρος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐξ ἄλλου, εἶναι γνωστό τό ἀπάνθρωπο περιβάλλον μετακινήσεως τῶν μυριογγανθρώπων στά ὑπόγεια τοῦ Μετρό, ποῦ γίνεται δυοδιάστακτο (ὅσο μᾶλιστα μεγαλώνουν οἱ ἀποστάσεις) ἀκόμη καί στίς πόλεις μέ τροχό κλίμα ὅπου καί ἐκεῖ διαδοθῆ.

Συμπερασματικά, (εἴτε βρισκόμαστε σέ περίοδο ἀκμῆς εἴτε σέ περίοδο κάμψεως) κάθε δαπάνη ἐπένδυση πρέπει νά γίνη σέ ἔργα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαρχίας — βασικά, μέ τήν διεύρυνση τῶν εὐκαιριῶν ἀπασχόλησεως—ἀντί ἔργα διευκολύνσεως στήν πρωτεύουσα, ποῦ τήν ἀναστέλλουν.

Οἱ φορεῖς ὀργανώσεως τῶν πιέσεων τῆς δοτικῆς κυκλοφορίας, ἄν δέν λάβουν ὑπ' ὄφη νέες λύσεις, (ἔμμεσες περισσότερο), θά πρέπει τουλάχιστον

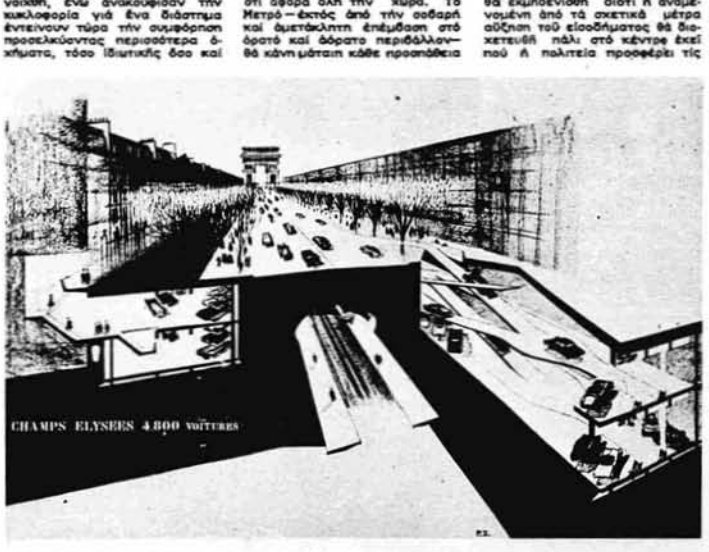

Εἰκόνα 2. Τό Παρισινό Μετρό (κέντρο σχεδίου) καί ὑπόγεια κατά μῆκος γεωρᾶς μελέτη τοῦ συγγραφέα, 1953 (γραφεῖο LOPEZ): Ἀποδεικνύεται ὅτι, τό Μετρό ἀσυμβάλλει στήν αὔξηση ὅλων μεταφορικῶν μέσων καί τῆς ἀντίστοιχης ὑποδομῆς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

όβλημα!

περιφερειακή
ομικό ίσοζύγιο

ΣΤΟΥ

νά ἐξετάσουν πρόσφατες ἐμ-
περιες σέ ἄλλες Μητροπόλεις
πού ἔχουν περιλάβει σέ ἀδιέ-
ζοδο (παρά ἡ λόγω τοῦ Με-
τρό) ποιές ἀλτερνατίβες ἐξε-
τάζουν σήμερα γιά τό μέλλον
τους π.χ. στό Λονδίνο φαίνεται
νά ὑπερισχύη (1974) ἡ ἀνάπτυ-
ξη τῶν δημοσίων μέσων μετα-
φορᾶς ἐπιφανείας πού νά
διαθέτουν ἠλεκτρικάς ἀκρίματα
(δηοφη Τόμβον) ἐναντι τῆς
κατασκευῆς νέων ταχειῶν λεω-
φόρων γιά τήν διευκόλυνση τῆς
ροῆς τῶν αὐτοκινήτων Ι.Χ.

Στά πλαίσια αὐτά, πρέπει νά
ληφθοῦν ὑπ' ὄψη — ταυτόχρονα
– γενικώτερα προβλήματα πού
ἀφοροῦν ἄμεσα τήν πόλη
(ἔστω, δηλαδή, ἄν τά πρό-
βλημα δέν θεωρηθῆ, δπως θά
ἔπρεπε ἀπ' ἐθνική κλίμακα): ἡ
αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
Ἀθήνας — πού προσκεδιάζεται
νά ἐξυπηρετῆση τό Μετρό τοῦ
μέλλοντος θά ἀπαιτῆση καί αὔ-
ξηση παραγωγῆς ἀγροτικῶν
προϊόντων αὐτή δμως θά μειώ-
νεται ταυτόχρονα καί ἡ ἀπάνις
τους θά ἐπιδαρύνη εἰδικά τόν
ἀστό.

Λέγεται ὅτι χαρακτηριστικό
ὅλων τῶν μέχρι σήμερα προ-
γραμμάτων ἀναπτύξεως ἦταν
ἡ ἀδυναμία πραγματοποιήσεως
τοῦ κοινοῦ (καί μόνιμου) στό
κου πάνοκεντρώσεως τῶν οἰ-
κονομικῶν δραστηριοτήτων.
Στήν πραγματικότητα δέν πρό-
κειται περί ἀδυναμίας ἀλλά
παρολείψεως ἡ ἀρνητικῶν ἐ-
νεργειῶν. "Οταν π.χ. προγραμ-
ματίζεται ἡ κατασκευή Μετρό
στόν ὑδροκέφαλο 'Αθήνα πού
θά γίνη αἰτία ἀκόμη ταχύτε-
ρης ἀναπτυξής του δέν εἶναι
δυνατό νά ἀναμένουμε ὅτι θά
πετύχουμε ἀποκέντρωση.

"Αν στόχος ἦταν ἡ αὔξηση
τοῦ πληθυσμοῦ τῆς 'Αθήνας
τότε τό κυκλοφοριακό θά ἐξετα-
ζόταν ὑπό διαφορετικό πρίσμα.
Καθώς ὁ στόχος εἶναι ἀντί-
θετος, προτείνονται ἄλλοι τρό-
ποι πού εἶναι ἀκόμη νά ἐξε-
τασθοῦν.

Ἡ λύση τοῦ προβλήματος τῆς
πρωτεύουσας πρέπει νά ἀναζη-
τηθῆ στήν ἀνάπτυξη ἰσόρροπων
κέντρων καί στά πλαίσια αὐτῆς
τῆς προσπάθειας νά μήν ἐνισχύ-
εται ἡ ἀνάπτυξη συστημάτων πού
ἀντιμάχονται αὐτόν τόν στόχο.

ΜΕΡΟΣ 2.

Αὐτοτελεῖς παρατηρήσεις καί στοιχεῖα

1. Μετρό=ἐπέκταση=συμφόρηση

"Οπως δείχνουν προηγούμενες
ἐφαρμογές, τό Μετρό θά ἐπι-
τρέψη νά ἀναπτυχθῆ μία ἀστική
περιφέρεια σέ προαστιακή δομή
(suburbia) πού συνεχῶς θά με-
γαλώση σέ ἔκταση. Σέ ἀντίμε-
τρο (καί τότε θά εἶναι ἡ μόνη
δυνατή λύση) θά δημιουργηθοῦν
περιφερειακοί πόλοι ἕλξεως (πό-
λεις δορυφόροι) πού ἐλάκιστα θά
μειώσουν τόν ρυθμό αὐξήσεως
τῆς συμφορήσεως τοῦ κέντρου,
ἐνῶ ἀνάλογα θά ἐπιδραδύνεται
ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπαρχιακῶν
πόλεων, δσων δέν θά ἔχουν
ἤδη ἀπονεκρωθῆ.

2. Σχόλιο ἀθηναϊκῆς ἐσημερίδας (μεγάλης κυκλοφορίας) 28.1.75

"Ἄλλη μία... ἤδικι συνεφιασμέ-
νη Κυριακή», ἡ καθεστική, ἔκανε
καί πάλι ἔντονα αἰσθητό τό
πρόβλημα τῶν 'Αθηναίων πού
νευρώνουν τήν ζωή τους ἀνάμεσα
σέ ἑλάκιστα πράσινο καί πολύ
μπετόν. 'Ακόμη καί ὅσοι ξεκι-
νοῦν μέ ἀπόφαση νά καρίσουν
στό μάτι τους κάτι διαφορετικό,
λίγο δουνό ἡ θάλασσα, δέν κα-
ταφέρνουν νά ξεφύγουν ἀπό
τήν ὀπτική μάστιγα τῶν ἤδιό
ἀνέγερσιν οἰκοδομῶν καί τά
κωματόδουνα τῶν γιαπιῶν. Ὁ ἁ-
λ α γ γ ε ς τά αὐτοκίνητα
τῶν «ξερχομένων» στόν ἤλιο
θέντός ἀκτίνος πόλεως...».

3. Στόχος τοῦ Μετρό εἶναι ἡ συμφόρηση

"Η πρόταση τοῦ τίτλου στηρί-
ζεται σέ ἕνα σύγχρονο παρά-
δειγμα, τοῦ Σάν Φρανσίσκο,
(πού δμως ὡς πρός τήν μεθο-
δολογία δέν διαφέρει στήν οὐ-
σία ἀπό τίς ἀρχικές ἀρχές
τοῦ Μετρό): "Η Μητροπολιτική
ταχεῖα (BART: Bay Rapid Transid)
πού περατώθηκε πρόσφατα ἔγι-
νε γιά νά ἀναζωογονηθῆ τό
κέντρο τῆς πόλης (down town)
πού ἀποκεντρώνει (δέν κρειά-
ζεται νά ἀναφερθοῦν οἱ λό-
γοι γιατί δέν ἔχουν ἄμεση
σχέση μέ τήν πρόταση αὐτή).
"Η 'Αθήνα δμως ἀντιμετωπίζει
ἀντίθετο πρόβλημα.

'Αλλά καί στήν (πρόσφατη)
αὐτή ἐφαρμογή τό ἔργο εἶναι
ὑπέργεια διότι ἡ ὑπόγεια γραμ-
μή (δέν εἶναι κἀν δίκτυο) κρί-
θηκε ἀπαγορευτική (τήν ἐποχή
τῆς μελέτης σκοπιμότητας) 20.
000.000 δολλ.)μλι) ἔστω κι ἄν
ἀφοροῦσε, στό συγκεκριμένο
παράδειγμα, ἀπορρόφηση ἐγ-
χώριας τεχνολογίας καί δυ-
ναμικοῦ.

4. 'Ανομοιογενής ἀνάπτυξη

Σ"Η οἰκονομική ἀνάπτυξη πραγ-
ματοποιήθηκε σέ βάρος τοῦ
ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ (5),
πράγμα πού ὄχι μόνο δέν πρέπει
ἀλλά καί δέν μπορεῖ νά συνε-
χισθῆ ἐπ' ἄπειρο — ἐκτιμᾶ τό θέμα
ἐπιδίωξης τῆς κύρας. 'Αλλά
καί ἀπό κοινωνικῆς πλευρᾶς
ἡ ἀναδιάρθρωση τῆς γεωργίας
ἰας δά ἀπαιτῆση σημαντικές
παρεμβρήσεις τῶν δστῶν ὑπέρ
τῶν ἀγροτῶν».

Σέ μία ἐποχή ἐλλείψεως τρο-
φίμων, πού δέν θά εἶναι αὐτή
τήν φορά παροδική, θά πρέπει
νά διαθέσουμε τά σπουδήποτε
περιορισμένα δυναμικό μας
στήν ἀγροτική ἀνάπτυξη (π.χ.
κατ' ἀνακοίνωση τοῦ Ὑπ. Γεωρ-
γίας, Δεκ. '74, γιά τήν ὀξιο-
ποίηση τῶν ὑπογείων ὑδάτων
Θεσσαλίας ὁ προϋπολογισμός
τῶν ἐναγκαίων ἔργων θά ἀπαι-
τήση πολλά διορεκατομμύρια
δραχμῶν»).

Θά χρεισθῆ ὅλη μας ἡ
προσπάθεια, οἰκονομική, μελετη-
τική (6) κατασκευαστική, δια-
μπχανική, γιά τήν ἀνάπτυξη
τῶν γεωργικῶν περιοχῶν καί
ἔτσι καί τοῦ πληθυσμοῦ της —
γιά νά ποῦμε ὅτι σχεδιάζουμε
καί πραγματοποιοῦμε ἔνταση
ἀναπτύξεως.

5. Κατασκευαστικό κόστος

Κανόνας εἶναι ὅτι τά δίκτυα

Εἰκόνα 1. 'Αθήνα - Μείζων περιοχή: Στίς τεχνολογικά ἀνεπτυγμένες χῶρες ὁ ὅρος Inner City ἔφτασε νά ἀνα-
φέρεται σήμερα στήν πόλη μαζί μέ τά (ἐσωτερικά) προάστια. Τό ἐννοιολογικό αὐτό παράδοξο (πού ἀν-
ταναλλά καί τό παράλογο τῆς ἔκτασης καί τῆς δομῆς τῶν ἐξωτερικῶν προαστίων τῶν μητροπολιτικῶν κέν-
τρων) θά ἔχη ἐφαρμογή καί στήν 'Αθήνα, ὅταν, χάρις στό Μετρό, γίνει καί ἕδώ δυνατή μία τέτοια δομή.
Γιά τόν ἴδιο λόγο οἱ ἀκτάσεις χωραφιῶν καί λαχανκήπων πού ἐλέπουμε στήν φωτογραφία θά γίνουν καί
αὐτές μπετόν καί ἀσφαλτος.

Μετρό ἔχουν διανογῆ σέ Μη-
τροπόλεις μέ σκετικά μαλακά ἔ-
δαφος. Τό ὑπέδαφος τῆς 'Αθή-
νας εἶναι βραχῶδες. Αὐτό δέν
σημαίνει μόνο μεγάλο κό-
στος, ἀλλά κυρίως ὅτι θά
ἀπαιτῆση ἐλάκιστα δομικά ἔρ-
γα — καί ἔτσι ἀσήμαντη χρη-
σιμοποίηση ἑλληνικοῦ δυναμι-
κοῦ — καθώς οἱ σήραγγες θά εἶ-
ναι ὁσαικά αὐτοφερόμενες. 'Αν
τιθέτως, τό κύριο δυναμικό θά
ἄφορα διατρητικές μηχανές καί
ἰσχύ (ἐνέργεια) πού θά πλη-
ρωθοῦν στούς ξένους καί σέ
συνάλλαγμα.

6. 'Εσωτερική μετανάστευση καί συμφόρηση

Σέ καμμιά Μητρόπολη τό Μετρό
δέν ἀντιμετώπισε πραγματικά
τήν συμφόρηση (ἀντίθετα τήν
ἐπιδεινωσε) — οὔτως ἤ ἄλλως,
ὁ ἀρκικός στόχος ἦταν ἡ μη-
τροπολιτική ἀνάπτυξη. Τό μόνο
πού ἔκανε ἦταν νά ἐπιτακύνη
τήν ἐπέκταση τῆς πόλης καί
τήν αὔξηση τῆς ἐσωτερικῆς με-
ταναστεύσεως(7). Οἱ πιαλαισί
κάτοικοι πού τό διοτικό τους
ἐπίπεδο ἀνέβηκε (χάρις καί
στούς νεοφερμένους), ἔσφαν
νά τό χρησιμοποιοῦν διότι ἀπό-
κτησαν δικό τους αὐτοκίνητο.

Δηλαδή αὐτοί γιά τούς ὁποί-
ους ἔγινε τό Μετρό δέν τό
χρειάζονταν πιά, μέ ἄλλα λόγια
γι' αὐτούς πού δέν ἤρθαν ἀκό-
μη (καί δέν θά ἔρχονταν) ἄν
τό Μετρό δέν συνέδεε τήν μα-
κρυνή τους ἑδοτικῆι κατοικία,
νόμιμη ἤ αὐθαίρετη, στήν περι-
φέρεια μέ τήν πόλη καί τόν
τόπο ἐργασίας).

"Η αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
αὐτοκινήτων ἀπαιτοῦσε συνεχῆ
ἀνάπτυξη τοῦ ὁδικοῦ δικτύου,
νέους ἀνισόπεδους κόμβους,
νέα πάρκινγκ κλπ. αὐτά τά
ἔργα, μέ τήν σειρά τους, δημι-
κοῦσε ἔργα διευκολύνοσης τῆς κι
νήσεως σέ κορεσμένες περιο-
χές, πολλαπλασιάζουν τίς παρα
σιτικές δραστηριότητες καί
γέννησαν νέο κυκλοφοριακό
ὀδιέξοδο, ἐνῶ τά προγράμματα
ἀποκεντρώσεως καί ἀναπτύξεως
τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν σπ-
μείωναν νέα ἀποτυχία (Μά-
λιστα σέ κράτη μέ Ἰδιαίτερα
εὐνοϊκές συνθῆκες πρωτογε-
νοῦς παραγωγῆς — ἔδαφος —
κλίμα— τοπογραφία).

Ὑπό τό πρίσμα αὐτό, σ' ὅλο
τόν κόσμο, οἱ συσκετισμένοι αὐ-
—οί τομεῖς ἐπανεξετάζονται καί
παίρνονται μέτρα τελείως δια-
φορετικά ἀπό τά συμβατικά. Θά
πρέπει λοιπόν τό θέμα τοῦ Με-
τρό νά μελετηθῆ σέ γενικώτερα
πλαίσια ἀντί μιᾶς πολιτικῆς
εἰσαγωγῆς ξεπερασμένων γνώ-
σεων (know—how) καί τεχνολο-
γικῶν ὑπολοίπων ξένων χω-
ρῶν. "Οπως τόνισε, ὁ καθηγητής
Δ. Σαμαρᾶς (Η.Π.Α.) οἱ ἀνα-
πτυσσόμενες χῶρες θά μένουν
πάντα πίσω — δέν ἀναπτύσσουν τε-
μεῖς νέους, νέες λύσεις. Τό
ὑπό συζήτηση παράδειγμα εἶναι
ἀναφορικά μέ αὐτή τήν πρότα-
ση, ἀπό τά πιό εὐγλωττα. 'Αλλά
δσον ἀφορᾶ καί τήν κατανομή
ἀπλῆς τῶν δαπανῶν, γιά τήν
ἀναστολή τῆς μεταναστεύσεως,
ἡ σύγκριση τοῦ κονδυλίου γιά
ἔργα κυκλοφορίας πού προβλέπει
τό πενταετές γιά τήν πρωτεύου
σα (Μετρό, ταχεῖες, λεωφόροι
καί συναφῆ ἔργα) καί τοῦ κον-
δυλίου, γιά συγκοινωνιακά ἔρ-
γα γιά ὅλη τήν ὑπόλοιπη χώ-
μαζί δέν ἐπιτρέπει αἰσιόδοξες προβλέψεις. Εἶναι ἐνδεδει-
γμένο νά σταματῆση μέ κάθε
μέσο ἡ δυσανάλογη ἀνάπτυξη
τῆς ὑδροκέφαλης χώρας μας.
'Αντί νέων ἔργων κυκλοφορίας
στήν 'Αθήνα, θά πρέπει νά ἐξε-
τασθῆ ἄν τό ὁδικό της πλέγμα
εἶναι: πράγματι ἀνεπαρκές. Π.χ.
σέ περίπτωση ἀνεπαρκείας θά
εἶχε γίνει ἀποδεκτή ἡ μετατρο-
πή τῆς μισῆς του ἐπιφανείας
σέ γκαράζ; Καί στίς ἀρτηρίες
τοῦ κέντρου δπου ἡ ἀπαγόρευ-
ση τῶν στάθμευσης ἐφαρμόζεται
τό δυναμικό μπορεῖ τουλάκιστον
νά τριπλασιάζεται (σέ ἀριθμό
διακινουμένων) μέ τήν ἀπαγό-
ρευση κυκλοφορίας ἀκτημάτων
Ι.Χ. τίς ὧρες αἰχμῆς, δπως
ἄλλωστε τό ἔχει δῆη πραγμα-
τατίσει ἡ Κυβέρνηση. (Ἀλλά
καί αὐτό δέν φαίνεται ἀπαραί-
τητο διότι ἄν ἐφαρμοσθῆ ἡ
ἀπαγόρευση σταθμεύσεως καί
ἀναστάλλοῦν οἱ κατασκευές γιά
στάθμευση Ι.Χ. αὐτά δέν θά
προσελκύωνται ἀπό κέντρο).

"Εται τίθεται τό ἐρώτημα τῆς
ἀνάγκης τῶν νέων ἔργων. "Αν
ἀπάντηση εἶναι ὅτι τά ἔργα αὐ-
τά, ἀπό τήν φύση τους κρειά-
ζονται πολλά χρόνια κατασκευ-
ῆς καί ὅτι μέχρι τότε ἀναμένε
ται σζήση τοῦ κυκλοφοριακοῦ
φόρτου, αὐτή γεννᾶει πάλι
ἐρωτήματα: ἄν τά «προσυρνά»
μέτρα ὑπερκαλύπτουν τίς ση-
μερινές ἀνάγκες, μέ μακρο-
χρόνια περιθώρια ἀπορρόφησης
τῶν ἀναγκῶν τῆς (φυσικῆς) αὐ-
ξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ πού τεί-
νει νά σταθεροποιηθῆ καί ἐφ
δσον τό ρυθμιστικό σχέδιο προ-
βλέπει μία ὀρθολογική χρήση
ἐδάφους καί ἀποκέντρωση τῆς
δστικῆς δομῆς, γιατί ἀναμένε-
ται ὅτι θά αὐξηθῆ ὁ κυκλοφορια-
κός φόρτος;

"Η αὔξηση τοῦ εἰσοδήματος
θά αὐξήση τόν ἀριθμό τῶν ἀκτη-
μάτων Ι.Χ. Γι' αὐτά δμως ἤδη
λαμβάνεται τό μέτρο ἀπαγό-
ρευσης κυκλοφορίας τους στίς
συμφορημένες περιοχές.

Γιά τόν Ἴδιο λόγο, θά αὐξηθοῦν
οἱ μετακινήσεις. Αὐτό εἶναι ω-
στό μέ ἐξαίρεση τίς μετακινή-
σεις πρός τήν πόλη (Inner City).

Δέν ὑπολογίζεται ἡ αὔξηση
τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό ἐξωτερική
μετανάστευση. 'Αλλ' ὀκριβῶς τά
ἔργα αὐτά, συνδέοντας τίς ἀ-
κραίες περιοχές τῆς πόλεως,
θά αὐξήσουν τήν μετανάστευση.
"Αν τά δεκάδες διοεκατομμύ-
ρια εὐτῶν κονδυλίων προσ-
τεθοῦν στά προγράμματα περι-
φερειακῆς ἀναπτύξεως, παράλλη-
λα μέ οὐσιαστικά μέτρα ἀπο-
κεντρώσεως τοῦ δευτερογενοῦς
καί τριτογενοῦς τομέως, στη-
ριγμένα σέ «ὑποδαπασκολούμε-
να» μέσα τῆς τεχνολογίας (π.
χ. τηλεπικοινωνίες), τότε πρα-
δλέπεται νά ἐκουμε ἀναστολή,
ὄχι μόνο τῆς ἐσωτερικῆς ἀλλά
καί τῆς ἐξωτερικῆς μεταναστεύ
σεως.

Τέλος, ὑπάρχει καί τό θέμα
τῆς θερμάνσεως τῆς οἰκονομίας
(μελέτες, ἔργα, ἀπασκόληση)
καί τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου
σέ ἰσόρροπους τομεῖς. "Η με-
γάλη ποικιλία τῶν ἀναγκῶν
καί προβλημάτων μας ἐπιτρέπει
στά πλαίσια αὐτά μία κατάταξη
προτεραιοτήτων χωρίς κανένα
ἀρνητικό ἀποτέλεσμα.

Μόνος περιορισμός, δπως
ἀνοφερθηκε, εἶναι νά μήν δεκτοῦ
με τήν τεχνολογία τῆς «μπέλ
ἑπόκ» γιά τό 2000 (πού πλη-
σιάζει πιά).

7. Μελέτη Σμίθ καί «γεννώμενος φόρτος»

(Τά ἔργα κυκλοφορίας αὐξάνο-
υν τήν κυκλοφορία)

Κάθε ὑπολογισμός προβολῆς
φόρτου κυκλοφορίας (προβλέψη
ἑπακοῦς ἐξυπηρετήσεως στόν
χρόνο) λαβαίνει ὑπ' ὄψη ἕναν
συντελεστή «γεννώμενον φόρ-
του», πού προκαλεῖ ἡ ἐνίσχυση
τοῦ δικτύου κυκλοφοριῶν μέ-
ων (generated traffic). Οἱ συμ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

→

δατικές παραδοχές δίνουν σήμερα μέγιστη τιμή G.T.=100. Ἡ ἐμφάνιση αὐτῆ τιμῆ εἶναι βεβαίως πειστική γιά τήν συμβατική λογική διότι, φαίνεται νά ἀφήνη μεγάλα περιθώρια (μάλιστα μέ τεράστιο ὁριακό κόστος). Στήν πραγματικότητα ὅμως ἀναλύοντας συνδετικά τά σχετικά στατιστικά (καί ὄχι κεκτημένες περιπτώσεις) βλέπουμε ὅτι ἡ τιμή G.T. τείνει στό ἄπειρο διότι ἡ ἀνάπτυξη τῶν μητροπολιτικῶν συγκοινωνιῶν ὀδηγεῖ στό ἀδιέξοδο. Καί ἐνῶ αὐτό ἔχει ἀποδειχθῆ στήν πράξη δέν λαμβάνεται ὑπ' ὄψη διότι (στίς ἀναπτυγμένες χῶρες) ποῦ μᾶς ἐξάγουν καί τίς προδιαγραφές τους (ὅρα καί μελέτη Σμίθ) ὁ συντελεστής ὁρίζεται ἀπό τόν λογο: χρόνος ἀναγκαίας ἀνακούφισης πρός ἀνάγκες ἀναπτύξεως τῶν συναφῶν βιομηχανιῶν — καί μέ κανένα τρόπο ἀπό στόχους ὅπως ἡ πάγεια ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος, ἡ μείωση τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὑδροκεφάλων Μητροπόλεων καταναλώσεως, ἡ ἀποκέντρωση καί ἡ ὁμοιόμορφη χωροταξική κατανομή τῆς ἀναπτύξεως.

Στήν Ἑλλάδα ὅμως δέν διαθέτουμε τήν ἀναγκαία τεχνολογία καί θά πρέπει νά εἰσαχθῆ. Ἀσχέτως προσωπικῶν ἀπόψεων, ἐφ' ὅσον εἶναι σαφές ὅτι τά προβλήματα καί στόχοι εἶναι ἐδῶ τελεῖως διαφορετικοί, ἡ μελέτη τοῦ κυκλοφοριακοῦ πρέπει νά γίνη ἀπό Ἕλληνες μελετητές μέ βάση Ἑλληνικές παραμέτρους.

Τό τμῆμα ἀρχιτεκτόνων τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος (Τ.Ε.Ε.) καί οἱ ἐπιτροπές Πολεοδομίας τοῦ Συλλόγου Ἀρχιτεκτόνων καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Τμήματος τῆς Διεθνοῦς Ἑνώσεως Ἀρχιτεκτόνων, εἶχαν σαφῶς ἀποφανθῆ (1966–66) κατά τῶν προτάσεων τῆς μελέτης Σμίθ ἀπό τήν ὁποία προέκυπτε μία συμβατική συγκεντρωτική λύση, ἀπλή πρόβλεψη ἀπό μέλλον, τῶν δεδομένων τῆς περιόδου τῆς ἐρεύνης καί ἐκαλύπτετο ἀπό τό μέγεθος τῆς ἐκκρεμότητας τῶν ἠλεκτρικῶν συγκοινωνιῶν χωρίς νά λοδαίνη ὑπ' ὄψη καμμιά ἄλλη παράμετρο, οὔτε κἀν τίς ἀνακατατάξεις χρήσεως γῆς ποῦ ἀκολουθεῖ.

Ἡ μόνη θετική πρόταση ἦταν ἡ ἀποφυγή δημιουργίας κόμβων σταθμεύσεως στό κέντρο καί ἔτσι ἐλευθέρωση τῶν δρόμων γιά δημόσια μέσα μεταφορᾶς. Δυστυχῶς ἡ καθυστέρηση ἐφαρμογῆς ἑνός ρυθμιστικοῦ σχεδίου δέν πρόλαβε νά ἀναστείλη τήν ἀνάπτυξη κόμβων στα θμεύσεως καί τήν ἐπιδικωμένη ἀπό τήν πρόταση πραγματοποίηση τοῦ στόχου αὐτοῦ.

8. Συμπολίτευση καί ἀντιπολίτευση

Κάθε μέτρο ἀντιμετωπίσεως τῆς κρίσεως ἐνεργείας, τῆς ἐλλείψεως ἀγροτικῶν προϊόντων, τοῦ ρεύματος τῶν μεταναστῶν πρός τά Μητροπολιτικά κέντρα γιά θελτιωμένη ὁμοιόμορφη ἀνάπτυξη κλπ. εἶναι δύσκολο νά ἐφαρμοσθῆ διότι τά ἀνθρώπινα ἀποτελέσματα ἐμφανίζονται μακροπρόθεσμα ἐνῶ οἱ ἀπαιτούμενες δυσίες εἶναι ἄμεσες καί ὁπωσδήποτε πολιτικό κόμμα ἤ φορέας τίς προτείνει θά βρῆ τήν ἀντίδραση μιᾶς μικρῆς (ἀλλ' ὅπως καί μόνιμης) ἤ μεγάλης μερίδας τῆς κοινῆς γνώμης.

Τό ἀντίθετο ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τό Μετρό: ἡ ἀναστολή τῆς πραγματοποιήσεώς του ἐνῶ ἐξυπηρετεῖ τά παραπάνω προβλήματα δέν ἀναιτεῖ καμμιά ἄλλη ἄμεση θυσία, δίνει μείωση κεκτημένων δικαιωμάτων, ἐκτακτες εἰσφορές κλπ. (ὅσα καί τήν θυσία διαδύσεως σέ μιά πόλη — γιατί, ποιός ξέρει ἀπό ποσα χρόνια — μέ τίς συνεχεῖς βελτιώσεις τοῦ δικτύου). Φτάνει νά ἐνημερωθῆ τό κοινό.

Ὁ κύριος στόχος τῆς Κυβερνητικῆς πολιτικῆς ποῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν θά ἀποδεσμευθῆ.

9. Ἡ βιομηχανική ἀνάπτυξη στήν περιοχή πρωτευούσης καί οἱ συνθῆκες ἐργασίας

Ἄλλη ἐπίπτωση τοῦ Μετρό θά εἶναι ἡ ἀναγκαστική πλέον ἐπέκταση τῶν βιομηχανιῶν τῆς περιοχῆς πρωτευούσης — ἔστω καί ἄν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐν ἰσχύι πολιτική ἀποκεντρώσεως καί σταθεροποιήσεως (...!) τοῦ ρυθμοῦ ρυπάνσεως τοῦ 'Αργοσαρωνικοῦ — διότι θά πρέπει νά ἀποσκοληθῆ τό πλεονάζον ἐργατικό δυναμικό πού θά γεννήση ἡ ἔτσι ἐντεινομένη μετανάστευση (ἤδη συζητεῖται ἡ ἐπέκταση τοῦ σχεδίου πόλεως γιά νά ἀντιμετωπισθῆ σωστά — δέν ὑπάρχει ἀντίρρηση ἐπί τῆς μεθόδου ἀλλά ἐπί τῆς ὅλης πολιτικῆς ἀφοῦ ἐπίπεδο χώρας — τό θέμα τῶν μελλοντικῶν... ἐαῦθαιρέτων). Τήν διαρκῆς αὐξανόμενη ἀπόσταση ἀπό τόν τόπο ἐργασίας θά ἀντιμετωπίση τό Μετρό ποῦ μάλιστα μέ τήν σταθερή ροή θά ἐξασφαλίση ἄρδη χωρίς καθυστέρηση ἀ. σχετο ἀν θά πρέπει νά ξεκινᾶς στίς 4 τό πρωί, ὅπως π.χ. σήμερα στό Παρίσι.

Σλμεῖο ἡ κατάσταση εἶναι κάπως ἀνεκτή ἀλλά τό Μετρό προσδλέπει στίς πιέσεις σέ μέλλον ἐφ' ὅσον χρειάζονται πολλά χρόνια γιά νά λειτουργήση. Ἄν σ' αὐτά τά πολλά χρόνια ἀντί Μετρό κάναμε παραγωγικά ἔργα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαρχίας ἴσως ὄχι μόνο νά σταθεροποιούσαμε τήν σπυερινή ἀνεκτή κατάσταση, πράγμα πού τό Μετρό δέν ἐγγυᾶται ὅπως τό μαστρωμένο οἱ πόλεις ποῦ τό ἔχουν ἤδη, ἀλλά συνεχίς νά τήν θελτιώναμε μέ τήν ἀναστροφή τοῦ ρεύματος μετανασταυσεως. Σέ σχετική οφυ γομέτρηση διαπιστώσαμε ὅτι οἱ περισσότεροι ἐργαζόμενοι θά προτιμοῦσαν νά γυρίσουν στόν τόπο τους ἀν εὐρισκαν ἐργασία, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἔχουν ἐκεῖ ἑτοιμο σπίτι ἤ τουλάχιστον οἰκόπεδο.

Τό θέμα θέλει σοβειά ἔρευνα καί μελέτη καί σέ χωροταξική κλίμακα πρῶτ ἀπό ὅλους τούς ἀποφασίσεως. Παράλληλα πρέπει νά μελετηθῆ τό θέμα τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου αὐτοδρόμων, τῶν τηλεπικοινωνιῶν καί κάθε μέσου διασυνδέσεως σ' ὅλη τή χώρα. Στά πλαίσια αὐτά θά εἶναι δυνατή μία ὀρθή κατανομή δσο καί ἡ προσιότητα ὑπηρεσιῶν ὑφιλῆς στάθμης.

10. Ἡ κυκλοφορία στό κέντρο

Συγκριτικά μέ ἄλλες πόλεις ὑπάρχει μεγάλη πυκνότητα γραμμῶν λεωφορείου στό κέντρο. (δ) Σκεδόν σ' ὅλους τούς ἐπάλληλους ὁξονες ὑπάρχει γραμμή. Οἱ διακινούμενοι θά μποοδοσαν νά περπατοῦν καί λίγο καί ἡ ἀποκλειστικότητα κυκλοφορίας λεωφορείων (στίς ὥρες αἰχμῆς) νά συνδυαστῆ μέ μία συγχώνευση τῶν γραμμῶν. Ἐπίσης ὑπάρχουν μεγάλα περιθώρια μείωσης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στάσεων. Στόν 'Ηλεκτρικό Διπρόδρομο (πρότυπο τοῦ 'Αθηναϊκοῦ Μετρό) ἀπό διάστημα Κηφισιᾶ — Πειραιᾶς τά ὀχήματα κάνουν 20 στάσεις. Λόγω τῆς εὐκολίας τοῦ ιιέσου, τά λεωφορεῖα κάνουν περισσότερες ἀπό 20 στάσεις στό διάστημα 'Ομόνοια — Πειραιᾶς.

11. Φόρτιση δικτύου γιά τήν διεπίνεση (9) κειμένου μέ διάφορα μέσα (Εἴσοδος — Ἔξοδος) (Κατά μονάδα τρόπου ἐπιδόσεως).

Ἕνας ἀρχιτέκτων πηγαίνει στό Σκεδίο Πόλεως νά πάρη ὅρους δομήσεως (χάνοντας τό μισό πρωϊνό του) ἐνῶ μποεῖ νά τούς ζητῆση ταχυδρομικῶς (φτάνει νά σκεφτῆ νά χαρτοσαμάνη τήν αἴτηση). (10).

Ἕνα ἄτομο μετακινεῖται γιά νά ἐκτεδάση μία πληροφορία (ἐρώτηση) καί γιά νά πάρη μιά πληροφορία (ἀπάντηση) = μία μετακίνηση γιά μία εἴσοδο — ἔξοδο.

Ἕνας ταχυδρόμος μετακινεῖται γιά νά μεταδάση 205 πληροφορίες = μία μετακίνηση γιά 200 εἰσόδους—ἐξόδους.

Ἕνα ἄτομο μεταδίδει πληροφορίες μέ τηλεφωνική ἐπίδοση τηλεγραφήματος χωρίς κάμμια μετακίνηση.

Ἔτσι:

1) Μετάδοση προσωπική

Γιά μία πληροφορία εἰσόδου—ἐξόδου ἔκομε δύο μετακινήσεις: 2

—2

1

2) Μετάδοση μέ ταχυδρομεῖο

Γιά 200 πληροφορίες ἔχομε δύο μετακινήσεις (ὁπό τοπική μονάδα πρός κεντρική καί ἀντίστροφα): 2

—— =0,01.

200

3) Μετάδοση μέ τηλεγράφημα

Γιά ν πληροφορίες ἔκομε μηδέν μετακινήσεις: 0

—=0.(11)

ν

12. Ἀπόσδεση

Ἕνα ἐπαρκές δίκτυο Μετρό ὑπολογίζεται ὅτι εἶναι ἐκ τῆς φύσεως του ἐλλειμματικό γενικά σήμερα λόγω τῆς τιμῆς τῶν καυσίμων (καί ἰδιαίτερα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τῆς πιό σπάταλης μορφῆς του). Ὁ ὑφιστάμενος Ἠλεκτρικός Ἀθηνῶν λόγω τῆς μονοδιάστατης διατάξεώς του ἔχει σάν ἡμερήσιο κύκλο δυνατότητες συνεχοῦς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ δυναμικοῦ τῶν ἀκμάτων σέ τρόπο ποῦ νά πετυχαίνη πληρότητα σ' ὅλη τήν διάρκεια λειτουργίας του.

Ἕνας δικτυωμένος ἀστικός ὑπόγειος σιδηρόδρομος δέν μπορεῖ νά ἔχη τήν εὐκαιρία. Στίς Μητροπόλεις ποῦ ἤδη λειτουργεῖ τό Μετρό ἀντιμετωπίζεται σήμερα μόνο αὐτό τό πρόβλημα, τῆς χωρίς ἔργο καταναλώσεως ἠλεκτρισμοῦ τίς νεκρές ὥρες, διότι ἡ τεράστια ἀρχική δαπάνη ἔχει πρό πολλοῦ ἐξοφληθῆ, (δέν λέω ἀποσδεσθῆ) μάλιστα σέ τοπικό νόμισμα. Καί ἀπωδήκτωτε δέν μπορεῖν νά ἀπαναχωρήσουν διότι δημιουργήθηκαν καταστάσεις — ἔστω ἀνεπιθύμητες. Τέλος, τό σφρίνας της οἰκονομίας τους ἐπιτρέπει νά ἀντιμετωπίσουν αὐτήν τήν διαφορά. Ὅταν τό Μετρό εἰσαχθῆ ἀπό τό ἐξωτερικό ἡ ἀρχική δαπάνη εἶναι δεδαρημένη λόγω τοῦ ὅρα χιδους ἐδάφους καί ἡ ἐκμετάλλευσή του εἶναι ἐλλειμματική, δέν μπορεῖμε νά ἀποδλέπουμε σέ ἀπόσδεση. Ἡ δαπάνη θά δαρύνη μακροχρονίως τόν τακτικό προϋπολογισμό. Ἐπί πλέον, ἄτοι, τό ἔργο δέν θά πληρωθῆ ἀπό τούς, Ἀθηναίους ἀλλά ἀπό ὅλους τούς κατοίκους τῆς χώρας — ἔστω καί ἐμμεση. (Διότι ἡ ἀρχική χρηματοδότηση καί ἐξυπηρέτηση τοῦ κεφαλαίου καί μετά ἡ ἐπικοδόμηση λειτουργίας, χρεώνονται διακριτικά. π.χ. στόν λογαριασμό τῆς Δ.Ε.Η.). Θά σημειωθῆ σημαντική καθυστέρηση στά ἔργα δημοσίας ἐπενδύσεως ἄλλης τῆς χώρας καί αὐτή ἡ τεράστια δαπάνη θά ἀφοσδ οδιαστικά μόνο τίς ὥρες αἰχμῆς ἰσως μποοδν νά ἀντιμετωπισθῆν μέ τοάπους πολύ λιγώτερο δεσμευτικούς, ὅπως διακόπτων περισσοτέρων λεωφορείων σέ ἠπιοκλιτικό δίκτυο τίς ὥρες αὐτές. (Ἔναι εὐνόητο ὅτι μέ τά περιθώρια αὐτά θά εἶναι δυνατή ἡ θέση σέ κυκλοφορία ποαγματικά ὄνετων — ἐλκυστικῶν ὀκημάτων μέ πολύ ωκρότεοη δαπάνη ἀπ' ὅτι γιά τά ὑπόγεια ὀκήματα καί σταδυούς — ὅπου ἡ ποοσδδασιμότητα εἶναι καί μᾶλλον ἀκατόρθωτη).

13. Ἐπιπτώσεις στήν κοινωνική ζωή

Ἡ οἰκονομία χρόνου εἶναι ἱερό δίκαιωμα τοῦ ἀνθρώπου ὁ καταδικασμός σέ σπατᾶλη του ἰσοδυναμεῖ μέ μείωση τῆς διάρκειας ζωῆς του.

Εἶναι ὅμως ἡ συνεχής προσπάθεια δελτίωσης τῆς κυκλοφορίας ἡ ἀπάντηση σ' αὐτή τήν ἀνάγκη; ἡ ἀντίθετα συνεχῶς αὐξάνει τόν χρόνο μεταφορᾶς, ὅπως μᾶς δείχνουν μητροπολιτικά κέντρα ποῦ βρίσκονται σέ πόδ ἐξελιγμένο στάδ.ο ὁπό ἐμᾶς; (ὁ μέσος χρόνος μεταφορᾶς στόν τόπο ἐργασίας στήν Ν. Ὑόρκη εἶναι περίπου τριπλάσιος)...

Εἶναι δύσκολο, ἀν ὄκι ἀδύνατο, νά προδλέψης ποιός θά εἶναι ὁ ὀφελούμενος. Π.χ. τό Μετρό στήν Ν. Ὑόρκη ἡ ἀπό Παρίσι προξένησε τήν ἐκρικτική ἐπέκταση τῶν περιοχῶν Γροφείων Διοίκησης ἐπικειρήσεων ποῦ ἐδίωξαν τήν κατοικία σ' ὅλο πιό ἀπομεμακρυσμένη περιοχή ἐνῶ προκάλεσαν ἄνευ προηγουμένου πληθυσμιακή συγκέντρωση μέ τίς νέες ἀπασκολήσεις ποῦ ἐδημιουργοῦντο, νεκρώνοντας ἄλλες γειωγραφικές περιοχές.

Στήν Ἀθήνα ἄν καί ἡ συμφόρηση ἀπέχει πολύ ἀπό τήν σημερινή κατάσταση στίς προηγμένες Μητροπόλεις, δημιουργήθηκε ἕνα αὐτόματο ρεῦμα μεταφορᾶς τῆς διοικήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων μακρυά ἀπό τήν συμφορημένη περιοχή, ἀκόμη καί σέ γειτονικές μικρότερες πόλεις μέ δυνατότητες διομηχανικῆς ἀναπτύξεως (π.χ. Χαλκίδα).

14. Μετάδαση στήν ἐργασία

Χρόνος μεταδάσεως μέ τόν ἠλεκτρικό Ἄνω Πατήσια — Πειραιᾶς — 60'. Χρόνος μεταδάσεως μέ συλλεκτήριο λεωφορεῖο Πατήσια — Χαλκίδα — 60' (12). Πολλές ἐπιχειρήσεις μεταφέρον ται ἤδη στήν περιφέρεια ὅπου διαμένει τό ὁπαλλήλικό προσωπικό ἤ πρός τήν ὁποία ἔχει μεγαλύτερη εὐκόλεια προσπελάσεως. Τό Μετρό θά ἀνατρέψη καί αὐτή τήν εὐδελουσία ἀπό κέντρωση καί θά ἀναγκάση δημιουργί ἤ ἴδια ἡ συμφόρηση μέ ἕνα μηχανισμό αὐτόματης ἀποσυμφόρησης — ἐνῶ δέν λύνει ἀλλά ἐπιδεινώνει τό πρόδλημα, π.χ. στή Παρίσι ὁ χρόνος γιά τήν μέγιστη διαδρομή σήμερα (διότι αὐξάνει συνεχῶς) ξεπέρασε τό φράγμα τῶν 2 ὡρῶν.

Τό Μετρό ποῦ σπάν ἐπέκτασή του αὐξήσε τήν ταχύτητα μετακινήσεως. Δημιούργησε τίς συνθῆκες ὥστε τό θωρο νά ζαναγίνη τῶρρα. Οἱ μισθῶδιοι πρωτευουσάνοι ζοῦν τόν κύριο χρόνο αὐτῆς στά δίκτυα μεταφορᾶς ἀλλάζοντας ὀκήματα σ' ὅλο καί περισσότερες διακλαδώσεις, λαχανιαστά, σπρώχνοντας ὁ ἕνας τόν ἄλλον...

15. Παοενέργειες ψυχολογικές

Στόν ψυκολογικό τομέα πρέπει ἐπίσης νά προηγηθοῦν ἐρευνες μέ δάση τήν ὑπάρχουσα ἐμπειρία.

Τήν ἰδιουσιαστικά τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζει δασικά ἡ ἀνάγκη γιά ἀτομικό χῶρο (Territoriality). Τό στίδαγμα τῶν ἐργαζομένων στίς ὥρες αἰχμῆς σέ κλειστούς χώρους χωρίς θέα (τοῦνελ) δημιουργεί φυσικά τραύματα ποῦ ἀποκτοῦν σημασία γιά τόν ἐνδλικα διότι ὑποδάλλεται στίς συνθῆκες αὐτές ἐξακολουθητικά. Ὅσοι ἀνειρεύονται ἡ Ἀθήνα ἀπό πόλη νά γίνη μεγαλούπολη καί νά συναγωνισθῆ τίς ἄλλες μεγαλουπόλεις, θά πρέπει νά σκέπτωνται καί τήν ἐγκληματικότητα, τήν μόλυνση τίς νευρόσεως ... τήν ὀκονυκότητα ποῦ ... ἡ δομή, ὁ ρυθμός ζωῆς καί η ἔκτασή τους.

Τό Μετρό προκαλεί (ἐπειδή διευκολύνει) ἐπεκτάσεις τῆς πόλης. Οἱ ἐπεκτάσεις τῆς πόλης δημιουργοῦν πιέσεις γιά νέες ἐπεκτάσεις τοῦ Μετρό κ.ο.κ. Ἔτσι δημιουργεῖται ἕνας τεράστιος ὑπόγειος λαδύρινθος, ἕνα δεύτερο (ὁποκρουστικό) πε ρδάλλον. Ὅσοι ἀνειρεύονται τό Μετρό, ὄν δέν τό ἔχουν ἤδη ζήσει κοθημερινά, δέ φανταστοῦν νά περπατᾶνε ἐπί ½ τῆς ὥρας σέ τυφλούς ὑπόγειους διαδρόμους γιά νά ἀλλάξουν γραμμή. Καί θά χρειάζεται νά γά φτάσουν στόν τόπο τοῦ προορισμοῦ τους νά ἀλλάξουν τρεῖς περισσότερες ἀπό μία φορά.

Πρέπει νά τονιστῆ καί ὁ ἀμμωνιακός παράγων τῆς ἀνάγκης ἐαπουδῆρ τῆς πόλης ἀπό τήν κάτοικο. Τό Μετρό ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποζεγνύει τόν ἀποδλήτα ἀπό τά ὑδατικά περιδάλλον καί τίς ὑπόλοιπες διαδικασίες ἀλληλοσυμπλήρωσης. Ἔτσι ἡ ζαφανίζει τήν ἀνάπτυξη κανονικῶν σχέσεων, δασικό ὑπόδαθρο τῆς πρωτιτογενοῦς πόλης Ὑπό τήν πίεση τῆς συμδατικῆς Ἐννοιας ἀνάπτυξης, ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἐξάρτημα τῆς παραγωγῆς, κατοικεῖ κάπου... καί μεταφέρεται κάπου σέ ἕνα ἤ πρόωυτο τόπο ἐργασίας. Ἡ ἀρμόδιος φορέας συγκοινωνιῶν πρέπει πρῶτιστα νά ἐξετάση αὐτές τίς παραμέτρους, ἀνεξάρτητα ἀπό ὁποιεσδήποτε ἄλλες πιέσεις.

Ἐτσι κάθε δημιουργό (ἰδιαίτερα στόν σύγχρονο πανσπερμιγράφο) τό Μετρό εἶναι ἕνα μέσο πειστικό ὅταν τοῦ χρειάζεται ἕνα περιδάλλον κατοδλικό — ὅταν θέλει νά ἐκφράση τήν ἀγωνία τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἤ τήν ἐγκληματικότητα καί γενικά τίς κακές πλευρές τῆς διομηχανικῆς κοινωνίας.

Τό Μετρό στίς χῶρες ποῦ λειτουργεῖ θεωρεῖται ἀναγκαστικά μέσο μεταφορᾶς καί μία ἀπό τίς αἰτίες τῶν ψυκικῶν ἀδενειῶν τῶν κατοίκων τῶν μεγαλουπόλεων. Ποιές θά εἶναι οἱ ἐπιπτώσεις σ' ἕνα μεγάλο κοινό ἀπό ποῦ ἀποζητᾶ τό ὑπαθρο; (σημειωτέον ὅτι ἡ κατανάλωση καταπραϋντικῶν - σαμμάκων, ἀλκοόλ κλπ. παραμένει στήν χώρα μας σέ χαμηλά ἐπίπεδα).

Χαρακτηριστικό συγγενές ποράδειγμα εἶναι ἡ γέννηση ἑνός νέου (παρασιτικοῦ) ἐπαγγέλματος τοῦ τριτογενοῦς τομέως, τοῦ γυμναστικοῦ ἀνθρώπου γιά τούς πελάτη του — μυθιστορηματικοῦ προσώπου τοῦ γορίλα τοῦ Σικάγου, ποῦ σήμερα ἔγινε κοινωνικό ἀρχέτυπο στίς εὐρωπαϊκές πρωτεύουσες μέ κοινωνική συλλογική ἀργή νωση καί ταρίφες, ἀνάλογες πρός τίς ἀπαιτούμενες ὑπηρεσίες. (13)

16. Οἱ φορεῖς ἀποφάσεων

Σήμερα, λόγω τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἔργων ποῦ ἔχουν γενικώτερες ἐπιπτώσεις ἐνῶ ἀναγγαία μία προεργασία δημουργικά(14) καί διαδημοτική ὅπου νά συμμετέχουν καί οἱ κατά τομέα νόμιμα σύμδουλοι τοῦ κράτους.

Ἔτσι θά διευκολυνθοῦν καί αὐτοί ποῦ παίρνουν τίς ἀποφάσεις, διότι κάθε ὑπουργεῖο, χωριστά, κατακλύζεται μέ προδλήματα καί πιέσεις ἀντιμακόμενες ποδδοκῆνα σκετικά μέ τό ὁπό ἐξέταση θέμα εἶναι τά στοιχεῖα ποῦ ἀνακοίνωσε (ἐφημερίδες 22.3.75) τό ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, σέ ἐκθεσή του ἐπί ἐρωτήσεως στήν Βουλή.

«Ἡ χλωρίς ἔχει ὑποδιαδεῖ σοδαρῶς λόγω οἰκοπεδοποιήσεων...» ὑπό τίς σημερινές συνθῆκες κατανομῆς τῆς γαιοπρόσοδου. «Ἀνθρωπογενεῖς πιέσεις ἀπειλοῦν, ἤ μετανασταστική ἐκρηξη. Εἰδικώτερον εἰς 'Αθήνας ὁ πληθυσμός θά ἔκη φτάσει εἰς τά 5.000.000 ψυχῶν, ἄτοι τό 45–50% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Τό κέντρο τῆς πόλης θά κατακλύζεται ἀπό 500.000 ἐργαζομένων, ἡ μετανασταστική ἐκρηξη. (ὑπάρχουν ἀνέρχονται εἰς 280.000)».

Μόνη, ἀναγκαία παρατήρηση εἶναι ὅτι οἱ ἀριθμοί αὐτοί πρό-

• Συνέχεια στήν 34 σελ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΘΕΜΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΠΝΩΝ ΤΥΠΟΥ «ΜΠΕΡΛΕΥ»

Θά δημιουργοῦσε σοβαρά προβλήματα γιά τά Ἀνατολικοῦ τύπου καπνά

Τις ἀπόψεις τοῦ Ἐθνικοῦ Ὀργανισμοῦ Καπνοῦ, σχετικά μέ τήν λήψη μέτρων γιά τήν προστασία τῶν καπνῶν «Μπέρλεϋ», ζήτησε, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ σχετική εἰδησεογραφία, τό ὑπουργεῖο Ἐμπορίου, μέ ἔγγραφό του πρός τόν ΕΟΚ. Οἱ δικές μας ὅμως, διασταυρούμενες πληροφορίες, λένε ὅτι, δέν πρόκειται γιά ἐπίσημο ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου πρός τόν ΕΟΚ, μέ τό ὁποῖο ζητοῦνται οἱ ἀπόψεις τοῦ Ὀργανισμοῦ, γιά τά μέτρα προστασίας τῶν καπνῶν «Μπέρλεϋ», ἀλλά γιά κάποιο ὑπόμνημα, ἑνός ἀπό τούς Γεωργικούς Συνεταιρισμούς πού προωθήθηκε μέσω τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου.

Πέρα ὅμως ἀπό τήν ἐξακρίβωση τῆς ἀλήθειας ὑπάρχει καί τό θέμα τῆς οὐσίας, πού στήν προκειμένη περίπτωση, ἔγκειται στό τί πρατίθεται νά κάνη ἡ κυβερνητική πολιτική γιά τήν ποικιλία αὐτή τῶν ἐξαγωγίμων καπνῶν. Διότι ἄν ἐπρόκειτο γιά ἐπίσημη θέση τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου, σχετικά μέ τό τί προτίθεται νά πράξη ὁ Ε.Ο.Κ., γιά τήν προστασία τῶν καπνῶν «Μπέρλεϋ», θά εἴχαμε ἔμπρακτη τήν διάθεση τοῦ κρατικοῦ ἐνδιαφέροντος, πού μᾶλλον θά ἀπασκοποῦσε στήν ἐνίσχυση τῶν καπνοκαλλιεργητῶν, νά στραφοῦν πρός τήν παραγωγή καπνῶν τύπου «Μπέρλεϋ», πράγμα πού φυσικά θά ἀπέβαινε σέ βάρος τῆς παραγωγῆς καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου. Τέτοιο θέμα ὅμως, σύμφωνα μέ συγκλίνουσες πληροφορίες, δέν ὑπάρχει.

Καί σ' αὐτήν τήν περίπτωση ἀκόμη, δέν θλάπτει μιά θεώρηση τῆς καταστάσεως, ὅπως παρουσιάσθηκε στήν ἐποχή τοῦ 1974, στήν καλλιέργεια καί παραγωγή τῶν καπνῶν «Μπέρλεϋ», καθώς ἐπίσης ποιοί παράγοντες ἀντιτίθενται σέ μία ἐνδεχόμενη στροφή τῶν καπνοκαλλιεργητῶν, πρός αὐξημένη παραγωγή τῶν καπνῶν αὐτῆς τῆς ποικιλίας.

Μείωση τῆς ἑλληνικῆς καί αὔξηση τῆς παγκοσμίου

Αὐτήν τήν στιγμή, τά καπνά «Μπέρλεϋ» κατέχουν τό 10% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καπνοῦ, ἐνῶ τό 16% κατέχουν τά καπνά ἀνατολικοῦ τύπου καί τό 42% τά καπνά Φλού - Κιούρτ. Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς καπνῶν «Μπέρλεϋ», πού ὑπολογίζεται γύρω στά 15%, μεταξύ τοῦ 1973 καί 1974, παρουσιάζει ταχύτερο ρυθμό ἀπό τόν ἀντίστοιχο ρυθμό αὐξήσεως τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Παράλληλα μέ τήν ἀνοδική τάση πού παρατηρεῖται στήν παγκόσμια παραγωγή τῶν ἐν λόγων καπνῶν, στήν Ἑλλάδα παρατηρήθηκε μείωση κατά 24% στήν παραγωγή καπνῶν «Μπέρλεϋ» τῆς δεκαετίας 1974, σέ σύγκριση μέ τήν ἀντίστοιχη ἐποχή τοῦ 1973.

Μέ βάση τά παραπάνω, διαπιστώνεται ἡ ἀνάγκη αὐξήσεως τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς καπνῶν «Μπέρλεϋ», πού σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τῆς Καπνεμπορικῆς Ὁμοσπονδίας, πρέπει νά φτάση τούς 20.000 τόνους γιά λόγους κυρίως συναλλαγματικῆς πολιτικῆς. Ἡ σημερινή παραγωγή τῆς χώρας μας στά καπνά «Μπέρλεϋ» φθάνει τούς 10.800 τόνους. Ἐπιδιάλλεται δηλαδή, αὔξηση τῆς παραγωγῆς κατά 85% περίπου, πράγμα πού φυσικά μπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ μακροπρόθεσμα.

Τό θέμα ὅμως εἶναι ὅτι, ἡ μείωση τῆς παραγωγῆς πού παρουσιάσθηκε, ὀφείλεται κυρίως, στόν σημαντικό περιορισμό τῆς καλλιεργησίμης ἐκτάσεως καί ἐπομένως δέν εἶναι καθόλου σίγουρο, ὅτι μία ἐνδεχόμενη αὐξητική ἐξέλιξη θά ἐπροτρατῆ, γιά αὔξηση τῆς παραγωγῆς στά καπνά «Μπέρλεϋ» θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, παράβαση τῶν καπνοκαλλιεργητῶν γιά αὔξηση τῆς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως καί συνεπῶς τῆς παραγωγῆς. Βέβαια σ' αὐτό τό σημεῖο ὑπάρχουν ἕνα σωρό παράγοντες πού ἐνισχύουν τήν ἀντίθετη ἄποψη.

Ὑπάρχουν ὅμως καί οἱ παράκαπα ἀπόψεις, πού μᾶλλον ἀπηχοῦν τήν γνώμη τῆς πλειοψηφίας τῶν καπνοκαλλιεργητῶν.

Οἰκονομικά καί κοινωνικά προβλήματα

Μιά ἐνδεχόμενη προτροπή, μιᾶς μερίδας καπνοκαλλιεργητῶν γιά περαιτέρω καλλιέργεια καπνῶν τύπου «Μπέρλεϋ», θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, κυρίως λόγω τοῦ μικροῦ κάστους καλλιεργείας πού ἐφαρμόζει ἡ ποικιλία αὐτή, τήν ἐγκατάλειψη τῆς καλλιέργειας καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου, ὅχι μόνον ἀπό τήν παραπάνω μερίδα τῶν καπνοκαλλιεργητῶν ἀλλά καί ἀπό ὅλους πού ἔχουν τίς ἴδιες δυνατότητες καλλιέργειας καπνῶν τύπου «Μπέρλεϋ» ἤ Ἀνατολικοῦ.

Ἄν ἐξαιρέσουμε τό γεγονός ὅτι ἡ ἐγκατάλειψη τῆς καλλιέργειας καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου, γιά χάρη τῆς καλλιέργειας καπνῶν τύπου «Μπέρλεϋ», δέν συμφέρει στή χώρα διότι διαθέτει ὁρεινά ἐδάφη πού προσφέρονται μόνο γιά καλλιέργεια καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου, πράγμα πού μνημονεύσαμε καί τό ἑξῆς: Τά καπνά, παρ' ὅλη τήν μείωση τῆς καπνοπαραγωγῆς, ξακολουθοῦν νά εἶναι τό πρῶτο ἐξαγώγιμο προϊόν τῆς χώρας μας, γεγονός πού προϋποθέτει ἀνάγκη σέ εἰσροή συναλλάγματος. Μέ τά δεδομένα δέ ὅτι τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν ἐξαγωγίμων καπνῶν, ἀποτελεῖται ἀπό τά καπνά ἀνατολικοῦ τύπου καθώς ἐπίσης ὅτι, μία ἐνδεχόμενη αὔξηση τῆς παραγωγῆς «Μπέρλεϋ», δέν θά μποροῦσε νά προσαρμοσθῆ στίς διεθνεῖς τιμές, ἀντιλαμβανόμαστε τί πάσαν συμφέρει ἤ ὄχι τήν Ἐθνική Οἰκονομία μία τέτοια στροφή στήν καπνοκαλλιέργεια. Κοντά σ' αὐτά, δημιουργεῖται καί κοινωνικό πρόβλημα, διότι τά τυχόν μέτρα προστασίας τῶν «Μπέρλεϋ» ἐνδεχομένως νά ληφθοῦν γιά τήν ἐνίσχυση τῆς καπνοκαλλιέργειας αὐτῆς τῆς ποικιλίας δέ ἀπόδοσε σέ βάρος τῶν καπνεργατῶν μπορεῖν νά καλλιεργοῦν καπνά μόνο ἀνατολικοῦ τύπου.

● Τοῦ συνεργάτου μας κ. Ν. ΡΟΥΣΣΗ

Τό «μετρό» δέν λύνει κανένα πρόβλημα!

● Συνέχεια ἀπό τήν 24 σελ.

πει νά ἐκφρασθοῦν σάν ἐκτιμήσεις συντηρητικές.

Ἡ ἀνάγκη εὐρύτερης συνεργασίας γίνεται καταφανής ἀκόμη περισσότερο ὅταν τό ἔργο εἶναι μακρόπνοο καί ἔτσι στήν ἐπιτροπή δέν συμμετέχουν οἱ μή εἰδότι γενννηθέντες.

17. Ἀποκέντρωση

Εἶναι παλαιά παράδοση, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ νά ἀφαιροῦν τεράστιο χρόνο ἀπό τό δημιουργικό τους ἔργο γιά νά τακτοποιοῦν ὑποθέσεις ἰδιωτῶν πού καί αὐτοί ἀγωνίζονται σέ ἐνεργοποίηση καί ἀνάπτυξη ἑκεῖ πού εἶναι δύσκολη. Χρειαζόμενα ἀσκεβίαστο κῶρο πού, ἔτσι καί οἱ ἴδιοι προκαλοῦν (κ.ο.κ.) π.χ. οἱ μεταθέσεις ὑπαλλήλων ἀπό τήν Ἀθήνα στήν ἐπαρχία δημιουργεῖ ἀντιδράσεις πού εἶναι καί εὐλογες διότι δέν προηγεῖται ὁ ἐξοπλισμός τῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν βασικῶν ἀναγκῶν στέγασης, ἀπουσίων τεχνῶν, νοσοκομειακῆς περιθάλψεως καί γενικά ἔστω τῶν πρώτων ἀναγκῶν. Πρίν νά μελετηθῆ τό Μετρό πρέπει νά ἀναθεωρηθῆ ἡ μελέτη ἀναπτύξεως τῆς χώρας πού εἶναι δυνατή μόνο μέ στόχο τήν ἀποκέντρωση. Ἔχουμε ἀνάγκη οἱ ἐπενδύσεις νά ἀφοροῦν μεγίστη μαστε συγκοινωνίες, τηλεπικοινωνίες σέ συνδυασμό μέ μηκανογραφική ἀποκέντρωση τῆς γραφειοκρατίας, νοσοκομεῖα (μέ γιατρούς) σχολεῖα (μέ δασκάλους) πού νά συνδέωνται μέσω δορυφόρων, μ' ὅλο τόν κόσμο... Χρειαζόμαστε πράγματι σήμερα τά τοῦνελ;

18. Προσέγγιση στήν ἐνδεδειγμένη δικτύωση (σέ περίπτωση πού τό Ἔργο τελικά προωθηθεῖ)

Ἄν καί δέν εἶναι μέ ἐπάρκεια τεκμηριωμένο — ἀπό ἀριθμῶν (πραγματικά) φορέα τελέτης (πού θά λάβη ὑπ' ὄψη του καί τά πορίσματα δημοσίων συζητήσεων καί τῆς τοπικές κοινωνικές καί οἰκονομικές συνθῆκες ὅτι τό Μετρό εἶναι ὁ ἀναγκαῖο κρκό.(15) ἐσ' ὅσον ὁριστικό ποονσαμυιατιστῆ ἡ κατασκευή του θά πρέπει νά ἐπιναζεταστῆ ἡ διάταξη τοῦ δικτύου σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τό ὅλο κυκλοφοριακό πλέγμα καί τίς ἐπιπροσθέτως ἀπό τήν κοπόνωπα καί τούς κατοίκους(16). Π.χ. ἄν στόχος δέν εἶναι ἡ διευκόλυνση (διάβαζε αὔξηση) τῆς κυκλοφορίας πρός καί ἀπό τό κέντρο ἀλλά ἡ ἀποσυμφόρηση, οἱ νοσυμὲ δέν ποέπει νά γίνουν ἐνῶ πού ὑπάρχει συμαφόρηση ἀλλά στίς ὑποτονικὲς περιοχές τῆς περιφερείας. ἀνακαυρίζοντας ἔμμεσα τό κέντρο.

"Αν γίνουν γραμμές ποέπει νά γίνουν περιμετρικά καί δι' ἀκτινωτά. ἀλλοιῶς τά κυκλοφοριακό δυναμικό πού θά προκύψει θά ὑπερκαλυφθῆ ἀπό τήν αὔξηση τῆς συγκέντρωσης πού θά ἠποκαλέση. Ἡ ταὐτόματη ἀντίδοση ἀδη συντελουμένης μεταφορᾶς τῶν ἐπικειρήσεων στήν περιφέρεια πού ποκαλεῖ τό σημεῖο ἀδιέξοδο, θά ἀναστηλῆ, ἐνῶ θά ἐποεπε νά ἐνισχυθῆ. Ἔτσι ἀντί τά λειφοσεῖα στίς ἀνεπαρκεῖς διατυσὲς δαῦλων. νά μετοφέουν τόν μενάλο πλῆθος τῆς περιφερείας πρός τό κέντρο, θά μεταφέρουν τούς λίνους πρός τήν περιφέρεια. Ἐπί πλέον ἐχεί. θά εἶναι δυνατή ἡ ἐφαρμονή ἐπιγείου δικτύου ἤ ἀκόμη καί ἐναερίου διότι δέν θά ἐπηρεάζη τήν μορφολογία τοῦ παραδοσιακοῦ περιβάλλοντος τῆς πόλης. Θά προκύψουν ἔτσι καί οἰκονομίες ἀναγκαῖες γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ περιφερειακοῦ δικτύου συγκοινωνιῶν τῆς κώρας.

Τ. ΖΕΝΕΤΟΣ

(1) Στίς πόλεις αὐτές ὁρίστε ἤδη νά ἐφαρμόζεται ἡ αὐτρητικὴ μέθοδος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς συμφορήσεως π.χ. ἀνατολὴς ἐ κατικοῦ κέντρου ἔτσι γιά στόξευση στό κέντρο, ὥστε νά αὐξηθῆ τό δυναμικό τῶν ἀρτηριῶν γιά διορύσια μέσα μεταφορᾶς.

(2) Κλασικὴ ἀπόδειξη στήν πρόταση αὐτή εἶνα. ὅτι θά γίνουν λίγες μόνο γραμμές. Ἴσα - Ἴσα γιά νά ἀνακουφισθοῦν οἱ ὑπάρχουσες πιάτσες. Ἔτσουμε ὅτι ὅσο τίς ἀνακουφίζουμε τόσο οἱ πιάτσες εὐρύνονται.

(3) Ἕνα τέτοιο δίκτυο θά ἰσοδυναμοῦσε περίπου μέ ἕνα «μετρό ἐπιφανείας».

(4) Ἡ τηλεδιεπεραίωση ὁρίστε ἤδη νά ἐντάσσεται στόν σχεδιασμό τῶν νέων π.χ. δι. La Ville Cable, Le Monde, 18 IX 1973. Οἱ ζῆνοι ἀντί τοῦ ἀπαρχαιωμένου «Τέτρ», εἶναι προτιμότερο νά μάς πουλήσουν ἑξελιγμένη τεχνολογία.

(5) Καθηγ. Ἀδ. Πεπελάσης. «Προοπτικές τῆς Ἑλλ. γεωργίας». Τό Βῆμα 19.1.75.

(6) Εἶναι καιρός καί ἐρεῖς οἱ τεχνικοί νά ἀσχοληθοῦμε μέ ἀγροτικὲς οἰκισμούς, ἀντί μὲ ἐργολαβικὲς ἤ μὲ κυβερνήσεις σκάλες...

(7) "Ἡδη ἡ πληθυσμὸς τῆς περιφερειακοῦς ἀγλομερέσεως αὐξήθηκε κατά σὲ δέκα χρόνια ('61 - '71) κατά 37% ποὺ προϊόν διατικὰ ἀπό ἐσωτερικὴ μετανάστευση. Ἡ φυσικὴ αὔξηση εἶναι συγκριτικὰ ἀμελητέα.

(8) Στό κέντρο ὁριαμένων μεγαλουπόλεων (ἔτσι π.χ. τῆς Γαλλίας) δέν κυκλοφοροῦν καθόλου αὐτοκίνητα διότι παρεμβάλλονται καλλιεργούμενοι ἀγροὶ καί σκάλες χωρὶς ἐμποδίζεται γι' αὐτὸ ἡ ταχεῖα μετακίνησή τους.

(9) Γιὰ ἀνάλογους λόγους, στὸν τύπο δὲν λάβθηκε ὑπ' ὄψη ὁ συντελεστὴς ΜΕΑ (Μονάδα Ἐπιβατικῶν Αὐτοκινήτων).

(10) Ἐδῶ δέν ἀναλύεται ἡ κλιμάκωση τῶν ὑπαλλήλων (ἀδειανὰ συγκέντρωσης τῆς σκέψης σὲ ὅ,τι μᾶς γιὰ τὸ σπουδαῖο... ἀὐτὸ σὲ δὲ ποτέσης τῆς τηλεπικοινωνίας (ὑπὸ παρόδειτρα, αὐτὲς ἐ ὑπόλοιπες χρειάζεται νὰ πάη στὸ ἔρ δια Πάλμος στὴν συνεργασία ἀνάμεσα στὸν ἐπιβάτη καὶ τὸν ὑπάλληλο τῆς ὑπηρεσίας, αὐτὲς τὴν ἀξίωση τὴν πληροφορία, αὐτὲς τὴν ἀξίωση).

(11) Σχετικὴ μελέτη κατασκευάσθηκε ἀπὸ τὴ σύνταξη ἀρμόδιες τῶν ἐπιμέρους ἐπιχειρήσεων ρυμοτομίας — καὶ ποὺ ὅπως — νὰ ἐπιχειρηθῆ (σύστημα κάθε τηλεφωνικοῦ) μὲ τὴ ὑπόρροια τηλεπικοινωνιακὰ μέσα, ποὺ μὲ τὸν ἀναλογικὸ τρόπο (ὑπόρροια ἡ κάμη ὅπως, τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἀναλογικοῦ σὲ ἀριθμητικὸ σήμα) νὰ ἐντάξουν οἱ ἐπιβάτες τηλεγραφήματος στὸ τηλεφωνεῖο).

(12) Τὰ στοιχεῖα δὲν ἀναφέρονται ἀπὸ τὴν Στατιστικὴ Ὑπηρεσία ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὁμοιοὺς ἀρμόδιους ἐνιαίους ἐργαζομένους.

(13) Βλ. σχ. Paris Match 21.12.1974.

(14) Οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοί, ἐντὸς τῆς ἀρμοδιότητας στὰ προβλήματα κύρους. Δὲν ὑπάρχει ἄρμος ἀπὸ σὲ μελέτη καὶ ἴσως ἡ τῶν γιὰ τὴν ζωτικὴ τους. ἀδυναμία αὐτὴ ἔλν ἀρέλεται ἡ ἔλλειψη μέσων ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τὶ κάθε ἁβιδὸς τομέως ἐχειδοκυρατά.

— Ἐρεύνωση παραδοσιακῶν ἀνθρώπων.

— Χαμηλὰ εἰσόδημα ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

— Ἐπαγγελματικὴ μετανάστευση.

— Ἀθλιότητα.

— Συμφόρηση ἀστικῶν κέντρων καὶ κακὲς συνθῆκες διαβίωσης.

— Ἀνάγκη ἐξοχικῆς κατοικίας.

— Ἀνάγκη σὲ τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις (ἡ κρίση ἀνοικτῶν μὲ τὴν κλίση αὐτή).

"Αν τὸ ἄρθρο ἀναπτυσσόταν σὲ σύνολό του τὰ προβλήματα ποὺ τοιαῦτα γίνονται ἡ λύση τοῦ ἴδιου.

'Ο στόχος παραμένει ἴδιος!

(15) Μερικὰ ἀρκετὰ σημεῖα εἶναι: Διατήρηση τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ὑδροφόρου ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας τῶν ἀλλοιώσεων τῆς ἀνθρωπογενοῦς μετατόπισης, διατήρηση τῆς ἀνεξαρτησίας (τὰ ὑδροφόρα ἔχουν ἀπὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια) καὶ ἀποφυγὴ ἐπιδείνωσης τῆς ποιότητας τῶν ὑδροφόρων στρωμάτων κ.ἄ.

(16) Ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπιστημονικὲς ἐπεξεργασίες τὸ Τ.Ε.Ε. καὶ τὸ πρόσφατα (1975). Ἐλλὰς τὸ γνωστὸ ἔργο Τράμπαν, Ἀθῆναι, ἐκδόσεις Τ.Ε.Ε. ποὺ ἐπίσης ἔχει ἐκδοθῆ καὶ στὰ ἀγγλικὰ (1966).

→

χει τήν δυνατότητα στό Δημόσιο νά ἀναθέση τήν ἐκμετάλλευση τῶν ἀεροσυγκοινωνιῶν σέ νέο ἀνάδοχο πού δέν θά εἶναι τῆς μορφῆς ΔΕΗ ἤ ΟΤΕ.

Ἐπιτυγχάνοντας τήν μείωση τῆς ἀποζημιώσεως — ποινῆς πού προείλετε ἡ ἀρχική σύμβαση ἀπό 50 ἑκατομ. δολλάρια σέ 5 ἑκατ. δολλάρια, ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεως νά διατηρῆση τήν ἑταιρία μέχρις ὅτου ἐξοφληθῆ ἄλο τό ποσόν τῆς ἀποτιμήσεως, πράγμα ἄμως πού πρακαλεῖ ἀνησυχία στούς 7.500 ἐργαζομένους στήν ἑταιρία τοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά γνωρίζουν τίς διαθέσεις ἑνός καινούργιου ἰδιώτη — φορέα.

Ἡ ἐπιλογή προσώπων

Κρίσιμο ρόλο σέ ὅλη τήν ἐξέλιξη τοῦ θέματος θά παίξη ἡ ἐπιλογή τῶν καταλλήλων προσώπων πού θά ἀποτελέσουν τό μόνιμο Διοικητικό Συμβούλιο τῆς ἑταιρίας ἐφ' ὅσον τό Δημόσιο διατηρήση τήν διαχείρισή της.

Ἀπομένει ἕνας ἀκόμη ἀνασταιχείο, ἡ ἐπιλογή αὐτῶν τῶν προσώπων, πού μπορεῖ νά ἀλλάξη τίς δυσοίωνες προοπτικές ὑπό τίς ὁποῖες παραλαμβάνεται ἡ ἑταιρία. Καί ἐπί πλέον νά ἀποτελέση τήν ἀρχή τῆς ἀποδείξεως ὅτι τό Δημόσιο ἔχει τά μέσα, ἐμψυχα καί ἄψυχα, καί τόν τρόπο νά συναγωνισθῆ, σέ ὡρισμένους τομεῖς, μέ τήν συνεργασία τοῦ προσωπικοῦ, τό ἰδιωτικό ἐπιχειρηματικό δαιμόνιο.

"Ηδη ἀκούγονται ὀρισμένα ὀνόματα γιά ἐπικεφαλῆς τῆς ἑταιρίας ὅπως ἔχει ἤδη γενικός γραμματεύς ὑπουργείου καθὼς ἐπίσης, μέ πολύ ὑψηλότερη ἀπήχηση στούς ἀεροσυγκοινωνιακούς κύκλους ὁ τέως Ἀρχηγός Ὑγειονομίας Πολιτικῆς Ἀεροπορίας κ. Δούκας.

Νομίζουμε ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη περιθώριο γιά τό Δημόσιο νά λάβη ὑπ' ὄψη του τίς θέσεις τῶν ἐργαζομένων γιά συμμετοχή τους στό χορόι τῆς ἀναμορφώσεως καί γιά τήν ἐπιλογή τῶν προσώπων μέ τά ὁποῖα θά κληθῆ νά συνεργαστῆ τά ἐπόμενα χρόνια.

Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι εἶναι ἡ μοναδική εὐκαιρία πού ἔχει τό Δημόσιο μετά τίς ἐπικίνδυνες διαχωρήσεις στίς ὁποῖες ἔχει προβῆ, γιά νά ἐξοφαλίση τήν ἀπρόσκοπτη ἐξέλιξη τῆς ἑταιρίας πού ἐξυπηρετεῖ ἕνα ἀπό τούς κεφαλαιώδεστερους τομεῖς τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Architectural Design Vol XLIII 4/1973

CONTENTS

Cover

Bus-tour video monitor. Photo Peter Murray

199
Summaries/French

201
Cosmorama

The AD/AA/Polyark Bus Tour, around the architectural schools of Britain, took place between 14 February and 2 March 1973. The aim of the tour was to try to create some dialogue between the different schools *and* to provide a travelling road show that would entertain as well as stimulate discussion. Peter Murray describes what happened when a crew of students took a 'converted' double decker bus on the road, and he assesses the success and achievements of the tour, and suggests that some kind of mobile, educational facility could play an envigorating role in contemporary architectural education.

213
Ice City 73

Wolf Hilbertz describes a workshop held last January in Dakota where investigations were made into the feasibility and potential, in terms of growth and change, of ice and snow as building materials.

216
Olivetti buildings in Britain

Edward Cullinan and his associates describe their approach to the design of four branch offices for Olivetti.

224
Airports

In February 1969, Professor Z. Strizic summarised for *AD* his report of the previous year's third Airports Conference.
To coincide with the fourth World Airports Conference this month in London, he now discusses basic design criteria for airports, and the current state of research and future trends.

240
Mobile airport terminals

Michael Goldfinger proposal.

242
Ecol operation

Joe Boon, of the Minimum Cost Housing Group at McGill University, Montreal, describes the building last year of a self-sufficient, low-cost house.

246
Housing/Marina, Alkmaar, Holland

Romke de Vries and his son have designed and are building, alongside the Noord-Holland canal, flats with boat-houses underneath them. The buildings, built on piles, follow the original 18th century banks of the canal.

247
Myths of low density living

T. Zenetos calls for an end to the current romanticism over low density housing; he believes that in the long term the high density, highly organised urban situation is less environmentally destructive.

249
Round-up

RCA spin-off. Life at the top . . . and the bottom. Night cleaners. Structure planning: The Layfield Report. Urban kibbutz. Magazine Spotlight. Art Exhibitions.

257
Product guide

Alexander Pike's third subject, Internal Domestic Doors, in this series of monthly guides.

258
Catalogue

263
Letters

264
Summaries/German

Next month

Report of a study of Manhattan's East Side, undertaken by a workshop at last year's IID Summer Session in London.
Product Guide: suspended ceilings
Briefing: design for the disadvantaged, by Archie McNab.

Editor Monica Pidgeon. *Technical editor* Peter Murry. *Assistant editor* Norma Di Marco. *Editorial assistants* Stephanie Cassegrain (information). Mike Gough (artwork).

Consultant editors Roy Landau, Robin Middleton, Colin Moorcraft, Alexander Pike, Martin Pawley, Andrew Rabeneck, Robin Thompson.

Publication date First day of each month.

Publishers The Standard Catalogue Co. Ltd, 26 Bloomsbury Way, London WC1A 2SS. Telephone: 01-405 6325. Telex: 261244. Whitstan London. Telegrams: Britstanex.

Printers W.W. Web Offset Ltd and Whitefriars Press Ltd.

Subscription rates/annual
UK/Eire: £4.80 plus £1.00 postage and packing. Special student rate £3.00 plus £1.00 p. and p.
North America: $19.10 plus $2.40 p. and p. Special student rate $11.20 plus $2.40 p. and p.
Other countries: £7.70 plus £1.00 p. and p. Special student rate £4.50 plus £1 p. and p.

Back copies 50p each including p. and p. Orders will not be accepted unless accompanied by cheque/postal order/money order.

Index Free on request.

Binder for 12 copies £1 including p. and p.

©Standard Catalogue Co Ltd/ Architectural Design
The contents of this journal are copyright. Reproduction in part or in full without permission from the editors or publishers is strictly forbidden.

The editors will give careful consideration to material submitted (articles, photographs, drawings, etc.), but they do not undertake responsibility for damage or their safe return. All articles submitted should be typewritten and all material should be accompanied by a stamped and addressed label for its return.

The opinions expressed by writers of signed articles and letters appearing in this magazine are those of their respective authors, and the editors do not hold themselves responsible for such opinions.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

Myths of low-density living

T. Ch. Zenetos

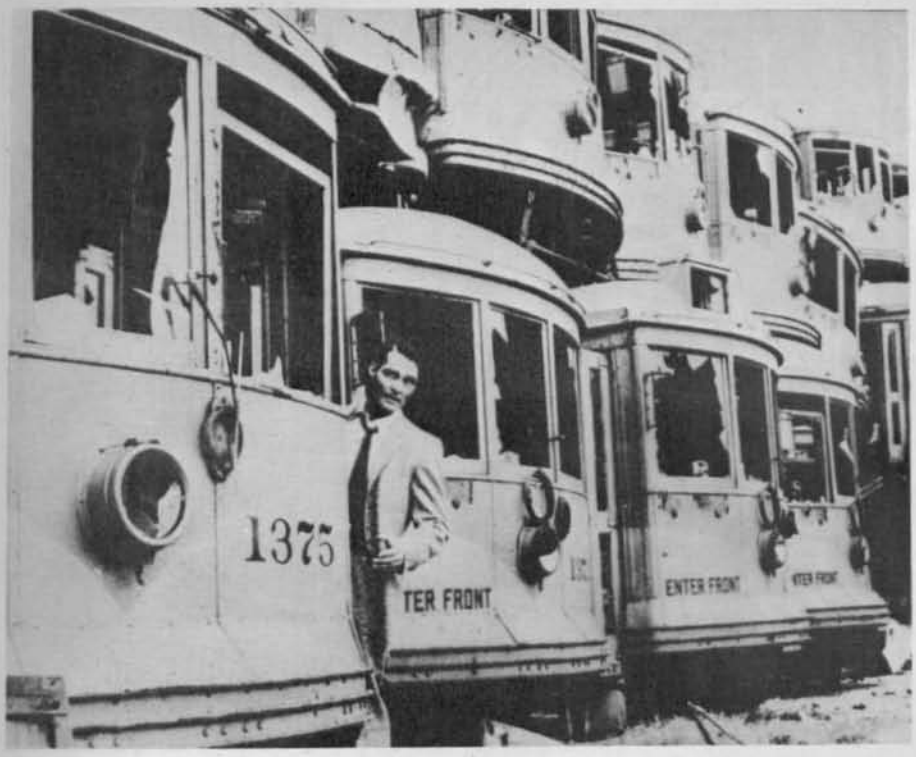

Cemetery of abandoned trams.

Where population, – in the Western countries at least – has become more or less stable, and where automation and telecommunications, applied in tertiary production,[1] have rendered 'distance' of no importance, sprawling, low density housing, is technically feasible; although, it might not be the right thing to do (attractive as it may seem), as far as economics, pollution and human needs, are concerned.

Stabilising population will not remove the problems of pollution; the increase of which is a result of increasing consumption.

As for mobile housing, the increase in consumer demand for more and more comfort renders even caravans immovable and transforms them into slums or cemeteries of abandoned hardware; adding waste to the waste.

Regardless of the above, in such a scattered, non-urban enviroment social life cannot develop. The family does not replace social life. Work time, contacts in urban centres, cannot replace the need for (real) human relations[2] – this can only develop stress.

The same can be also said about the autonomous 'subcultures', often proposed for developing areas, by the new ideologists or the technocratic specialists which create completely artifical social structures, (i.e. proposals not in accordance with a spontaneous development system, but merely relying on the aspirations of the planner).

What is important to examine at this point in the consideration of low density, semi-urban garden housing, is the validity of the desire of man today to possess his own house and garden. One argument is that the garden cities are merely an afterthought that resulted from the general deterioration of the quality of urban life.

On the other hand we cannot overlook the fact that technological man needs to be in proximity to *virgin* nature. The 'suspended city'[1] aims to fulfil conflicting desires by integrating dwellings into a dense urban environment suspended over a natural landscape while, at the same time, providing each unit with an individual garden, a 'backyard' playground (the main objection against high buildings being the difficulty of keeping an eye on playing children) and *virgin* nature within walking distance (impossible in horizontal garden cities).

The social cost of the flexible and reusable support structure is, to a great extent, overcome by the economy resulting from its long life and the advantages of such characteristics as the reduction of ground area covered, the avoidance of duplicating installations necessary to established systems,[4] the avoidance of expensive transportation of the working population. It also eliminates the need to acquire the land for the establishment of such a city, since the airspace is not private property; the only problem is how not to deprive the space beneath of its necessary natural lighting.

This city, consisting of a system of floors suspended from the vertical circulation supports, offers extreme flexibility not only to the individual needs of the inhabitants but, also, to all the possible mutations of the urban-social structure. Building materials and components can be reused within the structure.

Economies such as this, may help solve the housing problem within the developed countries and, at the same time, prevent man-pollution and environment pollution. As for the underdeveloped countries (facing also problems of the same nature) the application of similar structures is imperative, even if that would mean certain compromises in the design in the initial stages.

Shelter systems for very low income groups (a large percentage of *AD's* contents) should not be considered as a suitable standard for the housing industry to aim at. There must be provision for a higher quality of life than the shelter + food + 'emergency' sydrome, which will conserve the production/consumption balance process. The garbage housing period will soon reach its end, peacefully – whether the post-developed nations take the initiative – or not.

The present romantic attitude towards low density housing is beautiful; but the biggest problem facing us is the invasion of the natural environment by the millions. This must be seen in its accumulative process, over a period of time.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156

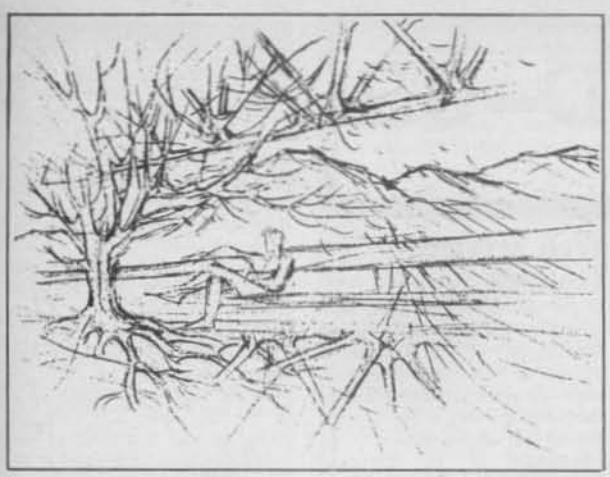

Living in a 'close to everywhere-right in the woods-dense-urban structure'. (Detail from a typical level in the 'suspended electronic city', 1962).

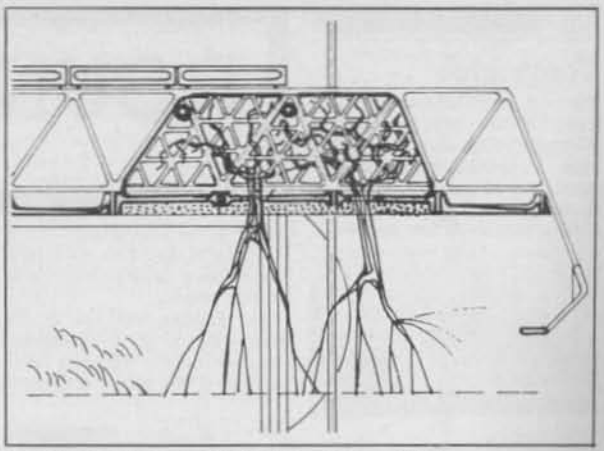

Structural detail of an artificial suspended ground level.

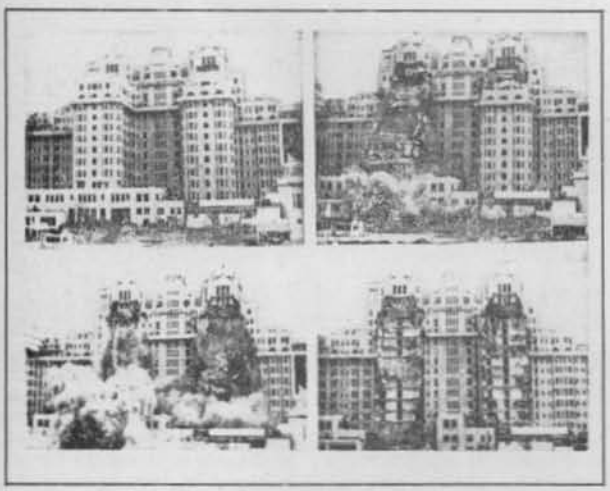

Waste of materials, and wastes added to the wastes (tearing down of the luxurious Traymor Hotel, Atlantic City, 1972, Phot. U.P.I.).

Karpenisi (Central Greece): An example of a dense vertical 'garden city', transcending from the past. Drawing by architect Panos Tzelepis from his book *Architecture populaire grecque*, ed. Christian Zervos, Paris 1953

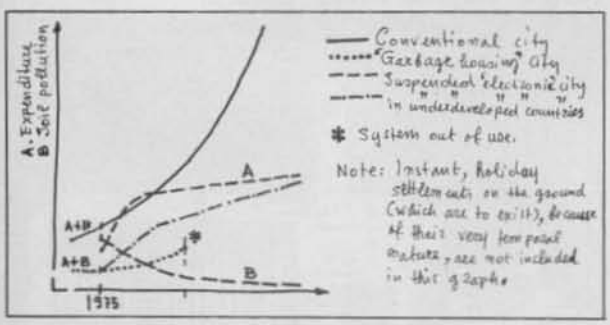

Comparative graph of probable developments.

Note

The validity of the proposed system has been demonstrated theoretically (mathematically). However, a comparative comprehensive study – based on pragmatic data and and immediate cost/benefit evaluations – is now also under preparation by *GIUTAS*, our multidisciplinary research team (*Group for development of immaterial urban processes technology and adaptable structures*). Preliminary studies have been developed during the WEDAG Summer Session in Athens, August 1972.

References

1 Spatial Urbanism, *AD*, May 1964, p.207: T. Ch. Zenetos, *Urbanisme Electronique/Town Planning and Electronics, (in AD library)* Architecture in Greece Press, Athens, 1969; unpublished texts, structural details, primitive models for underdeveloped countries.

2 E.g. hear the B. Goulas and B. Androutsopoulos song, "Τά τραίνα πού φύγαν"

3 Columbia record, SCDG 3515, Greece, 1964.

3 Wm. W. Murdoch, *Environment: resources, pollution and society*, Ed. Sinauer, Stamford, Conn., 1971.

4 Experimental Architecture. *AD*, October 1971, p. 655.

5 'Limits of growth', *Science*, 17 March, 1972, p. 1197.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
01/09/2026 23:42:53 EEST - 216.73.216.156